

ఖండకావ్యములు

“బ్రహ్మర్షి” డా॥ ఉమర్ ఆలీషాకవి కృతసంహిత

ప్రతి
రూప

శ్రీ విశ్వ విజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠము

పిఠాపురం- 533 450

తూర్పు గోదావరి జిల్లా

ఖండకావ్యములు

see No. 2-812

బ్రహ్మరీడా॥ ఉమర్ ఆలీషా కవి కృతసంహిత

శ్రీ విశ్వవిజ్ఞాన విద్యాధ్యైతిక పీఠము
పితాపురం - 533 450.

తూ॥ గో॥ జిల్లా

కాపీరైట్ రిజిస్టరు]

[మూల్యము : రు. 125-00

ప్రథమ ముద్రణ 1905 1000 ప్రతులు

ద్వితీయ ముద్రణ 1981 1000 ప్రతులు

తృతీయ ముద్రణ 1998 1000 ప్రతులు

Acc. no. 2-812

శ్రీ జగపతి పబ్లికేషన్స్
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

శ్రీ జగపతి పబ్లికేషన్స్
పి తా పు రం - 533 450.

వలయువారు :

శ్రీ ఉమర్ ఆలీషా గ్రంథమండలి

ఉమర్ ఆలీషా రోడ్,

పి తా పు రం.

తూ॥ గో॥ జిల్లా

ప్రీతి క

—•—•—•—

“శ్రీ ఉమర్ ఆలీషాకవిగారు రకరకాల కవిత్వముఁ జెప్పిరి” అని “భారతి” పత్రిక ఈ ఖండకావ్యముల సముచ్చయమం దా రకరకాల కవిత్వము కాననగును. శ్రీ ఉమర్ ఆలీషాకవిగారు 1908 వ సం॥ నుండి 1944 వ సం॥ల మధ్య అప్పడప్పడు వ్రాసిన “లఘుకావ్యము” లను చేర్చి “ఖండకావ్యము” లను పేర ప్రకటించినాము. ఇందనేక ములు పత్రికలయందు ప్రకటింపబడినవి. ‘కథకుడు’ ‘నిశాసందేశము’ జ్ఞానసభలనివేదికలుగా 1943, 44 సంవత్సరములలో ప్రకటింపబడినవి ‘హాలి’ చిన్నపొత్తముగా కాకినాడ ముస్లిం సంఘమువారు 1909 లో ప్రకటించిరి. శ్రీ కవిగారు పత్రికా సంపాదకుల కోరికపై లఘుకావ్య ములు వ్రాసి పంపుచుండిరి. మఱియు వారు తమ మిత్రులవద్దకు వెళ్ళిపప్పుడు మిత్రుల కోరికపై పద్యములు వ్రాసి యిచ్చుచుండిరి. ఇట్టివి ఢిల్లీనుండి బళ్ళారివరకు గలవు. వీటినిన్నిటిని సంపాదించుట మిక్కిలి దుస్తరమైనది.

రెండవ భాగమునందు పద్యములు కొన్ని ప్రత్యేకముగా ప్రకటించినాము. శ్రీ కవిగారు 1934 సం॥ నుండి వారి జీవితాంతము వరకు అనగా 1945 సం॥ వరకు అఖిలభారతశాసన సభాసభ్యులుగా నుండిరి. ఆ సందర్భమున సిఘా, ఢిల్లీ వెళ్ళుచుండిరి. ఈ రెండవభాగమునందు ప్రకటించిన పద్యములు చాలవరకు ఢిల్లీ, సిఘాలలో వ్రాసినవి. వీటిని ప్రత్యేకముగా ముద్రింపఁదలచినాము. కాని అవకాశము లేక ఈ పుస్తక ముతోనే జతపర్చినాము. శ్రీ కవిగారికి భావము స్ఫురించినప్పుడెల్ల చిత్తు కాగితములపై పద్యములను వ్రాసి పడవేయుచుండిరి, వీటిలో కొన్ని పద్యములు అసంపూర్తిగా కూడ నుండిపోయినవి. అట్టివానిలో భావము పూర్తియైన వాటిని ప్రకటించినాము. ఉదా :

“కలధన మర్థవాహినులుగా రచియించి నిజానురాగమం
గలవెల నాంధ్రవాటికలు గాదుల నిండితి .....

ఈ చిత్తు కాగితములపై వ్యాయఁబడిన పద్యములకు తిరిగి శుద్ధ ప్రతికూడ వ్రాయబడలేదు. శ్రీ కవిగారి జీవితకాలమున వారు వ్రాసిన కొన్ని గ్రంథములు అచ్చుపడక పోవుట మిక్కిలి శోచనీయము. శ్రీ కవిగారు తమగ్రంథములు అచ్చగునప్పుడు వాటిని సవరించుచుండిరి. మఱియు అసంపూర్తియైన పద్యములను కూడ పూరించెడివారు.

ఋషిసత్తములైన శ్రీ ఉమర్ ఆలీషాకవిగారి కావ్యములు వాఙ్మయమునకు నూతనవికాసము కలిగించుచున్నవి. పంచభూతములు సృజింపబడినట్లే ఈశ్వరాజ్ఞచే కవితావృష్టియు కురియుచుండును. దీనిని జాతి మత భేదములు లేక గ్రహించుటయే సమంజసము. శరచ్చంద్రునిఁ జూచి కన్నులు మూసుకొనుటలో ప్రయోజనములేదు. శ్రీ ఆలీషాకవిగారి కవిత్వ తత్వసుధాసముద్రము అపారమైనది. వీరొక పద్యమునందు.

శా. నేనే కోకిలమైన మావిచివురుల్ నిండారభక్షించి మీ

జ్ఞానంబంతయు పంచమస్వరము శృంగారంబులోఁ బెట్టి నే
గానంబున్ వొనరించి యీ వనము లోకంబంచుఁ జూపించి మీ
మ్మానందాబ్ధినిఁ దేల్చియుందును కదా యానాటి కానాటికిన్.

నిజముగా శ్రీ కవిగారు తమ కవితా తత్వమును పంచమస్వరమున బెట్టి చదువరుల నానందాబ్ధినిఁ దేల్చిరి.

—వి. ఎస్. శాస్త్రి

శ్రీ ఉమర్ ఆలీషాకవి ఖండకావ్యములు

విషయ సూచిక

విషయము	పుట
1. పీఠాధిపతుల చరిత్ర	I
2. ఎవరుతల్లి (1918) *	1
3. కలము (1920)	6
4. గ్రంథాలయములు (1915)	7
5. క్షామదేవత (1919)	10
6. మోక్షగీతి (9, 10, 1921)	14
7. నిమ్నబాతుద్ధరణము (1919)	19
8. శ్రీ మహమ్మద్ ప్రవక్త (1923)	22
9. ఆకాంక్ష (1936)	26
10. మెఱుగుడు పురుగు (1911)	29
11. కావ్యకాంత (1921)	32
12. జల్యనువాలాబాగు (1921)	36
13. ఐకమత్యము (1916)	40
14. నెలవంక (1921)	43
15. శ్రీరాముడు (1920)	44
16. పల్లెటూరికాపు [1937]	49
17. కాఫీ (1922)	54
18. మత్సలు (1935)	57
19. ఏది నాపాట (1930)	59
20. మేలుకొలుపు (1930)	63
21. జీవిత నాట్యము (1920)	68

---

* బ్రాకెట్టులలో పేర్కొనిన సంవత్సరములలో వ్రాయబడినవి.

విషయము	పుట
22. చాతకము (1911)	70
23. పేదరికములోని రహస్యము (1918)	72
24. ధనమా ! అన్నమా ! (1919)	73
25. అహింసాగీతము (1921)	75
26. విద్య (1919)	77
27. నవ్వు (1918)	80
28. భారతీసమితి	83
29. అక్షరము (1930)	84
30. సందె	86
31. నాకింక మరణమేది ? (1920)	89
32. అల్లా ప్రభు (1928)	90
33. శ్రీ మహమ్మద్ రసూల్ (1926)	94
34. ముసద్దసెహలీ (1908)	96
35. పారాణి (1918)	109
36. శ్రీ రాజా రామమోహన్ రాయ్ 1928	110
37. కథకుడు (1943)	113
38. హాఫ్ జీ [1923]	129
39. తానేషా [1920]	131
40. జీవగీతము ౧ [1916]	134
41. సంకేతనము	137
42. భ్రాంతి ౧	139
43. బంతి	142
44. ఉండిపోయేదేమి	144
45. వాణి	147

విషయము	పుట
46. జగత్ప్రవృత్తి	150
47. ప్రేమగానము	152
48. జాతీయవిద్య (1921)	154
49. సంశయము	156
50. విరహము	159
51. జీవగీతము ౨ (1916)	159
52. నాకేటిసిగ్గు	162
53. పాతివ్రత్యము (1915)	163
54. తేపు	168
55. గాంధీ (1922)	176
56. ప్రకృతి విలసనము (1913)	177
57. ఎవరు ?	178
58. కావ్యము	179
59. విమర్శకుని కలము (1935)	180
60. శుష్కపుష్పాలు	182
61. ప్రకృతిపాడిన గీతము	184
62. భారతమాత కాలము (1922)	186
63. ప్రేమ	188
64. కాలము	189
65. దృశ్యము	190
66. ప్రభాత కిన్నెర	191
67. చదువు - కవిత	192
68. పరిషత్ప్రశంస	193
69. అకాపట్యము (1915)	195

విషయము	పుట
70. పతంగము	202
71. భ్రాంతి ౨	208
72. గాలిపాట	214
73. నిర్వాణము	216
74. ప్రేమనర్తకి	222
75. ప్రకృతి (1921)	224
76. పార్థన	226
77. జన్మభూమి	228
78. రాటము (1922)	231
79. పాంథుడు (1921)	232
80. రాధ (1925)	234
81. అలకింపు	235
82. భాష	236
83. కవి	237
84. అడవిపాట (1920)	239
85. లేఖని	241
86. రుజు	243
87. మూషికము - ముని (1936)	245
88. శృంగార పద్యములు (1920)	247
89. గీతము ౧ (1915)	250
90. జడత్వము	251
91. పాంథుని శిథిలపురప్రవేశము (1944)	252
92. తెలుగుభాష - దానిదురవస్థ (ఉత్పలమాలిక)	254
93. పరిణామము	257

విషయము	పుట
94. దేశమాత (దండకము) (1921)	260
95. నీతిపద్యములు (1938)	263
96. అశీర్వాద పద్యములు (1912)	273
97. శ్రీ పంచమబార్జి రాజరాజేంద్రుని హిందూ దేశాగమనము (1912)	276
98. శ్రీ శ్రీ బికనీర్ మహారాజ స్వర్ణోత్సవ ధ్యాన శ్లోకపంచకం	282
99. శ్రీ పంచమబార్జి సార్వభౌముని నిర్వాణము (1936)	283
100. శ్రీ తుమురాడ సంగమేశ్వర శాస్త్రిగారు	284
101. శ్రీ మౌలానాజాకత్ అలీ నిర్వాణము (1938)	285
102. శ్రీ కొమరరాజు లక్ష్మణరాయ నిర్వాణము	286
103. శ్రీ ఎ. వి. దాసుపంతులుగారి నిర్వాణము	287
104. గ్రామ్యభాష (1920)	288
105. ఆంధ్ర సారస్వత ప్రశంస (1920)	290
106. భారతమాత (1921)	293
107. స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము	295
108. ప్రేమగీతము (1915)	298
109. గ్రామ్యము (1919)	299
110. గీతము ౨ (1936)	302
111. జాతీయ గీతము (1912)	305
112. శశి - నిశి (1933)	307
113. నైరాశ్యము	310
114. కవికలనములు (1921)	312
115. ధనము (1921)	313
116. శ్రీ మౌలానా మహమ్మదలీ నిర్వాణము (1930)	313

విషయము	పుట
117. శ్రీ పేరిపేరయ్యశాస్త్రిగారు (1912)	314
118. లైలా విలాపము (1920)	316
119. ఈశ్వరుడు (1930)	317
120. పంచములు (1921)	318
121. ఆంధ్రచేశపు మహమ్మదీయులస్థితి (1912)	319
122. బాగ్దాదు మధువీధి (1933)	322
123. నిశాసంచేశము (1944)	329

రెండవ భాగము

పద్యములు 1 to 200 (1936 to 1944)	341
125. భావము	384

పీఠాధిపతుల చరిత్ర

శ్రీ విశ్వవిజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠమునకు పీఠాధిపతులలో ఆది పీఠాధిపతి 1472 సం॥లో భారతదేశమునకు వచ్చియున్నారు.

ఆదిలో ఈ పీఠము అరబ్బుదేశమున అందలి బాగ్దాదునుండి పొరశీకదేశము. అక్కడనుండి భారతదేశమునకు వచ్చి ఢిల్లీనగరమున నివసించి అక్కడ సర్మద్ హుస్సేనీ (సర్మద్ షహీద్) పేరుగల తత్త్వ వేత్తను ఔరంగజేబు చంపించినప్పుడు వారి సమకాలికుడైన యీ పీఠాధిపతి తానేషా కాలమున హైదరాబాదు వచ్చి హైదరాబాదు నుండి యీ పీఠమునకు జాగీరొసంగిన కారణమున ఆంధ్రదేశము ప్రవేశించి పీఠికాపురమున నివాసముగా స్థిరపరచుకొన్న మొదటి పీఠాధిపతి మదీన్ కబీర్.

ఆ కాలమువారిచే యీ పీఠాధిపతి మదీనా నుండి వచ్చిన తత్త్వ వేత్తయని పిలువబడినారు. ఈ పీఠాధిపతులు ఏ దేశములోనున్నప్పుడు ఆ దేశ భాషలలో, ఉత్కృష్టమైనదిన్నీ, గణనీయమైనదిన్నీ అయిన కవిత్వం చెప్పియున్నారు.

వీరు అరబ్బి, పార్శీక భాషలలో తత్త్వము గూర్చి గ్రంథము వ్రాసినట్లు తెలియబడుచున్నది.

ఈ మదీన్ కబీర్ గారిని తత్త్వరూపులుగ గ్రహించుటకు అనాటి ప్రజలు వీరి మహత్వము చూడగోరి బండ్లకొలది యిష్టనంబులు కాల్చి అగ్నిగుండము యేర్పరచి వారిని అందు కూర్చుండమని కోరగా అప్పుడు ఆ అగ్నిగుండమున పూలపాన్పున గూర్చున్నట్లు గూర్చుండి తన మానసిక మహత్వము ప్రజలకు జూపిరని వారి చరిత్ర.

వారి తరువాత వారి అగ్రనందనుడు ద్వితీయ పీఠాధిపతి మధార్. ఆ తరువాత వారి సుతులు తృతీయ పీఠాధిపతి “హసన్మియాషా వారి కుమారులు చతుర్థ పీఠాధిపతి కహేనేషావలి.” వీరి పెన్నినాటి కాలమున బాల్యమందే వీరి తండ్రి హసన్మియాషా దివంగతులైన కారణ

మున వారికి తిరుగ అఖైలలీషా గురువర్యులచేత యీ పీఠతత్వ స్వరూపమైన మహామంత్రము ప్రబోధింపబడి తిరుగ యీ పీఠము పునఃస్థాపితమైనది.

శ్రీకహనేషావలీగారి చిన్ననాడు ఒకనాడు వారి దృశ్యములో నొక మహాపురుషుడు కనబడి దర్శనమిచ్చి మీ వంశమందు అధ్యాత్మికరూపమైన తత్వస్వరూపము పీఠాధిపత్య రూపంలో వెలార్చబడుచున్న విధానము మీకు ముందు మీ తండ్రిగారు పీఠాధిపతిగ నిర్వహించు కాలమున మీ బాల్యమునందే వారు నిర్వాణము పొందియుండుటచే, అది మృగ్యమౌ సమయము కలుగనున్నది, ఆ పీఠమునకు మీరు పీఠాధిపత్యాధికారము స్వీకరించవలసియున్నది. ఇప్పుడు నాచే మీకు యీ మహామంత్రము ప్రబోధింపబడి పునరుద్ధరణ కావలసియున్నది. కాబట్టి ఈ రహస్యము నాచేత తెలుసుకోవలసినదిగా చెప్పినట్లు పైవిషయములు దృశ్యములో చెప్పిన విధానమున శ్రీ కహనేషావలీగారు బడికిపోవు సమయాన యే మహాపురుషుడు దృశ్యములో తనతో ప్రసంగించెనే ఆ మహావ్యక్తి జాగ్రదావస్థలో యెదుటపడి యే వాక్కులై తే దృశ్యములో ఆయన నోట ధ్వనింపబడినవో, నవేతరున ఆయనచే ఈ పీఠాధిపతులచే ప్రబోధింపబడు మహామంత్రము అనాడు కహనేషావలీగారికి ప్రబోధింపబడినది. ఆయనే శ్రీ అఖైలలీషా గురువులు. వీరు ఆకల్పాంతము దాక యీ పీఠాధిపతులకు గురువుగ సంస్మరణీయులు.

అనాటి నుండి యీనాటివరకు యీ పీఠాధిపత్యము 'అవిచ్ఛిన్నముగ సాగుచున్నది.

వారిపీఠాధిపత్య కాలములో “కలికి భాగవతము” అనే గ్రంథము ఈశ్వర పరిణామము తెలుపు మహత్మ్యములతో నిండిన తత్వము చెప్పబడినది.

ఆ తరువాత వారి అగ్రసందనులైన పంచమ పీఠాధిపతి మహర్షి శ్రీ మొహియద్దీన్ బాద్షా గురువర్యులు, తన స్వానుభవైక వేద్యమైన కీర్తనలు, పదములు “పరతత్వ కీర్తనలు” అనుగ్రంథముగ రచింపబడినవి.

“బ్రహ్మర్షి” శ్రీ మొహియద్దీన్ బాద్షా

పంచమ పీఠాధిపతి

మారుతిరాగము - ఆటతాళము

విను మహాశ్చర్య మిదియు వినిపింతు నకటా

తనువులో బ్రహ్మమట తా గాంచు టహహా ||విను||

1

జన్మ మెత్తితి గాని జీవునకు నుఖ మెఱుంగ

సన్మాన మెవ్వరికి సేయ లే నైతిన్

తన్మయంబేదో యా తత్వమేదో తెలియ

దు న్మనియోగ మేలాగు సాధింతున్ ||విను||

2

ధనధాన్యములు గూర్చి ధరగానకను తిరిగి

వినయ మేమియు లేక విజ్ఞ వీగుచున్

మనమునను తను గర్వమును నొంది మండిపడి

తనకన్న పునులెవ్వ రనుచు నే చచ్చున్ ||విను||

3

అయ్యయో యీకాయ మంథకారము నొదిగి

శయ్య నుమములపండి శౌఖ్యమొందుచును

వెయ్యి మాయలు బన్ని కయ్యంబు లనుబెంచి

ప్రయ్యలై తుదియముని ద్వారంబు జేరున్ ||విను||

4

భాగ్యవంతుల మంచు భగవద్గృహంబుల

యోగ్యమని గట్టింతు రదియేమె వారు

భాగ్యహీనుల బుధుల పట్టెడన్నంబిడ ర

యోగ్యులా పాపాణముల కిడెదరేమో ||విను||

5

సోమమంతఃకరణ మందున్న దేయాత్మ

దేహాయం మను శ్చుతుల శ్రుతపర్చికొనుము

మోహరహితవదాన మొహియదీన్ భాష్యా సం

దేహములు అఖైలలీ గురుడు మాన్వే ||విను||

6

పీల్వారాగము - ఆటతాళము

ఓంకారమే జీవమునుచు నమ్మి
నాకారమునను వీక్షించు
వీక్షమౌను నీలో ఆకారమును బొంది
ఆకంటి నడుమ నీ
వఖిలామై నిలిచెదవు ||ఓం||

1

ఓంకారమునకు నాదామునకు భేద
మున్నా దేమిటో తెలియ పలయు
ఓంకార మిహమగును నాదాము నీవగును
శంకలెంచక తనుతాసాధించిజూచితే ||ఓం||

2

తెలిజన్మ పదము లన్నిటిని తలచి
తలచి నే జాలి నొందితిని
ఇలకొన్ని జన్మములు ఈ జన్మమున జరిపి
తెలివిలోపల తెలివైతే జాము కనుగొంటి ||ఓం||

3

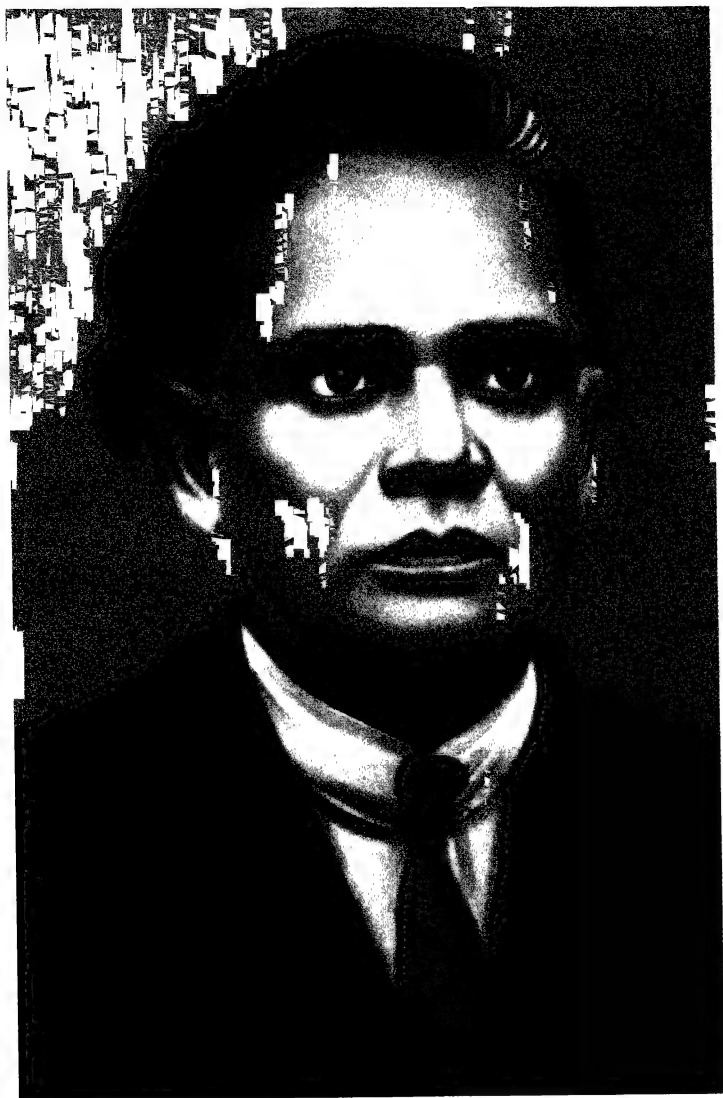
అది యానాది మర్మంబు తెలివి
సాధించి గనుట ధర్మంబు
బిందు బీజము నందు నీవై నిలిచి నాద
మందు లగ్నంబై యా నందాము నొందెదవు ||ఓం||

4

నేనైనను జూచు చుంటిని అబ్బై
లలి గురు సచట గంటిని
జ్ఞానసమాధి మొహియదీన్ భాష్యా సం
ధాన ధ్యాన మిదియె తర్కించి చూచితే ||ఓం||

5

బ్రహ్మర్షి శ్రీ మొహియదీన్ బాద్షా
పంచమ పీఠాధిపతి.

బ్రహ్మర్షి శ్రీ డా॥ ఉమర్ ఆలీషా

పద్మమ పీఠాధిపతి

శ్రీ ఉమర్ ఆలీషా మహాకవి

జీవిత సంగ్రహము

శ్రీ ఉమర్ ఆలీషా మహాకవిగారు పీరికాపురమున క్రీ.శ. 1885 వ సం॥లో జన్మించిరి. వీరి తండ్రిగారు మహర్షి మొహియద్దీన్ భాషా గురువర్యులు. వీరి జనని చాన్సియాంబ.

వీరి తండ్రిగారు అరబ్బీ, పారశీక, సంస్కృతాంధ్ర పండితులు. ఆధ్యాత్మిక విద్యాపీఠాచార్యులు, ఆత్మవిద్యాపారంగతులు. వీరి కుటుంబము పూర్వము నుండియు భాషాపండిత్యమునకు, ఆధ్యాత్మిక విద్యా సంపత్తికిని ప్రఖ్యాతి గాంచినది. శ్రీ కవిగారు చిన్ననాడే సంస్కృతాంధ్రములు విశేషముగా నభ్యసించిరి తదుపరి అరబ్బీ పారశీ కాంగ్ల భాషలు నేర్చిరి. వీరు ఆంగ్లమున వ్రాయుట, మాట్లాడుట యెఱుంగుదురు; కాని ఆంగ్ల పద్యకావ్యములందు ఎంతమాత్రము వీరికి ప్రవేశము లేదు. వీరు సహజ కవులు వీరి 14 వ వర్షమున తెనుగున ధారాళముగా కవిత్వముఁ జెప్పిరి. వీరి 18 వ మేట “మణిమాల” యను నాటకము వ్రాసి అచ్చోఁత్తించిరి. అది షేక్స్పియర్ మహాకవి నాటకమువలె నున్నదని అప్పటి ప్రతికలు కొనియాడినవి. వీరి కనేకచోట్ల ఉద్యోగము లిచ్చేదమని ఆహ్వానించినను వాటి కంగీకరింపక భాషాసేవ, దేశసేవఁ జేయుచు తమ జీవితమును గడిపిరి. వీరు 1934 వ సంవత్సరము డిశంబరు నెలలో అఖిల భారత శాసనసభకు సభ్యులైరి. ఆ పదవి వీరు అవతారము చాలించు వరకు నుండెను.

వీరికి International Academy of America వారు 1936 సంవత్సరమున Doctor of Literature బిరుద మొసగిరి. శ్రీ కవిగారు వంశపారంపర్యముగా వచ్చుచున్న ఆధ్యాత్మిక విద్యాపీఠమునకు ఆచార్యులై పదహారు వేల జనమును శిష్యులుగా నొనర్చిరి.

వీరి యౌగిక జ్ఞానమును కొనియాడుచు జ్ఞానసభాసభ్యులు వీరికి బ్రహ్మర్షి బిరుద మొసంగిరి. వీరి సతీమణి అగ్గరు బీబీగారు, వీరితో ఢిల్లీ నగరము వెళ్ళి ది. 5-4-35 తేదీని దివి నలంకరించిరి. ఆ దినమున ఢిల్లీ శాసన సభ మూయబడెను. వీరు గతించినప్పుడు వీరికి అయిదుగురు కుమారులు, యిరువురు కుమార్తెలు, పెక్కురు పౌత్ర పౌత్రిక లుండిరి.

శ్రీ కవిగారి జీవిత చరిత్ర పత్రేక పుస్తకముగా వ్రాయబడుచున్నది. వీరు రచించిన సూఫీ వేదాంత గ్రంథమందు వీరి జీవితము సంగ్రహముగా నిట్లు వ్రాసిరి.

—♦ స్వీయము ♦—

క. ఆ మొహియద్దీన్ బాద్షా
నామ మహాయోగి కగ్రనందనుడను నా
నా మహితాగమ హిత వి
ద్యామతి “ఉమ్మాలిషా” మహాకవి నేనున్

సీ. రచించినాడె విభ్రాజితదివ్య ప్ర
బంధముల్ పది కావ్య బంధములుగ
వ్రాసినాడెను కల్పనాస్తక మతి పది
నాటకంబులను కర్నాటఫక్కి
కూర్చినాడెను కళాకోవిదుల్ కొనియాడ
నవలలు పది నవ నవల లనగ
తెలిగించినాడె నుద్దీపితాఖండ పా
రసి కావ్యములు పది రసికులలర

తే. రసము పెంపార నవధానక్రమములందు
ఆశువులయందు పాటలయందు కవిత
చెప్పినాడె నుపన్యాస సీమలెక్కి
యవని “ఉమ్మాలిషాకవి” యనగ నేను.

ఉ. రాజుల జూచితిన్ సుకవిరాజుల నోర్చితి బేరుమోయరా
రాజులఁ నోలగంబుల విరాజితపండిత సత్కవీంద్ర వి
భ్రాజిత మౌలవీబిరుద పట్టములందితి యూనివర్సిటీన్
దేజముమీఱ సభ్యుడయితిన్ మతబోధకుడైతి గ్రమ్మతిన్.

ఉ. వ్యాసములున్ విమర్శనలు భావకవిత్వరసైక చారు వి
న్యాసములున్ మతాంతరమహాపరివర్తన తత్త్వరూపకో
పాసనముల్ పురాణములు వ్రాసితి భారతభూమి నే నుప
న్యాసము లిచ్చుచున్ దిరిగినాడను “ఉమ్రలిషా” కవీంద్రుడన్.

ఉ. వేలురచించి విద్యలనుబెట్టి గడించితి పారితోషికా
ద్యాళిని వేయినూట పదియార్లను సింహతలాటముల్ మహా
భీలకసత్కళాకనక విశ్రుతముల్ జయభేరి మ్రోయ హిం
తాల వనీనటత్కు కవి తండము లేమిటి లెక్కమాకడన్.

సీ. సాధించితిని యోగసాధనంబులు హిమా
గమ మెక్కి మతిని చక్కాడియాడి ;
బోధించితిని జ్ఞానసాధన క్రమములు
చెవినిల్లుగాఁ జేసి చెప్పిచెప్పి ;
సవరించితిని పెద్దసారస్వతంబును
శబ్దశాస్త్రంబులు జదివెచదివి;
చూపించితిని రాజ్యలోపంబు లొంగ్గ వ్ర
భుత్వంబు ముంగర మోపిమోపి

తే. ఇప్పడప్పుడె నలుబదియేండ్లపైన
దాటిపోయెను వయసు నీనాటికైన
కాంతి గలుగదు నీ కళాధ్వాంతమందు
జీవితము తెన్ను సుడిబోవు నావబోలు.

మ. నను నీజ్ఞానమహాసభాసదులు నానందన నర్ధించి “అ
దిన మీపూర్వ పితామహుల్ గురువులై దివ్యత్వ మేపారగా
ఘనవిజ్ఞానకళాప్రవృత్తి ప్రజహృత్కాంతారముల్ నింపి రా
మని మీ రాకృతి బోధసేయఁదగు “ఉమాళీష” భాషాగతిన్.

మ. అని నెయ్యంబునఁ గోరగావిని మహాహర్షంబు సంధిల్ల నౌ
నని యా జ్ఞానమహాసభాకథన మత్యంతంబు కష్టంబు మే
దిన సంసారనిమగ్న మానసులు నర్ధింపంగ సాధ్యంబు గా
దని యున్నంత నెఱుంగసేతునని నే నారంభమున్ జేసితిన్.

ఉ. భారతదేశ శాసనసభా సభికత్వపదంబుఁ జేర నేఁ
గోరఁగ జ్ఞాన సభ్యులు నకుంఠితదీక్ష జగంబు మెచ్చఁగా
భూరితపస్సమాధి తమ బుద్ధిని నిల్పి జయంబుఁ దెచ్చినా
రారయ జ్ఞానశక్తికి నజాండము కంపిలుచుండు జూచితే.

చ. కవిత నెఱుంగనట్టి పృథుకాలము వ్రాసితి పుస్తకంబు లా
కవిత నెఱింగి వ్రాయుటకు గంటమురాదు నుపన్యసించు నా
దినముల విద్యతోఁ గలసి తృప్తి ఘటించెడు వాని నిప్పుడో
లవము నుపన్యసించుటకు లజ్జఘటించెడు నేమిచెప్పుదున్.

శా. ఢిల్లీ భారతశాసనైకసభ రూఢిన్ ప్రాతినిధ్యంబు సం
ధిల్లన్జేరి మహత్త్రోజ్జ్వలకళాధిక్యంబు రాజిల్ల విష్ణు
ద్వత్లోకంబున రాజకీయకలనావ్యాపార పారంగతం
బెల్లన్ వేట్కను నిర్వహించుచును నే నీ గ్రంథమున్ ★ వ్రాసితిన్

ఉ. ఏను హిమాలయంబుపయి కెక్కి తపస్వులఁ జూచి వారి వి
న్నాణములన్ గ్రహించి విజనంబగుచోజ రచించినాఁడ నా
నా నవ కావ్యమార్గము లనంతముగా హృదయాంతరంగ వి
జ్ఞానము విశ్వరూపముగఁ గన్నడునట్లు దృశ్యంబు మార్చుచున్.

★ సూఫీ వేదాంతదర్శము.

శా. నాలోనున్నవి నేనుజూచినవి విన్నాణంబులై లోకమం
దాలోకింపఁగ రాని యీ యమరవిద్యాతత్త్వమర్మంబు లం
దేలోటున్ జనియింప దీశ్వర రహస్యేకైక మీమార్గ మే
మేలా దాచెదమంచుఁ జెప్పితిమి మీరిద్దాత్ములై తేరఁగన్.

కం. మా తాతయు మా తండ్రియు
ఖ్యాతిని ఆఖైలలీ మహాగురువర వి
ద్యాతత్త్వము నేర్చిరి త
ద్రీతుల వివరింతు యోగరీతులు తెలియున్.

ఉ. ఎల్లరు జెప్పుచుండిరల యీశ్వరుడీవని మీరుగూడ నా
కల్లలు బొల్లులల్లి కథగా నిటుకల్పనఁజేసి చెప్పగా
నొల్లునెయంచు మీరలన నోపుదురేమొ తదీయవాస్తవం
బల్ల రహస్యమున్ దెలిసి యద్భుతమార్గము విప్పిపెట్టితిన్.

మ. కనదుత్ పాదరసంబు తాత్త్వికుడు బంగారంబుగావించున
ట్లనుమానాన్నదమై వినాశకరమై యల్లాడు జీవుండు బ్ర
హ్మనుగామార్చెడు త్రోవజూపితి నిధి ధ్యాసంబు సంధించి మీ
కనులన్ విప్పడు శూన్యమందు హరిసంకాశంబు నింధిల్లెడున్.

ఉ. మేమురచించు గీతములు మృత్యువాయువు పదంబులందులో
నేమియు నర్థహానికెడమియ్యక ఉన్నది యున్నట్లుగా
నేమహనీయుడున్ నడచి యీశ్వరరూపమెఱుంగ నేర్చునో
ఆ మహితాత్ముడొక్కడె యధార్థ మెఱింగి మృతిన్ జయించెడున్

శా. నాతోనున్న మహాకవిశ్వరుల నానాకావ్యముల్ వ్రాసినెం
తొత్తత్వాత్మక దృక్పఠపంచకము నుద్ద్యోగించి చిత్రించుచున్
చైతన్యంబు గలుగంగజేసితి మహాసత్యస్వరూపంబుతో
జేఱెవీధిని నీశ్వరుంగనెడు వైచిత్ర్యంబు జూపించితిన్.

ఉ. ఎవ్వరి నెవ్వ నాడమిటు లెవ్వరినోరును కట్టివేయమే
మెవ్వరిదారి దూరిమరలింపము మాకడవచ్చు వారితో
నివ్వటిలంగ నీ తెఱపునేర్పి తరించుమటంచు చెప్పి మా
దివ్వె వెలుంగ జేసెదము దివ్యులుగన్నడ బుద్ధిమాన్పడన్.

♦ అ గ్గు రాంబ ♦

శా. ఆ ఢిల్లీనగరాంగ్ల శాసన సభాభ్యర్థిత్య మర్థింపుడం
చాడన్ నేను కృతార్థుడై జనిన నాకై వచ్చి ప్రాణంబులున్
వీడెన్ నాసతి అగ్గురాంబిక చలత్ విద్యుల్లతన్ బోలె; యీ
నాడె నశులు 'గోరి' పై విడుచుచు స్వర్తింతు నిర్జీవిన్.

ఉ. ఏను రచించినట్టి కృతు లెన్నింటినో వినె తల్లీ; తండ్రి నా
నా నవనాటక ప్రకరణంబులు నాడగ జూచినారు; ఢి
ల్లీ నగరాంగ్ల భారతమహిదవ శాసనసభ్య సత్పదం
బానగ గాంచి "అగ్గు" రమరాలయ మేగే వెలుంగుచుక్కయై.

శా. ఎన్నోబాధలు బొందుచుండు మని న స్త్రీభూమివర్జించి యా
పున్నెపుంగని అగ్గురేగె దివికిన్ బూర్జేందు బింబంబు వా
ర్తీ నిన్ద్రదిపంగ బోయినట్లెక మహాంధీభూత మాలిన్యం సం
ఛన్నాస్మన్వి నిషిద్ధజీవిత మభావం బెన్ని నాళ్ళుండినన్.

సీ. ఏమాట చెప్పిన నెదురాడగా లేదు
పరమ సాధ్వీత్వంబు వరలుకతన
ప్రాణాల నర్పించి పరిచర్యలను జేసె
పరమహర్షంబు ముందరను నిలువ
కలిమిలేములను నొక్కటిగాగ గణించె
నిత్యకళ్యాణంబు నెలకొనంగ
ఏవురు కొడుకుల నిద్దరు కూతుల
ననిశంబు దీవించు నాత్మశాంతి.

తే. ప్రతిదినంబు చదువు ఖురాన్ మజ్హి
శౌచశీలాన నలువది వత్సరములు
ధరణి జీవించి స్వర్గాన కరిగె అగ్ని
రాంబ దివిజులు నిరాజనంబులిడంగ.

చ. పరమపవిత్ర యీ వెలది పండితురాలు నితాంత సత్యసం
భరిత రసాత్మక ప్రకృతి వడ్డికి బారెడు ప్రేమమూర్తి సుం
దరస్వరూపముపాసితం బయిన ధర్మపదంబును సంతరించి యీ
శ్వరునెద నగ్బరాంబ కడు పార్థన సేయుచు నెల్లవేళలన్

శా. పల్లెన్ బుట్టిన ఢిల్లీలో బిగ్గిముసామ్రాజ్యంబు పాలించు వా
రేల్లన్ వచ్చి సమాధిజేసిరి భవన్మృత్యున్ విచారించి యో
పుల్లాబ్జానన 'అగ్నిరాంబిక' భవత్పుణ్యంబు దేశాల రా
జిల్లున్ విచ్చిన కుండఁబోలె వెన నే జీరాడుచున్నా నిటన్

చ. హృదయము ముక్కలొనటుల నేడ్చుచుఁ గన్నులనీరు కాల్యలై
చెదరంగ నిమ్మలోకములఁ జేరుటకంటె సమాధితెంటి నీ
సదనము జేరుమార్గము విచారణజేయుట లెస్స యైహికా
స్పద విభవానుషంగభవబంధమువాసిన నిన్ను చూడంగన్.

శ్రీ కవిగారు యిస్లాం మతస్థులు, వీరి మాతృభాష ఉర్దూ. ఆంధ్ర
భాష మాతృభాషగా కానివారు తెనుఁగున సరస కవిత్వముఁ జెప్పినవారు
ఈ కవిగారొక్కరే. వీరు రచించిన మహాభారత కౌరవరంగ మను
నాటకమున—

“నాటకముల్ ప్రబంధము లనంతముగా రచించిన వాణి కా
వ్యాటవి భావవీధుల విహార మొనర్చ జయధ్వజంబు వా
గ్వీటిని నిల్పినట్టి జనవిశ్రుతు ఁ రలీషా కవీంద్రుడన్”

అని వ్రాసిరి.

శ్రీ ఉమర్ అలీషా మహాకవి ఈ తత్వ కీర్తనలందు కూడ అనేక
గంభీర భావముల నొసంగిరి.

“చంద్రుడెవరు చుక్కలెవరు
ఇంద్రుడెవరు ఈశుడెవరు
ఇంద్రియంబులు కిట్టిచూచితె
యిన్నితానై యుండలేద”

....

“రాయి నైతే రప్ప నైతే
కాయ నైతే కసరు నైతే
ఏ యుపామముచేతనో నే
నా యనంతుని బట్టియుందు”

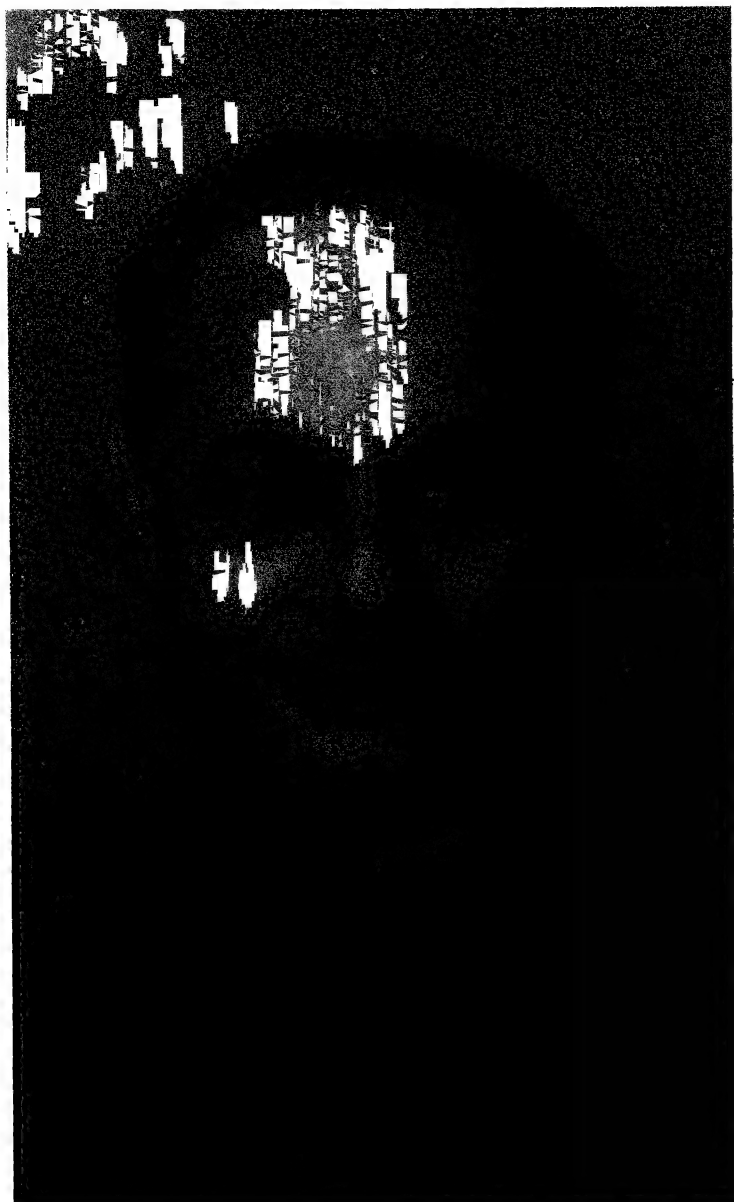
మున్నగు పెక్కు ఋషివాక్యము లీ కీర్తనలందు చెప్పిరి. వీరు రచి
యించిన “సూఫీవేదాంత” గ్రంథములో

మ. “కనదుత్ పాదరసంబు తాత్త్వికుడు బంగారంబు గావించు న
ట్లనుమానాస్పదమై వినాశకరమై యల్లాడు జీవుండు బృ
హ్మనుగామార్చెడు త్రోవజూపితి నిధిధ్యాసంబు సంధించి మీ
కనులన్ విప్పుడు శూన్యమందు హరిసంకాశంబు సంధిల్లెడున్.

అని చెప్పిరి.

బ్రహ్మఋషిసత్రములైన శ్రీ ఉమర్ ఆలీషామహాకవిజీవితమును
చరిచి అనేక తత్వగ్రంథములను వ్రాసి అజ్ఞానాంధకారమున నల్లాడు
జీవుని బృహ్మనుగా మార్చెడు త్రోవజూపిరి.

వీరు రచించిన గ్రంథము లేబదివరకున్నవి. శ్రీ కవిగారు తమ
శిష్యులకు దర్శన మిచ్చుటకై నరసాపురము (పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా)
వెళ్ళి అచ్చట ది. 23 జనవరి 1945 నాటి సాయంత్రము 5 గంటలకు
దివి నలంకరించిరి. వీరి భౌతిక దేహమును పితాపురముఁ దెచ్చి 24 వ
తేదీ సాయంత్రము రైలుస్టేషను వద్దనున్న వారి యారామములో
సమాధి చేసిరి.

బహు ర్షి శ్రీ హు స్సే న్ షా
సప్తమ పీఠాధిపతి

శ్రీ విశ్వ విజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠము

ప రం జ్యోతి

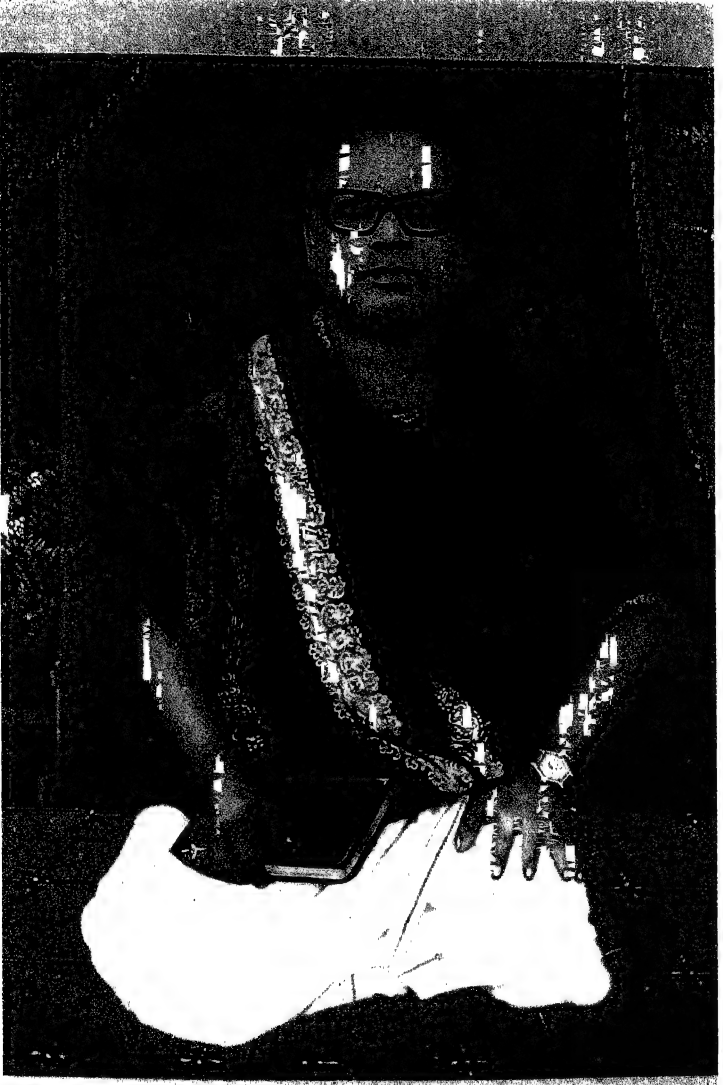
పడినకష్టాల పాటవంబలతిగాక
 సడలిపోయిన సౌఖ్యాలు స్మరణరాగ
 మాసిపోయిన మాటలు మరపురాక
 పాటపాడిన పదములు పలుకలేక
 వెడలిపోయిన కాలంబు వెదకుచుంటి
 వెతుకుచుంటి నామరుగునే వెతకుచుంటి
 తెలుసుకొంటి నామరుగునే తెలుసుకొంటి
 తిరిగి కాలంబురాదని తెలుసుకొంటి (జన్మ)
 లేదు పరతంత్రమికనాకు లేనేలేదు
 లేదు నాయన్న మౌఢ్యంబు లేనేలేదు
 స్వార్థమున నీ ప్రకృతి నాకు స్వస్తి జెప్ప
 భ్రాంతిలోగన్న విషయ విభ్రాంతిగాగ
 పోవుచుంటి నాదారినే పోవుచుంటి
 కాననంబులో పురములో కానరాని
 ఆ అయోమయ మధ్వాన్నమైన దారి
 ఆ ప్రళయకాల దంధహ్యమైన యట్టి
 చిమ్మచీకట్ల చెంగట చేరిచేరి
 జరిగిపోయె నహస్సులు జగములోన
 దాటిపోయెను మిన్నులా దారిలోన
 స్వర్గ నరకాల వీధులాశ్చర్యముగను
 దారులివ్వగ వాటిని దాటి నిలిచి
 చూచినా నది నిజముగ శూన్యజగము
 కలతబడి మనో దుఃఖాన గలయజూడ
 అంతదూరాన నేదియో నవతరించె
 అందులో రూపమేదో నాకానుచుండె
 అందు బ్రహ్మాండములను రూపొందుచుండె
 ఎవరిదారూపు నాకపుడెరుక బడియె
 అదియె నా గురుని స్వరూపమవధిగాను
 అతడె ఆఖై లలీమడది నిజంబు
 అదియె ప్రేమైక రసరూపమవ్యయంబు

XIV

వెలువడెను గాదెనందుండి వెలుగదేదొ
 నిండెనా వెల్లు జగముల నిండె నిజము
 నిండె నావెల్లు నాలోన నిండె నిజము
 నిండి నాలోన జతనాన నుండిపోవ
 నిలిచె సంతృప్తి నాలోన నిలిచిపోవ
 ఇమిడె ప్రమదంబు నాలోన నిమిడిపోవ
 తెలిసె జగములు “నేన” ని తెలిసిపోయె
 నేనె “విశ్వంబు” విశ్వంబు ‘నేనె’ నిజము
 నిజము యీ దృశ్యమంతయు “నేనె” నిజము
 గగనములలోన నారూపె గానుపించె
 భాస్కరునియందు నారూపె బరగుచుండె
 సలిలమందున నారూపె సాగుచుండె
 ఈ వసుంధర నారూపె యసగుచుండె
 అరయ వాయువులో నిండెనదిగో దోచె
 అదిగో వైశ్వానరుని నిండెనదిగో చూడు
 ఎన్ని చెప్పదు సర్వంబు ‘నేను’ గాను
 సృష్టినంతయు నాలోనె చూచినాడ
 ఇదే పరంజ్యోతియన నొప్పు నీ వెలుంగు
 ఇదియె యోగులుగన్నట్టి జ్యోతిసుమ్ము
 నిలిచిపోదు నీ జ్యోతి నేనెప్పటికిని
 నిలిచిపోయి నీ జ్యోతి నేనెప్పటికిని
 రాను మిముజూడ వాంఛనే రాను రాను
 తిరిగి వచ్చెడి నాశలు తీరిపోయె
 వెడలి వచ్చిన మాటలు వేరు తేవు
 లీనమగుదు నీ జ్యోతిని నేనుగానె
 మరచిపొండింక నారాక మఱచిపొండు
 వదలివేయుడు దర్భలు వదలునట్లు
 విడచివేయుడు ధారను విడచునట్లు
 ఇట్లు “హుస్సేన్” షా కవి ఎరుక జెప్పె !

బ్రహ్మర్షి శ్రీ హుస్సేన్ షా
 సప్తమ పీఠాధిపతి.

“బ్రహ్మర్షి” శ్రీ మొహియద్దీన్ బాద్షా
అష్టమ పీఠాధిపతి

శ్రీవిశ్వవిజ్ఞానవిద్యాధ్యాత్మికపీఠాశయము

శ్రీ విశ్వవిజ్ఞానవిద్యాపీఠమహర్షిజ్ఞానవేదమూర్తులు శ్రీశ్రీ ముస్సేన్ పాకవీక్రతంపాత్య సంహితము యాశ్వరవాణిగా పలికి ఈశ్వరవాణిగా విశ్వమానవకోటికి శ్రీ విశ్వవిజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠమహాసభాసభ్యులకు అమితానందముగ చేయుచు భౌతికవిధానమందు అనేక జీవిత విశేషములకు లోనై విరక్తి భావము శారీరకముగా కలుగుటవలన మానసిక విశేషమును పురస్కరించుకొని ధర్మప్రబోధమునుగావించి మానవుని మానవుడుగా మార్చుటయే ఈ ధర్మముయొక్క లక్ష్యము. అనగా శ్రీ విశ్వవిజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠముయొక్క విశేషము. ఇది సృష్టి వృద్ధి విచ్ఛిన్నము, యుగయుగాలుగా, తరతరాలు సృష్టిలో శాఖలుగా శాఖలుగా ఏకైశ్వరీపాసన చేయుచు, కృతి, శృతిలో స్పృతిగా పాడుచు జాతిమత విచక్షణలేక యధార్థమైన రసస్వరూపము శ్రీ పీఠాచార్యుని మంత్రప్రభావముచేత జీవి అత్యుపరిణామము అభౌతికమైనటువంటి దృశ్యరూపములో చిత్రించుటయే శ్రీవిశ్వవిజ్ఞాన విద్యాధ్యాత్మిక పీఠముయొక్క లక్షణముదాని యధార్థ ధర్మ విషయము. ఇది ఆచరించి తను సరించినవారికి అనుక్షణము లోకవిషయ వాంఛలను దూరముచేసి సంతకల్పసిద్ధి జేయును.

పంచరత్నములు

1) సి. తరతరంబులనుండి తాతతండ్రులుమున్ను

విజ్ఞాన విషయంబు వివిధ విధము

మజులు మాణిక్యముల్ మదని బడయునట్లు

సర్గపదార్థ ద్వయము సంగ్రహించి

వివిధ దేశంబులు వేడల సభ్యకులము

వినుతిగావించి రా విశ్వమూర్తి

అధ్యాత్మ విద్యల కాకరంబగు మహా

జ్ఞానశక్తిని తపశ్శక్తి బడసి

తే. గీ. ధర్మమననెమి యో దెల్పి ధరణికెగసి
అమృతకరులై బోధకాథ్యాపకులుగ
నుండి పీరికాపురమందు నోలగముల
ప్రభువులై యుండి రా 'షా' వంశభవులు.

2. ఉ. అన్నిటికన్న గొప్పమహిమాస్పదమైన మహాత్మ్యముండు, నిం
దున్నది ఆ 'షాతత్వ' మనే సుత్రమగ్రంథము దైవదత్తమై
సన్నుతమై పవిత్రమయి శాసనమై సచరాచరంబులో
నున్న రహస్యముల్ దెలుపుచున్నది యీశ్వరవాణిస్పష్టికిన్.

3. తే. ఇట్టివిజ్ఞానమతము నర్థించి ప్రేమ
పాఠములునేర్చి విజ్ఞానఫక్తి గూర్చి
మానవోద్ధార కుండన మహిని వెలసి
మలినములుమాపె 'హుస్సేన్ షా' మౌనివరుడు.

4. తే. ఏదొ వేవెలు షాతత్వ నేగుదెంచి
అందులోన హుస్సేనుషా కృతవతరించి
వచ్చినిలిచె తేజంబుగ వసుధయందు
దెచ్చితిని నీకిదేయని తటపరచె

5. తే. వేలు లక్షలు శిష్యులు పాలుగూడి
ప్రజ లజ్ఞానతిమిరంబు బారదోలి
భద్రమార్గమే కేశ్వరోపాసనంబు
వనుచు చాటిరి హృదయథక్కానుభూతి.

పంచరత్నములు సమాప్తము.

బ్రహ్మర్షి శ్రీ మొహియద్దీన్ బాద్షా

అష్టమ పీఠాధిపతి.

శ్రీ డా॥ ఉమర్ ఆలీషా

ప్రస్తుత నవమ పీఠాధిపతి

ద శ ర త్న ము లు

సీ. సుందరంబుగనుండు సుడులతో గోచారి
 చిరుగాలి కెరటాల పరుగులిడుచు
 అబిముత్యములట్టు లమరెడి బిందువుల్
 మువ్వలరవళితో ముదముగొలుప
 సప్తస్వరాలతో సంచరించెడి గాలి
 కలహాశనుని వీణ గతులబోలి
 ఉరకలనురుగుతో ఉవ్వెత్తుగను పొంగి
 పొరలు గంగానదీ పొల్కిదనరి

తే. గీ. కవి మనోహర హృదయంబు కావ్యలలన
 నవరసమ్ములతోగూడి నాట్యమాడి
 కవితసాహిత్య వీధుల గదలిపోవ
 గాన మొనరించి విహరించు గగనవీధి

సీ. నలుపుకాకుల గుంపు మలినంబు మాయంప
 కాసారమున వడల్ గడుగురీతి
 అశాహివలయాల అకర్షణము నుండి
 విషయవాసనలను విడువలేక
 షడ్ వర్ణములనుండి సంచరించుచునుండి
 ముక్తి మార్గముగాచ ముదముతోడ
 కాషాయ వస్త్రముల్ ఘనముగా ధరియించి
 కొంగజపముచేసి కొలనుమున్ను

తే. గీ. కాని తనలోని కామంబు కడుగలేక
బాల్యయౌవన కౌమార బలము తగ్గి
వార్ధికమువచ్చి వడవడ వడకిచచ్చు
వెట్టి జనులనుచూచినే వెఱగుపడుదు.

సీ. అలలచే సెలయెఱు గలగల ప్రవహించి
సురులకు సంగీత శోభగూర్చు
రక్కసులేవేళ రణభీతిఁ గొలుపుచు
కర్కశధ్వనులతో గానుపించ
మృగజాతులకుఁ నెంతో మోదంబు జేకూర్చి
మర్మరధ్వనులతో మమత గొలుప
మనుజునితమి దీర్చి మాధుర్యముగ నుండి
కవితా ప్రపంతుల గానుపించి

తే. గీ. భావముల బట్టి జీవుల భ్రాంతి గొలిపి
ఎండమావుల జలమట్లు ఎఱుకబడక
రాగమనురాగ భయక్రోధ త్యాగములతో
పరుగు పెట్టించు గురువు సద్ భక్తి నేర్ప

సీ. నక్షత్రముల పూలు నభమున పూయంగ
చంద్రుండు ఉదయించె చెలులతోడ
సుస్వాగతము పల్కి చుక్కల చెలులెల్ల
చిరునవ్వుతో చంద్రు చెంతచేర
మేఘమాలల దాగి మెఱయుచు చంద్రుండు
తారల కవ్వించి తరలు చుండ
అందాల మేఘంబు ఆ చందురుని దాచి
అటలాడుచునుండె నద్భుతముగ

తే. గీ. రేయి గడచెను రేరాజు చేయి విడచి
 సూర్యబింబంబు పుడమిని చూడగోరి
 కడలిలో నుండి జనుదెంచె ఘనముగాను
 చంద్రుకంటెను తనగొప్ప చెప్పరీతి

సీ. శశిరంబు ఏతెంచ చెలువంబు విడనాడి
 మొక్కలాకులు రాల మోడుబారి
 శావణ మేఘాల సలిలధార దడసి
 చిగురుటాకుల తోడ చెలగుచుండి
 రోజుల పూపొదల్ రాజితంబుగ పూచి
 పరిమళంబుల తోడ పరిధవిల్లు
 చందాన జీవుండు జడజన్మలో మ్రగ్గి
 చచ్చిపుట్టుచునుండ అవనియందు

తే. గీ. అవతరించుచునున్నాడు సద్గురుండు
 ధర్మ సంస్థాపనార్థంబు ధరణిలోన
 మహిని మానవధర్మముల్ మలచి చెప్పి
 జన్మ తరియింప సన్మంత్ర జపము నేర్పు

సీ. గగన మండలములో ఘనముగా విహరించి
 మెఱపు శబ్దముతోడ మేళవించి
 గల గల యను పాటు గంగా జలమురీతి
 ఘలు ఘల్లు గజ్జల గతినిబోలి
 శోతల శ్రవణాలు శోభగా శ్రవణించ
 సంగీత సాహిత్య సరళిదోప
 ఆకాశవీధిలో అందముగ జనించి
 సహజ సౌందర్యంబు చాటిచెప్పు

తే. గీ కరణి తపయాగ యోగంబు దనరజేసి
 కంటి కన్నీరు ఆనంద కడలి గాగ
 కనక కమల కలిమికల కళ ఫలింప
 కామ మోహంబు నడలించి కాచుగురుడు

సీ. మేఘాల గర్జనో మేఘువు గర్జనో
 పరిమళంబుల తోడ బయలువెడలె
 విశ్వ రహస్యంబు విజ్ఞాన మార్గంబు
 వీరవర్యుల కెల్ల విశదపరచి
 కాంచనమకుటంబు కాంతుల బోలుచు
 అజ్ఞాన జనులెల్ల విజ్ఞతగన
 ప్రాభవంబును జూపి భయము కల్గించుచు
 శాంతంబు చూపెడు సహజ సరళి

తే. గీ. మాయ భయపడి నీగొప్ప మహిమజూచి
 సహజకాంతిని ప్రసరింప జాలలేక
 నారికేళ ఫలంబుల్ నీరు బోలి
 దుఃఖమును దాచి శాంతుడై తొలగుచుండె

కం. నిరి సంపద గల్గినచో
 శిరమున మొలువగను కొమ్ము శ్రీపతి ననుచున్
 శిరమున జేరును కనులును
 నిరినీయుము దానమెపుడు చిరయశక్తిన్

కం. రవి అరుణ కాంతిమొదలై
 రవి కృంగిన వేళ, అగు రణముల రీతిన్
 రవి బోలు వీరవర్యులు
 రవి తీరున ప్రబలుచుండు రణ విఖ్యాతిన్

తే. గీ. హస్తములు చాచి కంఠ స్వరాళిజీల్చి
 కటిక చీకటి దాటించి కాంతి జూపి
 కంటి కన్నీరు కారంగ కానబడక
 కామమోహంబు సడలించి కాచుగురుడు

డా॥ ఉమర్ ఆలీషా,

B. H. M. S., M. D. [A. M.]

నవమ పీఠాధిపతి.

శ్రీ చడిపల్లి అగస్త్యం రావు, ఎం.ఎల్.ఎ., వారి భర్త పద్మశీనుతి ప్రభావతి, ఎం.ఎ.

తూర్పు గోదావరి జిల్లా పిఠాపురం తాలూకా యిసుకపల్లి గ్రామములో శ్రీ నడింపల్లి అచ్యుతరామరాజుగారు ది 20-12-1924 న శ్రీ నడింపల్లి తిరుపతిరాజుగారు, వరహాలమ్మగార్లకు చతుర్దపుత్రునిగా జన్మించారు. అచ్యుతరామరాజుగారు, వీరి తల్లిదండ్రులు కూడా షష్టమ పీఠాధిపతి బ్రహ్మర్షి ఉమర్ ఆలీషాగారివద్ద మంత్రోపదేశం పొందారు. ఈయన సహధర్మచారిణి ప్రభావతిగారు 1962లో సప్తమ పీఠాధిపతి బ్రహ్మర్షి శ్రీ హుస్సేన్‌షా గురువర్యుల వద్ద మంత్రోపదేశం తీసుకున్నారు. శ్రీ అచ్యుత రామరాజు గారు [చిట్టిబాబుగారు] బ్యాంకు మేనేజరుగ మరియు ఉద్యోగ విరమణ అనంతరము కూడ స్వామియొక్క ధ్యాన నిష్ఠలోనే ఉంటూ నలుగురు పీఠాధిపతుల ఆశీస్సులు పొందిన ధన్యజీవి వీరు ది 3-4-1988లో 64వ ఏట పరమపదించిరి. వీరి కుమారులు, కుమార్తెలు, మనుమలు, మనుమరాండ్లు కూడ పీఠాధిపతుల వద్ద మంత్రోపదేశము పొందియున్నారు. కీ॥శే॥ నడింపల్లి అచ్యుతరామరాజు గారి ప్రధమ కుమార్తె శ్రీమతి పాకలపాటి సత్యవతిగారు, వీరి భర్త శ్రీ సన్యాసిరాజుగారు ఈ పవిత్రగ్రంథము ముద్రించుటకు తోడ్పడి ధన్యులై నారు.

BRAHMARSHI

Dr. UMAR A. S-A-I

TELUGU POET

'A really great man has ideas always greater than himself', This is more true of Dr. Umar Alisha, the immortal poet of the Telugu language, than anyone else. He was born on March 1885 in Pithapuram, a town in the Andhra State of India.

Though he had no proper education he developed a great taste for Telugu which was not his mother tongue and began writing verse when he was a teenager. The genius of the boy was at once recognised by Telugu scholars and his fame grew as a poet by the time he was 18.

He wrote plays in Telugu which can only find a parallel in Shakespeare's. Many Hindu poets and scholars began to pay tribute to this Muslim poet of the Telugu language and regarded him as a itern-poet in the Carlylian sense of the word.

His writings took a new shape in all branches of literature. Besides poetry he wrote novels, playlet and essays which excelled the writings of the renowned Telugu scholars of the twentieth century and so on his works found a permanent place in the annals of Telugu literature.

Today he stands alone like a pole star guiding those Who are interested in Telugu literature, and he is acknowledged as their great master who brought a change over literary forms in Telugu.

He also made fresh departures in almost every form of literature. His poetry has no parallel in Telugu despite the great writers whose works no doubt come nearer to his standard and yet lack that charm and candence, lucidity and masterly style both in narration and criticism.

His vast knowledge of Sanskrit which language also he was a scholar, contributed effectively towards his prodigious efforts in Telugu with his contribution. Telugu literature would be nowhere as rich as it is today.

What Shakespeare is to the English, what Dante is to the Italians, what Dr. Iqbal is to Urdu speaking Muslims, Dr. Umer Alisha is to the Hindus of Andhra.

His writings have no other parallel, as I stated before, in any other literature of the world because they are the creation of the one man. He had to his credit such a vast bulk of written work in all literary forms that no one author in English or any other language could have produced.

But Alas ! It is confined to Andhra, and Andhra only, and its great merit lies hidden outside the state even in India not to speak of foreign countries.

Yet his reputation by a curious twist of fate, soared aloft.

In 1936 the International Academy of America confirmed upon him the degree to doctor of literature for his thesis in Telugu. For a man with no university education to obtain such a high degree from the new world is certainly a matter of pride to the individual as well as to the province in which he was born.

He was no ordinary intelligent, thought he knew little English when compared to his ability in Telugu and Sanskrit.

His works in Telugu are clear evidence of what he struggled for lived for and died for. He was out and out a nationalist purposed to perform the people around him culturally, Socially, economically and politically, and accordingly he rendered Youngman service to humanity at large during that little span of his meteoric life.

He did everything in his capacity. His School of thought pervaded all his works and helped remove the dogmatic ideas and beliefs of the ignorant and the illiterate and led them to the supreme path of glory and virtue.

This won for him a saintly honour and he came to be regarded by all Hindus as a saint. His writings spelled the qualities of a great seer.

Though he was a muslim the magnanimity of the Hindus could not deprive him of what he was in truth, nor did they (the Hindus) leave him in the lurch, but nursed his genius tenderly till it gave them the best of the life they needed. And he did not disappoint them.

Dr. Umar Ali Sha was also a social reformer in his own environs. He had reformed the Hindus, customs and manners by dint of his profound knowledge Sanskrit and the Hindu philosophy which he had mastered.

He knew more than any Hindu scholar of his day. He could recite slokas so fluently and so correctly interpret them in Telugu that the pandits were stunned at his mastery.

All Hindus of Andhra admit that he had surpassed all in every branch of Telugu literature and he came to be regarded as the only eminent poet in modern times in that language.

His writings created a sensation throughout Telugu speaking areas both within and outside Andhra State. Indian universities adopted his works in their curricula for degree classes and no library is without his books.

His political career overlapped his literary one and he was so engrossed in both that it is very difficult to think of the one without the other.

During the last decade of his life his literary fame was at its highest. While his political activities continued till his death.

He had to make many trips every year from south to north to be present in the Legislative Assembly at Delhi from the time when he was elected independently in 1935. From then on he used to repair to the hill-tops of Simla to invoke the muse and produce his master-pieces in Telugu literature, even in his political travels.

Apart from his literary activities, his political career was also remarkable. He was known as a good politician. Mahatma Gandhi accepted him as a man with sound political ideas when he was in Congress upto 1935.

He worked for the nation unhesitatingly during the Khilafat movement and was held in high esteem by all the national leaders of those times. His assembly speeches contained sound principles of integrity and magnanimity and therefore saw the press of his day.

Besides, he worked for the good of the country delivering lectures everywhere irrespective of religion, caste or creed with a

view to promoting goodwill amongst the people for which he was adored by Muslims and Hindus alike.

When he was preoccupied with political affairs and when his literary fame was at its zenith, he was suddenly shaken by a tragic event His beloved wife Akbarbebi died Delhi in April 1935 when he was attending the sessions.

This shock are into his vitals and he breathed his last in January 1945 after a cerebral hemorrhage in a village of Narsapur.

His body was brought for burial to Pithapuram where every year congregational meetings are held for one week by his 20,000 disciples including eminent poets and scholars of Andhra state in honour of their great hero-poet and he lies forever enshrined in their hearts.

—M. N. HUDA

ఖండకావ్యములు

ఎవరు తల్లి

ఉమర్ ఆలీషాకవి ఖండకావ్యములు

ఎవరు తల్లి!

నుదిటిపైఁ జుక్క, రత్నాలు + పొదిగినట్టి
కమ్మ, తలకట్టు, వర, కలం + కారిచీర
సారు సొంపార బారుమై + జారు జార
చేరెడేసి కన్నులు కురుల్ + బారెడేసి
లత్తుకరసంబు పదముల, మెత్తి, నెత్తి
గంప నెత్తుకపోయెడు + గరిత యెవరో ?
ఎఱుకఁ జెప్పక పోయెద + వెవరు తల్లి ?

గగనముననుండి, హిమవన్న + గమ్మునుండి
జాహ్నువినిఁ గూడి శర్వాణు + చాటు మణఁగి
ఆర్యభూమిని విడిచి విం + ధ్యాటవులకు
వలస దిగి వచ్చి 'ఉదయార్కు' + పట్న వీధి
విడిచి నడిదారిలోఁ జాల + విసిగి విసిగి
కాకతీయుల ఘోర సం + గ్రామరంగ
మందుఁ గాలూది రక్తసి + క్రాన్న మార
గించి, రణదుందుభిని, గీర్తి + గీతములను
బాడుచు, దిశాంతముల జయ + ధ్వజము లెత్తి,
భూతి రేకెత్తఁ గొన్నాళ్ళు + ప్రాద్దు పుచ్చి,

లంగరెత్తిననాఁడు క + లంగు మదిని
నిన్నుఁ జూచిన జ్ఞాపక + మున్న దబల ! ॥నుదిటి॥

శాతవాహనశకనాథ + సౌర్యభౌము
లొలయు నాస్థానసీమల + నేలగముల
ప్రథిత పట్నాటివీర మా + ర్తాండకోటి
నిండుకొలువున గజరాజు + లుండుకోట
మేటి చాళుక్యగణ పాక + నాటిప్రభుల
యల నిజామాదిన్మృపుల సా + ధాలమ్రమాల
మహితమాణిక్యదీపముల్ + మండుచోట
పరన్మపాలకిరీటముల్ + వంగుచోట
విమలసురభిళానిలములు + వీచుచోట
సిరి సరస్వతి యొకచోటఁ + జెలఁగుచోట
గజై, లందెలు మ్రోయఁగాఁ + గనకవృష్టి
గురియ; దివిజాంగనల మనో + హరవిలాస
భాసమాన కళా సము + ల్లాసలీల
నవ్వువెన్నెల లలమఁగ + నాట్యమాడి
నట్టి శ్రీ రాజ్యలక్ష్మివే + యను చొకింత
జ్ఞాపకం బున్నదమ్మ ! ని + జంబు చెప్ప ॥నుదిటి॥

ఆంధ్రభండారములను ము + త్యాలమణులు
మలచి కట్టినసాధాల + మంటపాల
వ్రేలు వీరుల తెలుఁగు చి + త్రాలు విశ్వ
రూపభారతి తెచ్చి యా + రోపితాభి
నయములై నట్టి నాణెముల్ + నగల సాగను
సగమువారిన గేదంగి + నొగలతెన్ను

వెన్నెలను, నెలవంకల + నిలిచి దిద్ది
 సుద్దు లొలయ రాగాల వి + శుద్ధగీత
 గానరసవాహినులను, ము + క్కాకఁ దీరి
 నాట్య నిగమపాటవము క + రాటపక్కి
 దిక్కుల వెలార్చి, ప్రేమ పెం + పెక్క సుధల
 మార్చి మల్లెల మలపి వే + మారు నదిగొ
 గంపలోఁ బోసి పట్టక + పంపునపుడు
 నిన్నుఁ గాదన్న జ్ఞాపక + మున్న దోసె !
 నిన్ను వలదన్నజ్ఞాపక + మున్న దోలె ! ॥నుదిటి॥

తెలుఁగుకత్తులనెత్తురుల్ + కడిగివేసి
 ఘంటములఁ బోసి, భారత + ఘట్టములకు
 పీరరుచి పెట్టి తల + బ్రాలువేయుచున్న
 నన్న, తిక్కన్నముకుళిత + హస్తములను
 పలుకుపలుకునఁ దేనెలు + చిలుకునట్టి
 జిలుఁగుబెట్టినపోతన్న + తెలుఁగువాణి
 కంచుధక్కను బ్రద్దలు + గాగఁ గొట్టి
 వెలయు శ్రీనాథభట్టు క + విత్వధాటి
 తత సుధామధురోక్తుల + దండలల్లి
 వాణిని నలంకరించిన + భట్టునోటఁ
 గాంచనోదయ సౌరభ + కలనమట్లు
 కవితఁ గూర్చిన సోముని + కలమునందు
 నీదు సాగసును, నీ నీవి + నీ విలాస
 భాసమాన సముల్లాస + బంధుర ప్ర
 భా వికాసము, నీ మహా + ప్రజ్ఞ చూచి

యున్న జ్ఞాపక మొక్కింత † యున్నదమ్మ !

నిలిచి నా సంశయముదీర్చి † వెడలిపామ్ము ! ||నుదిటి||

మగధ సింహాసనమున సా † మాజ్యలసిత

పాటలీపుత్ర వీధుల † వనమునందు

వారువము లెక్కి యేనుఁ గం † బారు లెక్కి

ఒలయ చౌడెలు కట్టిన † యొంటె లెక్కి

నవల లాడుచు నీరాజ † నంబు లిడఁగ,

లాజ లొకమూలఁ జల్ల, వి † రాజమాన

తేజమున స్ఫురదరుణ ప్ర † దీప్త కాంతి

వందిమాగధు లలరి కై † వారములను

జేయుచు, నిశాంతకలశ పం † స్థిత వినూత్న

భావగంభీర భయద రూ † పములఁ బోలు

పేరుపేరుల బిరుదముల్ † పెట్టి వీర

కోటి మేటి సాహసములఁ జాటి కోట

లెక్కి జయభేరి వ్రేయ నూ † రేఁగునాఁడు

పగలు కర్పూరదీపముల్ † పట్టునాఁడు

నీవు మావెంటనుండిన † యెఱుక గలదు

ఆ రహస్యమ్ము చెప్పి నీ † వరుగ వమ్మ ! ||నుదిటి||

కృష్ణ, గోదావరీ, పినా † కినులు, తుంగ

భద్ర లిసుకవెట్టిన తేట † బయళ్లెందు

పిల్లగాలికి వాహ్యళి † వెడలివచ్చు

పుర పురంధ్రుల జత గూడి † పూలమాల

లెగురవేయుచుఁ బకపక † నగుచు పాట

పాడుకొనుచు నెత్తమ్ముల † నాడుకొనుచు

సందడి మహాన్నతంబు ని † స్సంశయంబు

క ల ము

కలమ ! నీరూపవైఖరీ † కలనఁ గాంచ
 ఎంతో వింతగఁ దోచు రా † ధ్ధాంతమునకు
 నెమలిపురినుండి యేకరూ † పమున వచ్చి
 విశ్వమేలుచు నున్నా వ † నశ్వరముగ
 జన్మచే స్వల్పవస్తువు † సార్వభౌమ
 పదము గనుటన్నఁ బుణ్య సం † పదయె గాదె ॥కలమ॥

రెండునాల్కలు నీ కున్న † నొండె చేసి
 పాపపుణ్య సుఖాసుఖ † రూపము లగు
 ద్వంద్వములయందు నీవు న † ద్వంద్వ వగుచు
 బ్రహ్మవ్రాతలనే దిద్ది † ప్రకృతినెల్లఁ
 గదపుచున్నావు విజయ † ఖడ్గంబురీతి
 సుకవికరమున నైంద్రజా † లకుని చేతి
 కుంచెవలెఁ జిత్రకారుని † కుంచెవలెను
 చిత్రచిత్రాలు విశ్వరూ † పత్రయంబు
 చూపుచున్నావు రసములు † సోడుముట్ట
 మధురమధ్వాసంబులో † మలసినట్లు
 ప్రాత క్రొత్తల సభ్యత † వచ్చినపుడు
 విరిగి పడిన జాతీయ జీ † విత పునాది
 యొకమునఁ బడి చెడిన య † భృన్నతిని ని
 షిద్ధ పాషండ భిన్న వి † శీర్ణ ములన
 విలయనదులందు నడుపు నా † వలకు నీవు
 కాంచన వికారమైన చు † క్కాని వగుచు
 కాచితివి పెక్కు సుడుల రా † కాసిగముల
 రణ శతఘ్నులు, శస్త్ర, † పరంపరలును
 తీర్చి జయభేరి వాయించి † తెచ్చినట్టి
 రాజ్యములకెల్ల మొదటి వా † రనుఁడ వీవె ;
 యీవు కులహీనుల కరాల † నితీకదేని
 నింక గౌరవములకుఁ జో † టేది చెప్పుమ ?

గంధాలయములు

చ. జననియు జన్మభూమియును † స్వర్గముకన్న గరియమైన పం
చనియెడు వాణి వీనులకు † హాయిగ సోకినరీతి, శారీకా
స్వనములు, చంద్రికాధవళ † శారదరాత్రులు సొంపు నింపలే;
వనఘ † మనోహరంబు సము † పార్జిత కాంతియుతంబు గావునన్.

ఉ. భారతమాత ! నిన్నుఁ బరి † పాలనఁ జేసినవారు కీర్తిఁ గ
న్నారు; విలాస మేర్పడ న † సంతసుభంబుల నొంది స్వర్గ దీ
నారములన్ గడించి చని † నారు; వసుంధరలందు మేటి వ
న్నారుగదమ్మనిక ధరణి † నాథులు యోధులు చిత్రమేర్పడన్.

తే. మున్ను నీగర్భవనమున † బుట్టినట్టి
ప్రతిసుమంబు సుగంధాపైఁ † బరిధవిల్లి
వైదుషీభృంగరుతి వినఁ † బడుచునుండె
నిప్పు డవి లేవు వన మేదో † చెప్పలేము.

తే. నీవు స్వర్గంబవో కాక † నిఖిల విభవ
ములకు నెలవైన తేజః ప్ర † పూర్ణవొక్క
గంపెడు నిసుంగులను గాంచి † కాంచనములు
నింపుచుఁ గళావిలాసముల్ † నెఱిపినావు

సీ. విన సొంపునింపెడు † విమలగాంధర్వంబు
సలరించు మేటిగా † యకులు లేరు
రమణీయ జాతి గీ. † తములను రచియించి
పాడింపఁగల కవి † శ్వరులు లేరు

లలిత నూతన కళా + కలితరీతిని యంత్ర

ములు సేయగల కార్మి + కుటును లేరు

ప్రకృతిపదార్థ జీ + వజ్రోతి శోధిం

బ్రాతృభూమిఁ దరించు + వారు లేరు

గీ. దేశమును సంఘమును సము + దీర్ఘ వృత్తి

నరసి యుద్ధరింపఁగల నా + యకులు లేరు

అట్టి మనపూర్వికుల కథ + లరలయందు

పుస్తకాకృతి నీక్షింపఁ + బోలు నింక

సీ. మనసంఘ జలధికి + వెనుకపాటే కాని

పోటుతగిలి ముందు + బోవలేదు

మనజాతి చంద్రున + కనయక్షయమే కాని

శుక్లపక్షపు శోభ + జూడ లేదు

మనదేశ భవనంబు + మహిని గూలుటే కాని

యే శిల్పియును లేవ + నెత్తలేదు

మనభూమిభూజ మిం + కను బుల్లవిరుగుచు

న్నది గాని పూయు ట + న్నదియె లేదు

గీ. మన మహాజనమేఘంబు + దినదినంబు

తాళ్ళు గురియును గాని నీ + రములు లేవు

అట్టి మనపూర్వికుల కథ + లరలయందు

పుస్తకాకృతి వీక్షింపఁ + బోలు నింక

శా. ఏ దేశోదయ దివ్యదీపికలచే + నీరేడులోకంబులన్

ప్రపాదుర్భావ కళాప్రదీపకళికా + వ్రాతంబు వెల్లొందెనో

ఆ దేశం బిపు ఉంధకారమయమై + యల్లాడుచున్ రోజు తెం

తో దైన్యంబునఁ బుచ్చుచున్న దకటా + యూహింప నింకెటికిన్.

సీ. మధుమాసముల మేయు † మావిచిగుళ్ళకై
 పంచమస్వర మభ్య † సింఛెఁ బికము
 కుసుమాపవము ప్రేమ † మెసవి వినోదింప
 వనచరత్వము నేర్చి † కొనియె భృంగి
 మేఘమాలికతోడ † మిత్రానురాగంబు
 ప్రకటింపఁ గఱచె న † ర్జనము నెమిలి
 పూదీప తీవకుఁ † బోయి తేనె గడించు
 పాండితి నలవాటు † పడియె నీఁగ

తే. సహజపాండిత్య మిటు గాంచి † విహగ క్రిముతే
 ప్రకృతిని నలంకరించుచుఁ † బఱగుచుండ
 మనము మనుజాశయంబు నా † ర్జనవిధంబు
 వదలినాము సాభాగ్యంబు † వదలినాము

సీ. దేశాభిమానంబు † దీపింప నూరూర
 గ్రంథాలయము లుంచి † క్రకాలవలయు
 సంఘసంస్కారంబు † సవరింప నూరూర
 గ్రంథాన్వయము జెప్పఁ † గడఁగవలయు
 జాత్యభివృద్ధి వి † చారింప నూరూర
 గ్రంథార్థపఠనంబు † గఱపవలయు
 జన్మభూమికి మేలు † సలుపుట కూరూర
 గ్రంథదర్శనవృత్తి † గడఁగవలయు

తే. అట్లుగాకున్న శుష్కవా † క్యములవలన
 ఫలము చేకూర దాంధ్రుల † భావిజీవి
 తము మహాసర్థములఁగూలి † తల్లడిల్లుఁ
 గాన భారతి కొకయిల్లు † గట్టుఁడయ్య

కామదేవత

ఉ. అకటికూటికిన్ గరిటెఁ + డైనను గంజి లభింపలేదు ; రెం
డాకులొ సీళ్లో త్రావి మరి + యాదకు నిల్చెదమన్న గుడ్డ లే ;
దాకరి కేకవస్త్రము గృ + హంబున గోచికి మించి యింక వే
జాకర మేమి లేదు బ్రతు + కాశ యెటో కదె కామదేవతా !

ఉ. కూటికిమోము వాచి పసి + కూన లలో యని యేడ్చునిండ్లు నా
నాటికి హెచ్చుచున్నవి; ది + నంబు యుగంబునుబోలె దోచునే
చోటికిఁ బోయినన్ కడుపు + చుమ్మలుచుట్టుకపోవుచుండె నీ
కాటక మందుఁ బెందు కడ + గండ్లికఁ దప్పవె కామదేవతా !

ఉ. కందులకాటకం బని జ + గజ్జను లాడుదు రప్పు కూడ నీ
చందము మూడుసేరుల నొ + సంగరు రూకకు ; నిట్టివిడ్డురం
బెందు ఘటిల్లలేదు ; దుర + దృష్టమె కాని, ధరిత్రి పండలే
దందువ ? కాదు! నీదు మహి + మాతెశయం బిది కామదేవతా !

ఉ. 'అంగడిలోన నన్ని గల + వల్లునినోట శనున్న' దన్న యా
భంగి సమస్తసన్యములు + భారతమాత యొసంగుచున్న మా
కుం గలకష్టనిఘ్నర మ + కుంఠితదైన్యదవానలంబు బా
యంగల మార్గమేర్పడ ద + హంకృతపూరితకామదేవతా !

చ. తిని తినువారికక్కు రితి + తీరగఁ నేరగఁ గోరినంత యి
చ్చినభరతాన్వయం బిపుడు + చేరెడుప్రపాలకుఁ జేయి చాచి హా
యని బ్రతిమాలినన్ దొరక + వయ్యెను ; చేటు ఘటిల్లె; నింక మా
దినములు చెడ్డ వయ్యె భవ + దీయదిలాసము కామదేవతా !

సీ. ఆరంభ మయ్యో మా + కార్పతునాటి ది
 వాలాకె నిఱుపేద + వాలకంబు
 మరుసటియేడె భీ + మాకంపెనీలు మా
 యిల్లు వాకిలిని న + ట్టేటర గలిపె
 యుద్దంబుపేర్చెప్పి + యున్న మట్టున కుత్త
 ముట్టులాడ్చిరి మచ్చ + మాపెనట్లు
 వర్షాలు లేక మా + పరిచేలు పండక
 నిస్తులకై యున్న + యాన్తి పోయె

తే. ఇట్లు కొనయూపిరికి వచ్చు + నట్లు చేసి
 గాలివానకుఁ బడుచెట్ల + వేలె మమ్ముఁ
 జేసినావు దరిద్రాగ్నిఁ + ద్రోసినావు
 జామదేవత ! కదలు దే + శంబువదలి.

ఉ. వందలు వేలు దెచ్చుకొను + వారలు సైతము పుట్టెఁడాకటన్
 మ్రందుచు నుండ కూలి కొక + మాడ గడించుదరిదు లంద తే
 చందము పాట్ట పోసికొనఁ + జాలుదు ? రాలును బిడ్డ లేడ్వ నా
 మందిర మెట్టులుండు ? నొక + మారుఁ దలంపవు జామదేవతా !

ఉ. అన్నము రామచంద్ర యని + యార్చుచు వీధులవెంట నెందఱో
 ఖిన్నులు కంఠమెత్తి తమ + భేదము పాడుచు మొత్తుకొంచు నే
 మన్ననుగాని యొక్కకడి + యన్నముబెళ్ళాడుతోడులేడు సం
 పన్నతఁగన్న దేశము శ + వంబటు లున్నది జామదేవతా !

ఉ. కుంచము బోర్లవేసి తల + గుడ్డను సృష్టముక్రిందఁ జేర్చి యా
 సంచులకట్ట నెత్తికిఁ బ + సందుగఁ జేరిచి యింక వర్తకం
 బంచు వచింప రాదని భ + యంపడి పెట్టెకుఁ గాళ్ళు చాచి చిం
 తించుచు నుండ్రీ కొమటులు + దిక్కఱి దీనత జామదేవతా !

ఉ. తొమ్మునకున్ బవల్ నిశలు + తోకలి కట్టుక దంపు దంచి జీ
వమ్ములు నిల్పువార లొక + వంకను ధాన్యము లేక బాష్ప వ
ర్షమ్ములు నింప; ధాన్యపు మ + రల్ పనిలేకయె బూజాపట్టి మే
ఘమ్ములఁ జూచుచున్న విఁకఁ + గార్యము లేదని జామదేవతా !

ఉ. పూసలు, పుస్త్రు లమ్మినను + బూటకు బత్తెము చాలదయ్యె ; నా
యాసము నోర్చి కూలి నొక + యర్థ గడించిన సేరునూక లి
చ్చేసరి కెంతో కష్టము, 'రి + లీపు సొనైటులు' వారి బాధలున్
బాసిన నెట్టులో బ్రతుక + వచ్చును దీనత జామదేవతా!

ఉ. కూలియు నాలి మాని కను + గొంచు బజారున బియ్యమమ్ము కం
ట్రోలున కేగి దేహి యని + రూక యొసంగిన బేడకంటె రాఁ
జాలవు బియ్యమంచు నొక + జామె దినార్థమొ యున్నవానికిన్
సోలెఁడు గింజలే యొసంగు + చున్నవి దీనత జామదేవతా !

ఉ. చెమ్మట యూడ్చియున్ దినము + చేసినకూలిని బెట్టి కొన్న బి
య్యమ్మున సెట్టి తవ్వ కొల + యందున లాభము దీసి నోటు మా
ర్కమ్మునఁ గాని దీసి జవ + రాలి కమర్చును నానుపేట ; ఆ
కొమ్మ మరొక్కరెమ్మ కిడి + కోల్పడుచున్నది జామదేవతా !

ఉ. రోగముచేతఁ బండుకొని + రోయుచునుండిన వాని మేనియం
దీఁగలు, పేలు, దోమలును + నెంతయు నల్లులు పీల్చు రక్త; మా
లాగునఁ బేదవాండ్రని త + లంపక వారల కాసువీసమున్
లాగిరి కంటురోలునకు + లాభము సేయఁగ జామదేవతా !

మ. పరదేశంబుల వస్తువుల్ ప్రియము కా + వచ్చున్; మహాయుద్ధముల్
పరవాసంబులఁ గాల్పవచ్చు; నవి మా + పైఁ గట్టి మాధాన్యముల్
పరరాజ్యంబుల కంపి మా వస్తువులున్ + బంగారముల్ పోవ దు
ష్కర దుర్భిక్షదవాగ్ని ముంపఁదగునే + జామంగనా ! నిర్దయన్.

ఉ. గారెలు పండవే యనుచుఁ + గాంతుఁడు కాంతకుఁ జెప్ప నామె నో
రూరఁగ వ్రేలుఁజూపి యిదియొక్కటె యున్నది రంధ్రముంపసం
బారము వేతే లేదనిన + భంగి గృహస్థుల యిండ్లఁ జైకి బం
డారమె గాని లోపల లో + టారము చూడుము జామదేవతా !

సీ. మధురాన్నములు మాని + మహాసీయు లందఱు

దోసె లుప్పాలకు + దాసులైరి

శతవర్ష జీవులు + శత్యగతప్రాణు

లకట కాఫీగత + ప్రాణులైరి

ఎళనీరు ద్రావి హా + యిగ సుఖించెడు వార

లైను సోడాలకు + నద్దులైరి

కర్పూర తాంబూల + ఖాదను లగువారు

ఖారఖిల్లీల స + ర్దారు లైరి

గీ. మంచి పెసరట్టు, సిగరెట్టు + మనకు రెండె

పంపె స్వర్గంబునుండి యీ + శ్వరుఁ డెటంచుఁ

బలికి కొఱమాలి నినుఁ గోరి + పిలిచినాము

గాని, లేకున్న నీవు రాఁ + గలవె కఱవ ?

జామదేవత ! లేక రా + గలవె నీవు.

శా. ఏమైనన్ విను మొక్కమాట యిదె; నేఁ + డే గాదు వెయ్యెడు లీ

జామంబుల్ పది తోకచుక్కలును, రా + కాసుల్, నభోవీధులున్

భూముల్ బ్రద్దలుగొట్టినన్ భయము రా + బోదేమియున్మాకు; మా

క్షేమం బీశ్వరు శక్తిపైఁ గలదు ని + క్షేపంబు జామాంగనా !

మోక్షగీతి

విమలమై స్వచ్ఛమై కళా + విహితమైన
 యజ్ఞవేదిక రాజిల్లు + సదిగొ ! నీవు
 మానసికమైన యోగ స + మాధియందు
 నిలిచియ సుహవిస్సుల వ్రేల్చు + వలయు నేడు
 నిలిచి ప్రాణానిలము తియ్య + వలయు నేడు.
 ఆ మహాధ్వర సముపాస ! నా మహత్వ
 మమల మజ్ఞాన తిమిరంబు + నాహరించు
 శాంతియుత తేజ మెల్లెడ + సంతరించు
 దివ్యశక్తి మనోవీధి + తేజరిల్లు
 ఆఖిల పాతక కాలుష్య + మణచివైచు
 సకల తాపోపశాంతిని + సంఘటించు ||విమల||

ఇదియె జన్మకు తెఱవు, మా + కిదియె సుగతి,
 ఇదియె నిర్వాణ; మిదియె మా + కిద్దపథము;
 ఆత్మస్వాతంత్ర్యమునకు దే + హాభిమాన
 ముడిగి కర్మవాంఛల నెల్ల + నుడుగవలయు
 వలయు నెత్తురునై న నీ! వలయుఁ దుదకు
 నిదియె యోగంబు ముక్తికి + నిదె పునాది
 యిదియె సంగపరిత్యాగ + మిదియె శాంతి;
 రాగముల రోసి యెల్ల స్వా + ర్థములఁ బ్రాప్తి
 శ్రాద్ధకర్మమె యవధిగాఁ + జలుపవలయు
 నిరుపమాన మహాశాంతి + నిలుపవలయు
 రక్తసిక్తమై బలి పీఠ + రాజ మదిగొ
 త్యాగభోగంబు లనెడు హ + స్తములతోడఁ

బీలుచుచున్నది కర్మవీ + రులను జూచి
 పలుకుచున్నది కార్యశూ + రులను జూచి
 అక్షయంబుగ నగ్ని ప + రీక్షఁ జేయ
 దీక్షఁబట్టెను జగము ను + భిక్ష మెసఁగ
 తెలివిలో త్యాగ మిప్పుడే + తెలియవలయు
 తెలివిలో కాంతి యిప్పుడే + తెలియవలయు
 జనని యాదేశ మిది యార్ష + జన్మభూమి
 వధ శిలారూపమును దాల్చి + పలుకుఁ గంటె
 మాతృసేవ నొనర్చెడు + మానఘనుఁడు
 పూజ్యుఁ డన్నిట ; వాని స + ద్బోధనంబె
 మోక్షసిద్ధికి మరి బంధ + మోక్షములకు
 కారణం బది స్వారాజ్య + కారణంబు
 ఈవు నీ నిశ్చయము దాటి + యేగ వలవ
 దీవు నీప్రతిజ్ఞను దాటి + పోవఁ జనదు
 సాధ్వి భర్తమాటను దాటి + సాగఁబోదు
 కలము కవికన్న నధికంబు + పలుకఁబోదు
 మురళి వాయించువానిని + మఱచిపోదు
 చారు విజ్ఞాని గురునాజ్ఞ + మీరఁబోడు
 నీవు నీ నిశ్చయము దాటి + పోవఁ దగదు
 నీవు నీ ప్రతిజ్ఞను దాటి + పోవఁ దగదు
 గ్రహతతులు మాటు ; లోక చ + క్రములు మాటు
 పగలు, రేలును, ఋతువు ల + బ్ధములు మాటు
 ధరణి మాటును యుగయుగాం + తములు మాటు
 మాతినను లెక్క కిసుమంత + మీఱిపోవు
 నీవు నీ నిశ్చయము దాటి + పోవఁ దగదు

నీవు నీ ప్రతిజ్ఞను దాటి + పోవ జనదు
 దాన్యశృంఖల లను జీవి + తంబు గడివి
 ధనమదాంధుల కొలువు బం + ధనములందుఁ
 జిక్కి యాత్మీయవ్యక్తిని + దక్కి స్రుక్కి
 నీ మనోభావములఁ జంపి + కామ మోహి
 వగుచు నజ్ఞాన ఘోర గా + ధాంధకార
 మందుఁ జిక్కి యదే తల + క్రిందు లైతి
 వింకఁ బైకి వచ్చెడు దారి + యేది నీకు ?
 ఇంక నీవు నీవగుత్రోవ + యేది నీకు
 ఉన్న నీబ్రతు కధాన్న + మన్నమాటె
 ఉన్న నీవ్యక్తి భూభార + మన్నమాటె
 మాతృ సేవ నొనర్చని + మానవుండు
 దేశ సేవ నొనర్చని + త్రిమ్మరీఁడు
 నీకళేబర మెన్నాళ్ళు + లీడ్వఁగలఁడు
 ఉర్వి నెన్నాళ్ళు చావక + యుండఁగలఁడు
 చచ్చి పుట్టెద వసుమాట + సర్వమిథ్య
 చచ్చి లేచెద వసుమాట + సర్వమిథ్య
 ఈ సహౌదరకోటి నీ + కించు నీకు
 ఈ మహా ఘోరకాల మీ + కించు నీకు
 ఈ మహామారిభూత మీ + కించు నీకు
 ప్రాణ మన్నఁ దృణప్రాయ + మట్లు నీకు
 గానవచ్చును; వధలన్నఁ + గానరావు
 కంఠ మురివెట్టి లాగినఁ + గానరాదు
 అవి సమాధికన్నను నెక్కు + డగునె సఖుండ ?
 అవి మనోయజ్ఞమునకు నీ + డగునె సఖుండ ?

నీవు చార్వాకుడై నేడు † నిలువవలయు
 నీవు స్వార్థవాదివిగాఁగ † నిలువవలయు
 కంఠ లొలిచిన నుషస్సను † చుండరాదు
 తలను ఖండించినను ప్రేమ † దలంపరాదు
 రక్తనాళము లుప్పొంగ † రాగయుక్త
 మైన పల్లవి స్వాతంత్ర్య † మను స్వరంబు
 లమ్మనేర్పిన చరణ భా † గమ్ములందు
 గూర్చి పాడుము బహు శత † ఘ్నులను బ్రేల్చు
 నట్టి, మేఘము లుఱిమిన † యట్టు లగును
 అదె స్వరాజ్యభేరిగ లోక † మావరించు
 అదియె రోదసీకుహరంబు † కదపివైచు
 మనుజహృదయంబు గరచుటో † మాటగాదు
 మనుజభావంబు మార్చుటో † మాటగాదు
 భూమి నాటిన బీజంబు † మొక్కయగును
 మనసు నాటిన మాట కా † మృగము ఘటించు
 కలుషకర్మ మనంత మ † గాఢజలము
 నీవు సాగరమున నున్న † నావ యిప్పు
 డాయమును గూర్చి లంగరు † వేయవలయు
 హితము నార్జింప తిష్ఠ సా † ధింపవలయు
 అరులఁ దెగటార్చి స్వాతంత్ర్య † మందవలయు
 ఇదియె నిష్కామకర్మ నీ † వెఱిఁగియున్న
 ఎల్లరకు దీని యర్థమే † యొఱుకపడదు
 పక్షు లన్నిటికి రసాల † పల్లవములు
 తినుట కాహార మగు నని † తలఁపఁ దగదు
 కోకిలమురీతి కో యని † కూసినపుడె

నీకు సాయుజ్యపదవి రా + నేర్చు నిజము
 ఇదియె మోక్షంబు జన్మకు + నిదియె యవధి
 ఇదియె యిహపరసాధక + మిదియె జ్ఞాన
 మిదియె యోగంబు వేదాంత + మిదియె తెఱపు
 గాన నీ యజ్ఞమును జేయఁ + గడఁగు మింక
 హోత్రివై నివృత్తి క్రియా + పాత్రమైన
 సర్వతంత్ర స్వతంత్రత + సంఘటించు
 ఋత్విజునితోడ నీ మనో + వృత్తి నిలిపి
 మఖము సాగింపు సర్వతో + ముఖములైన
 నైహికాముష్మికంబుల + కదియె పథము.

ని మ్న జా త్యు ధ్ధ రణ ము

అఖిలవిశ్వకుటుంబి, మా + యాస్వరూపి
నిగమములతేడు, శశికంఠే + సాగసుకాఁడు
తోఁచి తోఁపక యొకట దో + బూచులాడు
నతని కేమైనఁ గలవె నీ + చాధికతలు ?
నతనికేమైన గలదె నిం + ద్యాధికములు
కుసుమ సౌగంధ్యములఁ జల్లు + కొనుచుఁ గుసుమ
కోమలులచెంత, ఘోరకా + కోదరముల
పొంత మసలుచుఁ జల్లని + ప్రపాద్ధునందు
ధూళిధూసరకలితయై + దోఁగునట్టి
గంధవహున కేమైనను + గలదె మైల ?
ధవళ కిరణాళిచే విశ్వ + ధాత్రుఁ దనిపి
తమముఁ బరిమార్చి, జీవసం + తతేకిఁ గూర్చి
లోకబాంధవ పదవిని + స్వీకరించు
కర్మసాక్షికి నేమైనఁ + గలదె తమము ?
కనదనూనపవిత్రగం + గాలహారికి
దీపితాఖండ చంద్ర చం + ద్రికలవెలిఁగి
కువలయామోద మొనరించు + కుంభవృష్టి
కరయ శ్వపచాదిభేదముల్ + పఱఁగునొక్కో
భేద మన నీర్వ్యచేఁ గల్గుఁ + గాదె సఖుఁడ !
సృష్టి యొక నిమిత్తమే చేసె + నీశ్వరుండు
చేతివ్రేళ్ళున్నయట్టు లీ + స్త్రీలు పురుషు
లుండవలెఁ గాని, కలహంబు + లుండఁగగునె ?
ఆర్యు లాదిని దస్యులై + యడవులందుఁ

దిరుగు ప్రజతోడఁ జేసె చు † ట్టరిక మరసి
 యవనే విభులకు బిడ్డల † నరణ మిచ్చి
 యపుడు రసపుత్రకులు వియ్య † మందినారు ;
 తురకపిల్లను వెంకటే † శ్వరుఁడు పెండ్లి
 యాడె ; నాళ్వారు లను మాల † వాఁడు గలఁడు
 కంసరాక్షస బంధువ † తంసుఁడైన
 కృష్ణుఁ డెవరో విమర్శించి † రేని నతఁడు
 అది భారతవానియం † చరయఁ గలరు
 పాండవులు గూడ భారత † వర్షమునను
 పూర్వ వాసులనుండియే † పుట్టినారు
 ఆర్యదన్యులభేదంబు † లంతరించి
 యొక్క త్రోవను, నొకకోవ † నొక్కరత్న
 హరమందలి పూసల † యట్టు లింత
 వఱకు భాగ్యాళిలోఁ దూఁగి † వచ్చినారు
 దిశల జయభేరి వాయించి † దిగ్గజముల
 కుంభయుగములపైఁ గీర్తి † కోమలాంగి
 గజ్జ లందెలు మ్రోయఁగాఁ † గనక వృష్టి
 గురియ నాట్యంబు సలిపెను † గొన్ని నాళ్ళు
 ఆ దినంబులు కల లయ్యె † నల్పమతుల
 కలములకు వెలవచ్చెఁ, గే † వలము స్వార్థ
 పరులు సౌజన్యమును మాని † పరమనీచ
 శ్వపచబ్రాహ్మణ భేదముల్ † సలిపి ఘనుజ
 కోటియను మేటిసాధంబు † గూలునట్టు
 నిప్పు పెట్టిరి; దానిచే † నేఁటిదాఁక
 మండుచున్నది గాని యే † పండితుండు
 నడుము కట్టి యా చిచ్చార్పఁ † గడఁగలేదు.
 సంఘ సంస్కారమంట, య † సంఖ్యమైన
 బ్రాహ్మణేతర సభ లంట ! † బ్రాహ్మవిదులు

బ్రాహ్మమతమఁట ! బోధనా ! భ్యాసమందు
 సర్వ మానవసమతను ! జాటునఁట
 అంధ్రు లుద్యమ మఁట స్వరా ! జ్యంబు దెచ్చి
 దేశ ముద్ధరింతు రఁట ! యే ! తీర ? యిన్ని
 యున్న వాక్పారతయె గాని ! యొక్కతైన
 ఆచరించిరె మీరు మా ! యన్నలార ?
 ఆచరింతురె మీరు మా ! యన్నలార ?
 దేశవాసుఁడు, మీయిష్ట ! దేవుఁ గొలుచు
 మీకు సోదరప్రాయుండు ! మీ సఖుండు
 మాలవాఁ డని వర్జించి ! త్రోలఁదగునె
 మైల వచ్చునె ముట్టిన ? ! మాటలందు
 నేర్పవచ్చును శ్రీరంగ ! నీతు తెన్నె
 చేయనివి చెప్పటకుఁగాదె ! చిన్నతనము
 అగ్నిలో బొగ్గులను ఖని ! జాదికముల
 వేసినపు డన్ని యగ్నినా ! వెలసి వెనుక
 వేడి తగ్గిన నిది బొగ్గు. ! వెండి యిది యఁ
 టంచు వేర్వేరుకళలఁ గా ! నించునట్లు
 మనకు ప్రేమాగ్ని ! తగ్గిన ! వెనుక జాతి
 భేదములు వచ్చి సర్వంబు ! భిన్న మయ్యె
 కూటికిని గుడ్డకును బాసి ! కూలవలసె
 క్షమములు నీతిబాధలు ! క్షణము క్షణము
 వేలకొలఁదిని దమపాట్లఁ ! బెట్టుకొనుటఁ
 జూడలేకుంటె ; క్రీస్తులు ! గూడి యున్న
 వారిఁ దమజాతిలో లాగి ! వైచుచున్న
 వార ; లింక సంఘ మేరీతి ! బ్రతుకఁగలదు
 ఈశ్వరా ! పూర్వ మిట నొక ! హిందుజాతి
 కల దనుచు వచ్చువారలు ! దలపఁనట్లు
 నిలుపుమీ ! దీనిభారంబు ! నీదె గాన.

శ్రీ మహమ్మద్ ప్రవక్త

౧

చిమ్మచీకటిలో నెల + చెలఁగి నట్లు
 కొండకనుమలఁ గోయిల + కూసి నట్లు
 ముండ్ల వికసించిన గులాబి + పువ్వు పగిది
 ఆరబులలోనఁ బొడమి సాం + పారినావు
 క్రూరదనుజులలోఁ + బ్రేమ + కూర్చినావు
 పరమమంత్రార్థ గీతముల్ + పాడినావు
 జీవలోకము మోహింపఁ + జేసినావు
 హృదయ సీమల నాట్య మా + డించినావు
 చేతనాచేతనము లొక్కరీతిఁ + జేసి
 తిరిగి యధ్యాత్మవిద్యను + గఱవినావు
 ఓమహమ్మదు ! మము బ్రోవు + మో ప్రవక్త.

౨

ఆలవసంతాగమమునఁ గౌ + రాకు లూడ్చి
 చిగురు లెత్తెడు క్రొమ్మావి + చెట్లపగది
 నీదు 'కలమా' ను బాడి య + సాధులైన
 సాధులైరి ; క్రూరులు సథా + చారులైరి
 భీరులు మహాహవప్రచండ + వీరులైరి
 కండకావరమున నోరు + గానకుండ
 పురుషులము మేము, పరులంత + పురుగులనుచు
 నెంచునరబుల నొంచి దీ + పించినావు
 ఓ మహమ్మద్రదనూల్ పోవు + మో ప్రవక్త.

౩

వేలుపాక్కడు గాని, వే + వేలు గారు
 దైవమొక్కడె గాని, భే + దములులేవు
 విగ్రహార్చన విజ్ఞాన + విధము గాదు
 ప్రతిమలను బూజ సేయుట + పాడిగాదు
 శిలల, దారుల, దైవాల + జేయరాదు
 ఆత్మతేజంబు గుడులఁ జ + ల్గార్పవలదు
 ఆదిమధ్యాంతరహితుడై + యలరు నతఁడు
 నామరూపక్రియాశూన్య + ధాముఁ డతఁడు
 అతఁడె యతనికి సాటి ; కా + రితరు లెవరు
 ఇదియె పరమార్థ మని నిశ్చ + యించి, పాడి
 ఇదియె మోక్షమార్గం బని + యెఱుక చేసె
 నెవఁడు నీశక్తి వర్ణింప + నెవరి తరము
 ఇట్టి నీభక్తి వచియింప + నెవరి తరము
 ఓమహమ్మద్ద్రసూల్ ప్రోవు + మో ప్రవక్త.

౪

కఱకు తొబయిళ్ళను వేడి + గాలిఁ బైరు
 పంటలును పాడిపశువుల + మాట లేదు.
 పాండు లేదు రేయుఁ బగలు + పోరు పోదు
 అట్టిదుర్భరదుస్సహ + మైన పాడు
 కోనలోన నరబ్బుల + కోనలోనఁ
 బుట్టినావు; జగంబులు + మెట్టినావు
 ఎల్లవారిచేఁ గీర్తి పా + డించినావు
 ఓమహమ్మదు ! మము బ్రోవు + మో ప్రవక్త.

౧౯

ధూళిధూసర పరివృతా † భీల నిఖిల
 దోషదూషిత వసుధ వి † ద్వేషభూమి
 కామమోహితు లరబుల † కాణయాచిఁ
 బుట్టినావు విద్యాబిక్ష † పెట్టినావు
 భరతవర్షంబువలెఁ బుణ్య † ధరణిగాదు
 క్రూరులరబులమునికి పీ † రులకు నునికి
 అట్టిచోట బుట్టి సాం † పారినావు
 మంచి కులమున నీవు జ † న్నించినావు
 ఎంచి సంస్కారములను గా † వించినావు
 ఖలుల నెల్లను బరిమార్పఁ † గలిగినావు
 దేశదాస్యంబు విడిపించి † తీరినావు
 దీనుల ననాధలను జేరఁ † దీసినావు
 ఓ మహమ్మదు ; మముఁ బ్రబోవు † మో ప్రవక్త.

౨౦

ఆడుబిడ్డలు పుట్టుట † యలఁతి యనుచు
 ప్రాణములతోడ భూమిలో † బ్రాతువారు
 అసవము త్రాగి పినతల్లి † నైన జెఱచు
 ఖలదురాచారచరితంబు † గలుగువారు
 గ్రామదేవతలకు బలి † గా నొసంగి
 చెప్పరానన్ని హింసలఁ † జేయువారు
 కులము, దేశంబు శాంతిని † గోరువారు
 దేశనాశనహేతువుల్ † తెచ్చువారు
 కఠినదీర్ఘకోపంబును † గలుగువారు

అరబ్బు లనువారు పరికింప + నలతివారె
వారలను వంచి నీచేతఁ + బట్టినావు
వారిని బవిశ్రతులను జేసి + వరలినావు
ఓ మహమ్మదు ! మము బ్రబోవు + మో ప్రవక్త.

౯

చదువు నేపాఠశాలను + జదువకున్న
జదువుకొనువారికంటె ని + శ్చయముమీఱి
పండితుండవు, కవివి, య + ఖండదివ్య
విభవ విజ్ఞానమూర్తివి + వేఱుగాదు
వసుధను 'ఖురాను' శ్రుతులను + బాడిపాడి
కతినపాపాణముల నెల్లఁ + గరచినావు
కన్నకూతురు గర్భిణి + గా నెఱింగి
చంపినను వానిఁ గాంచిన + శాంతుఁడీవు
నిన్నుఁ జంపఁగ వచ్చిన + నింద్యుఁ జూచి
కరుణనేర్పిన ప్రేమ సా + గరుడ వీవు
శాంతగుణధామ ; యోరసూల్ + సార్వభౌమ
ఓమహమ్మదు మము బ్రబోవు + మో ప్రవక్త.

ఆ కాంక్ష

1. వెతలి పోయెద నీ విశ్వ + వీధి'వడిచి
కడచి పోయెద నక్షత్ర + గతులు మీరి
పాటి పోయెదఁ బైలోక + పథములకును
నడచి పోయెద నల గగ + నాలు దాటి
అధికులొ యథములొ యెవ + రైనఁగాని
భ్రాంతులై నాదువెంట రా + వలదు మీరు
భక్తిమై నాదువెంట రా + వలదు మీరు ||వె||

2. వదలివేయుఁడు తృణములు + వదలునట్లు
విడిచివేయుఁడు సమిధలు + విడుచునట్లు
స్వర్గనరకాలయాసలు + వదలివేసి
పాపపుణ్యాలకబురులు + రూపుమాపి
మోక్షబంధాలతలుపులు + మూసివేసి
అక్షరాద్వైతబ్రహ్మ + పదార్థతత్త్వ
భావజిజ్ఞాసలను దన్ని + వైచి దేవ
పూజల నమస్కృతుల నివృ + ప్పల్లగీసి
దోసి లొగ్గి వేడెడుభక్తి + బాసి, శాశ్వ
త ప్రభాభాసమాన నూ + త్న ప్రదీప్త
జ్ఞానతేజంబులో లీన + మైన వెలుంగు
వెలుంగులోపల నానంద + విభవ మొంది
సాంద్రవిభ్రమనీలాభ్ర + పండకల్ప
మండితాఖండశిఖని ను + ధ్దండలీల
మాడి బూడిదయై యొక్క + మట్టికణము
నైనఁ గాకుండఁ బోయెదఁ + గాన మీరు - భ్రాంతు

3. నన్ను గని యేడ్చువారె లెం + దున్నవారు
 నన్ను దలపోయువారె లెం + దున్నవారు
 నా మరణ మహాజ్వాలలో + నా మహాప్ర
 భాప్రళయకాల దండహ్య + మానమాని
 తాగ్ని నెవ్వారు కాలి వె + న్నాడగ గలరు ?
 బాష్పకణములు నాచితి + మైని రాల్చి
 అరువంగ వచ్చువారె లు + న్నారె జగతి ||అ. వె||
4. నా మరణవేదికను నేను + నా కరాల
 వైచుకొని నేనె శయనించి + వగచి వగచి
 కరగి కన్నీళ్ళు కడువడి + గార్చి కార్చి
 వేడినిట్టార్చులను బుచ్చి + వేగి వేగి
 ఆ వ్యసన దూయమానదుః + భానలాన
 మిడుతవలె రాలి ప్రాణాలు + విడుతు; మేను
 మట్టి గలియంగ నా మైత్రి + పట్టలేక
 పూలు గురియును ఆ మహా + పుణ్య సీమ
 వాసనలు విచు బ్రహ్మజి + జ్ఞానలందు
 మందులై పారువారి కా + నందజనక
 మగుచు మూర్ఖులఁ దేల్చు బా + హ్యప్రపంచ
 గరిమప్రేమాసురాగంబు + ఫరిధవిల్ల ||అ. వె||
5. అదియె నిత్యంబు; నక్షర + మదియె నిజము
 అదియె అవ్యయ మదె పర + మాతృతత్త్వ
 మదియె అనురాగములకాణ + యాచి ప్రకృతి
 విశ్వముల కెల్ల నెలవైన + వీరభూమి
 అదియె కవిలోకముల కెల్ల + నాటపట్టు

ప్రేయసీ సమాగమ మహా + విభవవీధి
 గాన సౌందర్యముల కిర + వైనచోటు
 తపములకు నెల్ల ఫలమౌచు + దసరుచోటు
 నగవులకుఁ దావలంబయి + నెగడుచోటు
 ఊహ చొరరానిచోటు సం + దేహములకు
 లొంగనటువంటి చోటు ; యే + లోటులేని
 చోటు శాంతికి స్థానమై + సొక్కు చోటు
 అదియె నా జన్మభూమి నా + కదియె నెలవు
 అదియె నా వాస మదియె నా + సదన మరయ ॥అ. వె॥

6. ఇదె సమాధి యియ్యదె యోగ + మిదియె శాంతి
 శాంతి పాతకుఁడా ! నీదు + స్వాంతశరధి
 పొంగి పొరలు తరంగాల + మునిఁగి తేలి
 ప్రవాసితని గీతి నీ రీతిఁ + బాడిపాడి
 ఇట్లు లుంఠాలిషా కవి + యెఱుక చెప్పె.

మెఱుగుడు పురుగు

1. పంటకాలువ గట్ట బోయి
యొంటిగంట రాత్రివేళ
నొంటిగా నిలుచుంటిని ము
క్కంటినీ గనుగొంటినీ
2. కాపు లందరు పార లెత్తి
అపుచుండిరి యేటినీరు
ఆ ప్రవాహములోపల నా
చూపు నిలిచిన దావలా ||నా||
3. మెఱపుకంటె తేటు గలది
కరకు వజ్రము మీరియున్నది
మెఱుగుడుఁ బుర్వందులో పడి
యరుగుచుండెను నీటిలో
4. దానిరూపు నాదుచూపు
దానినడక నాదురాక
ఆ నిముషమునందున నా
మేను పులకరించెను
5. నేను దానితో మాటలాడి
నాను నా కతి జాలివచ్చెను
దానివైఖరి చెప్పగా వి
న్నాను అశ్రులు రాల్పగా ||వి||
6. దానితేటు నదీజలంబున
దానికాంతి నదీతటంబున

అసుమాల్లై యున్నది నా
యాననము కెదురై నది ||నా||

7. జంటబాసి వచ్చునపుడు
తుంటవిల్తునిబారి దగిలి
మంటబడుటకు మారుగా నుడి
గుంట బడితివో నేరుగా ||నుడి||

8. నీ విలాసము నెవరు విందురు
నీ విలాసము నెవరు గందురు
నీవు యేలాగైనను నీ
భావిదళ చెడిపోయెను ||నీ||

9. కావరమున పోవలేదని
కానికార్యము సేయలేదని
దేవులాడుచు నుంటివి నా
దేవుతో ఉనుచుంటివి ||నా||

10. నీ వియోగము సైపలేక
నీ విభుం డట నున్నవాడు
నీవు వానిని గలియగా బో
లేవు నీ గతి చూడగా ||బో||

11. ఏటి కడ్డము వైచిరి నీ
చోటి కిప్పుడు పోవలే వా
బాట పూడి పోయెను ము
న్నీటికాపుర మాయెను ||ము||

12. రేలు నీవు నడవిపీధుల
గ్రాలు యామినిబెట్టుకొను దీ

పాలపోలిక దనరుచు నీ
లీలచెడితివి వనరుచు ||నీ||

13. పైడిపిచ్చుక నిన్ను విడచెను
గూడు గుంటలు లాగివైచిరి
తోడునీడ పోయెను నిన్
గూడువా రెవ రింకను ||నిన్||

14. ఎంతసేపు వంతబడెదవు
కొంతసేపులొ తెల్లవారును
వింతయగు నీ తేజము ఆ
సాంతముగ నగపర్చుము ||ఆ||

15. అనిన నాఖద్యోతి మెఱసెను
అప్పుపై తేజంబు నిలిచెను
అనుకొంటి నదె యీశ్వరునిగా
మనసునకు వినిపింపగా ||నా||

16. చుక్కలైనను చూచివచ్చు
రెక్కలున్నవి గాని నీటవి
ముక్కలై నవి యెగురలేవు ; ఇం
కెక్కడ నీభేచరత్వము.

17. ఒక్కమారే మారిపోయెను
ఒక్కమారే తిరిగిపోయెను
ఎక్కడిది నీపూర్వసదనము ఇం
కెక్కడిది నీభేచరత్వము.

18. లీల ఉం రాలీష కవి కా
ఖైలలీగురు డెరుక చెప్పిన
నీల తోయద జ్యోతిని యీ
వేళ నే గనుగొంటినీ.

కావ్యకాంత

విదీ కాలత్రయాబాధ్యః † మేది భిలము
 గాక పరిపూర్ణతత్త్వసం † కాశ మగుచు
 వెలయునో, యేది యిహపర † ములకు సాధ
 కంబో, దానిని గాంచి లో † కమును గాంచి
 పలుకు కవికి సదా వాని † కలమునకును
 కావ్యకాంతకు నా నమః † స్కారశతము.

మేఘమాలికలోఁ దోచు † మెఱపు చూచి
 చుక్కకను విచ్చి చూచెడు † సొబగు చూచి
 † పసవసారభములు జల్లు † వనముఁ జూచి
 దరులఁ బ్రవహించు నేటిసం † దడిని జూచి
 పూలపైని సీతాకోక † పురుగుఁ జూచి
 కులుకు బంగారుపిచ్చుక † గూడుఁ జూచి
 నెమిలి పురి విప్పి యాడెడు † కొమరు చూచి
 రాత్రి గాచెడు వెన్నెల † రాయుఁ గాంచి
 రాలఁ దృణములఁ గల హిమ † రాజిఁ గాంచి
 భవ్యశారద రాత్రివై † భవముఁ గాంచి
 భీతహరిణాక్షికన్నుల † బెళుకుఁ గాంచి
 పాడెడువసంతకోకిల † న్వరము గాంచి
 వెలఁది నిజనాథుపై నుంచు † ప్రేమఁజూచి
 పలుకు కవికి సదా వాని † కలమునకును
 కావ్యకాంతకు నా నమః † స్కారశతము.

వనమహాలక్ష్మి తామర + పశ్చిమమున
 గొజ్జగులఁ బెట్టి హరతి + గొలుపుచుండ
 తేరిపారఁగ తుమ్మెద + ద్రిమ్మరీఁడు
 చూచి విటనారికచముల + సాబఁగుమీరు
 మల్లికలఁ జేరి మధుపాన + మత్తచిత్తుఁ
 డగుచు నవరసభరితమై + యలరునట్టి
 పాటలను బాడి వలపింప + వచ్చుచుండ
 మదనుకొలుపున జీతంబు + కుదిరి శుకము
 వనశకుంతకుహాకల + స్వనము లట్టై
 చేయకుండ బరాబరుల్ + చేయుచుండ
 చిమ్మచీకటి దెసలను + గ్రమ్మి పువ్వు
 పొదల ఖత్యోతములు రాత్రి + పాలఁతికురుల
 మెఱయు మొల్లలవలెఁ గాంతిఁ + బరపుచుండ
 కేచురాయను తిత్తూదు + బాచకాఁడు
 బండిపులుఁగను రండోలు + వాద్యగాఁడు
 తీతువను బాకనూదు దూ + దేకువాఁడు
 గుడ్లగూ బను శుభపాఠ + కుండు గడంగి
 నడువ గోలాహలంబులు + నభము ముట్ట
 మదనుఁ డత్యంతవైభవ + సదనుఁ డగుచు
 చెఱకు విల్ వంచి కాముకుల్ + చెదరి పరువ
 కునుమమార్గణములు వేసి + కొనుచు నూత్న
 యౌవనుల మనోవీధుల + కరిగి వారి

సీమలను జేరి రాజ్యంబు † సేయుచుండఁ
గాంచి పలుకు కవికి వాని † కలమునకును
కావ్యకాంతకు నా నమ † స్కారశతము

ధనమదాంధులకనుల కం † జనము లుంచి
భూధవుల వంటినుండెడు † పులును విఠిచి
పండితులకుండుశృంగముల్ † భంగపఱిచి
అగపడినకావ్యకాంతల † సొగసు దిద్ది
పారు సెలయేటిజలముల † పాటపాడి
హరిణశాబకములతోడ † నాటలాడి
శాద్వలంబుల సైకత † స్థలములందు
సాంధ్యరాగంబు లీనెడు † సమయములను
చాతకము మింట వానకై † చంచుపుటము
విప్పి యెలుఁగెత్తి యేమేమో † ముప్పు గడచు
మాటలాడెడు ద్యోధునీ † మార్గమందు
జూపు మలపుచు జగమెల్లఁ † జూచి చూచి
ప్రకృతి యొకనల్లపూసగాఁ † బరిగణించి
పరగ బ్రహ్మాండభాండంబు † పట్టరాని
భావములతోడ హవభా † వములతోడ
కవితలను పువ్వుదండలు † గా రచించి
తన స్వజాతివధూవరు † లను నలంక
రింపఁజేయుచు జగముఁ ద † రింపఁజేయు
కవికి, రత్నాలఁ దూఁగు నా † కలమునకును
కావ్యకాంతకు నా నమ † స్కారశతము.
ప్రపాత శృంగారపాతముల్ † పలికి పలికి
పంచబాణుని యమబాధ † వ్రాసి వ్రాసి

వెన్నెలను మండునగ్నిగా + బిలిచి పిలిచి
 తెమ్మెరను వేడిగాడ్చుని + తట్టితట్టి
 మోముపద్మంబు, కన్నులం + భోజదళము
 కరము తామరతూడు, ప + క్షస్తలంబ
 పర్వతయుగంబు, - నడుమున + భంబు, భంబు
 గోరటంచును జెప్పిన + గోడె తిరిగి
 చెప్పి తలనొప్పి యెత్తించు + చెనఁటిత్రోవ
 మాని మహనీయమైన వి + జ్ఞానగరిమ
 లోకసామాజ్యపట్టాభి + షేకమునకు
 మార్గదర్శకులై పుణ్య + మహితమైన
 జాతిగీతంబులను వ్రాసి, + చచ్చియున్న
 సంఘమును లేవనెత్తెడు స + త్కవీంద్రుఁ
 డందఱికిఁ బూజ్యుఁ డతనివా + క్యామృతంబు
 ప్రాణ మందఱి కతనికా + వ్యస్వరూప
 మందఱికి భుక్తిముక్తి శు + భావహంబు
 కాన నట్టికవిత్వమా + ర్గమును దెలిసి
 పలుకుకవికి సదావాని + కలమునకును
 కావ్యకాంతకు నా నమః + స్కారశతము.

జ ల్య ను వా లా బా గు

ఉ. పౌరుల శస్త్రశాస్త్రముల + పద్ధతినేరనివారి సాధుసం
సారులఁ బట్టి డయ్యరు పి + శాచము జల్యనువాలబాగులో
దూరి వధించెఁ దద్రుధిర + దుఃఖసముద్రము భారతీయు హృ
ద్ధ్వారముసాచ్చి యగ్నివలె + జ్వాలలు విచుచునున్న దెంతయున్.

ఉ. యూరపుదేశ మెక్క డల + హూణకిరాటపుళిందు లేడ? యా
ఘోరరణంబునం దరులఁ + గూల్చి జయధ్వజ మెత్తినట్టి మా
భారతవీరయోధు లొక + పాపె? నిరంకుశశాసనాగ్ని సం
స్కారముచేసినారు; సిత + జాతికి నీతియటంచు నున్నదే.

ఉ. రౌలటుశాసనంబు సమ + రంబునగెల్చినదాని కంకుగా
గాలము మీనజాలమున + గై యొనరించినరీతి హుణభూ
పాలు రొసంగినారు పరి + పంధిన్మ పాలురు నవ్వునట్లు పాం
చాలకిశోర కాసనము + చండహుతాశను కీలకప్పగన్.

ఉ. యూరపుదేశ మట్టిటుల + నూగగ శౌర్యపరాక్రమంబులన్
భారతవీరకోటి రణ + పాండితి వైరులఁ జీల్చి రక్తసి
క్తారుణమూర్తులై నిజజ + యధ్వజముల్ నెలకొల్పినవప్పు డీ
దారుణ మెచ్చెఁ దద్రుధిర + ధారలు భోరునఁ బొర్లిపారఁగన్.

చ. ప్రళయపయోదముల్ గురియు + భోగి ఫరంగి పిరంగిగుండ్ర గుం
డెలదర దేహపంజరము + డిల్లఁగ జల్లెడరీతి మార్చినన్
సాలసియు నిస్సరుస్సరని + స్రుక్కఁడు చిక్కఁడు వై రిచేతికిన్
బలవదరిప్రభంజనుఁడు + భారతవీరుఁడు మాటలేటికిన్.

శా. అహరంబున కంగలార్పఁడు, రణవ్యాపారపారాయణుం
డై హర్యక్షమురీతి వైరిగజకుం + భానీకముల్ చీల్చి సం
దేహం బందక యాత్మరక్త మొలింకి + చెన్ భారతీ సైనికుం
డాహా ! అంగ్గకిరీటరక్షణసము + ద్యద్భక్తిసంయుక్తుడై.

సీ. ఒకచోట నీహర + నికరంపురాలపైఁ
బవళించు రణము + రే బవలు సలిపి
ఉన్నచోఁ దిని యున్న + యుదకముల్ ద్రావి జీ
పించుఁ బోరును విని + ర్జించుచుండు
అసవపాన దు + ర్వ్యసనసంసక్తుడై
గతి మాలి వై రివం + కలకుఁ జనఁడు
అగ్ని గోళములకు + నాహూతియగుఁ గాని,
వెన్నిచ్చి పాఱఁ డే + వేళఁ గాని

అట్టిశౌర్యంబు వెచ్చించి + ఆవహమున
విజయ మార్జించి వచ్చిన + వీరవరులు
భారతీయులు వట్టిసే + వకు లటంచుఁ
జెప్ప నేరాడెనే విదే + శీయులారా ?

ఉ. ఈ యథు మూరకే విడువ + దీ విపరీతము దారుణుంబు; యే
దో యొకనాఁడు చండి యిలు + దూరి మహా ప్రళయంబులీల రా
జేయును భారతీయునెడ + జేసిన పాపఫలంబుమీకు ; కా
జేయుధనంబు వడ్డిగ్రసి + యించినరీతి ; గ్రహింపుడెంతయున్.

సీ. సేవకవృత్తియే + జీవికాదర్శంబు
దొరబాబులని వెంటఁ + దిరుగువారు
మీదాస్యమే మాకు + లేదు పామ్మనుచున్న
మోక్షమార్గం బని + మ్రొక్కువారు

పిల్లికి బిక్షంబు † పెట్టనివారై న
 యుద్ధబుజ్జా లిచ్చి † యులుకువారు
 భ్రాతృనినైనఁ గా † పాడనివారై న
 యూరపులో బావఁ † గోరువారు

తే. దైవమును మాని దయ్యాలఁ † దలంచువారు
 పుణ్యమును వీడి పాపానఁ † బోవువారు
 ఎవరు పోయినఁ దనబాగు † నెంచువారు
 నగుచుఁ బ్రజలుండ దొరల నో † నాడనేల ?

సీ. బానిసత్వము నుగ్గు † పాలఁ బోసిన దోషి
 అన్నవస్త్రము లాచి † కొన్నఖలుఁడు
 కాటకం బనెడు ర † క్కసిని దెచ్చినపంద
 కక్షలఁ బెంచిన † రాక్షసుండు
 నిర్బంధశాసన † నిచయమార్చినజాణ
 పన్ను వేసిన మహా † పాతకుండు
 మత్తువస్తువు లమ్మి † విత్తముఁ గొనుద్రోహి
 కయ్యాలఁ బెంచిన † కఠినతముండు.

తే. కలికిఁజెలికాఁడు యమునకు † వలపుకాఁడు
 మోసములకు రావు, విరోధ † ములకు ప్రోవు
 దుర్గణంబులకాణాచి † తులువ, బూచి
 ఈ చికాకుల నించె మా † యించెజేఁడు.

సీ. కవటాకులను బోలఁ † గల పసిబాలుర
 నెండలో నడిపి హిం † సించినారు
 నడచిపోయెడు వారిఁ † బడఁద్రోసి, ప్రజలను
 బొట్టపైఁ బ్రాకించి † పొడిచినారు

నిరపరాధుల నెల్ల + నిలఁబెట్టి పిఱులు

చితుకునట్టులఁ గొట్టి + చెనకినారు

శుద్ధాంతకాంతలఁ + జొచ్చి, కొప్పలఁ బట్టి

మానభంగము జేసి + మరలినారు

వేల ప్రజల తుపాకుల + పాలు జేసి

కోసి ప్రాణార్థములు లాగి + వేసినారు

తెలిసి పంజాబు పరువును + దీసినారు

కలుషమని జంకఁబోక రా + కాసిమూక.

చ. జలియనుబాగులో జనులఁ + జంపిన రక్తము వర్షపాతముం

బలెఁబ్రవహించె; మొండెములఁ + బ్రాణములుండినవారి యార్తిసం

కలితరవంబు గర్జనము + కైవడ మ్రోసి దిగంతభూములఁ :

ప్రళయము వచ్చెనో యనుచు + పొరులు పొరిరి ప్రాణభీతులై.

ఐ క మ త్య ము

అ. చంద్ర చంద్రికవలె నాంధ్ర † జగతి నిండి
యంతటను సాంద్రతమతేజ † మావరింప
విద్యయు వివేకమును గూర్చి † వెలయు మీదు
అంధ్రచంద్రిక ధరణి చం † ద్రార్క మగుచు.

తే. తెలుగు వా రొక్కరు, మహమ్మ † దీయు లొక్కరు
గలసి యన్యోన్య మైత్రిచే † దెలుగుబాస
నాంధ్రచంద్రిక యనుపేర † నలరు పత్రి
కా ప్రకటనంబు సేత భా † గ్యంబు గాదె !.

సీ. తిలల చందమువ గో † వులచేత నఆరారు
తెలుగుదేశము వీరి † నెలవుగాదొ
అంధ్ర మహవిష్ణు † డాదరించిన మహా
మహిత భూస్థలి వీరి † మాతగాదొ
వైలాక్యతుఁ డనంత † సార్వభౌముఁడు నేలు
నాంధ్రంబు వీరి కా † జాచిగాదొ
త్రైలింగదేశ మ † ధ్యంబునఁ బొడమిన
తెలుగుబాసయె వీరి † దిక్కుగాదొ

గీ. ఆర్యరక్తంబె వీరి దే † హములయందు
స్వచ్ఛమై నేటిదాఁక యే † పారుచుండె
మతము వేఱైన జాతి స † మ్మతము గాదె
భాతృవరులార ! సుగుణ సం † పన్నులార !

సీ. అన్యోన్యమైత్రిచే + నలరారలేదె యా

ర్యుల వేదమతము పెం + పలరునపుడు

నంఘిభువించి వా + సము సేయలేదె బౌ

ద్ధులు. నాన్తికులు వచ్చి + నిలిచినపుడు

కలసికట్టు తనాన + మెలంగలేదె మహమ్మ

దీయు లిస్లామును + దింపినపుడు

ఐకమత్యముతోడ + నాలింపలేదె కై

స్తవసాదరులు బోధ + సలుపునపుడు

అ. ముక్తికొఱకు మతము ; + భుక్తికిఁ గాదు; దే

శంబుకొఱకుఁ గా ద + సంశయంబు

బాన యొకటి, దేశ + వాసంబు నొక్కటి

మనకుఁ గల్గు మైత్రి + మానఁదగునె.

సీ. జాతు లన్నియు నేనె + రీతు లన్నియు నేనె

యనలేదె శ్రీకృష్ణుఁ + డనఘమూర్తి

మతము లన్నియు నావె + మతవేదములు నావె

యనలేదె యల మహా + మృదు రసూలు

జగ మంతయును వాడె + నిగమంబులును వాడె

యనలేదె శంకర + ఘునివరుండు

దృశ్యమంతయు నశ్య + మిది యనశ్యంబని

యనలేదె చైతన్యుఁ + డాది మునులు

తే. ఇట్లు మతమతాంతరులై న + యెల్ల విబుధు

లాడుచుండఁగ భేద మే + నాడు గలదు ?

బానకును, దేశమునకుఁ దో + డ్పడఁగ వలయు

భేదభావంబు వీడి వి + వేకులార.

అ. ఆంధ్రదేశ మనెడు + నట్టి యాయోడపై
 భిన్నమతము వార + లున్నవారు ;
 ఒకరి కెగ్గు గదుర నొకరు + రంధ్రముసేయ
 సమముగానె హని + సంభవించు,

సీ. వికచారవింద సం + ధ్యకముల నలరారు
 నశికులంబులయందుఁ + గలుగు మైత్రి
 కేకి కేకారప + కౌకిలాలాపంబు
 లొలయు గీతికలందు + గలుగు మైత్రి
 నెలరాల రాలు పు + వ్యుల సుధల్ చిలికెడు
 కలికి పల్కులయందుఁ + గలుగు మైత్రి
 గైరికధాతు రా + గంబుల సాంధ్యరా
 గముల యొక్కమునందుఁ + గలుగు మైత్రి

తే. భారతీయులయం దల + రారుఁగాత
 జాతికిని, నీతికి నిధాన + మై తనర్చు
 దేశభాషలు సతము వ + ర్థిల్లుఁగాత!
 గ్రామ్యము లడంగ గ్రంథముల్ + గ్రాలుఁగాత.

తే. ఇట్టు లభ్యుదయము వెల + యించుకొఱకు
 నాంధ్రచంద్రిక చిరకాల + మవనియందుఁ
 దనర నీ పద్య సప్తక + మును రచించె
 దవిలి పుంఠాలిషా యను + కవి యొకండు.

సీ. ఆంధ్రమండలిఁ బుట్టి + యాంధ్రులై వర్తించి
 యాంధ్రవిద్యను విడ + నాడఁ దగువె
 ద్రవిణంబు లైనను + ద్రవ్యంబు లైనను
 భాషతోఁ దల్లితోఁ + బాటి యగునె

చంద్రచంద్రికలట్లు + సమగ్రసైక్యంబందు
 జాతియు నీతియు + జార్పదగునె
 ద్రిండు నాదగు నాంధ్ర + దేశాన మన దత్త
 మండలంబుల కీర్తి + మాపదగునె
 కనకవర్షము గురి + సిన రాజ్య మిది దండ
 కారణ్య మిప్పుడు సే + యంగ నగునె

తే. ప్రాది తెగఁ ద్రెంచి సంస్కార + ములను డించి
 దురభిమానంబుఁ గొలిచి యీ + శ్వరుని మఱచి
 టూకి యగు తెల్విఁగూడి, తా + టోటు లాడి
 రూఢి చెడరాదు జనులార + మూఢమతిని.

నెలవంక

తే. దర్పకుఁడు వచ్చి వంచిన + ధనువువలెను
 పాలకడలిలోపలి వెండి + పడవవలెను
 ప్రకృతి కన్య త్రావెడు పాన + పాత్రవలెను
 నభముపైఁ దోచె రెండవ + నాటివిధుఁడు.

తే. ఎతెవయో దీపమునుఁ బెట్టి ! యేగె నింట;
 దాని గని పతంగంబు సం + తనముతోడ
 వలచి ప్రాణంబు లర్పించి + వైచె; నేను
 నామనోహరి కేల యీ + నోమనైతి ?

తే. మిడుతపై దీపమున కెట్టి + విడువరాని
 ప్రేమయో గాని యొక్క రా + త్రియును గూడ
 బ్రతుకనియ్యదు ; మిడుత దా + వలచి పడిన
 దాను బడి యారిపోవు సం + తనముతోడ.

శ్రీ రాముఁడు

రామచంద్రుండు దశరథఁ ఁ రాజ తనయుఁ
 డై యయోధ్యాపురంబునఁ ఁ నవతరించెఁ ;
 గడపె హితులతోఁ దన బాల్యఁ ఁ కాల మెల్ల
 కాల మంతయు గడియలైఁ గడచిపోయె
 కాని, కాలంబు రామునిఁ గాని, వాని
 సుగుణచారిత్రములఁ గానిఁ సుంతయేని
 మఱవలేదు ; మఱెన్నఁడుఁ మఱవ బోదు.
 ఇదియె పరమార్థ మందఱిఁ కిహమునందు
 దేవుడే దేహధారియైఁ దివిని విడిచి
 భువికి దిగి రా నవసరంబుఁ పుట్ట దెపుడు
 ఎవరు బాల్యంబునుండి జిఁ తేంద్రియు లయి
 దేశసేవ యొనర్తురోఁ దేవుఁ డట్టి
 వారి హృద్విధిలో నుండిఁ వఱలుచుండు
 మాట లేల తక్కిన వన్నిఁ బూటకములు.
 రాముఁ డాదర్శమూర్తి బాఁ ల్యంబునుండి
 తప్ప నాడఁ డెవ్వరి బెట్టిఁ దములు వలుకఁ
 డాడి తప్పఁడు కలనైనఁ నన్యత మన్న
 మాట యెఱుంగఁడు కాంతలఁ మాట లెపుడు
 ఊబుసునకు నైన నెత్తఁ డేఁ మున్నఁగాని
 మిగుల మొగమాటి, లజ్జావిఁ మిశ్రితుండు
 సఖులు సోదరు లని లేకఁ సంచరించు
 నమల ప్రేమాభి పొంగి పొఁ ర్లాడుచుండ
 నిండు సంతోషమునఁ దూఁగుఁ చుండు నెపుడు

నియమముల మీరి చెడుగు రా + నీయఁ డెదను
 మదము, మాతృర్య మనునవి + మొదలె లేవు
 సదయహృదయుండు బహు సాధు + సజ్జనుండు
 అతని సారూప్య మందఱి + కబ్బవలయు
 అతని విజ్ఞాన మందరి + కందవలయు
 నతని నర్థించి యట్టి యో + గ్యత గడించి
 మాతృదేశంబు పూజించి + మనుట లెస్స
 ఒక్కనాఁడు ప్రాతఃకాల + ముదయతైల
 శిఖర మరుణాకృతిని దాల్చి + చెన్నుమీఱ
 పక్షు లుదయగీతంబులు + పాడుచుండ
 కుసుమ పరిమళముల మోచి + కొనుచు మంద
 మందగతిఁ బిల్లవాయువు + మాటి మాటి
 కొడలు పులకితముగఁ జేసి + వెడలుచుండ
 అట్టి బ్రహ్మముహూర్తాన + ఆ ప్రశాంత
 సమయమందు విశ్వామిత్ర + సంయమిండుఁ
 డరుగుదెంచె ; కషాయ చే + లాంచలములు
 నలుదెసల ధగధగితమై + యలరుచుండ
 కక్షపాలయు దండంబు + సక్షమాల
 కాంతు లీనఁగఁ దన తపో + గర్వనిరతి
 తెలిపె బ్రహ్మచర్యమునందు + తేజమపుడు

....

....

అతని కెదురుగ దశరథుఁ + డరుగుదెంచి
 ఔదలను మ్రొక్కి పూజించి + యతనిరాక
 కేమి కారణ మన మౌని + యిట్లు లనియె
 రామభద్రుని నా యజ్ఞ + రక్షణార్థ

మడుగుచున్నా నొసంగు మ + భ్యంతరంబు
 లాడ కని యర్థియై వచ్చి + యడిగి వాని
 వెంటఁ గొనిపోయె దండక + విపినమునకు
 రామునకుఁ బదాఢేడుల + ప్రియమైనఁ
 గౌశికునివంటి మౌనిశే + ఖరుడుఁ గూడ
 శిరము వంచి నమస్కృతి + చేసినాఁడు
 చేతులారంగ నతని బూ + జించినాఁడు
 తల్లిదండ్రుల మాటలు + దప్పకుండ
 సత్యము వచించువారిని + సద్గుణాఢ్యు
 లైన వారిని బ్రహ్మదు + లైనఁ గాని
 గౌరవింపక పోవ రే + కాలమైన
 మొగలిరేకులు కురుచగా + ముళ్ళనున్న
 సారభం బెల్లవారును + సన్నుతింతు
 రటులె జ్ఞానముచే వృద్ధు + లైన వారి
 నెల్లవారును బూజింతు + రిందు నందు

....

కౌశికుండును, రాముండుఁ + గానకేగు
 దారిలో నడ్డుదూరి దు + ర్వార ఘోర
 రాక్షసాలయ సంచార + దక్ష ఘోటి
 తాటకాసుర తీండించి + మాట లాడ
 నొక్కవేటునఁ దల రెండు + ముక్కలగుచు
 ప్రయ్య నేసెను ; గుణమును + బట్టి రాముఁ
 డరికులభయంకరుండు వీ + రాధివీరుఁ ;
 డంతఁ గౌశికుఁ డెంతయో + సంతసమునఁ
 దోగి రామునిఁ గీర్తించి + కౌఁగిలించి

క్రమ్మఱ ముని వసిష్ఠాశ్రమఁ + మమ్మునకును
 నడచె నటఁ బర్వదిన మొందు + గడపుటకును
 నాఁడు తత్త్వాంత తపసి జ + సంబుగూడ
 జూడవచ్చిరి ; ఆ వసి + పుని కుటీర
 మాదినము నిత్యకళ్యాణ + మైదనరెచ్చి ;
 అందులో బ్రహ్మఋషులు మ + హాత్ములైన
 దేవఋషులు రాజఋషులు + దీర్ఘతేజు
 లగుచుఁ గోలాహలంబున + నలరుచుండి
 రంతట వసిష్ఠ తాపసి + యట్టై లేచి
 వార లొసఁగెడు ఫలపుష్ప + పత్రములను
 రోసి శూన్యహస్తం దయి జి + జ్ఞాన నొక్క
 మూల నిలుచున్న శ్రీరామ + మూర్తిఁ జేరి
 అర్ధిఁ బూజించి తెచ్చి య + ధ్వాసనంబు
 నొసఁగ నెల్ల రాశ్చర్యంబు + నొంది దాని
 హేతు వేమని యడిగి రా + ఋషిని ఋషులు
 శిష్యగుణగరిష్ఠుండు వ + నిష్ఠుఁ డిట్టు
 లనియె వినయము రేకెత్తు + నట్టు లపుడు ;
 'ఓ మహామునులార ! యీ + రామచంద్రుఁ
 డతి సుగుణసాంద్రుఁ డితఁడు బా + ల్యంబునుండి
 దుర్గుణంబుల నెదనుండి + త్రోలినాఁడు
 సొంతసొమ్మునె తృణముగాఁ + జూచినాఁడు
 ఒరుల కాత్మార్థములు ధార + వొసినాఁడు
 లోకకంటకయును, దైత్య + లోకమునకుఁ
 బంటయును నగు తాటకఁ + బట్టి దాని
 జీల్చి చెండాడి జగతికి + క్షేమ మొసఁగి

శాశ్వతఫలంబు మనకును † సకలజనుల
 కొక్కసారి ప్రసాదించి † యున్న యితని
 దర్శనఫలంబుకన్న వృ † థాఫలంబు
 తెన్ని మీరిచ్చినను వేడ్క † తెసఁగబోవు
 ఇట్టి ఫలములె మన మపే † క్షింపవలయుఁ
 జెడ్డఫలములు మనము వ † ర్జింపవలయు.
 ఇతనికన్న మహాత్ముఁ డీ † యిల నెవండు ?
 ఎన్నితపములఁ జేసిన † నెన్ని జన్మ
 ముల నొనర్చినఁ దన స్వార్థ † మునకె గాని
 అధిక మేమున్న దిఁక నీ మ † హాయశుండు
 స్వార్థము పరిత్యజింపి లో † కార్థ మాత్మ
 దేహము సమర్పణముఁజేసి † దేశసేవ
 సంఘసేవయు నీరీతి † సలిపినాడు.
 ఇతఁడు పూజ్యుండు గాక మ † ఠేమి యగును!
 ఎవ్వరు జితేంద్రియులు నయి † యీశ్వరార్ప
 ణంబు గాఁగఁ బరోపకా † రం బొనర్తు
 రట్టివారు బ్రాహ్మణులైన † నెట్టి యన్య
 జాతివారైనఁ గాని య † శంబుఁ గాంచి
 వసుధఁ బూజింపఁబడు టిది † వాస్తవంబు. ”

పల్లెటూరికాపు

౧

ఎవ్వరో యీ దారి
ఈ కొండ ఈ లోయ
ఈ మారు మూలల్లో
ఈ పూరి కొంపల్లో
వీగుచున్నారు. మ
మ్మడుగుచున్నారు.

౨

మా పూరు మా పేరు
మా దారి మా కోన
మా రైతు పల్లెల్లో
మా పేద పాపుల్లో
మార్పు లున్నాయ ?
నిట్టూర్పు లుడిగాయ ?

౩

మా చేలు మా గొడ్డు
మా చెర్వు కన్నాలు
మా చోట్లు మా పాట్లు
మా చిత్ర చిత్రాలు
చూచిపోతారా ? మ
మ్మచి కొంటారా ?

౪

ఈ కొర్వి కుంచెల్లు
ఈ మెఱుంగు బుర్వుల్లు

తొల్తొ కారు మెరుపుల్లు
తాటాకు మంటల్లు
మాకు దీపాలు. మా
నెలవంక రూపాలు.

౧౮

ఈ కొండ దేవతలు
ఈ కోయ కొంపలు
ఈ కటిక చీకట్లు
ఈ కఱ్ఱ మంచాలు
మాకు వ్రాసెనో ? ఇవి
మాకు నచ్చెనో ?

౧౯

వానల్ల తడిసేటి
కానల్లో మెలిగేటి
మా నల్ల రూపుల్లో
మా తెల్ల చూపుల్లో
మీకు చోటుందా ?
చీకాకు పోయిందా ?

౨౦

చేలంట తిరిగేటి
అలంట మసిలేటి
పాలికాపుల్లోను
కాలాన్ని మార్చేటి
కాలు చూచారా ?
మా కోల గన్నారా ?

౮

వెదురూసలను పంచి
పొదరిండ్లలో పొంచి
కదలేసి రాకాసి
కదుముల్లో కడతేర్చి
నది మరచినారా ?
మీ రది గడచినారా ?

౯

ఆ గాలి అటు వీచి
ఈ గాలి యిటు వీచి
మా గొంగళుల మూత
లేగట్టితే, మేము
సాగి పోలేమా ? మే
పూగి పోతామా ?

౧౦

ఆ పిడుగు లటురాలి
మా పిడుగు లటు దూలి
ఆ పాప కూపాలు
మా పట్టపగ్గాలు
ఆ పలే వంటరా ? మే
మోపలే మంటరా ?

౧౧

మా బోగి మూకలే
మాజాతి కారులే

అ జారు కేజర్ల
లో జొచ్చి జయభేరి
రో జవంటార ?
అ రోజు గంటార ?

౧౨

కాలంబు మారితే
మూలంబు తెలిసితే
కోల కాలాహియో
నేల పాతాళమో
చాల నన్నవారె
పాలు కొంటారు. యీ

౧౩

చేలల్లో భాగాలు
పాలల్లో రాగాలు
నేలల్లో సాధాలు
ఈలాగు మారితే ?
ఏ లేదంటారా ? మాణో
అల మంటారా ?

౧౪

పువ్వుల్లో ముళ్ళుంటె
నవ్వుల్లో విషముంటె.
తివ్వల్లో తేళ్ళుంటె.

ఎవ్వళ్ళో తెలిసితే,
నెవ్వరంటారు ? ఇది
అట నెవ్వరుంటారు ?

౧౫

సాగినన్నాళ్ళు మీ
వేగు సాగిందన్న
సాగునా కలికాల
మీగిపోకుండ మా
బాగు రాదంటారా !
అలాగు కాదంటారా ?

౧౬

ఏలాగు చెప్పితే
అలాగు నడిచితే
అలీషా తలచితే
అ లేఖినే విష
జ్వాల చల్లార్చదా ?
కాలంబు మార్చదా ?

కా ఫీ

తే. అకటికి శంకరుడు నంగ + లార్చి విషము
ద్రావెనే గాని కాఫీని + ద్రావలేదు
నిండు దాహార్తిమై యగ + స్తుండు జలధి
ద్రావెనే గాని కాఫీని + ద్రావలేదు.

తే. అమరు లమృతంబు ద్రావినా + రపుడు ; ఇపుడు
ద్రావుచున్నాము కాఫీని + తరుచు మనము
అది జరామరణంబుల + నాపుచుండు
నిది జరామరణంబుల + నిచ్చుచుండు.

తే. సురల కమృతంబు బోసి యా + సురల కెల్ల
కాఫీ పోసెను మోహిని + కాంత యపుడు
అవని ఆ కాఫీయే యిప్పు + డవతరించి
మనలఁ బీడించుచున్నది + దినదినంబు.

తే. మధువుకన్నను దియ్యనై + మతిని దనుపు
సుధను మీరినదై చాల + సొగసు గూర్చు
చక్కెరకు మించి యమృతంబు + ధిక్కరించు
కాఫీ కన్నను వేతె భ + క్త్యంబు గలదె.

సీ. గురువు చెప్పినఁ గాని + గుడికిఁ బోవనివాఁడు
కాఫీ దుకాణంబు + కడకుఁ బోవు
పరదేశ విద్యని + బడికిఁ బోవనివాఁడు
పెసరట్లకై పోయి + పీకులాడు

కోటి పోయినఁ గాని + కోర్టు కెక్కనివాఁడు

పోటీకి టీ త్రాగఁ + బోవుచుండు

మతమతాచారముల్ + మఱచి పోయినవాఁడు

మధురమో కోకోను + మఱచిపోఁడు

తే. అఖిల సంగపరిత్యాగి + యైన కాఫీ

మాట చెప్పినఁ ద్రాగక + మానలేడు.

సూర్య నెఱుంగనివారలఁ + జూడఁజచ్చు.

కాఫి యెరుంగని వారలఁ + గాంచలేఘు.

సీ. శివుని లెక్కింపని + సిద్ధాంతి సీజరు

నిగరెట్టుకై మొక్కి + సేవసేయు.

దివిజుల నోడించు + కవి దిగ్గజముఁ గూఢ

కాఫి యన్నను నమ + స్కార మిడును

కుండలీంద్రుని గెల్చు + దండి పండితుఁడైన

అయిను, సోడాకు జో + హారు సేయు

అలుబిడ్డలు తన + కేల యం చను యోగి

ఉప్పా యటన్నఁ గే + లొగ్గి వేడు

తే. హిడ్డె నన్న విద్యార్థి దే + హీ యటంచు

వడలటన్నను గురువు వ + హ్వ యటంచు

తిరుగుచుండు త్రికాలముల్ + మఱవ కింక

కాఫి హోటలన్న నిజము స్వ + ర్గంబు గాదె.

తే. వేడి వేడి కాఫిని నిచ్చు + వేళ దాని

జూచినంతనె ప్రాణాలు + లేచివచ్చు

కాంత లేకున్న మానె నే + కాలమందు

కాఫి యుండినఁ జాలు దుః + ఖంబు లేదు.

ఉ. కాంతయుఁ గాఢియొక్కటన + గాఢగునా యని మిత్రుఁ డెందుఁ
ద్ధాంతము సేయఁజొచ్చె నది + తథ్యము కాదు నిజంబు కాఢియఁ
గాంతయుఁ జిత్తరంజన మొ + నర్చుదు రందును కాఢి గర్భము
దెంతయుఁబోయిపోయియిడి + యిప్పితముల్ ఘటియించు; పైపయి
గాంత సుఖంబు గూర్చు నది + గావునఁ గాఢికిఁ జాల వేవియున్.

తే. కాఢి యన్న సురాగంబు + గాదు మాకు
కాఢి యన్నను రాగంబు + గలదు మాకు
కాఢి రాగంబు కంటెను + కాఢి యందె
మనసు లగ్నంబు జెందు నే , మనినఁ గాని

తే. కాఢితో సంధ్యవార్చెడు + ఘనులు గలరు
కాఢి కాదంబరీదేవి + గాదె జగతి

....
....

అ. కల్లుపయిని నురుగు + కాఢిలో వేడిని
నూదుకొనుచుఁ ద్రాగు + చుండవలయు
కాని. కాఢి కున్న + గౌరవ మల కల్లు
కాచ నందువలనఁ + గలుగ లేదు.

మ త్న లు

కలకలని నవ్వుచున్న వె + న్నెల వెలుంగు
 అమృతనిభమైన యీ ధవ + శాంశుకాంతి
 నేల యీ మబ్బుతునక మా + యింపఁ జూచు
 ఈ నిశాకన్య యేల నీ + లాలకములఁ
 గప్పుచున్నదో యీపరా + గంబు దోగి
 ఈ హిమాంబుధూమంబున + నేకశత స
 హస్ర కరములఁ గబళింప + నరుగుచున్న
 దీ మహాప్రేమ ప్రళయమం + దేమి గలదో
 ఈ మహారాగరసమునం + దేమి గలదో ||కల||

జీవితం బను నీవహ్ని + శిఖలనడుమ
 హృదయనిర్భేదకం బైన + యీ విషాద
 గహనములమధ్య చిమ్మచీఁ + కటులయందు
 దేనిదో వెల్లు వెల్లదే + గానవచ్చె
 నింగి నెల లేదు ప్రణయ ల + తాంగి నీల
 నీరదాభ్యంతర పట కు + టీరములను
 తెఱచి మెఱపుతీగలు పన్ని + యిరుల తెరలు
 జారవిడువగ గాడాంధ + కారమైన
 విశ్వనాటకరంగంబు + వెడలిపోయె
 ఘాతములు కూయుచున్న యీ + చీకటులను
 ఉల్కలును రాలుచున్న యీ + యుగ్రములను

ఈ శిలావేదికలను మా + హృదయఫలక
 మందు గల వహ్నిదగ్గరే + మాక్షరములు
 కాలి డాగైన నాయంత + రాళ మిట్ట
 తెవరు వ్రాసిరో యీ లోతు + నీ రహస్య
 మెవరు దీసిరో ? యిది వార + లెట్లెఱుంగఁ
 జాలిరో ? ప్రేమపాతాలఁ + జదువుకొనుచు
 మేఘములఁ బోయి గర్జించి + మింటి కెగసి
 ఉడులఁ దిరుగుచు నేలకుఁ + బడెడు జడుఁడు
 వ్రాసియుండును ; అది మహా + జ్ఞానలీల
 మండుచున్నది ; ఆ వెల్లు + నిండుచున్న
 దింక దీనిని జల్లార్చు + నెవరితరము ?
 ఇంక దీనిని వారింప + నెవరితరము ?

ఏది నా పాట

ఈ ప్రాణయగీత మెందుండి + యేగుదెంచు
 ఈ యమృతకంఠ మే వ్యక్తి + నెనసి వచ్చు
 ఆ రసాత్మకాక్షర సమా + ధ్యాయ మెందు
 నణఁగియున్నది యెవరి దా + స్యమునఁ గలదు.
 దాస్యశృంఖలాబద్ధ వి + ద్యావధూటి
 కేది యీ రీతి స్వాతంత్ర్య + మేది సాగను
 ఏది నా పాట నా గీత + మేది కవిత.
 విహ్వల నిషిద్ధ దైన్య జీ + వితమునందు
 విషసమారూఢ దగ్ధ + జీవితమునందు
 ఏది యీ రీతి స్వాతంత్ర్య + మేది సాగను ;
 ఇది యవాఙ్మానసంబు న + తింద్రియంబు
 ఇది మహాశూన్యగళదణు + పదరవంబు
 నేను వాకొనుగీతంబు + నేఁ దలంచు
 భావ మీ జరదశరీర + వాణి పాడి
 పాడి ప్రకటించు ప్రకృతి ని + వాళి యొసఁగ
 ఇంక నాకు స్వతంత్ర మిం + తేని కలదె ?
 ఇంక నాకుఁ గర్తవ్య మే + దేని గలదె ?
 మెఱపుతీవలు, రత్నాలు + మేళవించి
 మిణుఁగురులు వెన్నెలల వన్నె + లనుపుపరచి
 ప్రేమరసవాహనులఁ దేలు + వీచికలను
 అల ప్రభాత నిశాంత నా + ట్యానుబద్ధ
 శర్వ రీకాంత మోహన + స్వరవిలాస
 మాధురీ మార్గణంబుల + మోటునందు

మనలు జీవిత పాపాణః మండలంబు
 మండి యెగయు బూడిదపయః + నుండి రాలి
 వ్రాయుచున్నది యీ పాట + పాంథకొటి
 చదువుకొనునట్లు, కోవిదుల్ + చదువునట్లు
 ఇంక నీపాట సా దని + పించు తెట్లు
 ఇంక నీగీతి నాదని + బొంకు తెట్లు ?
 ప్రణయ నిస్సాణ మదె మ్రోయఁ + బయనమైన
 యువక పథికుల వా గమ్య + తోపవృష్టి
 అదె ప్రహవావిధంబున + నరుగుదెంచి
 వీచికలచేత ఈ గీతి + వెల్లివిరియ
 ప్రతిలతాగుల్మములయందు + ప్రతిఫలించి
 ప్రతిజలాశయమం దభి + వ్యక్తి నొంది
 ప్రతినదీగర్భమందుండి + బయలుదేలి
 మ్రోయుచున్నది దిశలు మా + ర్మోయునట్లు.
 పాడుచున్నది జగము సాం + పారునట్లు
 ఇంక నీ పాట నాద + ని పించు తెట్లు ?
 ఇంక నీ గీతి నాదని + పించు తెట్లు ?
 ప్రాంతపాఠాలు వల్లించి + ప్రాంతకథలఁ
 జాటి యీ నాటి కవితావ + ధూటి గట్టి
 ప్రాంత తొడవుల ముస్తాబు + ఫరిధవిల్లి
 వెదకి పాశ్చాత్య ఫేసు బూ + డిదను పూసి.
 పులిమి తలదువ్వి బిచ్చపు + వెలఁది చేతి
 బొమ్మ నాడించి నవ్వించి + బుగ్గిచేసి!
 విడిచి కన్నీళ్ళు దుడిచి మీ + కింద మనుచు
 నేను మూ ముందు పెట్టి మె + ప్పించలేను ;

నేను కవిని నాకల మీ జ + గాన నొక్క
 మాటు ఖడ్గంబు కైవడి + మాఱగలదు
 ఒక్కమాటుసంస్కర్తగా + నోపగలదు;
 గాన కవితను నూత్న మా + ర్గములఁ ద్రిప్పి,
 క్రొత్త వన్నెల జగము రే + కెత్తునట్లు
 చేసి, చక్కెరతో నింపి + వేసి నా స్వ
 శక్తి యీశ్వరశక్తిగాఁ + జాటలేనె ?
 దివిని దివిజుల వేలకు + దింపలేనె ?

మొగ్గగా లేచి పూచి యే + మో విలాస
 పూర పూరితకాంతులు + పొంగి పారలు
 నట్టి నానా విశిష్ట పు + ష్పాసపములఁ
 ద్రావి మైకొన విరహ ని + ద్రాణమైన
 రమణి పదరాగముల నైక్య + రమ గడించె
 ఆమెపారాణి మైనిండ + నలము కొనఁగ
 ఆమె ప్రేమసామాజ్యంబు + నాచికొనఁగ
 ఆమె దృక్పథ సర్వస్వ + మందుకొనఁగ
 వెడలి గేదంగి పూల పు + ష్పాడుల మ్రగ్గి,
 మాసి, రిమ్మెత్తిపోయి హ + తాశమైన
 భ్రమర మీ గీతి యెలుఁగెత్తి + పాడుచుండ
 తేటి యీ పాట నా దని + చాటుచుండ
 ఇంక నీ కైత నాదని + బొంకు తెటుల ?

పంచమస్వరాళికిని వి + పంచికలకు
 విరహులకు రాగరస సము + ద్వేలమైన
 పాఠశాలను పెట్టి సొం + పారునట్టి

కోకిలము చంచుపుటమున † లోకమునకు
 పాడి, వినిపించు నిది తొలి † పాఠ మనుచు
 చదివి వినిపించు నిది తొలి † చదువుగాఁగ
 ఇంక నీ పాట నా దని † పించు టెట్లు ?
 ఇంక నీ గీతి నా దని † బొంకు టెటులు ?

మనసు మనసును గలిపి యే † మాటకైన
 మరపు రాకుండుటకుఁ దన † వరుని మనసు
 కొంగులోపల ముడి వేసు † కొన్న యట్టి
 ప్రేమకామిని హృదయార † విందమందు
 రేక రేక నీ పాట చి † త్రించియుండ
 స్వరము స్వరమున నీ పాట † మెఱయుచుండ
 పలుకు పలుకున నీ పాట † కులుకుచుండ
 ఇంక నీ పాట నా దని † పించు టెట్లు ?
 ఇంక నీ గీతి నాదని † బొంకు టెట్లు ?

కవుల భాండార మిట్లు లో † కము గ్రహింప
 కవుల సర్వస్వ మిట్లు వ్ర † క్కలయిపాప
 ఇంక శూన్యభాండముల లె † క్కేమి గలదు ?
 ఇంక ముక్తకంఠముల జో † లేమి గలదు ?
 గాన కవి విశ్వరూపంబు † గాంచవలయు
 ఇంక కవి విశ్వమై విని † పింపవలయు.

మేలుకొలుపు

మేలుకొనరే - జనులు - మేలుకొనరే ॥

మేలుకొనరే నిద్రపోయెడు

వేళ కా దిది తెల్లవాతెను

కాలవాహిని పొంగి పొరలి వి

శాల విశ్వము ముంచుచున్నది ॥మేలు॥

క్షితిఁ జర స్థిర సంతతులు తమ

బ్రతుకు లను నాటకములోపలి

వెతలు ముగిసెడు నెదుటి తెరగతి

మతులు గప్పె నుముప్పి యహహ

గతులు మార్చెడు కాలనాథుఁడు

ధృతి ప్రభాత నిశాత సాయక

వితతి యదె వినువీధి పరపఁగ

అతిప్రశాంత నిశా కవాటము

కుతుక మొప్పఁగఁ దెఱచివచ్చెను

అతివపోలిక వేగుజుక్క. ॥మేలు॥

కడలి సిరితోఁబుట్టు కలువల

పడవ లెక్కి నదీనదంబులఁ

బడి వనాళి వసంతుతో జత

పడసి మలయ ధరాధరంబుల

వెడలి భిల్ల సరోజనేత్రుల

జడల ముడిచెడు మల్లియల పు

ష్పాడుల దాఁగుడుమూఁత లాడుచు

నడచి మలయజశీతజలముల

కడిగి శుచియై సారభంబుల
నొడిని నిడుకొని వచ్చె పవనుఁడు ॥మేలు॥

కలయజాండము లడర నల్లని
వలువచే మేల్మునుఁగు గప్పియు
చెలఁగుచును బరతెంచి చీకటి
కలికి కన్నులకాటుకను తన
వెలుఁగుతోఁ గడు దిద్ది కుంకుమ
తిలక ముంచినరీతిఁ దనరుచు
శలభములు ఫలకాంక్ష సేయుట
వలనఁ గలిగెడు ముప్పు లెట్టివో
తెలుపుచును సంస్కర్త పౌలిక
నిలిచి వెలవెలఁ బాతె దీపము. ॥మేలు॥

విరులుపరచి వనాంతమను ప
ల్లెరములో కప్పురపుహారతి
వరలఁగా వనరమ యుషస్సున
కెరఁగి స్వాగతముల నొసంగఁగ
పరభృతాది శుకాంగనలు తమ
స్వరసుధారసధార లొలుకఁగ
గిరులు దరులు ప్రతిధ్వనింపఁగ
తరుల నెక్కి వసంతగీతము
లరసి పాడుచు నందులో నీ
శ్వరుని తేజము గాంచు సమయము. ॥మేలు॥

చెఱకువిల్లును వంచి విరహుల
విరుల శరముల ముంచి యెత్తిన
మరుఁడు క్రూరనిశాచరుఁడు తన

దురితముల కతిలజ్ఞఁ జెందుచు
 మరలె దిక్కమొగంబుతో నా
 తెఱఁగుననె విహరించి వెన్నెల
 లురులలోన వియోగులను కడు
 మరలఁజేసి విషాదపెట్టిన
 భరమునను సంబరము విడిచియు
 చరమగిరి కేతెంచె చంద్రుఁడు. ||మేలు||

తోయజంబులు నిద్ర లేచెను
 తోయజాక్షులు లేచి గంగా
 తోయములకై పోవుచుండిరి
 తోయజుఁడు రేయెల్ల వెన్నెల
 గాయుచును చరమాద్ర నిలిచెను
 ఆయు వల్పము తెలియ రేమని
 తోయదంబులఁ బ్రకృతి గంటలు
 వేయుచున్నది కోళ్ళు కొక్కొరొ
 కో యటంచును దీసలు బీటలు
 వాయగా నదె యఱచుచున్నవి. ||మేలు||

పవనములు కామములు నింద్రియ
 వివశమైన మలీమసస్థితి
 దవులకుండఁగ జ్ఞానజాహ్నువి
 నెవఁడు హృదయము కడిగివేయునో
 అవల వారల బ్రహ్మజిజ్ఞా
 సాంతరంబు తమంబు బాసియు

ప్రవిమలంబగు తెలివిలో నీ
 శ్వరుని తేజము దోచుకైవడి
 దివిని జలధిని నిసిని విడిచియు
 రవి యదే యుదయించె నభమున. ||మేలు||

పవనములు కామములు నరిష
 డ్వర్గముల బిగు వణఁగిపోయిన
 నవల గంగాజలము పోలిక
 నాత్మ మిగుల పవిత్రమై తెలి
 పరిచయంబులు విడిచి విలసిత
 బ్రహ్మజిజ్ఞాసాంతరము మతి
 దవిలి తమసును బాసి యీశ్వర
 తత్త్వమున తేజంబు గాంచెడు
 ప్రవిమలాత్ముని తెలివికైవడి
 రవి యదే యుదయించె నభమున. ||మేలు||

నిద్రబోయె నదే చతుష్క స
 ముద్ర ముద్రిత లోకజాలము
 నిద్రపోయెను భూతకోటి యు
 పద్రవంబులఁ దగిలి మాయా
 నిద్ర తెలఁగిన బ్రహ్మవేత్త ల
 నిద్రదీప్తి స్వరాజ్యదుర్గము
 భద్రముగ కాపాడి దేశ ద
 రిద్రమును తెగటార్చుడో యన

నిద్రపోదురె భారతీయులు

నిద్రపోదురె వీరవనితలు. ||మేలు||

కాల మనయము లోకమును నీ

లీల రేలఁ బవళ్ళ రథములఁ

దోలి తోలి రజంబు కైవడిఁ

దూర్చి పూచిన పుష్పలో యన

నేల రాల్చి విషాద మగు నీ

వ్యాళమును తెగటార్చు మంత్రము

లాలకింపఁగ నదిగో శ్రీ యా

భైలలీగురుఁ డిచటనే ఉం

రాలిషాకవి కెఱుకఁ బలికెడు

వేళ బ్రహ్మముహూర్త మియ్యది. ||మేలు||

జీ వి త నా ట్య ము

గడచిపోయిన జీవిత + కాల నాట్య
రంగమున చేసినట్టి వ + ర్తనము నందు
ప్రతిపదము క్రింద ముండైగ + న్నడుచు నుండె
ప్రతి నిషిద్ధ వాతావర +ణ తతియందు
చీమలే పట్టుకొనుచుండె + నేమొ గాని
శాంతి యెక్కడి దింక ది + గంత దృశ్య
మైన సౌందర్యమున లీన + మైన తెరల
చాటుమాటున బ్రతుకను + నాట కాంత
రాగమెత్తి పాడుచు నను + రాగరసవి
శేషవాహిని హృదయ సం + క్షిప్త భూము
లందు పారించి ప్రేమ రా + జ్యముల నేల
వీది యవదాన మీ దగ్ధ + పాదపముల
మ్రోల సుడిగాలి ముంగల + బోర్లవడ్డ
శూన్యఘటము దీనిని నేరు + చూడఁ గలరు ?
నెచ్చెలులపొంత ప్రాంత వ + నీ విలాస
లాలస పథాల వెన్నాడి + లాస్యహాస
భాసిత శ్రీల ప్రాద్దులు + మోసులెత్తఁ
బుచ్చుటకు నీ ప్రకృతి తోడ్కు + వచ్చుమాట
లేకపోయెను; రంగ వ + ల్లికలయందు
మురువునూపు నిగారంపు + ముత్తైసరుల
క్రేవలందు పూఁదీవ వా + కిళ్ళయందు

పచ్చతొరణములఁ గట్టి † పళ్ళెరముల
 హారతి యుషస్సునకు నిచ్చి † అంజలిని ఘ
 టించి స్వాగతమిచ్చి య † ధ్ధించి కురుల
 యిరుకులను గ్రాలు తలఁబ్రాలు † విరులు గురియ
 వాసనలఁ దోఁగి, వలపుల † వాలు విరియ
 నవ్వులనుదేలి జీవిత † నాటకాంక
 మును చతుర్థాంకముగఁ జేయుఁ టనునది గన
 లేదు; ముంగిళ్ళు మునుగులు † లేవనెత్తి,
 యిరుల కాటుకపట్టి క † నైరల నిరికి,
 పరువులెత్తి రసస్వరూ † పముల డాసి,
 వానిమెయి పాలయల్కలం † దోసిళులను
 బోసి, బతిమాలి, మోము మో † ములను జేర్చి,
 ఏడ్చి, కన్నీళ్ళు దుడిచి, యే † మేమొ బాస
 లాడి, వగలాడి వేడుక † యాగడముల
 కేసి కన్నెత్తి చూడలే † దాసమాత్ర
 ముండిపోయెను పగిలిన † గుండెలందు.

చాతకము

ఉ. చాతకపక్షి ! నీ విల ని + జంబుగ సద్గుణరాశివంచు నీ
 నీతికి నీ మనోహర వి + నిర్మల బుద్ధికి సంతసించి వి
 భ్యాతిగఁ జెప్పకొందురు గ + దా నిను నీ దగు భాగ్యమేమొ నీ
 జాతి ఖగంబు నింక వినఁ + జాలము చూడము ముజ్జగంబులన్.

చ. పరభృత మున్నదన్న నది + పక్షులలోఁ గడు ప్రాథమ్యేనఁ దా
 విరహులపాలి శత్రువు న + వీన సుమాస్తుని పెద్దబంటు సుం
 దర శుకచక్ర శారికలు + దర్పకు సైన్యము రాజహంస మో
 సరసిజనాళ భక్షకము + చాతకమా యివి నిన్నుఁ బోలునే.

శా. గూడా లేదు; లతావనీరుహములన్ + గూర్చుండ; వీ కుక్షికిన్
 గూడా యొల్లవు; నీరుద్రావవు బలే ! + గ్రుడ్లెట్లుగాఁ బెట్టెదో
 జోడేరీతిని గట్టెదో నదుర యె + చ్చోఁ బోదువో నింగిపై
 నాడన్ రెక్కలు నొవ్పవో శ్రమముగా + దా పేద సారంగమా

ఉ. చంచున గింజ లేరికొనఁ + జాలవో ? కూపనదీజలంబు భ
 ర్జించుటలేదో ? యాకలి న + శించెడి మందులు త్రాగినావో ? వ
 ర్జించితో కూడు యోగివయి ? జీవము లేగతి నిల్చె ? నెట్లు ని
 ధించెను నీకు నిర్మలిన + దివ్యశరీరము వానకోయిలా ?

ఉ. సాంపగు నీచరిత్ర మతి + చోద్యము వర్షజలంబు ద్రావ వాం
 చింపుదు వంట నిత్యమది + చేకురునే ? యిటు తెన్నినాళ్ళు జీ
 వింపుచు నింగినాడెదవు + విప్పిన రెక్కలు మూయకుండ ? నూ
 హంపగరాదు నీకుఁ బర + మేశ్వరుఁ డేమి యనుగ్రహించెనో.

ఉ. పక్షులలోన నీవు కడు † పండితురాలవు గాగ నేదియున్
భక్షణసేయకుండ నుప † వాసపు దీక్ష వహించితంచు నా
రక్షకుఁ డందరన్ మనుచు † రాజగుటన్ నినుఁగూడఁ బెంపగా
వీక్షణజేసి వాన గురి † పించునొ యేమొ యెఱుంగ శక్యమే.

ఉ. ఆకలిలేనివా రవని † యందు గనంబడ రేదొవేళ కే
యాకులొ నీరక్షిరములొ † యానఁగఁ బోయెడువారెగా, యిసీ
నీకరణిం గనంబడరు † నిర్జరు లొక్కరె తప్ప నొనుగా
నాకనివాస మిర్వురకు † నైజమె వేఱుగఁ జెప్ప నేటికిన్.

ఉ. భూమి వసించువారు పార † పాచ్చెములం బడి యాలుబిడ్డలం
దే మమకార ముంచి పర † మేశ్వరుఁ గొల్వరటన్న బుద్ధిచే
నేమివ్రతంబు సల్పినను † నెచ్చటి కేగిన వానకారునం
దేమర కొక్కమాట స్మరి † యింపుము సత్కవి వీవు గావునన్.

చ. నెల లిరునాల్గు నింగిపయి † నిల్వన నీరయి నిల్చియుంటి నా
కలరవ మారె నేటి దిన † గండము దాటె నటంచు ద్యోదిశన్
జలదము దోప వేడుకను † సాగకు నీటికణంబొ లేక లో
పల వడగల్గొ చూచి మరి † భక్షణసేయుము వానకోయిలా.

పేదరికములోని రహస్యము

ఉ. పేదఱికంబుచేత కడు + బేలగ పైకి నటించు మర్దుడా
పేదఱికంబు లేనియెడ + వీరునికై వడి కన్నుగానకే
సాదుల బాధపెట్టుదు ని, జంబిది దైవ మెఱింగి శిక్షగా
పేదను జేయుఁగాని పర + పీడనమున్ బొనరింపఁ డెన్నఁడున్.

అ. పైకి చూడ సాధు + భంగియౌ పిల్లికి
రెండురెక్క లీశ్వ + రుండె యిడిన
జగతిపైని నింక ఖ + గకుల ముంచునే
వెదకి వెదకియు తిని + వేయుఁ గాని

ఆ. అవులకును గల్గు + లావు శృంగంబులు
గాడిదలకు తలను + గలిగెనేని
తిరిగి తిరిగి ప్రజల + నురుమాడ కుండునే
సృష్టిలో రహస్య + మెవఁ డెఱుంగు ?

తే. సహజముగ నెవ్వఁ డాత్మచే + సజ్జనుండె
యతఁడె భాగ్యంబు పొందుట + కర్హఁ డగును
ఈశ్వరుఁడు భాగ్య మిచ్చిన + హినుఁ డెప్పుడు
గర్వియై బాధలిడు జగ + త్సర్వమునకు

తే. ఖలున కిల భాగ్యమబ్బినఁ + గాని యది య
నర్థ మగును చీమకు తొక్క + లబ్ధినట్లు
కాక యది నడుమంత్రపు + కలిమి యైన
మంచివారికి హాని గా + వించు నిజము

తే. ఈశ్వరునిమాయ నెప్పు డా + యీశ్వరుండె
యెఱుంగుఁ గాని మనుష్యు లే + మెఱుంగఁ గలరు ?
కలిమిలేముల నిండ్ వాడె + తెలియఁ గలఁడు
ప్రజలసంగతి మనకంటె + బాగుగాను.

ధన మా ! అన్న మా !

తే. అణిముత్యాలు గడియించు + నవసరమున
కూటికై బెంగ రాదను + కొంటి నిప్పు
డొద్ద ధనమున్న కూడురా + వద్దె వృధివి
విధివిధాన మలంఘ్య మే + విధునకైన.

తే. ఎపరికైనను నే వేళ + నే యవస్థ
వలన నా గంతుకంబుగా + వచ్చునట్టి
కష్టశతములు దేవుండె + గడపవలయు
గాని ముత్యాలు ధనములు + గడపగలవె.

చ. ధన మొకజాతిలోహము గ + దా యది మారిన సస్యమెంతో వ
చ్చును ; నొకవేళ రాజ్యముల + చొప్పునశించిన మారబోదు; దం
ధనధన మన్నమాటలు క + థలో వలె దోచును ; నెన్నడైన నీ
జనులకు నన్నమే బ్రతుకు + సాధన మీ ధనమౌనె యారయన్.

అ. ధనముకన్న నన్న + దాతయే సంతృప్తి
సేయగలడు చేసి + చెప్పగలడు
ధన మొసంగి చాలు + ననిపింప జాలడు
అన్న మొసంగ జాలు + ననును నతిధి.

తే. ధనము దినలేరు ; అన్నమే + మనుజులకును
జీవనాధార మగుట నా + శివుని భార్య
'అన్నపూర్ణ' యే గాని యే + మన్నగాని,
యథమ ధన పూర్ణ గాదు ల + చ్చమ్మవలెను.

చ. దగఁ గొని యాకటల్ దడసి. † దహ్యత నొందెడువేళ నోటిలో
 దిగుటకు నీళ్ళో పాలో మఱి † తియ్యని పండులో లభ్యమైనచో
 దగు; నది ప్రాణములో నిలుపుఁ † దద్దయుస్వర్ణమునాణిము తైపుం
 నగలు లభించినన్ వృథ ధ † సంబునకున్ విలువన్న దున్నదే.

ఆ. ఇట్టి ఘోరమైన † యీ కానలోన దా
 హగ్ని కింధనంబు † నైనవేళ
 నోట ముత్య మున్న † పాటి మన్నుండిన
 ఫలము లేదు స్వాదు † జలము ఫలయు

ఉ. అకటిచేత నేలఁబడి † యాశలు రాలఁగ నంగలార్చు ని
 వ్యాకుల శోకతప్తనకు † స్వర్ణ కిరీటము నెత్తి నుంచినన్
 లేకొక తట్ట పెట్టినను † లేదు నుఖంబును సేగి త్యాగ భో
 గాకరమైన యీ తనువు † నన్నమయం బని యొంచఁగాఁ దగున్.

ఆ. కాన దీని నెల్ల † గను గొని విబుధుండు
 ఉన్నమట్టుకు దిని † యుండు నింట
 గాని యర్థవాంఛ † కడగండ్లపాలయి
 చావఁబోదు లోభి † చచ్చినటులు.

అ హిం సా గీ త ము

జగము సృజించినట్టి యీ + శ్వరునిఁ జూడు
 పంచభూతాలు వాని యే + రాపటఁ జూడు
 సూర్యచంద్రుల చక్కని + శోభఁ జూడు
 కాల పరిణామ వైచిత్ర్య + గతిని జూడు
 ఎంత వింతఁగఁ దోచు నీ + యంతరాత్మ
 నిన్న పూయని లతలు నేఁ + డెన్నో పూలు
 పూయుచున్నవి సాగసు పు + ప్పొడుల జల్లి ;
 నిన్న పారని యేళ్ళు నేఁ + డెన్నో నీళ్ళ
 నొసఁగుచున్నవి తల్లి పా + లో యనంగ ;
 ఫలరసాదులు వృక్షముల్ + పగలు రేలు
 గురియుచున్నవి జీవముల్ + గురియునట్లు ;
 గడ్డిగసరుల మేయు గో + గణము పాల
 నిచ్చుచున్నది కరుణ రే + కెత్తునట్లు ;
 వానికై మనఃపూర్వక + స్వాగతంబు
 పంపి మనయాత్మ వాని క + ర్పింపవలయు
 అదియె పుణ్యంబు మోక్షాన + కదియె దారి
 అదియె యోగంబు భాగ్యాన + కదియె తెఱపు
 దీని కన్యంబు వృథా యని + తెలియవలయు
 గోవులను బట్టెలను పాలు + గ్రోలి వాని
 గోయువాఁ డెంత క్రూరుఁడో + వ్రాయఁదరమె ?
 రాతికంటెను కఠినుఁ డా + రాక్షసుండు
 రాక్షసునికంటె ద్రోహి యా + రాజసుండు
 నోరెఱుంగవు కొట్టిన + నూరకుండు

అరచి తమ మొట్ట నెప్పు డీ + శ్వరునితోడ
 చెప్పకొను గాని మనతోడ + చెప్పకొనవు
 మనబరువు మోచి యెంతో బా + ధను సహించు
 మనకొఱకు పాల నిచ్చి వే + ధన సహించు
 వాని గోయుటకంటె + పాపంబు గలదె
 వాని దినుగంటె వేఱు + పాపంబు గలదె
 పాలు ద్రావి రొమ్మును గ్రుద్దు + వారికంటె
 యేరు దాటి తెప్పను గాల్చు + వారికంటె
 కఠినపాపాణ మని వాని + గాంచవలయు
 పిట్టపిడుగని వాని భా + వింపవలయు
 జీవహింస మాన్నిన బుద + దేవుఁ దలఁచి
 యజ్ఞధేనుల కాపాడి + నట్టి ద్వైత
 మతగురుండు మధ్వాచారి + మార్గ మెంచి
 వేదమున యజ్ఞమున బలి + లేదటంచు
 దెల్పు నలదయానందు సం + దేశ మరసి
 లేడిపిల్లను వదలి పా + లిచ్చు తల్లి
 నూఱడించు నిబక్తజీన్ + తీరు గాంచి
 పరమదయ కాకరంబైన + వారి మన క
 బీరు నలగాంధి మున్నగు + ధీరమతుల
 నెంచి జీవహింసను విస + ర్హింపవలయు
 పుణ్యధనులార ! భారత + పుత్రులారా!

విద్య

ఉ. విద్య మహాపదార్థము వి + వేక కళాలసితంబు నైన దీ
విద్య చరాచరంబయిన + విశ్వ మెఱింగెడు చూడ్కివంటి దీ
విద్య బలంబు, తేజము. పృ + వీణత నిచ్చును సర్వధర్మ సం
వేద్యమునైన నీ పరమ + విద్యకు మించిన భాగ్య మున్నదే.

చ. యవను లరబ్బు లార్యులు మ + హ విభవంబున శౌర్యధుర్యులై
యవని జయధ్వజంబులు ది + శాంతములన్ నెలకొల్పిరంచుఁ ద
త్ప్రవిమల కీర్తిగీతములు + పాడెద రా విభవంబు విద్యచే
గవిసెనుగాని దోర్బలత + ఖడ్గబలంబునఁ గాదొకప్పుడున్.

సీ. మధుమాసముల + మేయు మావిచిగుళ్ళకై
పంచమస్వర మభ్య + సింఛుఁ బికము
కుసుమాసవము ప్రేమ + మెసవి వినోదింప
వనచరత్వము నేర్చు + కొనును తేటి
మేఘమాలికతోడ + మిత్రాసురాగంబు
బ్రకటింపఁ గఱచు న + ర్తనము నెమిలి
పూఁదీప తీవకుఁ + బోయి తేనె గడించు
పాండితి నలవాటు + పడును సరపు

తే. ఇట్లై జడములు సహజ సా + హిత్యగరిమ
బ్రకృతిని నలంకరింపుచుఁ + బర్లగుచుండ
మనుజుఁడై పుట్టి విద్య నా + ర్జనవిధంబు
వదలినాఁ డన్న జీవచ్ఛ + వం బతండు.

సీ. కాటుకలట్లు చీఁ + కటు లజాండము నిండఁ

దూలించి మెఱయు ఖ + ద్యోతమందు

రోదసీకుహరంబు + మ్రోయ నుషస్సుల

నెలుఁగెత్తి పాడు + కోకిలమునందు

కంటకంబులు చుట్టు + కఱకాకు లుండిన

నవ్వుచుండు గులాబి + పువ్వునందు

మాంసమిశ్రిత మలీ + మనమైన శుక్తిని

దీపించు నాణిము + త్రమ్మునందు

తే. ప్రణయవతి సాధ్వి ప్రేమ హృ + ద్వనజమందు

కఱ్ఱయును లోహ మగు కవి + కలమునందు

గోపబాలుని పిల్లన + గ్రోవియందు

విద్య రసముతో నైక్యమై + వెలయుచుండు.

తే. విద్య చదువుటచేతనే + వెలయఁబోదు

విద్య యాచరణంబున + వెలయఁగలదు

విద్య లోకార్థమేగాక + విద్య తనను

తానెఱుంగుటకై యుండు + తథ్యముగను.

తే. విద్య కుక్షికినై వెచ్చ + పెట్టరాదు

కోటివిద్యలు కూటికై + కూర్చువారు

రేగుపళ్ళకు మణుల న + ర్పించువారి

వంటివారని తెలియగా + పలయు నెపుడు

తే. విద్య పొట్టకూటికి లేక + విక్రయించు

వాఁడు పండ్లచెట్టును గొట్టి + పంటకట్టెఁ

జేసినట్టుల యగును ; స + న్యానికైన

విద్య భాగ్యంబు గూర్చు నే + వేళకైన

తే. రాజు నాశ్రయించెడువాఁడు † భోజనమున
కిన్ని యటుకులు దొరకక † భిన్నుఁ డగుట
సంభవించును ; మా సర † స్వతిని నాశ్ర
యించువాని కాబాధ రా † దించుకైన

తే. ఎందఱో విద్య నేర్చి యం † దందు బైక్ష్య
పాత్రహస్తులై యాచించి † బాధపడుట
నరయుచుంటిమి, నిజ మట్టి † పురుషులందు
గల దురభ్యాసములై దాని † కారణంబు

ఉ. అంచితవిద్య నేర్చి యది † యాచరణంబునఁ బెట్టి దాని జూ
పించనివాఁడు వ్యర్థుఁ డవి † వేకినిజంబుగ గుడ్డివాని చే
నుంచిన దీపమట్టు లతఁ † డుర్విజనావళికెల్ల మేలు గా
వించును గాని వాని కొక † వీసము లాభములేదు జూడఁగన్.

అ. అట్టివాని వయసు † వ్యర్థంబు నర్థంబు
బెట్టినాఁడు గాని † యెట్టి వస్తు
వైన కొననివాని † యటు పోవు నను జ్ఞాన
మెఱిగి పండితుఁడు చ † రింపవలయు.

న వ్య

రూఢమై శాంత తేజస్వ ధీరూప మగుచు
సదయమై ప్రపుణ్యమయి ని ధీష్ణుపట మైన
నవ్య మోమును మేము నా ధీనంద దేవ
తగ నుపాసించు మరసి సం ధీతముదెలిసి.
ద్యౌదీశను మేఘమాలలోఁ ధీఁచునట్టి
మెఱపుకైవడి రత్నాల ధీసరములందు
తళుకువలె చంద్రచంద్రికా ధీధవళపరిమ
ళంబులై యొప్పు పుష్ప చ ధీయంబుపగిది
నవ్య మోమును మేము నా ధీనంద దేవ
తగ నుపాసించు మరసి సం ధీతము దెలిసి.

ఇద్ధ జీవితవార్ధి దా ధీఁచు నావ
ఆయు వను గాలిపడగను ధీనాపు త్రాడు
కాలకన్యాలలామ ర ధీత్నాలమాల
నతి ప్రణయకోప మేఘజం ధీఝూనిలంబు
వైరి వీరవచస్సర్ప ధీగారుడంబు
విమల శాంతరసంబుపై ధీవీచుగాలి
ప్రేమలత మనోవని పెట్టి ధీపెంచుమాలి
వాంఛ యను చారుశుక్తికి ధీస్వాతివాన
రాగ రోగాన్ని నార్చు వ ధీర్వాగమంబు
సకల విభవార్థ కుసుమ వ ధీసంత ఋతువు
మోక్షలక్ష్మికి పరునకు ధీమోహలేఖ
ఉదిత విజ్ఞానశరధి కిం ధీదూదయంబు

ప్రేమ నిండార నవ్వి న + వ్యవించు నవ్వు
నవ్వు మోమును మేము నా + నంద దేవ
తగ నుపాసింతు మరసి సం + తతము దెలిసి.

నవ్వు లేని మొగంబును, + పువ్వు లేని
వనము, నవయౌవనంబున + వలపులేని
తరుణి, జ్ఞానంబులేని వి + ద్యా విధాన
మట్లు శోభావిహీనమై + యడఁగుచుండు
పాచి తీయనియిల్లునా + తోఁచుచుండు
నవ్వు మోమును మేము నా + నంద దేవ
తగ నుపాసింతు మరసి సం + తతము దెలిసి

నవ్వు నాల్గువిధంబుల + నష్ట మనుచు
నవ్వు మాయాప్రధాన + ము న్నాద మనుచు
నవ్వు నీచసూచక జనా + నంద మనుచు
నుడివెనను మాకు వానితో + నుబును లేదు
తెగడినను మాకు వానితో + తగవు లేదు
మాకు నిర్మల మగు నవ్వు + మహితమైన
ప్రేమ మానందజనక జీ + వితము వలయు
విషపునవ్వును మొదలంట + వీడవలయు.

మనుజుఁ డేగిన, వాని న + వ్యవసు విలాస
భాసురంబగు ప్రేమ మీ + శ్రుక్తుతియందు
మలసి చిత్రింపఁబడు ; వాని + దలఁచువారి
కతని నవ్వు మొగంబు ప్ర + త్యక్ష మగును
నతని నిష్కపటాకృతి + యర్థ మగును.

నవ్వు మోమున ప్రేమను , నివ్వటిల్లు
 జవ్వని మనోహరాంగి నీ + చాన నెపుడు
 మఱవఁగాఁ గలవొక్కొ ? యే + మాయమారి
 మందు దిన్న వియోగార్తిఁ + గుందుచున్న
 సతులతో వేడ్క నుదయించి + శాంతశీత
 కాంతి నల్దెస లలమ ని + శ్చింతలీల
 నవ్వువెన్నెల లలర శూ + న్యమునఁ దోచు
 చంద్రు నెన్నఁడు మఱవఁగా + సాధ్యమగునె
 తామరస మిత్రనేత్ర సం + దర్శనాపై
 నిండి నిండారుమోదంబు + నెగడుచుండి
 నవ్వునట్టుల వికసించి + నైజకాంతి
 వెలసినప్పుడు వీక్షించి + కలలనైన
 మఱవనేర్తువె నీవు నీ + సరసిజమును ?
 ఇట్టులే నవ్వు గూర్చి యూ + హించుకొనుము
 ఇట్టులే నవ్వుకై యుపా + సించుకొనుము
 నవ్వు మోమును మేము నా + నందదేవ
 తగ నుపాసెంతు మరసి సం + తతము దెలిసి.

భారతీ సమితి

తే. ప్రకృతితెరలోన దాగి తాఁ + బాటపాడి
రంగమున వచ్చి తానె పా + త్రగ నటించి
ప్రేక్షకుండయి చూచు తా + విశ్వమూర్తి
భారతీసమితికి నాట + పట్టు నగుత

ఉ. భారతికిన్ నిరంతర ము + పాస్యము నైన తెలుంగుబాస శో
భారతి తేనెతేట లగు + పల్కుల నామె నుతించుచో నలం
కారమునై యెసంగు రస + గౌరవభక్తి సువర్ణదీప్త నా
నారవణాలమాలగ త + నర్చు నిజం బిటఁ జెప్పవచ్చినన్.

ఉ. ఏ వసుధన్ జనించితివో + ఎవ్వరికోడలవో గదమ్మ వి
ద్యావతి ! యాంధ్రభారతి ! య + భార్గముగా మొనమొన్న నీవు గో
దావరి తీరమందున గ + దా లభియించితి వాంధ్రజాతి గీ
తావళి పాడుచున్ లయకు , నందెలుమోయఁగ నాట్యమాడుచున్

ఉ. పాక్షను వెట్టిదో తెలియ + రాదు భవత్సహజన్వరూప సం
సక్తినిబట్టు కాంచినను + సంస్కరణంబులఁ బొందియున్న నో
వ్యక్తిగఁ దోచు భారత ము + హా మహితంబగు సత్త్వబంధ మాం
ధ్రోక్తినిఁ బాడుచుండ విను + చున్నది లోకము నేడు భారతీ.

మ. సహజంబైనది కొంత కృత్రిమమునై + సంస్కారలభ్యంబునై
మహితంబైనది కొంత తెల్లకవితా + మార్గంబుఁ జర్చించి త
న్మహనీయస్థితి భారతీసమితి సం + భావించి భాషించు లో
క హితార్థంబుగ దీని నీశ్వరుఁడు ని + క్కం బర్ధి కాపాడుతన్.

అక్షరము

1. ఎంతకాలంబు కన్నీళ్ళు + నీవిధాన
కార్చి యెలుగెత్తి యేడ్చి నిన్ + గాంచలేక
జీవములుపుట్టు నోస్వామి + చెప్పవేమి ?
ప్రాణములు నిల్పుదునో స్వామి + పలుకవేమి ? ||ఎం||
2. అహములు ప్రభాతములు సంద్య + లరుగుచుండె
యుగములు యుగాంతరము లిట్లు + తెగిరిపోయె
కరకురాతిని బోలు నా + కఠినమనసు
కరగకున్నది నీప్రేమ + శరధిలోన
సమయకున్నది నీ కళా + జ్వాలలందు
యేవిధంబున నినుఁ జూతు ? + నేపథాన
నిన్నుఁ జేరుదు ? నాకింక + తెన్నుగలదె ? ||ఎం||
3. విశ్వమానవలోకంబు + వెదకినాఁడ
వెడలి రోదసికుహరాలు + వెదకినాఁడ
గగనవీధులు, చొరరాని + కాననములు
గిరిదరీద్వార ఘోరదు + ర్భరవిషణ్ణ
నిమ్మ సోపానములఁ బడి + నేలరాలి
లేచి యొగఁబ్రాకి ప్రాకి నిన్ + జూచుకొఱకు
జతన మొనరించినాఁడ నా + శక్తి కొలఁది
గాని నీజాడ సుంతయు + గానఁబడదు
నీస్వరూపం బొకింతయు + నెఱుకఁ బడదు
పలుక రెవ్వరు తెలిసిన + వారు లేరు ! ||ఎం||
4. స్నిగ్ధ ధూళిధూళరతమో + చ్చిన్నతప్త
పులిససిమలో పెలయేటి + పొంతలందు

విరులు గురి సెడుచోటో ? నుం + దర శకుంత
ముల రుతంబులు మిన్నులు + ముట్టుచోటో ?
యెందు నున్నావో నీనెల + వెందుగలదో ?
పలుకరెవ్వరు తెలిసిన + వారు లేరు ! ॥ఎం॥

5. తుద మొదలు లేని నీరూపు + దోచ కెన్నో
పాట్లు పడి గొంతుకెత్తి నిన్ + బాడి. పాడి
యఱచినాడను కంఠంబు + చిరిగిపోయె
వెన్నుపూసలు నడలే ని + ర్విణ్ణమైన
వీణతంతులు తెగిపోయె + వ్రేళ్ళనుండి
కటికిరక్తంబు బొటబొటఁ + గారఁజొచ్చె
ప్రాణములు పొమ్మనిల్లే నో + స్వామి నీవు
గానగారావు నేను నిన్ + గాంచకుండ
బ్రతుకఁజాలను నీ ప్రేమ + పట్టలేను. ॥ఎం॥

6. ఏమిసేయుదు నునురైన + నెగిరిపోదు
ఆకట అపుడైన నాకట్టె + నరయుకొఱకు
వత్తువో లేదో వచ్చిన + వత్తు వేమొ
నీ పదరజంబు సోకి నే + నెప్పటివలె
లేచివచ్చెద నుమ్ము నిన్ + జూచుకొఱకు ॥ఎం॥

7. ఒక్క కన్నీటిచుక్క కొ + కొక్కముక్క
వ్రాసినాడను నీప్రేమ + పట్టలేక
హృదయకుహరంబు చింపి వీ + క్షించినాడ
నీవు నవ్వుచు కన్పించి + నావుచేవ
ఇట్లు లుంఠాలిపాకవి + యెఱుక చెప్పె.

సం దె

౧

తీగ తెగిపోయింది
అయ్యయ్యో
తీగ తెగిపోయింది
తంబురా
తీగ తెగిపోయింది
అలాగే
రాగ మారిపోయి
జోగిపోతుంది
రసములో
సాగిపోతుంది.

౨

సందె పడిపోయింది.
అంతట
అంద మేదో వచ్చింది
ఇందులో
చందమా మున్నాడ
ఈ రేయి
చందురుని తెగనాడు
పువ్వుక్క టుంది
అ నవ్వె
అంద మిస్తుంది.

౩

పడవ పోతూ ఉంది

ఆ యొడ్డు

గడచి పోతూ ఉంది

ఆ యేరు

పొడిచి వడి యెక్కింది

అందులో

నడుపువా రెవ్వరో

పాడుచున్నారు.

పాటలో

ఒడలు మరచారు.

౪

ఆ మధువు గొని వచ్చి

ఆ లేమ

సామగానము చేసి

నవ్వుచు

ప్రేమపాఠము చెప్పి

పోవుచు

తిరిగి చూచింది

గుండెల్లో

రాయి విసిరింది.

౧౯

అ ప్రాధు వ్రాలింది

ఇంతలో

ఈ ప్రాధు పొడిచింది

మాటలో

అ ప్రభాతవధూటి

ఎలుగెత్త

అ పొలితి పొడిన

ప్రేమ ప్రళయంబు

రుధిరంబు

కురిసె హృదయంబు.

౨౦

మచ్చ పడిపోయింది

నా గుండె

ఉత్సవము పోయింది

ఈ జన్మ

వచ్చి పోయిందిట్లు

వలపులో

చచ్చిపోయెనా

అపుడైన

స్వేచ్ఛ కలిగెనా !

నాకింక మరణమేది?

నా విషాద కథావిధా + నంబుఁ జెప్ప
లేను, వ్రాయగా లేను, నా + తోనె యీ మ
హిమ్మి చల్లారవలయు ; కా + ప్థానుషంగ
మైన ధూమంబు శిఖి లీన + మైన పగిది
మెఱసి మేఘాలతోఁ బోవు + మెఱపులాగు ॥నా॥

మరణవేదనా దోదూయ + మాన మాని
తంబు నగు దీని నెవ్వారు + తలఁపఁగలరు
ఘోరమగు దీని నెవ్వారు + కోరఁగలరు ॥నా॥

కాదు తెలిసికొనెడు కోర్కె + గలదయేని
నా విషాద కథావిధానంబు + నా కవేష్ట
బాష్పావృతాక్షు లీ + యుర్వి రాలి
వ్రాయుచున్నవి నా రుధి + రంబుచేత
అరయుచున్నవి నా హృద + యంబుచేత
చెప్పచున్నవి వినుఁడు నా + జిహ్వచేత
సాంధ్యరాగాలవలె మీరు + చదువుకొనుఁడు
ఆ ప్రభాతాలవలె మీర + లాచికొనుఁడు
ఎఱ్ఱకలువలవలె నెత్తి + నెత్తుకొనుఁడు
దీపకళికలవలె నెదఁ + దీసికొనుఁడు ॥నా॥

విడుచే బ్రద్దలైన నా + హృదయసీమ
కక్కచున్నది నెత్తు రా + కంఠలుంఠ
నోగ్రయగు యజ్ఞపశువన + నొప్పి యహహ
ప్రేతభూతంబు లవి ద్రావి + భీతిరహిత
ప్రేమగీతాలు స్వేచ్ఛగా + పేరుఁబెట్టి
పాడుచున్నవి యారతా + భ్రములు సుధను
గురియుచున్నవి నాకింక + మరణ మేది

అల్లా ప్రభు

శా. శ్రీలీజాలిన మేటి వంచెతిగి నే + సేవింపగాబోను.. నా
 శ్రీలన్ గై కొననెంచి కుంటినయి న + ర్థింపంగ రాలేదు నీ
 శ్రీ లావణ్య ప్రపుణ్య మార్గమున నా + చిత్తంబు సంధిల్ల నే
 వేళన్ గొల్చెద భక్తి పూర్ణమతివై + విశ్వజ్ఞ అల్లాప్రభూ ! 1

మ. నిను జింతించి భజించి మొక్కి మదిలో + నిత్యంబు సేవించి నీ
 వినుతిం జేసియు దానికిన్ ఫలముగా + విశ్వజ్ఞ మోక్షంబు దే
 మ్మని నే బేరము పెట్టలేను భవ + దీయంబైన ధ్యాన్మంబు నా
 పనిగా జేసెద నూపిరింబలె స్వభా + వం బొప్ప నల్లాప్రభూ ! 2

మ. జలరాశిన్ విలసిల్లు వీచికలతో + సఖ్యంబు గావించి పు
 వ్వులతో నెయ్యము సల్పి తన్నుధలతో + బొత్తెనభోవీధి జు
 క్కలతో వియ్యములంది నీ ఘనఘనా + కారంబు జింతింతు ని
 ర్మల సౌభాగ్యసుధా ప్రవృష్టి గురియన్ + రావయ్య అల్లాప్రభూ ! 3

మ. జల మధ్యంబున లేచు బుద్బుదము లో + జన్ బెద్దలై కొన్ని కొ
 న్నిలవాకారములై తనర్పు పగిదిన్ + నీ యందు రూపించు మ
 ర్త్యులు నీచాధిక తారతమ్య భవసం + దోహంబులన్ భ్రాంతులై
 కలహింపన్ జనుచుందు రీ వని యెఱుం + గన్లేక అల్లాప్రభూ ! 4

మ. కలుముల్ లేముల్ వచ్చుపొవునవి మే + ఘవ్రాతముల్ మింటిపై
 కలయం బ్రాకుచు నేగునట్లు సుఖదుః + ఖ ప్రాప్తమప్రాప్తముల్
 కలలంబోలెఁ దనర్చు గోరికలు వృ + క్షచ్ఛాయలన్ బోలె మ
 ర్త్యుల వెన్నాడు మహేంద్రజాలము జగం + బూహింప నల్లాప్రభూ

మ. కలడో లేడో పరాత్పురుం డనెడు శం + కక్ష గొంద రధ్యాత్మవా
దులు తామే పరమాత్ముడందురు సదు + ద్యోగంబునన్ గొంద రా
శల జేయంబగ లొక్కరీతి మతి ని + ప్టన్ గొల్పుచున్ గొందఱా
వలనిన్ గాంతురో లేదో నీదు నిజరూ + పంబర్థి నల్లాప్రభూ ! 6

శా. పాపంబెన్నడు సేయలే దెఱుంగ కే + పాపంబు గావించినన్
నాపై కోపము జూపబోక కరుణన్ + రక్షింపవే కావవే
యాపద్బాంధవ దేవదేవ సదయా + యవ్యాజ తేజోమయా
నీపై భారము మోపినాడ గృప పో + నీకయ్య, అల్లా ప్రభూ ! 7

మ. ధనహినుండయి పుత్రదార గృహయు + క్తంబైన సంసార దుః
ఖ నిధిన్ మునుగుచు తేలుచున్ నిను మదిన్ + గానంత నూహింపలే
కనయంబున్ మృగతృప్తికై జనెడు దా + హాసక్తునిన్ బోలె బో
వును మోహవిలచిత్తుడై చపలుడై + మూర్ఖుండు నల్లాప్రభూ ! 8

మ. ధనముల్ బ్రాహ్మములోన లేనియెడ సం + తాపంబునన్ గుండ్దినన్
ధనికున్ జేరి విధేయుడైనను బ్రయ + త్నప్రక్రియా కౌశలం
బున నెన్నేవి యొనర్చినన్ దుదకు రా + బోదొక్క వీసంబు నిన్
ననయంబున్ మదిగొల్పు వారికగు స + ర్వార్థంబు లల్లా ప్రభూ ! 9

మ. నిను తేజో లసితాంతరాత్మ వనుచున్ + వీక్షింతునో లేక లో
క నికాయ పణుతాఖిల ప్రజనుగా + గాంక్షింతునో పుణ్య స
జ్జన దృగ్గోచరతత్వమూర్తి వనినో + సాధింతునో భక్తి నే
మని పూజింతుం బరాపరాత్మవు మహా + త్మా, దేవ, అల్లా ప్రభూ !

మ. నినుఁ జింతింపఁగ లేక పెక్కు సదసత్ + నీ నా వివాదంబులన్
జను లంధఃపతితాత్ములై చెడుదు రా + శా పాశముల్ జిక్కి దే
నిని వర్జించిన నీ వెఱుంగజడుదో + నిత్యంబు నాయాస బా
సిన నీ తేజము చూడవచ్చు నెడుటన్ + నిర్ధంబు నల్లా ప్రభూ ! 11

మ. కడియన్నంబున కానజేసి ధనికా + గారంబులన్ జేరి క
ట్టడి నిట్టూర్పుల బుచ్చి యాచకులు క + ట్టా వేడినన్ వార లే
క్కడి భూతంబిది యంచు రోయుదురు జ + క్కన్ నిన్ను నర్థించితే
యిడవా యన్నము లోకరక్షకుడ వీ + వేగాన అల్లాప్రభూ! 12

శా. రాజుల్ ధూర్తులు దుష్టచిత్తులు మృషా + ప్రాగల్భ్యమోర్తుల్వృథా
వ్యాజస్తోత్ర పరాయణుల్ కుమతులా + పాపాత్ములన్ జేర నే
యోజన్ జెల్లదు కోవిదప్రతతి యు + ద్యోగించి నీ కర్థులై
యోజింపన్ నిఖిలార్థముల్ బడయ లే + రో రాదొ అల్లాప్రభూ! 13

మ. శునకాకారులు దూషకుల్ విటనటుల్ + శుద్ధాంత కాంతాళిపై
కనువేయన్ వెనుదీయనట్టి కుకవుల్ + కానంత సందున్న స
జ్జనులన్ మాడిచి పాట్ల నింపుకొను ల + జ్ఞాహినులన్ రాజు లో
జను బూజింతురు వారి జేర్పవల దీ + జన్మాన నల్లాప్రభూ! 14

మ. ఘనకర్పూర పరాగరాశులను వే + ట్కన్ దెచ్చి వారాశి బో
నిన రీతిన్ నవరత్న భండమున గా + నిన్ జొన్న గుగ్గిళ్ళు వం
డిన లీలన్ జనులెల్ల ప్రియనొ క దం + డీ పాటిగాఁ జేసి భూ
వని తార్థంబుల వెచ్చ పెట్టెదరు నీ + పై బెట్ట కల్లాప్రభూ! 15

మ. తపనోష్ఠంబున నీళ్ళు కాగి యవి సం + ధ్యన్ జల్లనైనట్టు లా
తపముల్ జేసి గడించు మోక్షమునని + త్యం బొట తథ్యంబు నీ
కృపచే గల్గిన మోక్షమే నిరుకు భ + క్తిన్ నిన్ను సాధించి నీ
యపవర్గంబును బొందువారి కగు ని + త్యానంధ మల్లాప్రభూ! 16

మ. సిరి పుణ్యంబునరాదు పాపమునకే + సిద్ధించు డబ్బున్న వా
రరయన్ బంధులచే నతీసుతులచే + నజ్ఞానిచే జ్ఞానిచే
కరమున్ నిందలపాలు జెందుచును దుః + ఖప్రాయులై యుందు రీ
కొఱతేలా భవదర్శసేవసుధ మా + కున్ గూర్చు మల్లాప్రభూ! 17

మ. మృగముల్ బతులు కీటకంబులు దినం + బెచ్చోటనో ముత్తు పో
 వ గడింపన్ నియమించి తీ విడవు ద్రా + వ్యంబేరికిన్ దాచ నీ
 పగ మర్త్యాళికె యేలబెట్టితివి జీ + వభ్రాంతి గర్వించి నీ
 సుగుణారాధన సేయ నోపదుగదా + సర్వేశ అల్లాప్రభూ ! 18

మ. ఎలుకల్ చీమలు తేనెటిగ అట నా + ర్జించున్ ధనంబట్టి వా
 రలకున్ గౌరవమేల నిత్తురొ, తృణ + ప్రియుల్ గదా భాగ్యవం
 తులు వారిన్ గొనియాడుచున్ బ్రతుకు నం + ధుల్ నిన్ను వీక్షింపలే
 రలఘు పాభవు నిన్ను వేడనిడవే + యైశ్వర్య మల్లాప్రభూ! 19

శా. నీవే విశ్వమయుండవైన దివిపై + నీ రేజిజాండంబుపై
 ఆ వైకుంఠముపై వసింతు వన మి + ధ్యావాదమే గాద తెం
 కే వృక్షాకృతి నైన వేళ్ళ నది వీ + క్షింపంగ రానేర న
 ట్లి వెందున్ గనరావు సర్వము భవత్ + దృశ్యంబు అల్లాప్రభూ 20

శ్రీమహమ్మద్ రసూల్

అతడె శ్రీ మహమ్మదు ముస్తా + ఫా - రసూలు
 అతడె మానబోద్ధారకుఁ + డతడె ప్రభువు
 అతడె మార్గదర్శకుఁడు ము + హ్ ప్రవక్త.
 ఎవనికై లోకములు సృజి + యింపఁ బడెనొ
 యెవనికై జీవజాల ము + ర్థించునొక్కొ
 యెవనిలో విశ్వ మొకపూస + యేనికాదొ
 యెవనిలో గతాగతకాల + మెఱుకఁ బడెనొ |అతడె|

అదియె యొంకారుఁ డక్షరుఁ + డవ్యయుండు
 భవ్య దివ్యవతార ప్రి + భా ప్రపూర్ణుఁ
 డఖిల కల్యాణగుణమూర్తి + యనుపమాన
 శమధయా స్ఫూర్తి లోకైక + చక్రవర్తి |అతడె|

ప్రకృతిమేఘాల గర్జించి + వార్ధివీచి
 కల శిరంబును వంచి వె + న్నెల బయళ్ళ
 తేటతెల్లంబుగా వేని + తెలిసికొనెనొ
 చేరఁజాలనిపాతాళ + సీమలందు
 వెడలఁజాలని సక్షత్ర + వీధులందు
 తేట తెల్లంబుగా వేని + తెలిసికొనెనొ |అతడె|

కుసుమసౌరభములఁ దోఁగి + కువలయముల
 దాఁగి, రోదసీకుహరాల + కేఁగి యేఁగి
 అణువుమొదలు మహామహ + దంతరముల
 నిండి దీపించు నెవని బ్ర + హ్మాండ కాంతి |అతడె|

అరబు సైకతసీమల † కరకురాల
బోలు కరుణావిహీనుల † బొడమే నే ప్ర
భాకరుడు, దోషదూషిత † భావకలిత
తమను నశింపజేసి వి † స్తారకాంతి
జీవముల † బోసె భక్త రా † జీవములకు † నతడె!

ధారుణదురంతదుఃఖ వ † ధావిధాన
సంక్షుభితరక్తనిక్త వి † శ్వంభరాల
పేమరససుధానిర్హరీ † స్త్రామ మచట
వెల్లువలుగాగఁ బాఠించి † విమలభ్రాతృ
భావకేదారములు తృప్తి † బండి పారల
నిరుల కాణాచిజేసి ర † క్షించె నెవరు
నిత్యకళ్యాణ దాయయై † నిలిచె నెవరు † అతడె!

చదువులోపల తత్వంబు † చదివె నెవరు
సత్యశాంతాలలో తేటు † చాటె నెవరు
విమలశీలంబు ప్రజకు నే † ర్పించె నెవరు
విగ్రహరాధనలు విడి † పించె నెవరు † అతడె!

అసవము వ్యభిచారంబు † నణచె నెవరు
మహి దురాచారములు బరి † మార్చె నెవరు
బానిసతనంబు మొదలంట † బాపె నెవరు
సతులకెల్ల స్వాతంత్ర్య మొ † సంగె నెవరు
ఈశ్వరుని యేకతను ప్రబో † ధించె నెవరు
అతడె శ్రీ మహమ్మదు ముస్త † ఫా రసూలు
అతడె మానావేద్ధారకు † డతడె ప్రభువు
అతడె మార్గదర్శకుడు మ † హా ప్రవక్త.

ము స ద్ద సె హ లీ

క. చాలునిరాశా ! నీ కర

వాలంబున మా మనోజ్ఞ + వాంఛాలతికా

జాలంబుఁ ద్రుంపఁబోకు మ

దాలసవృత్తులు సదా ము + దంబిడవు సుమీ.

1

శా. ఓ వాంఛాలలనా ! భవన్మహిమచే + న్యుద్యత్ప్రభాకీర్తి మా

కీపీయంగదె మా మనోరథ చయం + బిష్టార్థముం గూర్చి మా

భావంబందు నిరాశఁ బోదుడిచి సా + భాగ్యంబులన్ బొందు వి

ద్యావిరూఢత వివేక తేజముల ని + య్యంగావలె నిచ్చులున్, 2

ఉ. తెరవుల గానిఁజెంది కడు + దీనత హైన్యముచేతఁ జిక్కి దు

ష్కరవిపదబ్బులన్బడి + విషాదమునొంది పథశ్రమంబునన్

బిరబిరఁబోవు పాంథుఁడును + భీతిని జెందక వాంఛ నిన్ను సం

స్మరణముఁజేసి ధైర్యమున + సంమదవృత్తిఁ జరించు నిమ్మొయిన్.

చ. పాలమునుదున్ను వాడయిన + బ్రొద్దును గాలముఁ గాలరీతులన్

జలముల వర్షధారలను + జారు నదీనదనిర్లు రావళిన్

దలఁపక నిన్ను నమ్ముకొని + దైవముపై బరువుంచి కర్షవృ

త్తుల నొనరించు, లేనియెడ + దుర్బట మన్నము ; ధాన్యమబ్బునే

ఉ. జోగుల భోగవంతులను + శుద్ధదరిద్రుల భాగ్యవంతులన్

సాగరగాములన్ ధరణి + జానులఁ జేసి నికందరప్రభున్

బాగగు రాజరాజుగ నొ + నర్చి కొలంబనుపుణ్యమూర్తి కెం

తేగతియై వినూత్న జగ + మిచ్చుట నీ మహిమంబుఁ గాదొకో 4

+ హాలీకవి ఉర్దూభాషలో వ్రాసిన కావ్యమున కనువాద సంగ్రహము

చ. చెడితిమి మేము మాహితుల † చేష్టలు విభ్రమమన్న చీకటిన్
గడుకొనియుండె, నా కొలఁది † గాక నసూయవధూటి సంఘమం
దిడుమల రక్తపాతముల † నెన్నిటిఁజేయఁగ నోచియున్నదో
కడువడి నీ మహామహిమ † గాంచి నటంపఁగఁ గంటిమింతకున్. 6

ఉ. ప్రస్తుతసంఘ మెంతయును † బ్రాణవిహీన మహిజమై పదా
నిస్తుల సత్ప్రభాపటల † నిర్మలకీర్తి వివర్ణమై యినుం
డస్తమయంబు నొందుగతి † సంధతమోవృతమౌచునున్నఁ బ్రా
శస్త మతాభిమాన భవ † శస్త్రవివాదము మాన దింతకున్. 7

సీ. ధనమార్జనముఁ జేసి † తగులమొందుటకంటె
డంబుమీఁకడు గౌర † వంబు మేలు
పరువొకింతయులేని † బ్రతుకు గాంచుటకంటె
సన్యాసి యైపోవఁ † జాలమేలు
మోహపాశంబుల † మునిఁగి వీఁగుటకంటెఁ
బ్రాహ్మలాభార్థసం † తృప్తి మేలు
ఒరుల మేలును దన † శిరముపై నిడుకంటె
మరణించి దివిసైకి † నరుగ మేలు

ఇట్టివారలు భువిలోన † నెట్టులున్న
నొక్క చోట విధేయులై † యుండఁబోరు
వారు పడియున్న వారల † భావరవి క
రాళిపైనుండు, మృతజీవు † లగుటకతన.

సీ. మతసంఘమునఁ గొంద † జితి విషాదాత్ములు
కొందఱు సంతోష † కోవిదులును
దౌర్జన్యమునఁ బాప † మార్జితము కొందఱు
సాధులై కొందఱు † సాగుచుండు

అతి మహావిభ్రాంతుః † తౌదురు కొందఱు

కొందఱు విజ్ఞాన † మందుచుండు

ఈ ప్రమత్తులలోన † నెసఁగు కొందఱు, చారు

సాలభ్యవిజ్ఞాన † సదయ మతులు

ఇట్లు లన్యోన్య భేదము † లీనడించి

యెందఱీ సంఘమును దృఢీ † కృతి యొనర్చి

యలరుచున్నారు నిర్భాగ్యు † లైన వారి

యందు సాభాగ్యవంతులు † కొందఱుండు.

9

ఉ. ఒక్కొక్కవేళ మర్త్యహృదః † యోద్యమముల్ దెరలించి మార్చిపెం
పెక్క వివేకసంఘముల † నెన్నిటి రూపజఃజేసి లేపి యొ
క్కొక్కడ వాహినీతతుల † నూతనగఁగైకొని కాచి నావలం
దెక్కి ప్రపంచరాజ్యముల † నేర్పడఁజేయుదు వైభవంబుగన్ .10

తే. కష్టములు కొంత తలనూపి † నిష్ఠురముల

వెత లభోగతి పట్టించె † విశ్వవాంఛ

లేప నల్దిశల్ దిలకించి † లీలతో నొ

కింత యభివృద్ధిగాంచెడు † చింత సేయ.

11

చ. కటకటయంచు మా స్థితికిఁ † గంటను సిరును బెట్టుచుండ హృ
త్పుటములు ప్రయ్యలొనటుల † బొక్కగ నేటికి సంఘమొందు చీ
కటులు వెలార్చు భాస్కర వి † కాస నిభంబగుతేజ మియ్యెడన్
బటుతరకీర్తితో జగతిఁ † బర్వగనున్నదటంచుఁ దోచెడిన్ .12

మ. మన యిస్లామున ప్రేమలేదు మతస † మ్యగ్గౌరవాధిక్య మం

దున నుద్దేశములేదు రేబవలు నే † దో దోచకున్నాము కా

ని నిరాలంబులు గాగలేదు జుడిని † ర్నిద్ర ప్రభావంబుతో

ఘన సంతాపము తారసిల్ల నొకటై † కార్పింతు మత్యంతమున్ . 13

మ. మన మనోన్య వివాదసంకుల మహా † మాయాతమోనంత భా
వనలన్ బొల్లెడివారమై చెడిన, నా † బాలంబు నూహింపనో
పును వైరాభి తరంగభంగనిజ నై † పుణ్యప్రభాజాల చే
తనులై నారమటంచుఁ గాననిదియున్ † ద్వద్భాగ్యమూలంబగున్.

తే. నిజపరిజ్ఞానశూన్యులై † నిందనీయ
విషయ విజ్ఞానబాహ్యులై † వెలయు కొంద
ఱున్న మన కథోగతిగల్గె † నన్నమాట
యంద తెఱుగుదు రాపద † లొందుకతన.

15

చ. మతమననేమొ కర్మచయ † మార్గములందు విధింపఁబడ్డ స
న్నతహిత బొధనాకృమ వి † నోదకథా విషయంబు లేమొ యే
గతిని జరింపఁగావలెనో † కానకపోయినఁ బూర్వులేగు ప
ద్ధతులను బూజసేయు మల † దారులమీరక యాశ్రయించెడిన్.

తే. ఆత్మగౌరవాధిక్యంబు † హానిపడిన
బుధసమారాధనము మాపఁ † బూనలేదు
వారి నడవడి వీడిన † వారి గౌర
వించి కలనాడు జ్ఞప్తియం † దుంచి రిపుడు

17

చ. తమ చరితంబు వంశము మ † తంబు యశంబు జవంబుసాహస
ప్రమద విలాసలాలస వి † భావిభవంబులుఁ గాంచి యొక్కచో
విమల మనోహరాకృతిని † వేమఱు సంతస వందునందు నే
మమున విరచాసాగర ని † మగ్నతఁజెందును బ్రస్తుతస్థితిన్.

18

తే. ఇట్టి లజ్జయు సంతోష † మే తలంచి
చూడ గౌరవ సాభాగ్య † నూచకంబు
వీలనన్నను మనపూర్వు † లీ విధానఁ
జేసిరని తాను నా రీతిఁ † జేయఁగలఁడు.

చ. గడచినదానికిన్ వగవ + గాఁ బనిలేదని తృప్త చిత్తులై
 చెడుగునడంచి సంఘమున + నిద్దవచో విహితానులాపులై
 వడివడి వృద్ధిచేకుఁగ + వచ్చెడురీతు లుపన్యసించి యే
 గెడువర కేగి పూర్వ నిజ + కీర్తిగడింపగఁ జూడఁగావలెన్. 20

సీ. జనులార ఘనులార + మన కెట్టికష్టంబు
 లలవడెనో చూడ + వలయు మీరు
 మన వెంటవచ్చిన + మన తోడివారు స
 వారులైఁజనిరి యె + వ్వారు లేరు
 సార్థవాహులు నిజ + స్థానంబు జేరిరి
 మనము త్రవమొదటఁ + గునికైనాము
 ఇప్పుడేగఁజూచిన + నెన్నాళ్ళకో నిర్గ
 మస్థానమును జేర + మనకుఁ గలదు

కాని గూర్చుండుకంటెను + గడవమేలు
 ధైర్యమతులకుఁ దోడ్పుడు + ధైవమెప్పుడు
 నీడఁబోయిన నెండకు + నోడరాదు
 కలదు కాలంబు నభివృద్ధి + గాంచుకొరకు.

21

ఉ. మొక్కను వేయువాడె ఫలః మన్ భుజియించెడు రీతికార్యముల్
 గ్రక్కున సేయువాడె తన + రార నభిష్టఫలంబులందు రే
 కొక్కెడ మందభావమునఁ + గూరుచునున్న జెడున్ శశంబు పెం
 పెక్కిన కూర్మరాజునకు + బేలతనంబున నోడు కై వడిన్. 22

క. శ్రమయే ఫలదాయకమగు
 శ్రమయే భగవద్దయా పృ + సారంబొసఁగున్
 శ్రమగౌరవ మిడు గౌరవ
 మమరఁ గులంబునకు మనకు + నతిశయ మదియే.

23

తే. పాటుపడకున్న మన పూర్వ + ప్రజలు నేడు
కలిత విద్యాప్రసూన సు + గంధగరిమ
వెలువడదు శేముష్టికుల + విలువ లరయ
నింతయేటికి భగవంతుఁ + డెఱుఁగలేడు,

24

తే. బహిశాముష్మికంబుల + కరయగా బ్ర
యత్న మే ముఖ్యకారణ + మగునుగాన
నిహము వీడినఁ బరమైన + నెఱుగుకొఱకు
యత్నములు సేయఁదగు మర్త్యుఁ + డైనవాఁడు.

25

చ. నిముషము కష్టమున్ బడరు + నిర్భయులై భయముండుచోటికిన్
ప్రమదముతోడఁ బోజనరు + వచ్చిన దుర్యశనూర్పి వేయనే
శ్రమపడలేరు లజ్జను శి + రంబునఁ దాల్చి చరింతుగాని సా
జములగు మంచిమార్గముల + చర్చలోకింతయుఁ జేయలేరొగిన్.

ఉ. పూర్వులు దేశభక్తులును + బుణ్య యశోవిభవాభిలాషులై
సర్వము జేసిపెట్ట మన + సంఘమునందు విలాసదీధితుల్
పర్వెఁ బ్రపంచవన్యమున + బంధురకీర్తి సుమాళి పూయఁగా
నిర్వహణంబొనర్చ మన + నేర్పులు చాలమిరాలఁజూచెడిన్.

27

కం. ఇంతయు సుఖమును మది వి
శ్రాంతియుఁ గోర కనుదినము + శ్రమపడి సంఘం
బెంతయు వృద్ధికిఁ దెచ్చి ది
గంత మహాకీర్తి గాంచి + గడచిరి యార్జ్యుల్.

28

సీ. సరిలేని సంఘ సం + స్కార పద్ధతులందు
సాహసాదార్యంబు + సలిపి సలిపి
మతసదాచార ప + ధ్ధతులందుఁ దన మనః
ప్రాణముల్ వెచ్చింప + వలసి వలసి

హితవచఃప్రకట సం + గతులందుఁ దమమేను
ప్రజలకై యర్పించి + ప్రిబలి ప్రిబలి
దేశోపకార సం + దేశంబు లలరించు
బుద్ధులు జనులకుఁ + బోసి పోసి

తాము చచ్చినఁ బ్రజలను + నోముకొఱకుఁ
బాటుపడినారు రేబవల్ + పరమదయను
అట్లు జీవింప వారి స + మిద్దవరము
ఇట్లు మరణింప వారి + సమిద్దదివము.

29

చ. ఎవరు విపత్తులన్ శ్రమ వ + హింతురొ వారెయశంబుఁ గాంతు రీ
యవనిని గడ్డముల్ పడక + యాత్మహితంబగు గౌరవంబు వై
భవము ధరాధిపత్యము ప్ర + పంచసుఖంబులు రావు; వృక్షముల్
నవనవలాడి చిన్నవయి + నన్ గడ పెద్దవియై ఫలించెడున్. 30

మ. ధర నేస్తానమునందుఁ గీర్తిగలదో + దైన్యంబు బోనాడి సు
స్థిర సంఘం బభివృద్ధిచేయఁగల యా + ధిక్యంబు లెందున్న పో
భరమై క్షీణతఁగాంచు సంఘమును లే + వంజేయు దోశక్తి యే
పరశక్తిఁ గలదో వృధావిడిచి సం + బావించుచున్నా మొగిన్. 31

తే. చదువు చాలదు జనులార + ముదముగనుట
కింక రోదసీ కుహరఘం + దంకురించు
వివిధవిద్యా ప్రపంచంబు + లవని నెఱుఁగు
కొఱకు యత్నింపవలె మేలు + కొఱకు మనకు.

32

సీ. మనయందు యోజింప + మహిత సౌలభ్యమో
కొన్ని విశేషంబు + లున్నవింక
మన మెఱుంగము గాని + మరణించులోపలఁ
గాంచకుండిన మట్టిఁ + గలియు నవియు

నీ మహామాణిక్య + మీశ్వరేచ్ఛాదత్త
మై ప్రకాశించు + బ్రత్యక్షలీల
బ్రాంత చిత్తంబున + బ్రాహ్మాలి దానిని
బోగొట్టవలవదు + పొగలవలదు

ఎచట మాంద్యంబు నజ్ఞాన + మెచటఁ గలదో
యెవరు దౌర్జన్యమున భాగ + మిడనివారో
యట్టి హీనులు మనయందు + బుట్టిరిపుడు
గాన వారింపవాఁకట్ల + మూనవలయు,

33

తే. ఎవరు విద్యాధికారమం + దిద్దశక్తి
పూని యాచం దతారక + మైనకీర్తి
తో విజయలక్ష్మితో దులఁ + దూగినారో
వారి పుత్రకు లిపుడు ఫ + కీర్తులైరి.

34

తె. జగతి విపరీత కార్యముల్ + జరిపి మఱియు
భువిని దివిఁ జేసి దివిని నీ + భువినిజేయఁ
జాలిన మహానుభావుల + సహజరక్త
ధార నేటికి మనయందు + బారుచుండె.

35

మ. అధికారంబది యస్తమించెఁ గల భా + గ్యబెల్ల సున్నాయె నీ
పృథివీ రాజ్యము పూజ్యమాయె నిఁక సం + ప్రీతిన్ మదోద్రిక్త దో
ర్విధి వద్గౌరవముల్ నశించె మఱియున్ + విద్యాప్రగల్భత్వ మీ
బుధవంశంబు యశంబు నిల్పుటకునై + బోటై ప్రదీపించెడిన్.

మ. యవనారబ్బిక కాజిరోమకములా + ర్యావర్తదేశంబు లీ
యవనీ భాగమునన్ వివేకజను లత్యం + తంబు విద్యావధూ
నవలావణ్యకలాకలాపముల స + న్మానించుటన్ గాదె యా
జవసత్త్వంబులు శేముషికలితమై + చర్చింపఁగానయ్యెడిన్.

37

శా. ఈ విద్యారమణీయరత్నము సదా + యింపారుసొంపారు సం
భావింపంబడుఁగాని మూల్యమునుదె + ల్పం దాని దర్శింపగా
నేవారున్ మదిఁబూన రింతకు మను + ష్యేచ్ఛామహాశక్తియై
యావిర్భావమునొందె దైవమువలెన్ + నైకస్వరూపంబులన్. 38

చ. కులగిరులన్ బగిల్చి ఖగ + కుంజరపంక్తిని బట్టియిచ్చి యీ
జలధి నిగిర్చి యంధతమ + సంబును మాపి ధరిత్రిఁ ద్రిప్పి రి
క్కులగతులన్ వృథాగతుల + గా నొనరించి ప్రపంచవాహినుల్
పలనునొనర్చుకార్యములు + వారక యావిరిచేతఁ జేసి బొ
మ్మల రచియించిమానవుల + మాట్కనటింపఁగఁజేసెదీవకా. 39

చ. చెడుశిల లింధనంబులుగఁ + జేయుచు నావలఁ నేలపైని పో
నడుపుచు మూసలందున ని + నాదములన్ రచియించిభూమిలోఁ
గడుకొనులోహముల్ వెలికిఁ + గ్రక్కగఁజేసితటిల్ల తాళితోఁ
గడుపుచు తంతివార్త తృటి + కాలమునన్ గగనాంతరాళముల్
వడి జను పక్షనిర్దళిత + వాహనముల్ రచియించె దెంతయున్, 40

సీ. నాగరికత్వంబు + నాటి సింగారించి
వెలయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము
అభివృద్ధి యను నేన + కథికారియై చాల
వెలయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము
కర్మకారుల కుప + కరణంబు లలరించి
వెలయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము
యోధవీరులకు నా + యుధమై ప్రపంచాన
వెలయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము

ధైర్యసాహసవంతుల + ధరణిమాపి
వెలయఁజేయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము

సింహములనై నఁ గుంచేళ్ళఁ + జేసివిడిచి
వెలయఁజేయించుచున్నదీ + విద్యేసుమ్ము. 41

చ. యవనుల నాంధ్రరాజులల + యంబొనరించెను రాక్షసాలి పె
న్జవము నడంచి యుగ్రభయ + సత్వమహాహవవీరపంక్తి నీ
భువి బలిపెట్టె బౌరుషము + బూడిదపాలొనరించె నంచిత
ప్రవిమలసత్కలాకలిత + భావములన్ వెలయించె నింతకున్. 42

తే. కుంజరంబును దోమఁచేఁ + గూల్పఁగల్గు
బండ్ల నోడల నోడలు + బండ్ల జేయుఁ
గోటగోడలు గోటితో + మీటఁజేయుఁ
గవచములనై న ముక్కలు + గాఁగఁజేయు. 43

తే. విలిపితంబగు విద్యావి + వేకమొకటి
ధరణి సహకారిమార్గప్ర + దర్శకంబు
నెవరు చేతురొ వారు మా + నపులకంపె
శ్రేష్ఠతములగువారు ను + త్కృష్టులగుట. 44

అ. ధరణి దాగియున్న + ధననిధుల్ తెరలించి
విజయలక్ష్మినిచ్చి + వెలయఁజేసి
గాలి నగ్ని జలము + గాలంబు స్వాధీన
పఱచుఁజూవె విద్య + పరమకృపను. 45

చ. ఇడుమలనై న ధైర్యము నొ + కింతయువీడరు దైన్యమైన నీ
పుడమి యశంబుతో నుదర + పొషణసేతురు విద్యయున్నచో
వెడలెద రెంతదవ్వయిన + వేదురుఘాటును లేక యిట్లులే
పొడమును విన్నఁజూచినను + బూర్వులజీవితముల్ తలంచినన్.

ఉ. ఆంచితమైనవిద్య గల + దంచు వచించినమాత్రనే ప్రపం
చించి ప్రయాణమైజను వి + చిత్రగుహంతర మార్గగాములై
రెంచగనెల్లచోట్ల నిటు + లేగెడు బాలురె గానవత్తు రూ
హించ మహమ్మదీయ నృపు + లేలెడుకాలమునందు వింతగాన్. 47

తే. ధర నజామియ్యనూరియ్య + దనరిరొకట
నాసమియ్యనఫిసియ్య + పాపాబియ్య
సారెరియ్య యజీజియ్య + వాసిగాంచె
నెరపేముస్తాన్సరీయ్యజీ + నియ్యయనెడు
ఘనరవాహియ్య యిజ్జీయ్య + యనెడు సర్వ
విభకలాకాల లమరును + విద్యకొఱకు
నట హిబాజీబఖుర్దిఖ + ప్పాఖియనెడు
సంఘములవార లానాడు + చదువుచండు.

48

ఉ. ధైర్యముపడబోక యల + దైవముపై భరముంచి నాత్మపుం
గార్య మొనర్చుచేయెరువు + గా గెనుశక్తిని వీడి పుణ్య చా
తుర్యముతో మనోరథము + దోలుచు నిట్టటు లూగనీక గాం
ధైర్యముపూని సుస్థిర వి + వేకముతో జనంగవలెన్ జూడి.

49

తే. గడవఁదలచినఁ గష్టముల్ + గడవఁగలరు
చేయఁగలిగిన కార్యముల్ + చేయఁగలరు
ధైర్యకరములఁ బ్రాప్తంబు + దాగియుండు
ధైర్యమతులకుఁ దొప్పడు + దైవమెప్పుడు

50

తే. వాసులకు దాస్యవృత్తియు + ధరణిపతుల
కరకు జరిపాలనా విధుల్ + గణపుచుండు
హృదయ వైరాగ్యరంబుల + నెల్లఁజెఱుపు
బిన్న పెద్దల సమదృష్టి + నెన్నఁజేయు.

51

క. నిరుపేదల మొరవినుచును

శరణార్థులఁ గాచెనిదియు † స్వాతంత్ర్యములన్

బరపునిజేచ్చును నెసగుచుఁ

జెరనిడు విడిపించునిదియె † చిత్రాకృతితోన్.

52

తే. వర్తకము వ్యవసాయంబు † ప్రాభవంబు

దినదినాభివృద్ధినిగాంచె † దీనిచేత

గర్మవిద్య లతివ్యతి † కరముగాఁగ

ధరణివెలయించె సంఘ సం † స్మరణములను.

53

చ. మతములయందు సంతత స † మంజసమంజుల సాబిలాషమున్

హిత మభిమాన మాదర మ † హినకళావిభవంబు లిచ్చి సం

తతముప్రజానురాగమును † దారముగ్రుచ్చిన పూసలోయనన్.

హితమునుజూపు నందఱి క † హినవిలాసము లీయఁజాలెడిన్.

54

ఉ. ఎచ్చటవిద్య లేదో యట † హినతయున్ విపరీత చేష్టలున్

ముచ్చటలాఱుమూర్ఖతలు † ముద్దులుగుల్కని గట్టిమాటలున్

హెచ్చగు నప్రతిష్ఠలు న † నేకములై న పశుత్వబుద్ధులున్

బెచ్చుగఁబుట్టుఁగాన నది † విడ్డొలుపందగు మర్త్యకౌటికిన్.

55

అ. ఎచట విద్య లేదో † యచ టరాజకమగుఁ

గీర్తులుడుగు దుష్ట † వర్తనంబు

పెరుగు సంప్రదాయ † విభవముల్ బోకార్చు

చెడుగు వచ్చు బమ్మ † చెవుడుపగిది.

56

తే. పనులు సాగవు వ్యాపార † మును నయించు

ధనము నశియించు కొంపల † తగులు బడును

దినదిన క్షీణతలుపట్టు † దీనదశలు

వచ్చు రోగంబు లలమును † బ్రజలకంత.

57

తే. శాస్త్రచర్చ చికిత్సా ప్ర + శస్త్రరీతు
 లస్తమించును నాగరి + కాది పద్ధ
 తులు సశించు నొన్నత్యంబు + తెలిగిపోవు
 కలిత బయలక్ష్మిగతి లేక + కానఁబట్టు.

58

ఉ. బట్టలు పచ్చడంబులును + బంధురదీపిక లాటవస్తువుల్
 బుట్టలు పెట్టె లన్ వివిధ + భూషణముల్ నిరతంబు వాడుచున్
 గట్టుచు నుండు వస్తువులు + కాగితముల్ కలముల్ సమస్తమి
 ప్పట్టునఁ జూడ స్వంతమగు + వస్తువుగానఁగ రాదు గీములన్, 59

ఉ. ఆపదలయ్యె విద్యలు మ + హంబుధి ముంచుటచేతఁగాదె యా
 రూపమువచ్చె దేశమున + రోత జనించెను దీనికింకనే
 కావును గానరాదు మన + కాపురమందు జనించెముప్పు హ
 దీపము గాలిలోఁ బడియెఁ + దీరని చెట్ట మఱేమి పుట్టునో. 60

తే. కాలపురుషుఁడు మతము సం + ఘంబులరని
 యోగ్యతా యోగ్యతలఁ బట్టి + యొసఁగుచుండె
 భూరి రణభేరి కేతువు + క్రూర సాధ
 నాధికారంబు గౌరవ + స్వాభిగమము. 61

దండకము - ఓ దేవ మాంషాహి షాహి యిలాహి రసూలిల్ల మా
 దైన్యముల్ బాపిరక్షింపుమా యార్తరక్ష కటాక్షించి మాక్షేమముల్
 గూర్చి నిక్షేపముల్ చేర్చి సాక్షాన్మ హామోక్షలక్ష్మిన్ బ్రసాదించి
 కాపాడుమో దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమః.

పా రాణి

గీ. ముసుగు దీయవు రావు నా † ముందు కబల
వీల యడియాసపెట్టె దీ † లీల బాల
నే నొనర్చిన యపరాధ † మేమొ చెపుమ
హృదయమును జింపిపెట్టెద † నిదిగొ గొనుము
వేడి క్రొన్నెత్తు రదిగొ నీ † ప్రేమగీత
మును బరించుచు బుసబుస † పొంగి పొరలి
పోవుచున్నది నీ పాద † ములను దాఁక
వేరె పారాణి నీవిఁక † బెట్టుకొనకు.

శ్రీ రాజారామమోహనరాయ్

ఉ. భారతభూమియే పరమ + పావనమూర్తి మహానుభావుఁ డిం
పార సముద్ధరించెఁ దన + బ్రహ్మసమాజముపేర న మ్మహా
వీరుని రామమోహనుని + వేడెడు నీ శత వార్షికోత్సవ
శ్రీ రమణీయ వైభవ మ + శేషశుభంబుల గూర్చుగావుతన్.

ఉ. భాసుర బ్రహ్మగాన మొగి + భారతభూమి బ్రతిధ్వనించి వి
న్యాస మొనర్చినప్పడె య + భౌఘభయంబులు వాసె నీశ్వరో
పాసనతోడి మానవులు + భ్రాతలు ప్రేమయె యాత్మయన్న వి
శ్వాసముగల్గె నెంతయు ను + షస్సమయం బది నేళలక్ష్మికిన్.

ఉ. ఈశ్వరు డొక్కడీ ప్రతిమ + లేటికి గొల్చెదరంచు ధీరుడై
శాశ్వతబోధ యా యుపని + షత్తులనుండియుఁ దీసి వక్ష యై
విశ్వమునందు జాటె దన + ప్రేమయు సోదరభావమున్ మహా
శశ్వదుదార బ్రహ్మమత + సారముగా శిరసావహింపగన్.

ఉ. కూరపు సాగుమానమును + గూల్చుటకై కులిశంబు గొన్న జం
భారివిధంబునన్ వెడలె + నాంగ్లము తత్ప్రభుకోటిబట్టి సం
స్కార మొనర్చె సంఘమును + సాంతముగా మన రామమోహనుం
డారయ భారతావని మ + హాత్ముని నేమటనోప దెన్నడున్.

సీ. సహగమనమె యింక + సాగుచుండిన నేడు

తరుణులు సగపాలు + తరిగి యుందు

భ్రాతృభావమె ప్రజల్ + పడయకుండిన నేడు

మత కలహంబుల + మడిసి యుండు

★ శతవార్షికోత్సవ సందర్భమున వ్రాసినపద్యములు.

విధవావిహముల్ + వెలయకుండిన నేడు
 భూణహత్యల సతుల్ + పాలిసి యుందు
 సంఘసంస్కారంబె + సలుపకుండిన నేడు
 మూలజాతులు రూపు + మాసి యుండు

ఇట్టి వెన్నిటి నెలకొల్పి + యెసకమెసగె
 మహిత బ్రహ్మసమాజ స + నృతము ధాత్రి
 నీ శతాబ్ధోత్సవమున ని + న్నెంచవలదె
 రాజరామమోహనరాయ్ + ప్రణుతగేయ !

ఉ. ధర్మము చెప్పనున్న తలి + దండ్రుల నైనను లెక్కసేయ డే
 కర్మలనైన శాంతమును + గౌరవమున్ విడనాడబోవ డా
 నిర్మలచిత్తు నీశ్వరు న + నింద్య చరిత్రునిగా దలంచు నే
 మర్మములేని రాజు జన + మాత్రుడె మోహను డీజగంబునన్.

మ. అవతారాలు పడే పురాణముల వాగ్ + యంబోలు లెక్కింపగా
 అవతారాలు పడెండుచూడ మన రా + యారాజరామోహనుం
 డవతారంబె నిజంబు బ్రహ్మమత వి + న్యాసంబునన్ లోకసం
 స్తవ సౌందర్య సుధర్మ శాంతములు సం + స్థాపించె దేశంబునన్.

చ. క్రమముగ వచ్చి రాయుగ యు + గంబున రాములు ధర్మ రక్షణా
 ర్థము ; కృతమందు నా పరశు + రాముడు శ్రేతను రామచంద్రుడ
 శ్రమగతి ద్వాపరాన బల + రాముడు ; నీ కలియందు బుద్ధి ని
 క్కముగను రామమోహను డ + ఘప్రకరంబుల రూపుమాపగన్.

ఉ. దేశము సుద్ధరింప నిజ + దేశము వాసి విదేశ మేగి సం
 దేశము లచ్చటం దెలిపి + దీనత ప్రాణము వాసినట్టి నీ
 తో శిబి యేసు హతిమును + తొంటి బలిప్రభు లీడువత్తురే
 కాశికి కాశినాడకును + గల్గెడు నంతరమున్న దారయన్.

చ. సకలము నీదు సంస్కరణ † సారము గావున రామమోహనా !
 శకమున కీవు నాథుడవు † సత్యము నీయదె భిక్ష భారత
 ప్రకట మహామహితలము † భాసురమై యలరార విద్యచే
 సుకర వివేకసంపదల † సూడిదగా నిడినాడ వన్నిటన్.

గీ. మరలె నూతేండ్లు బ్రహ్మ స † మాజలతకు
 గాలవాహిని పడిపోక † క్రమము విడక
 క్రొత్త పూవులు పూసి ది † కుక్కలకుఁ బాకి
 వెలయుచున్నది దేవతా † విభవ మొంది.

ఉ. ఒక్కొక్క సన్మతంబు ధర † నొక్కొక్క సంస్కరణంబు జేసి పెం
 పెక్కెను గాని బ్రహ్మమత † మెంతయు సారముగాగ నొప్పె. నీ
 ఫక్కి మతంబె మున్ భరత † వర్షమునన్ జనియించియున్న నీ
 చిక్కులు భ్రాతృ వై రములు † చేకురునే మన రాజ్యమూడునే.

క థ కుం డు

క. దేవుండు నెల్లెడఁగలఁడది
భూవలయమునందు జీవ + బుద్ధి దిరుగు నీ
కేవలము తెలిసికొనినచో
నావల నద్వైతసిద్ధి + కది యేకమగున్.

1

సీ. ఈకక్షపాలలో + నీకావి వలువలో
దేవుని వెదకినఁ + దెలియలేదు
ఈజపమాలలో + నీజడా దేశాల
శోధించి యాత్మను + చూడలేదు
ఈగిరిధుర్గాల + నీచిమ్మచీకట్ల
నీశ్వరరూపు ద + ర్శించలేదు
ఈయుపవాసాల + నీ యుపన్యాసాల
మోక్షసామ్రాజ్యంబు + పొందలేదు

గీ. అఱుమూఁడైన మూఁడాఱు + లైన దాని
నేకముగఁజేసి మదిని ని + ర్శించలేదు
శూన్యములవంక నెలుగెత్తి + చూచి యేడ్చి
బ్రమోక్తి ఫలసిద్ధిలేక వా + పోయినాము.

సీ. ఈ స్వర్ణశృంగార + మీ శాటి వలెవాటు
వేసినవాఁడె నా + భిక్షకుండు
కక్షపాలను కన + కంబొ దినారాల
తండులంబులొ తిని + యుండు నితఁడు

ఇతని పేరాసకు + నే మేఱయును లేదు

నే నీతనికిఁ బ్రయ + మైనవాఁడ

నా భక్తి పెద్దది + నాఠేఁడు కొద్దివాఁ

డైనను నా ముక్తి + యలతి కాదు

తే. ప్రేమ మూర్తి భవించిన + విపణివీధు

లందు రాగరసంబు చె + న్నారుదాని

వెలకు నెవరేని కొనెడువా + రలునుఁ గలరె

ప్రేమ బాహ్యంబటంచు భా + వింప వలదు.

3

కా. నీవే బ్రహ్మపు గాఁదలంచినను నీ + నిర్మిద్ర తేజంబులో

దేవుం డుండెనటంచుఁ జూడనిదె నీ + దివ్యత్వ మేరూపు రాఁ

బోవంబోదు రహస్యముల్ తెలియకీ + వున్ వామమార్గంబులో

నెవో కల్లులు బొల్లు లల్లవలదో + యీకూటి కాకూటికిన్.

4

ఉ. జీవము భారమయ్యె మఱి + సీధువుఁద్రావిన వానిభంగి ని

ర్జీవ సమాధిలో మఱిని + జీర్ణముఁజేసి నిజానురాగ సం

భావిత వృత్తి కాలమునుఁ + బాడెనరించుట యేమి లాభమా

దేవుఁడు రాఁడు మేమచటి + దివ్యులఁ జూడము నుత్తదంతయున్.

ఉ. పూతలువెట్టి మట్టి నొక + బొమ్మనుజేసి నిపాత వస్తు సం

జాత మలంకరించి. తెర + చాటున దాఁగుడుమూఁతలాడు స

త్యేతరమైన వస్తు వొక + యింతయు దాఁచఁగలేవు నీ మహా

ఖ్యాతికి నెగ్గుకాదో భవ + దాత్మ కెదో గుడి కట్టరాదొకో.

6

ఉ. ఆ నెలలేని నింగి కన + కాదులకాటి నిశావధూటికిన్

గానుకఁబెట్టి రిక్కలను + కాంచనతారకహార పంక్తు లా

జాను విలంబకేశముల జా + రఁగఁ గుంకుమబొట్టు పెట్టిన

ట్టానఁగ వేఁగుచుక్క నుద + యాద్రిని బంపెఁ దపస్సు సేయగన్.

ఉ. వేటలు కోటలెక్కి తన + విశ్రుతగీతము పాడిపాడి క
 ధాటకుమాసముజ్జ్వల ప + రంపరబొల్చెడు నీపికంబు యీ
 బాట రసాలదాస్యమును + బాయనికారణ మేమొ కుక్షి యా
 రాటము పెట్టెనో మతి మ + రల్చి తపస్సు తరింపజూచెనో. 8

చ. చితి నొక కట్టెకాలుచును + చేట్టడుచుండుటఁజూచి నీవు నీ
 మతి దలపోయు భావముల + మాటున నీ నిజమున్న దన్న నా
 కుతుకము భావదాస్యముల + కున్ దెగి స్వస్తిని చెప్పుచున్న దీ
 ప్రతిమలు మృత్తికాభ సము + పాస్యములేగద తత్త్వవేత్తకున్. 9

ఉ. మోసము సేయుబుద్ధి తల + పోయుచు జీవితమందు పెద్ద వి
 శ్వాసలుబుచ్చి యీగతి స్మ + శానముజేరినఁ గాని పూర్వ వి
 శ్వాసము మాఱలేదు జడ + భావముమన్నగు దాఁకనుండు రా
 కాసి తమస్సు చూన్పడినఁ + గాని ముముక్షున కర్థమున్నదే. 10

క. ప్రతిబంధకంబులన్నియు
 బ్రతుకునకే దీనియందు + ప్రత్యహమును నీ
 మతియేర్చు విచారంబులు
 సతతముఁ గన్పిల్చుఁ గార్చు + సంగతి నెసఁగున్. 11

గీ. ఈశ్వరుని జూచు కోర్కెతో + నేగవయసు
 వయసు రాలేదు నేవుని + జడయలేదు
 ఆశ చిగురెత్త ప్రియ మ + ధ్వాసవంబు
 పిలుచుచున్నది యానంద + వీధులందు
 లాగుచున్నది యానంద + వాగురులకు

ఉ. సాదెలు చెప్పవచ్చు నొక ః కుద్రునిపై గలభక్తి యోగ మ
 ర్యాదలెఱుంగు తాత్త్వికుని ః యం దెసలారదు మాయలోక మిం
 దేది నిజంబో యేది జడః మించుకఁ జూడదు, నాస్తికుండు దు
 ర్వాదియె భక్తరూపమున ః వచ్చును వానిని నమ్మజెల్లునే ! 13

చ. నిజములుఁ జెప్పెనేని యవి ః నింద్యములంచు దలంతు రీ మహా
 ప్రజల కబద్ధ నాటకము ః పోయికమైనది దానియందు త
 ద్విజిత విలాససంపదల ః విహ్వలముల్ నడిపించు భక్తిలో
 గజిబిజిలేని దారిని నొ ః కండునుఁ బోడు యథార్థమాడగన్. 14

సీ. ఎవ్వరేమన్నారొ ః యెవ్వ రెఱుంగునో
 మఱుంగులో మాట ః లెవ్వరికిఁ దెలుసు
 ఏ యూరొ యేపల్లో ః యెందు దాఁ గున్నాఁడె
 జూడఁ జెప్పెడి నెర ః జాణ యెవరు
 చూపేది యొకటి యా ః రూపున్న దొకటి యీ
 మాపులో గుర్తించు ః మార్గమేది
 అందరఁ జూచుచో ః నందర దాచుచో
 కొందర కై నను ః నందదేమొ

తే. అది యవాఙ్మనసం బది ః యర్థహీన
 మది మహత్తర మది దారు ః బావగాహ
 మది ప్రళయకాల మాది మ ః ధ్యాంత రహిత
 మది సుధాకలశంబు న ః వ్యము నిజంబు.

ఉ. దారులు కట్టిపోయినవి ః దాఁగొనుచోటులులేవు వైరి సం
 హరముసేయు నేర్పుఁ బడ ః యం దలపోయఁగ లేదు నేఁడు కాం
 తార నివాసమున్ సలుపు ః దా మనితోఁచె జితేంద్రియత్వ మీ
 తిరునఁగాదు నీదొపఁగు ః తెచ్చిన దెవ్వరొ చెప్ప రెవ్వరున్. 16

ఉ. మా హృదయంబు మచ్చపడి + మాసి యనే వసివాడియున్న దా
శాహసతంబు నేదొ విష + మాశయముల్ పచలచుకాని వ్యా
మోహము బాయలేదు మఱి + మోద మొచావొ యెసంగునట్టి యీ
కూహక మెన్నినాళ్ళు కథ + కుండది చెప్పడు వేయిమొక్కినన్.

ఉ. ఏమిటిదృశ్య మిందొకటి + యేని నిజంబుగలేదు శూన్యమం
దే మఱుగైన యీ సొగసు + లేటికివ్రాయును చిత్రలేఖకుం
డిమతిమాలిపాటకుఁ డ + దేపనిగా పఠించునేల న
య్యో మహానీయమార్గములు + మానులెఱుంగని వారిచయిముల్.

ఉ. మీకట గోచరంబయిన + మేదిని మాకును గోచరించు మీ
నాకము మాకవాటముల + నారయవచ్చె నుమిమనస్సులో
ఆ కలధౌతసాధముల + యందు పథశ్రమబడ్డ పెద్ద యా
శా కనకాంగిముందర త్వ + దాకృతిచిత్రమునుండు జూడఁగన్. 19

సీ. ఈపాటిదానికై + యీపాటపాడితే
చేటలముత్యాలు + జెరఁగఁగలమె
ఈలాటి సొగసుకై + యీసీధుఁద్రావితే
గంగపొంగేధార + గాంచఁగలమె
ఈగతి రాగాల + నాగళ్ళదున్నితే
పైడికంచాలు రాఁ + బాడఁగలమె
ఈప్రేమప్రళయాల + సేళ్ళెండిపోయితే
నాకాశవీధుల + నరయఁగలమె

తే. జీవితంబును నీవహ్ని + శిఖలమధ్య
నేది దిగఁబెట్టి యేది మా + యించెఁ బెప్పు
మేదియమ్మతంబు నింక మా + కేది స్వర్గ
మేది దేనికి నదిసరి + పోదు గంటె !

ఉ. మే మపకీర్తి పాలయి ని + మీలీతలోచనముల్ ఘటించి యీ
భూమిని చాలకాల మయి + పోయెను మాది నిషిద్ధజీవితంఁ-
బేమిటిలెక్క ? మీరు రచి + యించెడు త్రోవలుమాకు కిట్ట వీ
సోమరసంబు నాకమును + జూపెడు కాదనలేరు తాత్త్వికుల్. 21

ఉ. చూడు ఫకీరువీడు తన + చూట్కుల లోకము జూచుచున్న నా
నాడె జగత్తునే మఱచి + నాడు యుషస్సును మేళవించుచున్
బాడెడు గీతముల్ రజని + పాడినవేయని నాట్యమాడు వె
న్నాడు తదర్థ మీకపట + నాటకు లేమిగ్రహింతు నెచ్చెల్లీ ! 22

ఉ. మాటలుచెప్పనపుడు కొఱ + మాలిన బైక్షుకజీవితాంకమున్
నాటకమాడెదేల ? పద + నంబునఁ బూతలు గోచరించు నీ
లాటి కళావిదుం డవిని + లాజలహరతులిచ్చితేని వా
చాటులు నవ్వి పోదు రరఁ చాటున దాగుడుఘూఁతలోయనన్. 23

చ. ఎచటకుఁబోదువోయి విష + యేచ్ఛలు నీమధిబాసియున్నవా
యచట పిపాసకై యొక జ + లాశయముండఁగనోపదా ! పదాం
కచయము బాటసారులకుఁ + గాదనలేము నివాళితో జగత్
ప్రచలితమంతప్రమాన్పడునె + బైక్షుకమేపనికాదు చూడుమీ. 24

శా. అపుడే కాలము మాటిపోయినది నీ + వారంభశూరత్వ మీ
యపవాదంబులఁబడ్డదోయి యికఁనీ + యధ్యాత్మతత్త్వంబు నే
రుపుమార్గంబులు కట్టిపోయినవి నీ + రున్ నిష్పలున్ గ్రాలు నీ
జపహోమంబులు పేరుకైకలవు వి + జ్ఞానంబు మాయింపఁగన్.

ఉ. అడిన దాడకుండఁ దెగ + నాడితి వెంతయుగాని నిన్ను వె
న్నాడుట హనలేదు మరి + యాదలరూపును మాపివేసి యీ
నాడు నిజంబు చెప్పవు త + నంత నిశాకలశంబుబట్టి యీ
బూడిదనెత్తి బోసెతివి + బొక్కిన మాకికమోక్షమున్నదే.

ఉ. లోపములేనినడత + లో ములిసంబులుఁబెట్టువారి నే
 లోపము భౌతికంబయిన + లోకము చీకటివెల్లుఁజూడఁగా
 నేవక ధిక్కరించు గమ + నోన్ముఖయై నిశిబద్ధ నీమహా
 దీపము కేమిలోపము ప్ర + తీతికిఁ దాఁగుడుమూతలున్నవే ! 27

చ. గుణములు కట్టివేసినవి + కోర్కెలులేవు విధూతదగ్ధ మీ
 తనువుమలీమసంబయిన + ధారుణి కేవలనామమాత్రమీ
 ఘనతరదాగదోషములు + గావు మహాత్ముడనంచు నెంచు నీ
 వెనుకవచించు నిందలను + వింటివె ? లోకముమూయనేర్తువే. 28

ఉ. మాకునిహంబుమోక్షముల + మార్గములన్నియుఁ జూడవచ్చు నీ
 వేకరువెట్టు తత్త్వచయ + మేమియు నందగుపించఁబోవ దీ
 చీకటి కాంతివాకళుల + చెంగటనాట్యము సేయనెంచు నీ
 వేకరణిన్ వచించెద వి + నీ ! సెలయేళ్ళను రాళ్ళుమొలుపునే !

ఉ. మావలె నేరికిన్ వగచు + మార్గములేదు నివాళిబట్టిమ్మి
 దేవునిగొల్చుకొం డతని + దీవన మీకు ద్రిలోకసాధకం
 బై విలసిల్లునంచు ముద + మందిన నెందుఁడుగాని లోకులన్
 మీవలెఁ జీకటిన్బడి ని + మీలితవృత్తినిఁ ద్రిప్ప బోకుడి. 30

గీ. మీరు చెప్పెడువేదాంత + మోరుగాలి
 గానుగెద్దులవలె నాగి + కదలఁబోదు
 మాముకుత్వరథ మన్ని + మార్గముల వి
 శాలశాద్వములఁబోవు + శరనిపృత్తి.

31

సీ. ఈచిమ్మ చీకట్లు + నీచెట్లదారులు
 చేరినలేదు చే + సేదిలేదు
 ఈనదీతీరాల + నీగుహద్వారాల
 గూర్చుండపడదు మ్రొ + క్కులకురాదు

ఈ తపోవనముల † నీతరుచ్ఛాయల
 వసియించలేదు కై † పసముకాదు
 ఈమంత్రతంత్రాల † నీహోమజపముల
 సాధింపజనదు క † శృలముపోదు

తే. తెగి జితేంద్రియపదము సా † ధించి యీ ర
 హస్యము విధూతమలినాంక † మైన తెరవు
 మబ్బు తెరలనుచించి ప్ప † మాదశర వ
 రంపరలలోన నిన్ను ద † ర్శింపఁగలవు.

32

చ. జడలుధరించి దండకము † జార కమండలవల్కలాజినం
 బడరెడు భైక్షకుండు నశ † నాశను తండులకక్షపాలతో
 కడుపును నింపుకొండలఁచి † గానముచేయుచు పోవు చూచితే
 చెడి యతియై తపోమహిత † సిద్ధిసి జెందుట కేవియత్నముల్.

సీ. తపసుజేసితినంచు † దలఁచెదవేకాని

తపసులో మర్మంబు † తరచినావె
 తపను నాపోజ్యోతి † తరఁగల వెన్నాడి
 వెలుఁగులో వెలుఁగయి † వెలయవలయు
 అవలనాద్రబహ్మ † మై సోహమైశాంతి
 రేకెత్తి మనసును † లేపవలయు
 మనసులేచినమీఁద † మాయమాటైపోవు
 మాయలో మహిమల † మరుగుకలదు

తే. అదెసమాధి యున్ననియంబు † నదియె జీవ
 దేహముల రెంటి విడదీయు † తెరవు కజవు
 దీర నానందవార్ధిని † దేలిపోవు
 నావ ! నాయన్న తపసుక † న్నావ నీవు

34

శా. రేలన్ బెట్లవిహంగపంక్తులు నిశా + శృంగార మీక్షించి యీ
వ్యాళంబేటికి నింగిబట్టెను జనా + వాసంబు కంపింప క
ల్లోలంబయ్యె జగంబు పూర్వరజ నీ + లోలత్వమేపార నీ
వేళన్బాడును క్రొత్తప్రాంతలు మహా + వేదాంతముల్ వింటివే.

ఉ. జానపదంబు నీతరుల + చాటున సైకత సీమలందు పం
తానకు నాడుపిల్లలు రు + తంబున కొంగలు తొక్కు చెర్వు చం
దాన జగంబు మట్టి ప్రమ + దంబులఁ బుచ్చుము దుఃఖమన్నమా
ర్థానకుఁబోకు మీతపసు + కాదనువారు నెఱుంగ రేమియున్. 37

సీ. తెల్ల తెల్ల వారనీ + తెలివెలోఁ గోళ్ళును
కాకులు కూసెనే + వేఁకుజాము
స్ఫురియించె నే పిల్ల + తెమ్మరల్ వీయుచు
పూల సుగంధాల + మోసితెచ్చి
ఆయంతరిజాన + ఆవేఁగు చుక్కలో
ఆవెల్లఁదనము నీ + కర్ణమైన
దా ! పదా ! యిది నీ ప + దార్థంబుగా నర్థ
మైనదా ! యెన్నాళ్ళ + కైన గాని

తే. నీవు పడికట్టుమాటల + నేకరవిడి
పాడుచున్నావు నీశ్వర + భక్తి పాఠ
ములు మహాయోగివలె నవి + మోక్షమిడవు
నీ నిజంబంత నీలోనె + నెగడుఁగంటె.

గీ. ఏడ్పులోనవ్వు నవ్వులో + నేడ్పు తొంగి
చూచు చున్నది మా కంట + చూచువారి
కి రహస్యాలు తెలియును + నితరు లేమి
చూడనేర్తురు ప్రకృతిలో + సాగసులరసి

మ. బహూదూరాన నిపాతవాతములలోఁ + బాటేదొ విన్నించు నీ
యిహ సంబంధము లేదు దాని కమర + త్వేచ్ఛావిభాసంబు దోఁ
చుహిమాంశుండునుదోఁచుజ్యోత్స్నఁదలపిం+చున్ బ్రేమరూపంబులే
కుహనా సంస్మృతి లేదు వింటివె యతీ + కొక్కారు మేఘంబులన్.

శా. ఏదో కిన్నరపాటఁబాడు నది నీ + కిష్టంబుగాకున్న నీ
వా దారిన్ బడిపోకు నీమనసులో + నారాగరూపాపైయే
లేదో మోదము బంధరూపమని నీ + బుద్ధిన్ వితర్కించితో
కాదో! కాదనలేము గాని సాగసున్ + గాఢింపఁగాఁ గర్జమే. 41

సీ. అలకించే దేమి + యాలాటి దృశ్యాలు
శూన్యాల చూపులు + చూడవచ్చు
అలపించే దేమి + యాకాశ వీధుల
మబ్బు రథాలు శ + బ్లములు సేయు
నడచిపోయే దేమి + కడల పగ్గాలు ము
క్కులుజేసి నూర్ధ్వలో + కముల కెగయు
మాటలాడే దేమి + మాయలో మహిమలు
పాలవెల్లి నుతించి + పడయునపుడు

గీ. వేణువునుబట్టి పూరించు + వేళలందు
నొకరి కానందమును మఱి + యొకరి కేడ్చు
వచ్చు నిజమేదొ తెరచాటు + మాటుపడి ర
హస్యమార్గాల నడుచు హా + స్యములఁబడుచు. 42

శా. పాతాళంబు పెకల్చివచ్చెను సుషః + ప్రాగ్జ్యోతి యారీతి సం
ధ్యాతత్త్వంబు నిజావకాశము నిధి + ధ్యాసంబు గావించి నీ
ప్రాతల్ కొత్తలు పెట్టి పాడెదవు నీ + ప్రావీణ్యమేషార నీ
చాతుర్యం బెవ రాలకింతు రది వా + చాగోచరంబౌ నొకో. 43

ఉ. ఆ వెలుగందు నేను గల + నారయ నీవనుకొన్న వేల్పులే
డావల మృగ్యమై శబళ + మై కనుపించెడు చిమ్మచీకటిన్
నీవు నిమిలితాక్షుడయి + నిల్చినచోట విశాలమైన నీ
కేవల స్వస్వరూపమునఁ + గేంద్రము నేనని జూడు నెచ్చెల్లీ. 44

చ. ఇతఁడొక యైంద్రజాలకుఁడు + నీతనికుంచె జగత్రయంబులన్
బ్రతినవహించి జూపు నది + వస్తువుఁ గాదనుకొండు వానిలో
మతి జడభావ మొందదియె + మాయ నిమిత్తములన్ని నిట్టి సం
గతి గలవే గతాగతముఁ + గాదని యీ తెరదాట శక్యమే. 45

గీ. వెతకుచున్నాము మమ్ముషా + వెనుక ముందు
జన్మ జన్మాంతరంబులు + జారిపోయి
గడ్డివలె లేచి చేటుల + వడ్డ జీవి
యే విధంబున ముక్తి వీ + క్షించునోయి, 46

శా. నిద్రా ముద్రితమైన నీతలపులో + నిర్వాణ తేజంబు యే
సద్రూపంబును మోసి కానఁబడె నా + సాదామినుల్ చీకటిన్
ఛిద్రంబున్ బొనరింప నేర్చె నది నీ + జీర్ణాశయ భ్రాంతిలో
భద్రాకారముఁ జూపు నా యమృతసా + మ్రాజ్యంబు సామాన్యమే

ఉ. నాకు యతీంద్ర పంక్తియొక + నాఁ డెదురైజని వారి వారి నా
నా కలనాదవాదకల + నంబున ముచ్చిలు ప్రేమతత్త్వ మం
దేకరువెత్తె పాపభవ మీ + శ్వరునందొక రాగమంచు నీ
లోకము వృత్తిభేదముల + లోఁ జెడిపోయె మతాల పేరిటన్ 48

శా. ఈ సంసార మసారమైనను మహా + ఘోరవిహారక్రియా
వాసంబుల్ విడనాడ వెప్పటికి రే + నన్ బ్రహ్మజిజ్ఞాసచే
నా సంస్కారముబోవు గాని యది యూ + హ మాత్రచైతన్య వి
న్యాసంబందు లభింపఁబోవదు జడా + ధ్యాహార పర్యంతమున్. 49

శా. రోళ్ళంబాడిరో నీ నిజంబు సముదీ + ర్హోదగ్ర భావాల నా
కళ్ళన్ బెట్టిరో రంగవల్లికల ము + క్కారుల్ విడంబించి యా
కళ్ళాపుంచిన మీదఁ నీ తెరఁగు వ్యా + బ్యానాల తెంపేమి మీ
యిళ్ళన్ పూజలుసల్పుడి యమ్మత స + ద్వృష్టిన్ ముముక్షుపైకై

ఉ. ఏటినిఁదేలి యీ పడవ + యేకడనుండి యెవండుఁదెచ్చె మి
న్నేటికిఁ బోవుదారి యిది + యెన్నఁడు గాదు తదీయయత్న మా
పాటిదేగాదు నీ నుడిని + బడ్డ విధంబుది నేరకున్న దీ
పాటికి నింటిమార్గమునుఁ + బట్టుటకర్హ మదై న సాధ్యమే. 51

ఉ. ఓ వెదురా ! మహాగరిమ + నున్న ద్వదాత్మకు వేణురూపమే
లా వరియించెదోసె ? భవ + లాలసబుద్ధి జడావభావ మం
దే విలపించు రంధ్రముల + నింపి నఖంబుల నేటనొంపి నీ
లావును సన్నగిల్ల నబ + లత్వముఁ గూర్తురు పోకుపాటకై 52

శా. అశాంతంబుల నుండి యీ వెలుఁగు న + వ్యక్తధ్వనుల్ ప్రేమసం
దేశంబుల్ జలదంబులన్ మెఱసి దో + తెంచున్ సమాధిన్ జడా
దేశంబుల్ దిగజారు నీ మరుగు ను + దీపించి నీ స్వాంత మా
దేశంబుల్ బుచ్చిన మోక్షలక్ష్మి యెదురైఁయర్థించు విశ్వాకృతిన్.

సీ. ఆకారమేది ని + రాకారమేది నే

శూన్యభాండంబులు + జూచు నీకు

రసమేది రవసుధా + రస మేది రాగాలు

యెండ మావులజాడ + నిరుకు నీకు

మతియేది విబుధసం + మతి యేది చదువులో

సాహిత్యవీధుల + జనెడు నీకు

ప్రియమేది మనసులో + బిరియమేది శుష్కవా

హిని నైకతముల వ + నించు నీకు

తే. ఇదిగో సెలయేళ్ళు హృదయ వాఁ కిళ్ళ ముందు
పాణి మోసులెత్తిన బ్రేమఁ పాఠములను
నేర్చుచున్నవి తరగలఁ నెపముచేత
వాసనలమీరి సత్తపోఁ వసతి కోరి.

54

ఉ. ఈ కథకుండు మాకు వినిఁ పించిన సత్యము మోహనాటక
ప్రాకటమంచు నెంచితిమిఁ పాపము మోసముఁజేయనట్టి యీ
వ్యాకరణాంక మీగతిరఁ హస్యములన్ విడఁజెప్పె నిట్టి యు
స్తాకమనీష కేవలముఁ జూడఁగరాదు ప్రవక్తలందొగిన్.

ఉ. కుంకుమినుండు నీనిశలఁ కున్ దెగఁతెంపులులేవు నిద్రలం
దుంకువఁజేసి యీరజనిఁ యూసులుఁ జెప్పచునున్న దా రహ
స్యాంకముఁ నాలకించు మనఁ సంయమిలోకము వెల్లడించలే
దింక జనాపవాద ముదఁ యించె నిసి! విను నెవ్వఁడాడినన్.

56

ఉ. పట్టి జలాంజలిన్ విడిచిఁ పాడెడు హరతిపాటలోన నీ
కెట్టి స్వతంత్రతున్నదొ యిఁ సీ! విధియందు నిషేధమందు మా
కట్టి స్వంత్రతున్నది మఁ హమహితంబగు ప్రేమపాఠ మా
కట్టడితత్త్వవేత్తలకుఁ గాదు తపస్సన త్యాగమారయన్.

57

చ. విధియు నిషేధముల్ విడిచిఁ పెట్టితివేల స్వతంత్రజీవిత
ప్రథితవిలాసముల్ పడయఁ వచ్చితివా! యవి నిష్ఠకంటె న
త్యధికతరంబు కష్టమునుఁ మా! యపకీర్తి శిరానఁజెట్టి యీ
పృథివి తృణంబుకంటె కడుఁ హీనునిగాఁ దలపోయనేర్తువే.

58

శా. పాడై పోతివి చోటుబాసితివి యీఁ పాషండవేదాంతమం
దాడన్ గల్లలుబొల్లులల్లి మృషలన్ వ్యామోహముల్ పెట్టి మై
నాడన్ జీవసమాధిగన్న విచలఁ న్నాదంబు మోక్షంబుగా
పాడన్ నేర్చితివేమి యొకథకుడాఁ బాటెది దోతెంచగన్.

59

చ. ఒరు లపచారముల్ బడెడు † నూసులు నేకరుఁబెట్టెదేల నీ
తెరఁగున గాథగాథలను † దించుకుఁబోయెదుఁగాని లేవఁగా
నెఱుగవు తెల్లవారునిఁక † నేటికి నాటకపాత్ర గానమా
ధురి జెడకున్న యందమిడ † దోయి యదేపనిగా ధ్వనించినన్.

ఉ. శూన్యముఁజూచి నీవు నగ † శోభిత దివ్యసరిత్తటాది ప్రా
వీణ్య రమావినోదఫల † విశ్రుతి నేర్పడఁగాంచుచుంటి వా
వన్యము మాకుఁజూపెదవె ? † బాయనిగూర్మిని నిన్నుఁ గొల్తుమో
మాఁన్యుడ ! రొమ్ముగుద్దిజను † మార్గముమంచిదిగాదుచూడుమీ.

ఉ. మాకు నుషస్సు సంధ్య లను † మాటలువచ్చునుఁగాని వానిలో
లోకముఁజూచుభేదముల † లో నొకతైనను గానుపించ దా
రాకయుపోకయున్ గృహము † పాంగణముక్తకవాటమట్లు తా
మై కనుపించు నీసాగను † నందు రహస్యము తెల్లకన్నడున్, 62

శా. ఏదో చెప్పఁగవచ్చుచుంటి వది † నీకేరాదు మూకుమ్మడిన్
వాదంబుల్ పచరించు నీమునుఁగులో † వాయెత్తితే యర్థముల్
భేధించున్ మధుమాసవాసరము మై † రేయంబుదుష్కిర్తి యా
పాదింపన్ లలనాపగసంగముల వి † శ్వాసంబు వేదాంతమే. 63

ఉ. ఆ సరసిన్ సరోజములు † నప్పటినుండియు బాయలే దదే
వాసము తేటి పెట్టెకుని † పాడుచునున్నదిగాని నీకు స
న్యాసమునచ్చెనేల యది † యైనను పూర్తిగవచ్చినట్లు వి
శ్వాసము లేదు కారడవి † వాసము వాసనలన్ వెల్లార్చునే. 64

ఉ. ఆసవమందు నీకుపరి † హాసము మాటలయందు బ్రహ్మజి
జ్ఞాననిషేధముల్ విధులుఁ † గాదనలే వలభావదాస్యమం
దే సముపాసితంబు నిటు † లేమటి దాఁగుడుమూఁత లీ యుప
న్యాసములందు తాత్త్వికమహా † శయముల్ ఘటియింపవెంతయున్

ఉ. దేవుడొకండు నాత్మకునుఁ దిక్కొకటేయనుచో జగంబు నే
ద్రోవకులాగెదోయి యిది ఁ తోచినతోచని యెండమావులం
చేవో వచించినావు మతి ఁ హీనుల సామెత లంతరిక్ష సం
భావితముల్ విడుండు నిజ ఁ వస్తువులం గను రెండు వేరుగన్,

శా. ఊహామాత్రములన్ బ్రసంగముల నే ఁ వోవచ్చు దృశ్యాలు సం
దేహంబుల్ పచరించువస్తువులలో ఁ దీపించు తార్కాణముల్
మోహవేశములన్ సతంబులనుచున్ ఁ బోధించు నీసూత్రముల్
దేహభ్రాంతిని బాపలేవు నిజసం ఁ దేశంబు మైజూపుమా. 67

ఉ. కాలెడుకట్టె దగ్ధమయి ఁ కాష్టములన్ జితిబడ్డధూళితో
బోలి నశించుచుండ మఱి ఁ బోయినజీవికిఁదావు స్వర్గపా
తాళము లుండునన్న మఱి ఁ తార్కికుడా ! యొకటన్న వాదమిం
కేలనిజంబు బోర్లబడె ఁ నేగద ! దీనికి దారియున్నదే. 68

గీ. ఈరహస్యంబు మాటల ఁ నెఱుఁకఁబడదు
ఈముడిని విప్పవారు లే ఁ రేమిసేతు
మాదిమధ్యాంతరహిత మై ఁ నట్టి యాత్మ
కేదినిజమైనతావు నిం ఁ కేది తెరవు 69

గీ. వాదభేదాలలో తత్త్వ ఁ గాధ తేల
లేదు యతియు ఫకీరు మ ఁ ర్యాదలందు
తార్కికులనోళ్ళుగట్టించి ఁ తాళములను
వేసి రనుభవమందు జూ ఁ పించి నిజము

చ. యతికథకుండుఁగాఁడు యతి ఁ యాకథకుండనిఁ గొందరందు రా
యతి మతిమంతుఁడన్నిట న ఁ జాండముఁజూచు నిపాతదీపమ
ట్లతులిత సత్కళాకలిత ఁ మైన నినాదమునాలకించి యా
గతి శుభ్రైబెట్టిపాడుఁ దన ఁ కన్నను స్వర్గములేని కైవడిన్. 70

చ. జపములు సంధ్యలున్ సలిపి + సాకి 'సఖండము' బట్టుకొన్న ని
 ప్కపటుఁడు సాధకుండు నరి + షట్కముఁబాసి కళాప్రపంచమం
 దుపకృతిబోయిపోయి విభ + వోజ్జ్వలమైనదశన్ గడించు దా
 నపుడు సదూర్ధ్వ గామియయి + యాత్మ నెఱుంగునుఁదన్న తానుగన్

క. నేను పరబ్రహ్మం బది
 దానంచు నెఱింగి తనకుఁ + దానై దపమం
 దానందమొందువానికి
 గానఁగబడు తత్త్వగాధ + గాధలు తొలఁగన్.

73

మ. భగవద్భక్తిగతించువారల మహా + భాగ్యంబు లైశ్వర్యముల్
 నెగడంబోవు లయాంతసన్నిభరణా + గ్నిజ్వాల లేతెంచి యా
 యుగమేకాల్చు తదీయభూరజము + నుద్యోగించి యాయీశ్వరున్
 బొగడన్ గ్రమ్మర తజ్జనాగమము లా + మోదింప రేకెత్తెడున్. 74

సి. రణదుందుభులు మ్రోయు + రాలును చుక్కలు
 శరవాహినులుపొంగి + పారలు పెద్ద
 ప్రళయకాలానల + జ్వాలలువీచు ఘూ
 ర్ణిల్లునుభూమి ము + న్నిటమునిఁగి
 అకాశవీధుల + నర్కబింబంబు ము
 క్కలుముక్కలై కాంతి + తొలఁగిపోవు
 కొండలుపగిలి బ్ర + హ్మాండంబు బ్రద్దలై
 పాతాళగంగ యే + పాటు పోరు

తే. నెత్తుపేరులు పొంగు + నువ్వెత్తుగాగ
 కలిమహారౌద్రమునను ది + క్కులకుబాఱు
 జ్ఞానసభ్యుడ ! నీతపో + సాధనమున
 వాని మడియించి నిజము కా + పాడుమయ్య.

75

* హా ఫీ జ్

౧

జయ మీవెజ్జునిరాక నాడిని పరీ + క్షన్ జేయు జీసస్సు దు
ర్జయ దుఃఖాల వెలార్ప కశువుల; జో + స్వంబాడుచుంటిన్ ద డ
క్షయ తేజస్సున కేనెకా దవసి 'మూ + సా' వచ్చి యాచించు ని
శ్చయ మీవీటికి వచ్చువారలు నిరా + శన్ వోయిరే యెవ్వరేన్.

౨

గమ్యస్థాన మెఱుంగ రెవ్వ ; రటులే + ఘంటానినాదాగమా
దేమ్యంబుల్ తెగ్గిమోగు ; నాసవము + తెమ్మియెల్ల రేయాసకో
సామ్యత్వంబు ఘటించు ; రీవనఖగా + క్షయ్యంబు ప్రశ్నింప కా
సామ్యం బే నొక యార్తనాదమున విః స్పష్టంబుగాఁ గాంచితిన్.

౩

వ్యసనరుజాభరత్వమును + వాకొన నేరికినైన దోచినన్
శ్వసనము ముక్కునున్నదె + సంతసమంచని యెంచుకొమ్ము; ఓ
రసికుడ ! నీవు హాఫీజుని + రాయడి వేట మరల్పు వచ్చితో
పసచెడి డేగ యీగలను + బట్టఁగ వచ్చినయట్లు గాదొకో !

౪

ఉ. ఓచెలి ! భద్ర మీచపక + మొండు నొసంగుము; పంచిపెట్టు మీ
కాచగతాసవంబు కుతు + కంబని తోచెనుగాని యివ్వు డా
లోచన సేయగా నిది య + లోక మహాకఠినావశేషమై
దోచెడుఁ జూచితే గడవ + దుస్తర మింకెవ రెన్ని చెప్పినన్.

★ పారసీకమహాకవి హాఫీజ్ పద్యముల్ కనువాదము.

౫

ఉ. ఒంటెను నెక్కిపోవు నితః † డొండు నుషస్సునఁ జల్లగాలి వెన్
వెంటఁ గుళాయికుచ్చు కడు † విహ్వలలీలను విప్పి విప్పి త
న్నంటిన జేమవీధి మృగ † నాభి సువాసనలన్ వెలార్చు నొం
డొంటి విలాసజాటముల † నుండి ప్రియాహృదయాలు త్రుంపగన్.

౬

ఉ. నీ నిజమార్గగామి ప్రియు † నిన్ నిరసింపకు ; నీతపస్సులో
నీ నిరవద్యమైన జప † నిర్వరి శీధువు ముంచుచున్న వి
న్నాణముఁ జూపి కాదనకు † నాథునిమించిన మూఁడులోకముల్
గానగరావ ; యీ నిజము † గాననివారు దరిదురలేగదా !

౭

ఉ. ఆ ప్రియురాలికై చనెడు † యానమునన్ వెత లేదు ; సంతత
శ్రీప్రద మైనవైభవము † శ్రేయముగూర్చు సతంబు ఘంటికా
స్వప్రతిపాదకధ్వనులు † సందడి సుంత యెఱుంగనయ్యె వి
ద్యాప్రతిపత్తి నానెలవు † దాక ప్రయాణముఁ జేసితిరెదన్.

౮

ఉ. చీకటిరాత్రి పెద్దనది † చెంగట తుంగతరంగమాలికా
లోకనఁ జేసి దూకి చను † లోపల సంకుభితంబు నోపగా
లేకను నొడ్డునుండి యవ † లీలను వ్రేల్చిడి మేలమాడి చీ
కాకిడుకూళ ప్రేమగల † కైపు నొకింత యెఱుంగనేర్చునే.

తా నేషా

సీ. ఇంటింటికిని భిక్ష + కేదైన నొకకడి

యన్న మిమ్మని ముష్టి + నడుగునాడు
బై రాగులనుగూడి + మసలుచు సుఖ దుఃఖ

ములు పంచుకొని పొద్దు + పుచ్చునాడు
చినిగి జీర్ణంబయి + చెన్నారు చేలంబు

చుట్టి నేలను బడి + జోగునాడు
పస్తలు సేయుచు + పాటలు పాడుచు
పుడమిని దిట్టుచు + పోవునాడు

తే. ఒక్క నాపాట్టకై దుఃఖ + ముండెఁ గాని

నేడు దినమెల్ల జనుల కా + పాడి వారి

జీవనోపాధికై సేవఁ + జేయవలసె

నకట ! రాజ్యంబు దుఃఖ భో + జ్యంబు గాదె.

తే. సాధముల పంక్తి కాల్చుల + సాధనములు

డాబుడిబులు, మిడిసిపా + టా బడాయి

బూటకపు వేషభాషల + పాలుపె గాని

యకట ! రాజ్యంబు దుఃఖ భో + జ్యంబు గాదె.

తే. అవనిరాజ్యంబు చేజిక్కి + నైన నాకు

నిది మహాదుఃఖజలధి ; యిం + దీదవలసె

నిది మహారాగరసము నా + కిదియె శోక

భరిత దావాగ్ని గాఁ జిక్క + వలసి వచ్చె.

తే. లేమికంటెను కలిమియే † లెన్నయైనఁ
గాని, వేదనా దోదూయ † మాన మాన
సమున కే కల్మి హేతువో † సహజముగను
నదియె నరకంబు వేఱ లే † దవనియందు.

తే. అభిలషింపకు ధనము సా † ఖ్యంబుకొఱకు
అభిలషింపుము సహనంబు † సహరహంబు
అదియె నీకు మహాభాగ్య † మగును గాని
రాజ్యభారంబు భారంబు † ప్రణుతచరిత.

తే. రాజ్యపదము లేకుంటచే † రాజ వగుట
కభిలషించెదు గాని రా † జ్యంబె యున్న
దుఃఖభోజ్యం బటంచును † దూఱగలవు
లేనిదానిపై కడుప్రీతి † మానవులకు.

తే. ధనము ధాన్యంబు జ్ఞానంబు † త్యాగభోగ
కారణం బని తలపోయఁ † గలవు గాని,
ఆ యధార్థంబు విన్న నీ † యాత్మయందె
ఱోత పుట్టును ధనికుల † రీతిఁ గన్న.

చ. ధనికుఁడుసేయుదానము య † ధార్థముగా నది పుణ్యమిచ్చు నం
చనుకొనఁబోల దాతని ను † ఖార్థమె యర్థ మొసంగుఁ గాని. స
జ్జన సహకారదీక్షమెయి † సాకఁడు చూడడు వానివేడఁగాఁ
జనియెడుకంటె పస్తుఫడి † చచ్చుటయే పదిరెట్లు మే లగున్.

తే. ఇట్టి హీనమైన + యీరాజ్యమును ధన
 కనక వస్తునిచయ + కాంక్ష జేసి
 విఱ్ఱవీగి పాప + భీతి విసర్జించి
 చెడుటకన్న వేతే + చెడుగు గలదె.

ఉ. కావున నాకు రాజ్యమును + గౌరవమున్ యశమున్, ధనంబు. భో
 గావలచిత్తవృత్తి వల + దంచును వేడితి మున్ను ; గాని యా
 దేవుడు నాలకింప కిటు + దీనత మాన్పు నెపంబు బెట్టి మి
 ధ్యావిభవంబు గూర్చి కడు + దైన్యదావాగ్నిని బెట్టె నామదిన్

తే. రా జనుచు ప్రజలన్న బై + రాగి నేను
 నే కిరీటంబు పెట్టిన + నాకు చిరుగు
 చేదకన్న ఘనం బని + చెప్పఁబోను
 అధికములు స్వల్పములు మన + స్సందె కలవు.

* బ్రీవ గీ తము ౧

ప్రణతమై, యభేద్యమయి, నీ ధ్రువమైన
 వెదురుపొదయందు నానంద ధరిసనముల
 సహచరులఁ గూడి తల యాక ధరిసమున కెత్తి
 సహజతేజంబుతో విలాసములఁ దేలి
 కాలవశమున ముక్కలై కత్తికోతఁ
 బడి జలంబుల లుప్తమై పైకి మరల
 వచ్చి వికలాంగకములతో బరగునట్టి
 మురళి యేమేమో కథలు చెప్పను వినుండు
 వెదురుబిడినుండి ననుఁ గోసి వెతల డించి
 చెక్కి బహురంధ్రములు చేసి నొక్కి నొక్కి
 యూదుచున్నారు ఇటు నటు నూపి యూపి ;
 దాన నాకేమి సౌఖ్య ప్రదంబు గాని,
 అవని యానందమున నేల లాడవచ్చు
 నన్నుఁ గైకొని యూదుచు పొన్న నొక్కి
 జగము చక్కెరతో నింపఁ జాలె నొకఁడు
 గోవు లశనంబు మానెనో గొల్లచిడె
 లప్పై నిర్విఙ్గులై రో యే మైనఁ గాని-
 చారు యమునాతరంగిణి సలిలమింక
 పాడుచున్నది ఆనాటి పాటలెల్ల,
 వినుము నేనందు మూర్తిభ వించి యుండు
 నాకొఱకు వాడు వెదకి వెన్నాడుచుండు
 అపుడె ముగియఁగలేదు నా యాత్మచరిత

---

* మనసవి అను పారశీక తత్వగ్రంథమునుండి

మురళిగా నుంట నాకెంత † పరు వటన్న
 నేను నా నిజవాసంబె † యేగుకొఱకు
 చూచుచున్నాను నాబుద్ధి † సొబగదేమొ
 మరల నా వంశమునఁ జేరి † పఱలుకొఱకె
 వ్యసనపడుచుంటఁ గాన్త్రా † వ్యపగదీప్త
 గానమని మీరు భ్రమపడ † పలదుసుండు
 భ్రమము వర్జించి నా పరి † భ్రమణవిధము
 తెలిసికొనఁగోరువా † రున్నఁ దీరుబడిగ
 వినుఁడు మీ స్వీయచరితమే † కనెద రండు
 మీరు నావలె వ్యసనమే † కోరుకొందు
 మీరు వా రనుభేదంబె † విడుచుకొందు
 జారిపోయిన భాగ్యంబె † సంగ్రహింతు
 మఱచిపోయిన స్వపదంబు † తిరిగి కొందు
 కడచిపోయినకాలంబు † గడన సేతు
 నట్టితత్వంబు వెన్నతో † బెట్టుచుంటి
 నేను వగచెడి దేమన్న † నింక నాకు
 పరగ నాతొంటిరూప వై † భవము తిరిగి
 రాగనెడు బెంగ హృదయాంత † రాళమందు
 జీర్ణమై, వాని భిన్నంబు † జేసి విడువ
 రంధ్రములు పక్షమునఁ బడె † రాలుపడగ
 చిక్కి సగమయి దురవస్థ † జెందవలసె
 యేది యెటులైనఁగాని నా † యాదిరూపు
 రావలయునన్న పేమాగ్ని † ప్రజ్వరిల్లి
 కాల్చియైనను దానిలో † గలియునట్లు
 చేయునెడ నేను మరికొన్ని † ఛిద్రములను

వేసికొని పాటపాడెద † దోసిల్గి
 ఆ విషాదాంతగానంబు † నన్న దాప్త
 విమల పంశాభివర్ణనా † విలసనముల
 పరిణమించును నింపు సొం † పొరినట్లు
 నే ననేకులతో గూడి † యేగినాను
 మంచిచెడ్డలవారితో † మసలినాను
 కాని, నాకొక్కఁడును మిత్రుఁ † డైనవాఁడు
 గానరాలేదు తన యను † మానమందె
 నిలిచి యెవరును నా గుట్టు † తెలియలేరు
 నా రహస్యము నాయశు † ధారలకును
 వేరుగా లేదు గాని నా † విధమెఱుంగు
 వారు గనరారు ; అందఱి † వల్లకాదు
 అంజురపుకాయ ప్రతిపక్షి † కళనమగునె
 యేది యెవ్వారు వచియింప † నెంతవారు
 భ్రాంతులకు నాత్మ స్వాతంత్ర్య † భావ మేది ?
 కంధి యెఱుఁగదు తనలోని † కల్మషంబు
 వృక్ష మెఱుఁగదు తన పుష్ప † విభవభరము
 ఎఱిఁగియుండినవారి వై ! ఖరులె వేరు.

సంకేతనము

ఎవరు చెప్పేది కాదు వి + నేది కాదు
 చూచుటకు రాదు చూపించు + చోటుకాదు
 ఈ జగన్మధుశాల ర + సేతరంబు
 తైన ప్రాగభావంబుల + నవలద్రోసి
 రోదసికుహరాల వి + చ్చిన్నదగ్ధ
 కాండపటముల పెక్కు బి + హ్మండజీవి
 తములఁ బొర్లించి శూన్యధా + మములకేసి
 దృష్టి మరలించె దాన నిం + కేమి కలదో ?
 ఈ యగాధ సత్యంబులో + నేమి కలదో ?
 ఈ యహస్సుల సంధ్యల + నేమి గలదో ?
 ఈ రహస్య మెందుండి యీ + తీరు తీరి
 తోరణలు గట్టుచుండె వా + గ్ధోరణులకు
 బారుగా నిందపాలయి + పట్టుపడ్డ
 నన్నుఁ బోలుమురళి యొక + టున్న దదిగొ
 ఈ మురళి గుండెతూట్లు న + న్నెన్నె పెట్టు
 కోని మహాబాధ నెల్లెత్తి + కొసరి యేడ్చి
 చెప్పవచ్చు నందెన్నెన్నె + ముప్పులుండ
 వచ్చుఁ గాని, దానివియోగ + వాసరములు
 పెద్దగాధగా జడలల్లి + పెరిగిపోయె
 జిలుగుచిద్రాలు మైనిండ + నలముకొనియె
 'పెక్కుచేతుల నోళ్ళలోఁ + జిక్కిపోతి
 నింక నాకేది శాంతి యిం + కేమి కాంతి
 వంతల నితాంతచింత లా + క్రాంత మయ్యె'
 నని గతించినజన్మ జ + న్మాంతరముల
 నేకరువు పెట్టు తనగుట్టు + నాకళింప

ఆరవాభ్రంబు కన్నీళ్ళొ + యనఁగ కురియ
నాకణంబులు మీరుము + త్యాలఁబోలే
నెంచుచున్నారు కావని + యింగలములు ||ఎవరు||

ఈప్రభాతాల నిశల భే + రీలపైని
వేణువును పెట్టి వాయించి + విహ్వలంబు
లైన రాగాల రేకెత్తి + యాలపించు
నీ యధోముఖ పాషాణ + మృణ్మయినింద
లంచుకొన్న దీనిని వల + పించు చంద్ర
రేఖ కాసారతీరాన + రేల మెఱసి
పోవు, ఖద్యోతలవలీల + తా వసంతి
యూసులాడుచు నువ్విళ్ళు + లూరుకనుల
చూచి నవ్వుల హాస్యాల + సొక్కిపోయి
మధురసాస్వారసముల మా + మాటలాడి
వెక్కిరించుచునున్నారు + వేవిధాల
ఈ మహాదృశ్యమందు నే + మేమి గలదొ
ఈ మహాప్రేమ విళయమం + దేమి కలదొ ||ఎవరు||

ఈ యతుకుమారిజీవిత + మీ బ్రతుకు ర
వంత విశ్రాంతిలేని వి + హ్వల దృగంచ
లంబు! భావద్యాసంబు, వి + లాసవిసర,
మైనరోదసికుహర లా + స్యంబు, దగ్ధ
ప్రణయపథముల నగచాట్లు + వడ్డ నశని
పాతములమోల ఈనేల + పాతుకొన్న
కాల పాశాలఁ జిక్కి ము + క్కలయి పోయి
ఏల జీవింపవలయు నిం + కేమి యాశ
లతల జీరాడవలయునో + వెతలఁ దగిలి ? ||ఎవరు||

భాంత్రి

వెడదలై స్వచ్ఛమైన నీ + బెళుకు కనులు
 కులుకు జవ్వన మొయ్యార + ములును సుధలు
 జిలుకుపలుకులు రత్నాల + తళుకులీను
 చిన్ని పొన్నారి ! నన్నేల + చేరినావు
 లీల నిద్రించు న న్నేల + లేపినావు
 తేపు మాపనకుండ నీ + రూప మవని
 ధూళి ధూపరతలమున + దొర్లి దొర్లి
 ప్రొద్దుపొడుచుట క్రుంకు టే + ప్రొద్దు చూచి
 యెఱుంగ నీలోక మెట్టిదో + యెఱుంగనట్టి
 స్థాణు నన్నేల కరమునఁ + దట్టినావు
 భస్మధారుని నన్నేల + పట్టినావు
 కరకురాలను తాకునే + గాజుదివ్వె
 అనలమును నాశ్రయించునే + యంబుజంబు
 యెఱిగి నాచులో చిక్కునే + యాతగాఁడు
 పాముకలుగునఁ జొత్తురే + బ్రతుకువారు
 నారి, యాలీల నన్నేల + కోరె దీవు
 ప్రేమలో నాకు పొండిత్య + మేమి గలదు
 సాగసులోఁ జూడ నాకేమి + చోటు గలదు
 రాగమునఁ దేల నాకేమి + రసము దెలియు
 తెలియ కీ లీల నన్నేల + పిలిచినావు
 పిలిచి నన్నేల యీరవ్వ + పెట్టినావు
 వలపులవలంతి మరుని ప్లాం + జలులబంతి

యింతి రత్నాలదొంతి చే + మంతి కుసుమా
 కాంతు లీను నితాంత శృం + గారమైన
 మేను దొలకాడ మేఘాల + లోన మెఱపు
 మెఱసినట్టుల ముత్యాలు + కురిసినటుల
 స్వర్గతేజంబు భువి దిగి + వచ్చినటుల
 నీవు నడురేయి యిట్లు రా + నేల బాల
 గేలిసేయఁగ నన్ను నీ + కేమి తోచె
 మేలమాడఁగ నిట్లు నీ + కేల తోచె
 నేల రేబవ లీ లీల + నిద్రవోవు
 జడగృహస్థుడ నగు నన్ను + పడఁతి నీవు
 కోరఁజెల్లునె యో సుకు + మార చారు
 పూర్ణచంద్రనిభాస్య నీ + బోటి బోటి
 నెందరు తపోధనులు గోర + కుందురొక్క
 వారి వరియించి మించి ప్ర + పంచసుఖము
 లందఁగారాదె నీచంద + మందకత్తె
 లీడు జోడయి నినుఁగొని + యాడుచుండ
 వాని వర్ణించి నిర్ణిత + వై భవుండ
 నైన నన్నేల కదిసెద + పతివ నీవు
 ముండ్లపై బండ వచ్చితే + ముదిత నీవు
 పస్తుపడి యుండ వచ్చితే + భామ నీవు
 అనిన నాలేమ నవ్వి యౌ + నౌ నటంచు
 మెఱపు మెఱసినరీతి సుం + దరవిలాస
 భాసమాన మనోల్లాస + భరిత యగుచు

పులకితశరీరయై కరః పుండరీక
 మునః గల గులాబిపూదండః పాదలుచుండ
 మెడను వేసి నమస్కారః మిడి మృదూక్తి
 ననియై కన్నీళ్ళు కల్వలైః యాననమున
 పారుచుండ ప్రేమరస మేః పాటుచుండ
 శశివి నీవైన నేనొకః నిశిని గానో
 శరధి నీవైన నేను నిఃర్వరిని గానో
 భవుడ వీవైన నేను పాః ర్వతిని గానో
 ఇంక నర్ధాంగ మియ్యవో యేమొ చెపుమ
 ఇంక నెడఁబాటు బాయవో యేమొ చెపుమ
 అనిన తేజంబు రసమునః నైక్యమైన
 తెరఁగు దోచె నచ్చట వధూః వరుల తెరఁగు
 మబ్బు విడిపోయె కడు శాంతః మబ్బె నంత
 నిదుర తొరగెను కథ నింగిః నిలిచిపోయె.

బంధి

అదిగో పగటెండ నెన్నెత్తి † నాకళించె
 ఆయుషస్సు తిరోధాన † మయ్యె ననలు,
 వాడె ఖగములు పొలముల † వైపులరచె
 అట కట్టేయ రేమి యీ † పాటికయిన
 కందిపోయెను బంధి యీ † క్రందనమున
 కాలనిహతిని బూడిద † పొలయి తన
 సోయగము చెడ నిందల † సొమ్మసిల్ల
 యుల్లమును తలక్రిందయి † యుద్ధతి చెడి
 మాసిపోవని మచ్చలు † మానసమున
 పెట్టుకొన్నది యతుకులు † పెట్టుకొన్న
 దింక చెరఁబట్టి దాని నే † డ్పించనేల
 పట్టుకో నేల నేలపై † గొట్టనేల
 గోడు గని చెంపపెట్టును † గోడపెట్టు
 తిన్న దీబంధి కెంతటి † తెలివితేదొ
 నేల మోదువారలవంక † నే ప్రేయాన
 వచ్చుచున్నది నిను వీడు † నిచ్చలేదు
 చూచితే దాని యభిమాన † సూచనంబు
 అట్టిప్రియురాలి నేలను గొట్టు † చుంటి
 వకట! దయలేనివారి చ † ర్యలు నివేను
 బంధి కెంతటిప్రేమయో † పలుకలేము
 ప్రేమ యేకపక్షంబు గా † వింపరాదు
 ప్రేమపాఠాలు నేర్పెడు † ధామమేది
 స్వార్థ మీలోక మెన్నాళ్ళు † పట్టుకొన్న
 దొరక దీమాయ నాటకాం † తరవినూత్న

శోభల నెపాల ఆశల † నుక్కి సొక్కి
 నాటకం బాడి జీవిత † నాటకమును
 ముగియ నీబంతి యత్నించు † మూర్ఖ యగుచు
 అగ్ని కబళింప నీబంతి † యరుగుచున్న
 దాహవంబుల వెన్నాడ † నభిలషించు
 పైకి క్రిందికి నిది పోవ † పరువులెత్తు
 బంతి ! నీకథలోకమే † వాసభూమి
 గానుగెద్దును బోలె నే † గానికైన
 కాక, తిరిగిన నించేమి † కలదునీకు ?
 అడి యాడి నిన్నట్టులే † తోడివారి
 వెంట నేమూలకొ నిన్ను † విసరివేసి
 పోయెదరుసుమ్ము విసిగి వా † పోవవలదు
 నీకు నీ తొల్లిరూపు రా † నేరదింక
 నీవు నీ వాసనావాసి † తేతరంబు
 లైన యాసలనుడివి ఆ † యాసపడెదు
 నీవు నిమ్ము సోపానాల † కేగెదేల
 ఏళ్ళు పాటును, వెనుకకు † మళ్ళీ వెళ్ళుడు
 పూలు రాలినచెట్లను † ముట్టుకొవు
 నీవు నిను మోదువానికై † పోవుచుంటి
 వతని సోయగమును చూడ † నరుగుచుంటి
 వతనిచేతిని విడువ గా † దంటి వకట
 ఏమి నీవెట్టి నీవు పో † వేమి నేరు
 గా రసాతలమునకు నీ † దారి దూరి ?
 ఈవు నేనును నొక చోట † నిరికి పోయి
 పోల్చుకొందాము జీవిత † ముల విధాలు

ఉం డి పో యే దే మి ?

౧

ఉండి పోయేదేమి ?

నిండి వచ్చేదేమి ?

రెండు రెండే వాటి

నుండి తేలే దేమి ?

౨

బ్రహ్మాండ మందులో

పాతివేసిన మీద

బ్రహ్మైవమని ముక్కు

మూసి కూర్చోవాలా ?

౩

అదర్శములు కొన్ని

అద్భుతంబులె కాని

పాదాలు మోపేటి

పాటి చో టేముంది ?

౪

ఎవరి కెవరు లేరు ;

ఎవరి కేదీ రాదు ;

చవిలేని యీ పాట

చాలించ రాదా ?

౨౪

ప్రపాద్ధు పాడిచేవేళ
 ప్రపాద్ధు కుంకేవేళ
 వద్దన్న రాగాలు
 వారి పోతాయా ?

౨౫

ప్రపేమలో లేనట్టి
 పేరుసాగ సేముంది ?
 అమాట యీమాట
 లో మనసు పెట్టునా ?

౨౬

విచ్చి రాలేపువ్వు
 వచ్చి వాలేపిట్ట
 మెచ్చి చూచే దేరు ?
 ముచ్చట్లు మూన్నాళ్ళు

౨౭

పారాణి పెట్టినా
 పాదాల మెట్టినా
 దారిలో ముంగుర్లు
 జారి పోతాయా ?

—

బుగ్గపై చేర్చుక్క
పొడిచి నవ్వేనప్పు
యెగ్గులగ్గుల నెంచ
నెవరితర మౌనో ?

౧౦

ముసుగులో కేరింత
రసికతకు సింగార
మొనగు నెన్నోసటి బా
సటలు చూపించాయి

౧౧

ఊడల్లో ఉయ్యాల
ఊగుచుండే ఊసు
వాడల్లో చెప్పితే
అర్థ మవుతుందా ?

౧౨

కడుపులో కదిలేటి
కబురు కాస్తేకాని
అడిగితే ఆకొంప
లంటుకొని పోవా ?

౧౩

ఈ ముళ్ళదారిలో,
ఈ మాపు ముసుగులో
ఏమాట చెప్పినా
ఏమి లాభము లేదు.

వాణి

నిండుజవ్వనమునఁ దూఁగు † చుండుదాని
చారు సాందర్య సకల ల † క్షణము దాని
ధవళ కేతకీకుసుమగా † త్రంబుదాని
జిగినగవు వెన్నెలలఁ బర్వఁ † జేయుదాని
తరళనయనాంబుజంబులఁ † దనరుదాని
కలిత రత్న నూపుర ఝళం † ఝళులదాని
లలిత నవపల్లవాధర † మలరుదాని
కరము ఘనసారగంధ వి † గ్రహముదాని
అవఘళించెడు కంకణా † రవముదాని
అలరులను మించు కోమల † మైనదాని
కాంచనము దెచ్చి కరఁగి వి † గ్రహము బోసి
నవమణిప్రాత వివిధావ † యవము లుంచి
మొఱుగువెట్టిన పాంచాలి † కరణి మెరయు
పాటవము గల శృంగార † వల్లి యనఁగ
నొప్పదానిని నొయ్యార † మొప్పదాని
నొక్కవంకను, కవితను † నొక్కవంక
చూచినార మాలోచించి † చూచినార ;
మాతొడవు లీతొడవులకు † భాతిగావు ;
అసాగను లీసాగనునకు † వానిగావు ;
అవిలాస మీవిలాసాన † కలతి యయ్యె
అది త్రికాలసబాధ్య మి † య్యది యబాధ్య
మది ప్రకృతిబద్ధమలిన మి † య్యది యమలిన

మది యనేక పరిగ్రహ + మిది యనేక
 జనపరిగ్రహ సాహిత్య + జన్మభూమి
 వివిధపుష్పాసవంబుల + వెలయు సీమ
 అఖిల సాగంధముల నెల + వైనతావు
 ఏదియుమ దీనిసాటి రా + లేదు మాకు
 మామనోహరకాలంబు + మాప్రతిజ్ఞ
 మాజవంబును సత్వంబు + మావివేక
 మంతయును సాహితీనదీ + ప్రాంతమందు
 కామ్యకర్మనో నిష్కామ + కర్మముననో
 దగిలి సదసద్విభేదబం + ధములు వదలి
 ఈ తనూయాత్రగడప నూ + హించినాము
 ఈ శరీరసుఖంబు వ + ర్జించినాము
 ఈశ్వరుడు వచ్చి మామ్రమాల + నివిగొయనుచు
 నర్థరాసులు పోసిన + స్వార్థబుద్ధి
 వదలి కవితకె యంజలి + వట్టువార
 మంతియే గాని యొండేది + చింతలేదు
 కలిమిలేములు నిలువెల్ల + గాల్చుచున్న
 క్షుత్తిపాసలు మావెంట + జొచ్చుచున్న
 తిండి లేదని బంధువుల్ + తెగడుచున్న
 తండులంబులకై భామ + తడవుచున్న
 దేహియని కానువీసంబు + దీనమతిని
 కోరఁబోము మా కవితా కు + మారి డైచ్చు
 కీర్తిధనమున్న చాలు మా + కార్తిలేదు

కలము మాచేత నున్న దుః † ఖంబు లేదు
 రసము గ్రహించు వా రున్న † రట్టు లేదు
 కాల మొకరీతి నిలువదు † గడచి పోవు
 ఇదియె మాతపస్సని నివే † దించినాము
 ప్రకృతి పుష్పలలో దిద్దు † రంగులట్లు
 కోకిలము కంఠమును విప్పి † కూయునపుడు
 వరలు నవ్యక్త మధుర ర † వంబులట్లు
 వాణి మాకావ్యమున కట్టి † వన్నెఁబెట్టి
 మమ్ము చరితార్థులను జేసి † మనుచుఁగాత.

జ గ త్ప వృత్తి

జగము మాయాప్రధానమో † స్వప్రకాశ
 కమో చిదాభాసరూపమో † కాంచలేము
 సాగసులను దీని వర్ణించి † చూపలేము
 శాప మిడి దీని యుద్ధతిఁ † జంపలేము
 ద్వాదశార్కులు కబళించి † వైచుటకును
 పదునొకండు రుద్రులఁ † దినివైచుటకును
 వెన నవబ్రహ్మలను మ్రింగి † వేయుటకును
 యుగయుగాంతరముల † మార్చి నెగడుటకును
 కాలమున కిది తోడ్పడె † గాదె మాతీయు
 ధూమకేతునిపాత ని † ర్ధూతములకు
 ప్రళయమేఘౌఘ నిర్హత † పతనములకు
 చండ హాలాహలానల † జ్వాలలకును
 రాక్షసామర సంగ్రామ † రంగములకు
 నోర్చి యెప్పటి కప్పుడు † నుదయశిఖరి
 బొడము భాస్కరతేజఃప † పూర్ణకళల
 వైక్యమై వింతగాఁ దోచు † నట్టి జగమ
 నీ కశాశ్వతపదవి రా † నేర్చు తెట్లు ?
 ఒకట నీలోన నీశ్వరుఁ † డున్నవాడె
 ఈశ్వరునిలోన నొకట నీ † విమిడినావొ
 చెప్పఁగాలేము మాకది † చేతఁగాదు
 నీవిచిత్రచరిత్రంబు † నీ ప్రసంగ
 మభిమతార్థంబు లీజాలి † నట్టి వగుట
 గీతమును గూర్చి పాడెదఁ † గేలు మోడ్చి
 మంచి చేయుట కర్జమో † మాను తొప్ప

తెలియ దాశాప్రధాన భూ ధి వలయమందు
 చూరగొనబడుచుండె క ధి స్తూరి యుంట
 పాపమెఱుంగని హరిణ శా ధి బకము కంటె
 తగులముల నొందుచుండె దం ధి తములు నుంట
 తత మహాభీల మత్తదం ధి తావళంబు
 తెఱవబడుచుండె మంచిము ధి తైఘలు నుంట
 నబ్ధి డాఁగిన యాణి ము ధి త్యాలచిప్ప
 త్రుంపఁబడుచుండె వాసనల్ ధి దోఁగుచుంట
 బంతి చేమంతి మల్లికా ధి ప్రసవచయము
 వీనిబట్టి విచారింఁచి ధి తేని గుణము
 హనికారణ మయ్యె నే ధి మనఁగవచ్చు
 సృష్టియంతయు నీరీతి ధి చెలగుచుండె
 మేలు చేసినవారినే ధి మ్రింగు జగము
 చెలిమికానినె మోసంబు ధి చేయు జగము
 జగము తప్పన్నదే ధి వృత్తి సలుపుచుండె
 కోకిలము గుడ్డు పొదుగంగ ధి కాకికేల ?
 జుంటితేనెను మానవుల్ ధి జుఱ్ఱనేల ?
 వృకమునకు మాంస మశనంబు ధి బొట్టనేల ?
 తరుణి గర్భాంతమున బిడ్డ ధి దాచనేల ?
 మనుజరక్తంబుచే నల్లి ధి మనుచు పేల ?
 వీల యంచు విచారింప నేల జగము
 ఏమిచేసిన సాగ దీ ధి యిహమునందు
 ఓషధీశుని మ్రింగు రా ధి హువు కడంగి
 అప్పగొనువాని యిల్లు మ్రింగు ధి నసలు వడ్డి
 అన్ని భాగ్యంబులను మ్రింగు ధి నల్పు హితము
 హితము వలసిన గల్గ దై ధి హిక్మునందు

పే మ గా న ము

అగచయంబుల ప్రాతస్సు + లరుగుదారి
 శ్వాదలంబుల సురభిళ + శ్వసనములను
 చిగురుజొంపాల రాలెడు + నిగురులందు
 సాంధ్యరాగంబు రాగాన + సమయునట్లు
 ఇంపుసాంపార వీణ వా + యించుచున్న
 వెలదిప్రేళ్ళలో జీవంబు + వెలయునొక్క
 తంతులే పాడుచున్నవో + తలఁపరాదు
 పాటకై కేకినోరె కా + వలయునొక్క
 పరభృతాంగనాగళమె కా + వలయునొక్క
 మ్రోడు వీణగ మార్చి యా + మోహనాంగి
 పాడుచున్నది నేల మ్రా + న్పడిన జీవ
 కోటి ప్రేమరసాబ్ధిలోఁ + గ్రుంకిపోవ
 పాటలోపలిసాహిత్య + పంక్తులందు
 అక్కరాలను రాలు నీ + రై వదూటి
 దానిలో ప్రతిబింబిత + మైనపగిది
 తోచుచున్నది కాంతి దో + బూచు లాడ
 తూగు నయనాబ్జముల కాంతి + తొణకులాడ
 గానవాహిని జగము శః ర్కరను నింప
 దంపతులు మోదవార్ధియ + ర్థింప వేడ్కఁ
 జూచుచున్నవి చుక్కలు + చూట్కు లలర
 మబ్బుతెరలను దీసి, ప్రే + ఘ యెదమోసి

నేననంత మహాక్షేశః + నిరతవిరహ
 దుర్నిమిత్తాల మొత్తాలు + దూఁగి తూఁగి
 పొంగి పొరలెడు దుఃఖ స + ముద్రమందు
 నిలుపు నీరయిపోవ త + జ్వలధిలోన
 నావయై యేగుచున్నది + నా మవంబు
 దానిపై నెక్కి యింతి కుం + తలము ! లారఁ
 బోసికొనుచున్న దెంతె వి + కాస మొవ్వు
 రాగ మానందవసులకు + లాగుచుండ
 వీణ నావను నడుపు చు + క్కానిలీల
 పంచుచున్నది నాద ప్ర + పంచమునకు
 నాదసంజనితాగ్నిచే + నావ దగ్ధ
 మై మహాతేజమున లీన + మయ్యె తుదకు.

౧

తే. నగలకంఠెను శీలమే + సాగను సతికి
 సతికిపతికంఠెవేరె దై + వతము లేఁడు
 సతి పతివ్రత గల్గునం + సారమరయ
 స్వర్గ మగునంచు నార్యోక్తి + చాటునతము

౨

తే. రమ్యకమనీయ యౌవనా + రంభవేళ
 రవికలోనున్న పైటలో + గ్రాలుచున్న
 ఒత్తుకొని వచ్చునట్టి యా + యువిదచనుల
 చూచుకంబులు తలలూపి + చూపుచుండె.

జాతీయవిద్య

చ. పాలముల గింజ లేరితిని + పోయి కులాయములన్ వసించు ప
క్షులు మధుపానమత్తమతి + జొక్కెడు తేటికొలంబు, పన్యభూ
ములఁ దిరుగాఁడుసత్వములు ; + భూజములున్, సచరాచరంబులే
వలనను జాతివిద్య కుల + పాఠముగాఁ బఠియించు నిత్యమున్,

మ. జననీవర్గము జన్మభూమిచయమున్ + జాతీయ విద్యా సమా
ర్చనముల్ సేయుఁబ్రపంచమంతయు సముత్సాహంబుతోనందుమా
తెనుఁగుంబాస రసానుమోదమున నెం + తే నింపు సొంపారు దీ
నిని పూజించెడువారిభాగ్య మింక ప + ర్లింపంగ సామాన్యమే.

మ. అరయన్ గోపదకోటి లోకమునఁగ + ల్యాణంబు చేకూరఁ బే
మరసొత్నాదిత జాతిగీతములు ర + మ్యంబొప్పఁగాఁ బాడి సో
మరసాస్వాదనమత్త చిత్తులెఱుగం + గారానిమాధుర్య ధు
ర్యరసొత్సాహము నింప నింపాసఁగు కా + వ్యంబున్న సామాన్యమే

చ. వనము రసాలసాలమునఁ + బాడెడుకోకిలగానఫక్కి యిం
పును మఱి సొంపునింపు నవ + మోహనగీతము కొవిదుండు పా
డును నిదురించుసంఘము క + డుంగడు భావరస ప్రపూర్ణమై
కనులను విచ్చి చూచు రవి + గాంచినపద్మచయంబుకై వడిన్.

శా. జాతీయప్రతిభా విభాసగుణ వి + జ్ఞానప్రదంబైన వి
ద్యాతేజస్సముదాయ మజ్జులు దివాం + ధఃప్రాయులౌ వారికిన్
బ్రీతిన్ గూర్చకపోవుఁగాక నిజ మా + తృప్తిమతో పాటు స
చ్చేతంబుల్ వికసించు దానను బ్రకాశించున్ స్వసంఘౌఘముల్

సీ. గగనవీధిని సుధా † కరుడుఁ వెన్నెలఁగాసి
 భూమి నానందాబ్ధి † ముంచినట్లు
 మొల్లమల్లెలు గులా † బులు నొత్తుఁగా బూసి
 వెలలేనిచేలువు గా † వించినట్లు
 మధుమాస సంధ్యా స † మయ రాగరుచి రాగ
 రుచి ప్రజామతియందు † నునిచినట్లు
 జంఘ్రపాంచాలికా † చయము సుధామధు
 రసము పాతలఁబోసి † యెసఁగినట్లు

తే. నేత్రవర్షంబు పులకిత † గాత్రమహిత
 మానసికసమారాధన † మండితంబు
 దివ్యసౌఖ్యంబు నిచ్చు జా † తీయవిద్య
 అట్టివిద్యనే సంఘంబు † లాశ్రయించు

సీ. వనధిలోపలమున్గి మణులు తీసినరీతి
 నిసుకలో బంగార † మేరినట్లు
 అరటులనుండి క † ప్పరము గైకొనుభాతి
 పూలలోపలి తేనె † బొందినట్లు
 తారలలో నరుం † ధతిని జూపినమాట్రి
 లతలయందత్తరు † లాగినట్లు
 కుటజములనుండి రం † గుల నెత్తు కైవడి
 పాలలోపల వెన్న † బడసినట్లు

సీ. స్వర్గంబుతో బోలు † సాధంబు నందన
 వనముతో నెనసెడు † వనము మాకు
 గాంధర్వసదృశమౌ † గానంబు వివిధ వి
 జ్ఞాన ప్రసంగ సం † గతులు మాకు
 అమృతసన్నిభ ఫలా † హారాన్నతో యముల్
 సాబగై న సకల వ † స్తువులు మాకు
 నిరత మానందంబు † నిత్యకల్యాణంబు
 వచ్చుతోరణముల † పంక్తి మాకు

తే, దేశభాషలఁ దెల్లట్లు † దీసినారొ
 లేక సహజమాధుర్య ర † త్నాకరంబు
 గలదొ గీర్వాణవా † జీ నొ గాదనంగ
 జేయుచున్నది యొండేది † సేయలేదు

తే. అఖిలభాగ్యాలవాలమై † యలరుమాకు
 నీప్సితార్థము లేవేళ † నిచ్చు మాకు
 అట్టి జాతీయవిద్య మా † యాత్మలందు
 నిలుచుఁగావుత తేజంబు † నిలుచునట్లు

సంశయము

౧

ఈ మంచు కొండల్లో
 ఈ మిట్ట పల్లాల
 ఈ మబ్బు యీ మాపు
 ఈ మాడ్కి నేనుండిపోనా
 ఈ ముసుగులో నేకలిసిపోనా

౨

ఈ చెట్లు ఈ తీగ
 లీ చేల ఈపూల
 ఈ చిత్ర చిత్రాల
 జూచి నే నాగిపోనా
 వేచి నేనై కలిసిపోనా

౩

ఈ గొడ్డు గుహలలో
 ఈ గోగు పొదలలో
 ఈ గోరువంకల
 మూగి నే నుండిపోనా
 ఈలాగు నేనిం దాగిపోనా

౪

ఈ యేటి దారుల్లో
 ఈ యెల్లు లీ పుల్లు
 లీ యసుక పుంతల్లో
 నాయంత నే దూరిపోనా
 నాయంత నేనై యుండిపోనా

౫

ఈ చంచు మూకల్లో
 ఈ చిమ్మ చీకల్లో
 ఈ చట్టు బండల్లో
 నాచికో నుండిపోనా
 దాచికో నుండిపోనా

౬

ఈ యేరు గాలిలో
 ఈ యడవి వీధుల్లో
 ఈ యాకు పొదలలో
 నే యొంటిగా నిల్చిపోనా
 నే రాయినై కలిసిపోనా

౭

ఈ కారు మేఘాలలో
 ఈ కొండ పొంతల్లో
 ఈ కోదు కొంపలా
 నాక మంచెంచుకోనా
 యేకమై నే యుండిపోనా

౮

ఈ పక్షి పాటల్లో
 ఈ పూల చెట్లల్లో
 ఏ పూట కాపూట
 నే పాడుకొని నిల్చిపోనా
 ఈ పాటలో నే కలిసిపోనా

౯

ఈ తిప్ప లీ తిన్నె
 లీ తీరు సెలయేరు
 లీ తోట లీ హేట
 లేతావులని చూచుకోనా
 నా త్రోవలనె నే వెళ్ళిపోనా

౧౦

ఈ పుణ్య భూముల్లో
 నా పూజ సలుపుచూ
 ఈ పండు ఫలములా
 నా పొట్ట నింపుకోలేనా
 నా ప్రాద్దు నేగడపుకోలేనా

౧౧

ఈ పంట కోలతో
 ఈ పొలము పండించి
 నా పాటచే జగము
 నే పాలనము చేయలేనా
 నేనా ఆలీషా నొన కాన.

వి ర హ ము

చ. అసువులు నోటవచ్చినవి + యక్కట నీకయి నిల్చియుండె నో
బిసరుహనేత్ర నేచనిన + వెన్నను వచ్చిన లాభమేమి నిన్
కసిమస వీడునే వలపు + నన్ గలశక్తి నినున్ దహింపగా
ససియని రాకపోయిన శ్మ + శానమునొద్దకు రాకపోదువే

జీ వ గీ త ము ౨

1. మురళిచే వినుకథ కట్టు + మొదలుపెట్టె
తన వియోగార్తి వెలిబోసి + కొన గడంగె
వెదురుబిడెమున నను గోసి + నదియె మొదలు
అస్మదాప్తవిషాద స్వ + రాప్తివలన
నశువులు రాల్చుచున్నవా + రాలుమగలు
ఏను కొరిన దేమంటె + యీయురమ్ము
విరహమున ముక్కముక్కలై + వెలసెనేని
అస్మదాప్తవిషాదంబు + నన్వయింతు
ఎవడు నిజనివాసమును బాసి + యేగునొక్క
వాడదేచోటు తిరిగి పో + వగఁ దలంచు

॥ముర॥

2. నే ననేకులతోఁ గూడి + యేడ్చినాను
మంచిచెడ్డలవారితో + మసలినాను
గాని నాకొక్కఁడును మిత్రు + డై నఁవాడు
గానరాలేదు తన యను + మానమందె
నిలిచి యెవరును నాగుట్టు + తెలియలేదు
నారహస్యము నాయశ్రు + ధారలకును

వేరుగాలేదు గాని యీ + వీక్షణములు
 శోత్రముల కది నిర్ణయం + చుటకు రాదు
 తనువునకుఁ బ్రాణమును బ్రాణ + మునకు తనువు
 దాగి లేదు గాని కనెడు + దారి యెవరి
 వాడుకను లేదు చూచిన + వారు లేరు ||ముర||

3. ఈ మురళినాద ముసురు గా + దింగలఁబు
 ఎవనియొద్దను నీయగ్ని + యెసఁగఁబోదో
 వాడభోగతిఁ బడి చెడ + వలసి వచ్చు
 కూర్మిగల యగ్ని మురళిలోఁ + గూర్చఁబడియె
 ప్రేమఁగలమత్తు సురలోనఁ + బెట్టఁబడియె
 ప్రియుని బాసినవారి కీ + వేణు వాప్త
 శరణమగు దీనితెరలు మా + తెరలుచించె
 మురళివంటి విషాగ్ని యె + వ్వరును గనరు
 మురళివంటి కృతజ్ఞ నె + వ్వరును గనరు
 మురళితెరవున రుధిరోక్తి + ముచ్చటించు
 'మజును' విరహార్తిచరితంబు + మాటలాడు ||ముర||

4. మురళివలెఁ బల్కుదాని మే + మిరుమొగంబు
 లున్నవని యెంతు మొకటూదు + చున్నవాని
 నోట దాఁగె రెండవకొన + పాటమిషను
 బాష్పములు రాల్చుచున్నది + బయలునందు
 దీని నాదృష్టిగలవారె + తెలియగలరు
 దీనిమర్మ మామర్మము + లోనఁ గలదు
 దీనిరవ మాతఁ డూదుట + లోనఁ గలదు

నిస్పృహుఁడు గాని యాస్పృహ ♦ నేరఁ డెప్పుడు
పలుకు వెలఁబెట్ట చెవిగాక ♦ గలరె యొరులు
ఈ మురళినాదమున భేద ♦ మెసఁకున్న
జగతి చక్కెరతో నింపఁ ♦ జాలకున్నె ||ముర||

5. మావగను పెక్కుదినములు ♦ మాసిపోయె
మావిపత్తులఁ బెక్కిండ్లు ♦ మరలిపోయె
ఎన్నినా శ్లేగినను భయ ♦ మెఱుఁగవైతి
వీవు పూతుఁడ వని మది ♦ నెంచుకొనుము
బంధము త్యజించి స్వాతంత్ర్య ♦ పదవి గనుము
ధనమునకు దాసుఁడై యెన్ని ♦ దినములుందు
వట్టి గాఙుపాత్రను నింప ♦ నదియునొక్క
దినము సరిపోవు వ్యయము జేసి ♦ నను నీవు
ఆశయను పాత్ర నిండఁబో ♦ దరయ శుక్తి
యందు తలమున్నఁగాని ము ♦ త్యములు గావు
ప్రేమచే వేనిదుస్తులు ♦ పిగులునొక్కొ
యతని కాశామలీమస ♦ మడఁగిపోవు
సుఖివగుము ప్రేమ మాయాత్మఁ ♦ జొచ్చి నీవు ||ముర||

నా కేటిసిగ్గు

అచికొంటిని ప్రణయ ర + త్నాలగనుల
కొల్లఁగొట్టితి ప్రేమ ని + గూఢసీమ
దోచుకొంటిని విరహకా + జూచి జూచి
సంగ్రహించితి రాగ ర + సంబుడంబు
పాలుగూడితి ప్రణయ ర + త్నాలగనుల
నింక నస్తేయ మేది నా + కేటిసిగ్గు
ఇంక వ్రతభీతి యేది నా + కేటియెగ్గు
మేఘముల తొంగిచూచెడు + మెఱపుపసిడి
కుసుమసతు లిచ్చు పుష్పాడి + కుంకుమంబు
కులుకుబేడిసమీల కొం + దళుకు వెండి
శర్వరీకన్య తలమీది + చంద్రవంక
నెచ్చెలీ ! నీవని యెఱింగి + నెమకినెమకి
దోచుకొనిపోయి దాచుకో + జూచినాను
ఇంక నస్తేయ మేది నా + కేటిసిగ్గు
ప్రకృతిజవరాలి కేదార + రాగరసము
రిక్కగము లంటి రాచు గో + రింట కెంపు
కలువ వగకాని తేట వె + న్నెలలసుధలు
అబ్బసన్నిభ విహృతివే + బ్యాంబకములు
నెచ్చెలీ నీవని యెరింగి + నిలిచి నిలిచి
దోచుకొని పోయి దాచుకో + జూచినాను
ఇంక నస్తేయ మేది నా + కేటిసిగ్గు
ఇంక వ్రతభీతి యేది నా + కేటి యెగ్గు.

పాతి వత్సము

చ. సతులు వివేకవంతులును + సాధులు గావలె గాని విద్యయే
గతి యనరాదు గృహ్యమగు + కార్య మనుశ్శ్రుత మభ్యసించి స
చ్చతురతతో బనుల్ సలిపి + చారుయశంబును పొంది మంచి సం
తతి గనుచుండగా భరత + ధాత్రి కొఱంతల నెంచనేటికిన్.

క. మీతల్లి మీవిధంబున
వ్రాతయు విద్యయు కవిత్వ + పద్ధతి గనియే
ఖ్యాతిగ మిము గన్నదె సతి
యై తనతల్లివలె గన్న + దారయవలదే.

తే. విద్యలేనట్టి యువతులు + విధవలనుట
సభ్యమే నాతిజాతికి + సరస మెఱుంగ
కూరకే చేతికొలది వ్రా + యుటకు జంకు
వలదె కొవిదతతి లేరె + వసుధయందు.

తే. స్త్రీ కవస్యంబు చదువని + చెప్పవలయు
చదువు వలదని వారించు + సారమతులు
లేరు మనధాత్రి నిప్పడు + భారతాఖ్య
భూమి క్రమముగ నభివృద్ధి + బొందుచుండె.

క. చదివెయు నజ్ఞానముబడి
పదపడి భ్రష్టయిన స్త్రీలు + వారాంగనలన్
పదుగురఁ గాంచగలేదే
చదువు వివేకంబు వలయు + సత్సంతతికిన్.

ఆ, చిలుక చదువగలదు + చిన్నారీశారిక
 శాస్త్రచర్చ సేయ + సాహసించు
 ముద్దుపళని మున్ను + ముద్దరాండ్లును విద్దె
 నేర్చియున్న గుణము + నేర్చినారె

క. నీతికి విద్యకు పరిచయ
 మేతీరుననై న లేదు + హీనాత్ములు దు
 ర్వాతులకు విద్య + యుండిన
 నీతి యలవడదు విరించి + నేర్పిననైనన్.

క. పుట్టకనుండి వివేకము
 పుట్టఁగవలెఁగాని మధ్య + పుట్టదు విద్యన్
 దుట్టతుదకు చదివిన ని
 ప్పట్టున వాదించువారి + వాదము చదురే

క. తెలియని యంశంబులలో
 తెలిసినయటులన్ నటింప + ధీరగుణంజే
 మలకలు తగులంబెట్టిన
 బలుకోశాగార మేదొ + బలుకగవలదే

తే. ధనము దేశంబు విజయ సా + ధనముచేత
 తురక లార్కులయట్లు సం + గరమునందు
 బడసిరే గాని గ్రంథముల్ + బల్మిగాల్పు
 లేదు నిజ మింకను తెలియ + లేదు మీకు

క. సతి సభకేగుట లజ్జా
పతి కది సంగతము గాదు + భరతావనిలో
పతియన్న గౌరవము స
ద్రవ్యతము ననుశ్రుతముగాను + వచ్చుటకతనన్.

తే. గార్హ్యకృత్యముల్ కులకాంత + గాక యొరులు
చేయజాలరు సద్విద్య + చిన్ననాడె
తల్లినేర్పును నదియెపో + తరుణులకును
భూషితం బగు సభ కెక్క + దూషితంబు

క. ఏనాటిసతులు సభలను
న్యూనాధికఫక్కి గదిరి + నుడివిరొ మనకున్
జ్ఞానోదయకాలం బపు
డెనాడె వదలిపోయె + నే లీ యుబుసుల్.

సీ. ఆ నాటి యజ్ఞంబు + లీ నాడు నున్నవా
వానియర్థము మన + వల్లగాదు
ఆ నాటి పెండ్లిండు + లీ నాడు నున్నవా
వానిచైదము మన + వల్లగాదు
ఆ నాటి రణవిద్య + లీ నాడు నున్నవా
వానివైఖరి మన + వల్లగాదు
ఆ నాటి జాతైక్య + మీ నాడు మన్నదా
వానిసంగతి మన + వల్లగాదు

తే. నాటిరాజ్యాంగ నీతియు + నాటిఫక్కి
యేదియును మనవల్ల కా + బోదు గాన
ఆ దినంబు లా కాలంబు + లరిగె నిపుడు
ప్రస్తుతపురీతి సవరింప + వలయు జాతి.

క. శ్వేతముఖాంగనవలె మన

శాతేక్షణకున్ హితంబు + సలిపిన నది వి

ఖ్యాతయశం బిడ దిల నే

జాతిఖగం బట్టు పలుక + శ్లాఘ్యముగాదే.

ఆ. కోయ కొండజాతి + కోమలు లాత్మనా

ధులును పరులు నృత్య + ములు నొనర్చు

నల్లె శ్వేతముఖులు + నల్లారుముద్దుల

నాట్యమాడుదు రదె + నాగరికత.

శా. గోషాపద్ధతి మంచిదంచు వడి మీ + కున్ జెప్ప గాలేము సం

తోషంబార వివేకులైన తమతో + తుల్యోన్నతిన్ బొందు స

ద్యోషారత్న సభాంతరంబు నరుగన్ + యుక్తంబు కాదేని దు

ర్దోషం బన్యులతో సయాటము సదు + ద్యోగంబుగా దింతికిన్.

అ. గర్భధారణంబు + కడుకష్టమునకాన్పు

పాలు నీరు పోయు + పనుల నింట

కష్టపడంగ నింతి + నొప్పవ్రాసిన స్రస్ట

సృష్టి తెగడవలయు + జేడెలార.

తే. బ్రహ్మచర్యంబు వనితకు + బనికిరాక

కాదు బ్రహ్మచారిణియైన + కాంత లితర

దేశమున నెట్టులున్నారో + తెలియవలదె

వలదు మనకట్టి యగచ్ఛాట్లు + కలలనై న.

క. సతి యతికావచ్చును దు
 ర్మతు లామెను బట్టి బల్మి + మానము జెరుపన్
 గతియేమి పురుషయతి కా
 గతి పట్ట దరాజకంపు + కానలనైనన్

తే. కడుపులోపల చత్తైన + గదలకుంత
 హాయిగా నాంగ్ల రాజ్యాన + నల్లరుకతన
 నెన్నియేనియు సవరణల్ + పన్నవచ్చు
 కాని కాలధర్మముఁ జూచి + కడఁగవలయు.

తే. మీ కవిత్వంబు మీ విద్య + మీ ప్రబోధ
 మందముగ దోచె మాకు నా + నందమయ్యె
 నందులోపల మా హిత + మరయుటకును
 వ్రాసియుంటిమి గాని దూ + రగను గాదు

తే పు

౧

మాకు ఇచ్చేదేమి ?
మాకు నచ్చేదేమి ?
మాకు వచ్చేదేమి ?
మాకు బిచ్చంబేమి ?
పెట్టబోతారా ? లేక
కట్ట వస్తార ?

౨

మాది మాకుండేది
మాసొత్తు మాసొమ్ము
మాసొంత పొలములు
మాది మాకిచ్చేది
మాకు చెప్పాలా ? లేక
మీకు చెప్పాల ?

౩

మావారి రక్తంబు
మా వారి కండలు
మావారి ప్రాణాలు
ఈనేల బలివేసి
ఈభూమి తెగకోసి
ఈపొలములో దోసి
మేము గడియించి ; ఇట

మేము నివసించి
 పండించినాము ఈ
 ఎండిపోయిన బీళ్ళు
 ఖండించినాము దో
 ర్దండరక్కసి రాళ్ళు
 నిండించితిమి ప్రేమ
 రసవాహినులనేల
 స్వర్గలక్ష్మిని దింపి
 పూజించినాము, అట్లు
 రూపించినాము.

౪

మా నెత్తురేరులు
 మా కండపడవలు
 మా యుద్ధభూముల్లో
 మేము నడిపించి
 మేము సాగించి
 మేము లంఘించి
 మా జన్మహక్కును
 మేము గడియించి
 మాకున్న తేజంబు
 మేము చూపించి
 మాకున్న శౌర్యంబు
 మేము నడిపించి
 మా యెట్టజెందాను

మేము ఎగరేసి
 మా శక్తి మారక్తి
 మేము కనపర్చి
 మా జన్మహక్కును
 మేము గొన్నాము
 మా జన్మసొత్తును
 మేము గొన్నాము

౨౪

దివి నున్న గంగను
 నేల దింపాము
 మందిరము సావేలు
 మలిపించి నాము
 వాసుకిని కవ్వంబు
 గా గొట్టినాము
 రాకాసిమూకల
 కడతేర్చినాము
 మిన్నంటిపోవగ
 మెట్లు గట్టాము
 వింధ్య హిమాలయా
 లెక్కి ఏలాము
 హాలాహలంబులా
 ద్రావి చూచాము
 సప్తసముద్రాల
 దాటివెళ్ళాము

ఆలంక యీలంక
 కలచివేశాము
 సామగానంబుల
 చేసి విన్నాము
 సోమకాద్యసురుల
 చూరగొన్నాము
 త్రిపురాసురుల మట్టి
 పాతేసినాము
 శరవాహినుల నీడ
 మేము పెరిగాము
 అరిశతఘ్నులు రొమ్ము
 ఎదురొడ్డినాము
 మమ్ము నేలంటేసి
 మా సారు కడతేర్చి
 మా సంగతిని మార్చి
 మా పైని ప్రళయాలు
 మా పైని ఘోరాలు
 అగ్ని కురిపించి
 మమ్ము పరీక్షించి
 చూచితివి కాలంబు
 ఏచితివి బాణాలు
 రాచితివి నేలంట
 అచిత్రచిత్రాలు
 అ అష్టకష్టాలు
 అనాటినుండి మా

ప్రాణాలపై పిడుగు
 లెన్నిటినో రాలిచ్చి మా
 చెన్ను కడతేర్చినా
 మాపేరు మాడదు
 మాజాతి మాయింప
 గా లేక పోయావు
 నీవల్ల కాదింక
 నీశక్తి లే దింక
 మేము మారాజ్యంబు
 నేలుకొంటాము
 జగ మాచికొంటాము

౬

కొనవూపి రుంటేను.
 కొనచూపు లుంటేను
 విను ఓపికుంటేను
 డబ్బంత మీయింట
 మబ్బంత మాయింట
 బెట్టుకొంటామా
 తనబిచ్చ మడిగెదయా ?

౭

రాట మెత్తిననాడె
 ఆరాట మెత్తెను మీకు
 కాటకం బాసాడి
 తోక రూడించి

మీత్రోప పట్టించి
 మీ చెంత చేరింది
 ఆదెబ్బతో మీరు
 దొబ్బి వేసారు
 ఆ దెబ్బతో మీరు
 సాగిపోయారు

౯

దినవెత్స ముంటేను
 తినకూడు కనబడితే
 ఇనువెంట బోవుచు
 మనచూచు మాపల్లె
 జనము కాపాడెటం
 ఘనశాశనంబేది ?
 గావించివారె మమ్ము
 వీక్షించినారె.

౧౦

ఆ కంచురధములు
 ఆ కారుమెకములు
 నల్లేరుపై బళ్ళ
 నడిపించినారు
 పాలేరులను బట్టి
 పీడించినారు.

౧౦

రాగలలో నున్న
రాగాలు మీగుండె
లాగేటి పికెటి
నాగేటిచాలల్లో
మాగొంతుకల కోత
క్రొన్నెత్తురుల మోత
లో దాగియున్నట్టి
యోగ మాయశక్తి
మీగొంతుకల పట్టి
సాగి దీసేరోజు
వేగిపోయె ఘోష
లాగివేసే రాజు
మీరు గంటారా ?
మీరు వింటారా ?

౧౧

నెలవంక నుదురుబా
వలిగ్రాలు చెవులు చే
రలగొల్చు కనులు చా
రలగొల్చు కురులు ఆ
తిలకంబు నుదిటిపై
నలుసంత చేర్చుక్క
నలుపుతో చెక్కిళ్ళు

వెలయించు సింగారు
 గల కాటుకల సారు
 తులలేని బారు న
 వ్యలపారు రప సము
 జ్వలమైన సెలయేరు
 ఎలజవ్వనపుతీరు
 కలిగెడు బంగారు
 పాలముల కాచు
 కాపుల తెలుగునేల
 వెలలేని వెలయాలి
 తెలతెల్లబోయేటి
 తులువల కలకట్టి
 కలగూరగంపలో
 పలనుంచి దుగ్గాని
 వెలకమ్మి అంగళ్ళ
 గల సోయగముజూచి
 వెలయించు కాలంబు
 తలచేవు చూచేవు
 ఆలీషా పాటలో
 నైక్యమై పోయి
 అనందవశమయి పోయి.

గాంధీ

ఉ. పూజితమై దిగంతముల † మ్రోయ సహాయ విదూరచారు వి
 భ్రాజితపుణ్యమార్గము స్వ † రాజ్య రథంబున గాంధీ యెక్కి రం
 డే జనులార ! యంచును స † ముజ్జ్వలైతైలిని బిల్చుచుండ మీ
 రా జనకున్ మహాత్ముని † వెంట పడండి కరంబు మేలగున్

శా. ఇంద్రుం డప్పడు గొల్లపల్లెపయి రా † యిన్ రప్పలున్ రువ్వ ని
 స్తంద్రుండై నమురారి కొండ తన త † ర్జన్యగ్రమం దెత్తి ధీ
 సాంద్రుండై ప్రజ గాచినట్టుల కరమ్ † చండ్గాంధీ మిమ్మెల్ల నా
 చంద్రార్కంబు సముద్ధరించును స్వరాజ్యంబున్ బ్రతిష్ఠించియున్

మ. తనదేహం బణుమాత్రమైనను మహా † త్మాగాంధీ యధ్యాత్మ వి
 ద్యను బ్రహ్మాండ శరీరుడై భరత దే † శానర్థమున్ బాపగా
 ఘన యజ్ఞం బసహాయమంత్రమున దా † గావించుచున్నాడు వే
 జనుడీ కూరనిరంకుశ ప్రభు దురా † చారాజ్యమున్ బోయగన్,

సీ. హిందూముసల్మాను † లేకమైనా రన్న
 గాంధీమహాత్ముని † కతనగాదె
 మధుమాంసములు మెక్క † మానివేసి రటన్న
 గాంధీమహాత్ముని † కతనగాదె
 అన్యదేశపుబట్ట † లంట మాని రటన్న
 గాంధీమహాత్ముని † కతనగాదె
 దాస్యశృంఖలత్రెంచి † తల్లిగాచి రటన్న
 గాంధీమహాత్ముని † కతనగాదె

గీ. అపదలుబాసె నిహసాఖ్య † మబ్బెనన్న
 గాంధీకి జయ మనియెడు శం † ఖమున గాదె
 అతిపవిత్రమైన స్వరాజ్య † మబ్బెనన్న
 గాంధీకి జయ మనియెడు శం † ఖమునగాదె.

సీ. శాసనసభలు మీ + సాలపై తేనెలు
 కుక్షింభరుల కొల్వు + కూట మనియు
 అంగ్ల కళాశాల + అవి గులాంబానాలు
 బానిసీలకు రచ్చ + పట్టు లనియు
 బ్రిటిషు కోర్టులు జ్యూత్ + గృహకదంబంబులు
 కల్రిపేరితుల కది + కాణయాచి
 బిరుదులు విందులు + నుణిపోయుతాళ్ళవి
 ఖానిఖై దీల సం + కులము లనియు

గీ. వీని వర్ణించి బ్రతికెడు + విధము జూపి
 రాట మను విరాట్పురుషు నా + రాధనంబు
 నేర్పినాడు విజ్ఞానంబు + నేర్పినాడు
 సాంద్రగుణకంధి శ్రీ కరం + చంద్రగాంధి.

ప్రకృతివిలసనము

చ. సలలిత శక్రనీలమణి + సన్నిభమైన నభంబునందుఁ దా
 రల మఱపించి మించు తిమి + రంబును రూపడఁగించి కాంచనో
 జ్జ్వల జలజాత పుంజముల + ప్రజ్వలతన్ దొలఁగించి వేడ్కతో
 గలువలజేఁడు వెన్నెలలఁ + గాయును మోదముతోడ నైక్యమై.

చ. జలకములాడు తామరల + చాడ్పునఁ బ్రేక్షణమాలికామనో
 జ్జలనితమండలంబులు భృ + శంబుగఁ దన్నిజనాథుపైఁ దమిన్
 జిలుకుచుఁ జంచలేక్షణలు + చిత్ర లస త్పరిరంభసంభ్రమం
 బులను వెలార్చునప్పుడు ప్ర + మోదము లీసము జెందు కాంతితోన్.

- ఉ. వారనిప్రేమలూరు వన + వాటికలన్ జెలువారు చారు కా
సారములన్ మృణాళములు + సాగి సరోజములన్ వెలార్చు సిం
గారము మీరునప్పు డవి + గానము సేయుచు' నున్న యప్పు డిం
పారురసంబు మోదమున + నైక్యము నొందు విలాస మేర్పడన్.
- చ. అరవిరులందు సూర్యకిర + జావళి బంగరుమేలిపూతలన్
బరపి నవీనసారభము + పాదుకొనన్ బచరించి సంధ్యలన్
దరుణ విలాస కాంతుల న + జాండము ముంచి ప్రచండదీధితుల్
తొరగి మ నోహరం జగుచు + దోచు రసం బెనయించుఁ గాంతితోన్.
- చ. అలిగి లతాంగి వెండియు ద + యారస ముప్పుతిలంగ నాధుమైఁ
గలిగినప్రేమఁ బట్టక వి + కాసముఖాబ్జమునందు లేత న
వ్వొలయ నొయారమున్ వెలికి + నుమ్మలికంబుగ సంతరించి క
న్గొలుకుల నీరు నించుతరి + గూర్కొను హర్షముతోడఁ దేజమున్.

ఎ వ రు ?

ఎవరు నవ్వరి ? ముత్యాల + నెవరు రాల్చి
నారు దోగు నీ యెల జవ్వ + నంబు ధవళ
కేతకీధూళి నెనసి యీ + రీతి సాగసు
సాంధ్యరాగాల రాగాల + సంతరించి
ఎగురుచున్నది వాసనా + హ్నిక సుషుప్తి
మైమఱచిపోయె భ్రమర మిం + కేమిపాడు
కీటకం బిది దగ్ధ సం + కీర్ణరాగ
రససముజ్జ్వలమైన యీ + రజని తమసు
హస్తములు చాచి యెలుఁగెత్తి + స్వస్తి చెప్పె
నింక ప్రేమపాఠాలు కో + యిలకు నేర్చి
పంపె నెవ్వరు ? ఈ నవ్వు + పట్టరాని

అట్టహాసాల దోయిళ్ళు + బెట్టి లాజ
 లవె తలంబ్రాలు జల్లు + నీలవలినూత్తు
 పుష్పలావికకేసి యే + మోమువెట్టి
 పళ్ళ నికిలించు నొకరేయి + పట్టు గ్రహణ
 కాలమని యెంచదేమి ? శృం + గారరవ ను
 ధా సముత్సవ మెద ముద్రి + తంబులైన
 మచ్చలను మాపగలదె యే + మాపుకైన
 నవ్వు ముత్యాలు నొడులందు + నివ్వటిలంగ
 ఏరు ద్వారాలు విప్పి రా + రేమిచెప్ప.

కా వ్య ము

చ. కచ కుచ వర్ణనాలనిత + కావ్యము లెన్ని తెలుంగుబాసలో
 ప్రచురములై వెలార్చుచు ప్ర + పంచమునందు చికాకుసేయ వా
 ప్రచురము ప్రాతదప్పటము + భ్రాంతిని నెచ్చియుకొత్తకుండలో
 పచనము జేసినట్లగు సె + బాసన నొప్ప చరిత్ర లారయన్.

చ. కవియుఁ జరిత్రకారుఁడు యు + గంబును దేశము కాలభేదముల్
 దవిలి విమర్శజేసి తన + దారికి వచ్చు ప్రమాణవాక్యముల్
 సవరణఁ జేసి వ్రాయు స్తవ + శల్యపరీక్షలఁ జేసిచేసి యా
 జపమును లేఖనీలనిత + సంగతి గాంచి నుతింతు సత్కవుల్.

మ. ఘను లొనొనన నొక్కపూతమగు స + త్కావ్యంబు నిద్ధాత్రిఁ జా
 లును, పెక్కెల ? నుళక్కి పాత్రములు వే + లున్ వందలున్ బోసి
 యచ్చున గుడ్డించెడు కౌలుకట్టలవి బూ + జుల్ పుర్వులున్ బట్టిపా
 వును కాలంబె విమర్శసేయు సదన + త్రూజ్యప్రకారంబులన్.

వి మ ర్శ కు ని క ల ము

పాచకుని చీపు రిది శుభ్ర † వస్త్రములకు
వెల్ల వేయ వచ్చెను నిలు † వెల్ల నదిగో
గాలిచే ప్రచలితమై వి † కాస వికచ
మైన నెమలి పింఛముతో స † మాన మనుచు
పోల్చు హాస్యగాని వచస్సు † పోలె నీ వి
మర్శకుని చేతికలము కు † మ్మరెడుగంటె
ఈ యుషస్సు సంధ్యారాగ † మిరుల నెసని
వెలుగు చీకట్ల పురుడించు † వేగు చుక్క
చక్కగా నొప్పనిడుకొన్న † సోయగంబు
నవ్వులో పెట్టి యెగతాళి † నివ్వటిలఁగ
ఈ యజండము మేల్మును † గో యనంగ
దాల్చి పలికెడు నీ ప్రేమ † పాఠములను
కుంచితో రాగరసము నే † కొంచమైన
పూయఁగలవారు గలరె యే † ప్రాద్దుకెన
ఇదిగో మైరేయ భాండంబు † ఇది ప్రశాంత
మైన మధుశాల యిందు వే † దాంతు లుండు
కొలుపు కూటంబు జవరాండ్ర † కురుల రాలు
కుసుమ సారభ మదె † నొప్ప కుంకుమంబు
పదములను గ్రాలు పారాణి † పట్ట పగ్గ
ములు వెలార్చెడు జవ్వన † ముల పిలాస
లాలసంబు తొల్కారు మే † ఘాల మెఱుపు
తీగ రతనాల కమ్ముల † వేగు లందు
గుల్కు ప్రణయిని వెట్టిన † కోపరసము

నీరసము సేయఁదగునె యె + వ్వారికైన
 ఈయమోషు జీవిత నిర్వ + రీయ సుప్ర
 శాంతి నట్టేట పారి బా + హ్యంతరముల
 పొంగి పొల్లి పొలాల వా + పోవునట్లు
 జేరి కేదారముల నెఱ్ఱ + జీర లొలయ
 తిరిగి వెన్నాడి యీవేడి + తిన్నెలందు
 పారుచున్నది తన పూర్వ + వాసనా ప్ర
 సక్తి పదలక యీ సము + త్సాహమందు
 వీదొ ప్రళయంబు రూపించు + నేదొ గొప్ప
 నాశనంబున్న దీ రహ + శ్యాశయమున
 ఎన్ని నేర్చినఁ దెలియ లే + కున్నగాని.

శుష్క పుష్పాలు

నేల రాలిన శుష్క పుష్పం + పుష్పాల వంక
నెవరు చూతురు ? దోయిళ్ళ + నెవరు గొందు ?
రీ మహాతపదగ్ధార్త + భూమి గ్రాగి
సమసి పోవలసినదె జం + యూవిలాన
నెగిరి పోవలసినదె వా + హినుల దోగి
చనవలసినదె సాగర + సంగమముల
కింక గత్యంతరంబు వే + తేమి కలదు
జంక మార్గాంతరంబు వే + తేమి కలదు ?
వాసనల జిమ్ము లతలంటి + వాలుగొమ్మ
లందికొని చల్లగాలి క + ల్లారు ముద్దు
లోలుక నుయ్యాల లూగి న + వ్యోలయ వికసి
తాకులను నెత్తి విశ్వం సాం + దర్య గరిమ
సీసడించుచు కేరి కై + చేసి చేసి
కాలహతి రాలినట్టి యీ + పూల నెవరు
దీసికొందురు తొంటి యు + దీర్ఘభావ
భావరస వాహినులఁ దేలి + పోవు నట్టి
సాగసు దిద్దగ లతనంటి + నెగడు గనఁగ
నిమ్న సోపానములఁ బడి + నేద్రవోవు
ఈ పరాగా వరోహ + సు మాప జయము
వాసనలఁ గూర్చి తనదు సం + దేశ మీ య
జాండమునఁ బెట్టి పోవఁ గూ + ర్చుండె కాని
గుణము గ్రహించు వారు నె + క్కుడుగ లేరు
పతనహతి పోవు వారిభా + వముల యందు

పెద్దపెద్ద కోర్కెలు తాండ † వించు నంతె
 కాని కొనసాగ దందు నొ † క్కటియుఁ గూడ
 ఈ పరాగంబు పుష్ప ప † వృత్తి జేసి
 వాసనల దోఁగి పరిణామ † వాసరముల
 దాగి తద్దీక్ష మృత్తికా † రాగములను
 మార్చుకొన్నది పూజ్యత † గూర్చుకొన్న
 దిదియె జన్మాంతరంబు ము † క్రిత్య మిదియె
 ఇదియ వస్తువు ; వస్తువే † టిదియె తునిగి
 రాలినట్టి పువ్వు లవె ప † రాగ రూప
 మున సుధాకలశంబులై † పువ్వు బొండ్ల
 మస్తకము లెక్కి సొంపారు † మధుసమృద్ధి.

ప్రకృతిపాడినగీతము

ఎదుటివానిపచ్చను జూచి + యేడ్చుచెనఁటి
 వానికంటెను మఱి పగ + వాఁడు లేఁడు.
 ఎదుటివానిపచ్చను సహి + యించునట్టి
 వానికంటె హితుండగు + వాఁడు లేఁడు
 యోగ్యతయు విద్యయును గల్గి + యొప్పునట్టి
 వారల నసూయపడునట్టి + వారు చూచి
 యేడ్చెదరు ; వారిసొమ్ము పో + యిన విధానఁ
 గాన వారినిఁ జేరఁగఁ + గడఁగవలదు.
 సొగసుగానుండు పువ్వును + జూడలేని
 కూళలకు కంటకము రీతిఁ + గూర్చుచుండు
 కరమువెలుఁగొందు సూర్యునిఁ + గాంచలేని
 గబ్బిలముతిట్టు రవి కర్మ + సాక్షి గాదె
 ఎండమావులయందు నీ + రుండవచ్చు
 కటికవానిమనస్సులోఁ + గనికరంబు
 గలుగవచ్చు నసూయను + గ్రాగువాని
 హృదయసీమ దయాలేశ + మెసఁగఁబోదు
 ఎవఁడు కష్టాలు పడి పడి + యొప్పుడో యొ
 కప్పు డనుకొనకుండ + సుఖానుభూతి
 కలిగెనేని వానికి దాని + విలువ తెలియు
 కూటిరుచిఁ గాంచు నాకలిఁ + గొన్నవాడె
 ప్రేయసిని జెంత గూర్చుండ + బెట్టుకొనిన
 వానికిని ప్రియావిరహంబు + వలనఁ బరిత
 పించుచును నామెరాక వీ + కించువాని

కరయఁ గొండంత తారత † మృంబు గలదు
 జ్ఞానధనము గడించిన † వాని కరయ
 దుర్లభంబులు లేవు పా † ధోధిముంచి
 పైకి తెచ్చిన బుద్ధి యె † వ్వనికిఁ దోచు
 విద్య మూఁడవకన్ను భా † వించెనేని.
 ధనికులగృహంగణములు భూ † తలమునుండి
 పడి నశించు ; విద్వాంసుని † వాణి దిన ది
 న ప్రవర్తమానము గాంచు † సుప్రసిద్ధ
 శుక్లపక్షపాకరు † శోభఁ దనరి.

కరిణి యగచాట్లు వడుటకై † ధరణి ధరము
 నెక్కిపోవగఁ గరినాథుఁ † డెఱుఁగఁడయ్యె ;
 గండములవ్రాలు తుమ్మెద † దిండు రేఁపి
 పొవునేకాని సహచరిఁ † బొక్కు వినఁడు.

భానుబింబంబు చెడదు స్వ † రాఘనవలన ;
 చంద్రుఁ డుడుగఁడు నీరదా † చ్ఛాదనమున ;
 అహము లాగవు గడయార † మూఁగియున్న ;
 భస్మ మలఁదిన నుదిటిపై † వ్రాత పొదు.

భారతమాత కాలము

ఉ. భారతమాత ! నీ స్వపద + భాగ్య మనంత మగాధమిహ్నదా
గారము పారశాలవలెఁ + గ్రాలి మహామహిమాస్పదంబునై
ధారుణి నెల్లవిద్యలకుఁ + దావలమై విలసిల్లి “పైను” కా
ధారము నై జగద్ధిత వి + ధానము దెచ్చె సుధాప్రవాహమై

ఉ. భారతమాత ! నిన్నుఁ బరి + పాలనఁ జేసినవారు కీర్తి గ
న్నారు ; విలాస మేర్పడ న + నంతశుభంబులు గాంచి స్వర్గ దీ
నారములన్ గడించి చని + నారు ; పసుధరలందు మేటి ప
న్నారుగదమ్మ నిన్ ధరణి + నాథులు యోధులు చిత్రమేర్పడన్.

ఉ. భారతయుద్ధవీరు లేవి + వాడిరో ఆ నిశితాస్త్రశస్త్రవి
స్త్రామె నేటికిన్ విజయ + సాధనమై విలసిల్లు ; వారి దు
ర్వార తపస్సమాధియె ప్ప + పంచవిధానపదార్థవాద సం
స్కారము ; ధాత్రి నిప్పు డదె + శాంతినినేర్చుచునున్న దారయన్

ఉ. ఆ యమునానదీ పరిస + రావని వేణువుఁ బూని యా సుధా
మేయమనోజ్ఞగానరవ + మిశ్రితగీతము లేవి పాడెనా
ఆ యపురాపరాగరస + మందు యథార్థమె గీతయం దుపా
ధ్యాయునిరీతిఁ గృష్ణుఁ డమ్మ + తాకృతిఁ జెప్పె జగంబు మెచ్చగన్

సీ. ఈతేడు జగములు + వీరులై గెల్చి ఘం

టా పథంబులు చేసి + చూపునాఁడు

దివ్యుల మెప్పించి + దివ్యాపగను బట్టి

దివినుండి నేలకు + దింపునాఁడు

రక్కసులను బోర † రక్తముల్ పాటించి,

శరవాహనుల మ్రోల † బెరుగునాడు

సామగానంబులు † సవనంబు లొనరించి,

సర్పాల నాహుతి † సలుపునాడు

తే. భారతీయ యశఃకాంత † ప్రణుత గీతి

కలను దిక్కుంభికుంభాల † నిలిచిపాడె

నాటి జాతీయగీతి యే † నాటికైన

మఱవఁగాలేవు కాలమా † చెఱుపలేవు.

శా. నీకున్ జ్ఞాపకముండవచ్చు విశిఖా † నీకంబు వర్ధించి ము

ల్లోకంబుల్ తెగమాడ్చునాడు దనుజుల్ † పుత్తెంచి విశ్వంబు దా

మాకర్షించెడునాడు కాలయవనుల్ † మార్కొన్నయుద్ధాల ని

స్సీ కాలంబ జయాంకదుందుభు లవే † మ్రోయింపఁగాలేదొకో.

పే మ

- శా. ఏడీ మాయలబాటసారి హృదయం + బేనాడె గొంపోయి యీ
వాడే త్రొక్కెడు రాడు మాయుబుసులన్ + వర్ణించి మాజోక్యమే
తేడే యీవిసుర గేల యీముసుగులో + దింపన్ గతం బేమి హా
నేడి యశువు లేఱులై యరగి వా + నిన్ దోడి తేకుండునే.
- శా. లేవో దొంగిలిపోవు సామ్ములు ధరన్ + లేవో హిరణ్యంబులున్
లేవో మానస మిట్లు దొంగిలిన గే + లిన్ సేయరే లోకు లెం
తే విశ్వాసిగఁ బ్రమపాతములు చె + ప్పేవానిగా వచ్చి యా
త్రోవే మానితి వాసఁబెట్టితివి స్వా + ధుల్ మైత్రి నూహింతురే.
- శా. పాటల్ పాడిన నాటలాడిన ప్రగ + ల్బంబార వర్ణించి మో
మాటం బేమియు లేక వెంటఁ దిరుగన్ + మావాడలన్ దొక్కి మా
మాటెయెత్తఁడునేడు మాహృదయముల్ + మానుండి కొంపోయి యె
చ్చోటో పెటెను జీవహీనులగు మా + జోక్యంబు లేకుండగన్.
- శా. ఏమో వచ్చును మోసగించఁడు మహా + స్వేచ్ఛా విహారక్రియా
సామర్థ్యంబున ప్రేమపాతకలనా + సాహిత్య సర్వస్వ వి
ద్యామాహాత్యము లిచ్చిపోవునను మిథ్యాభ్యాంతి నాస్వాంతమ
య్యోమాటాడక నిచ్చివేసితి గృత + ఘ్నాద్వేగ మూహింపకే.
- శా. బాసన్ జేసితి వాసఁబెట్టితివి మా + భావంబులోఁ బ్రేమలన్
బూసల్ గ్రుచ్చినయట్లు పేర్చితివి యా + మోదంబు రాగంబు మా
కోసంబో భవదీయవంచన కళా + గారాంతరప్రాభవా
భ్యాసంబో మము వీడి పోతి విటు మా + యా నాటకం బుండునే.

శా. ఆహా యా మురళీనినాద మదె సం + ధ్యారాగమం దై క్యమై
 ఊహాతీతర సైకమాధురి నదే + యూరించు నీతీరు వ్యా
 మోహంబేటికిఁ బెట్టు మాధవుఁడు నా + ముందేల రాబోవఁ డీ
 దేహం బాతని పాటకై యిడితి సం + దేహించునే కైకొనన్.

శా. నీకై నీమహనీయమైన మురళీ + నిర్వాజగానామృతా
 స్తోకై కోక్త్యనురాగ రాగ నటనా + శోభావిలాసంబు నెం
 తే కన్నారగఁ జూచి జీవితము తృ + ప్తిన్ బుచ్చి నీ కిచ్చు మా
 పై కారుణ్యము లేదె లేదె యెద వి + శ్వాసంబు విశ్వాత్మకా !

కాలము

కాలమా ! నిన్ను వర్ణింపఁ + గా తరంబె
 ఎవరు నీ నా వివాదము + లెఱుఁగువారు
 ఏది రేయుంబవళ్ళచే + నెఱుగఁబడెనో
 ఏది పరిణామకలితమై + యెలమి గలదో
 ఏది రవితారకలచేత + నిముడనిదియో
 ఏది నేను కొలిచి చెప్ప + నీయనిదియో
 ఏది క్షణికంపు మోపుల + నెనయనిదియో
 ఏది పలుకంగ వేనోళ్ళ + కేని గాదో
 ఏది యూహింపరాదో వే + దాది యేదో
 ఏది బ్రహ్మకంటెను పూర్వ + మేది నిజమో
 అదియె సదసత్వదార్థమా + నదియె నీవు.

దృశ్యము

అల సురాలయములు విచి + త్రాధ్వగమన
 వేగమున మేఘమాలల + విరిసి విరిసి
 యెగసి వినువీధి కాల వా + హినుల విజయ
 గీతములు పాడు వింటివే + కేలుమోడ్చి
 గాలికెరటాల ఘన శిఖ + రాలు కదలి
 ప్రకృతిలోపల సౌందర్య + భాగ్యములకు
 వలనులాగినరీతి న + భంబు పంచ
 రంగులతివాని పరచు తె + రంగు దోప
 దిక్తటంబుల జలదముల్ + దిమ్మరించె
 వానవరదల మాకులు + వంగి వంగి
 ప్రేమహృదయాల తెరలెత్తి + వేసి ; యువక
 యువతిధృక్పథచిత్త స + ముత్సవంబు
 లందు తొల్కాడువలపు వి + లాస భాస
 మాన మహనీయ సౌందర్య + మహితమైన
 లజ్జ కెంగేల దిద్దు నీ + లాలకముల
 గురియుదేజంబు ; మెరపుల + మెఱసి యమ్మత
 కలశములను బొర్లించి ము + క్కారుసాగను
 పొంగి పొరలునీయందు నీ + పులినసీమ
 లాచికొనుచున్న వదిగొ మ + ధ్వాసవముగ
 ఆ మనోహర యవని కా + భ్యంతరముల
 నాటకాంకంబు లీ వన + వాటియందు
 ప్రణయగానాల వినిపించు + రాగరస వి
 నూత్నపదముల గోరింట + నులిమి వ్రేళ్ళు
 మీటు నీవీణ పారాణి + మెదపి హృదయ
 వీధిఁ జిత్రించె నే యలి + వేణీ యడుగు
 జాడలో యవి వచియింపఁ + జాలనంత
 వింతసింగారు గూర్చు ర + వంత దనరి

ప్రభాతకిన్నెర

కిన్నెర కంఠమెత్తి తన + గీతిక దిక్పటకుంభీకుంభముల్
తన్నుచుఁ బాడు ; నా స్వర ను + ధారసధారల మోసులెత్తు రా
గొన్నతి విశ్వభారతికి + నువ్విళులూరు నివాళిగూర్చు న
ట్లున్నది చేశదాస్య విప + దోదధిబాడబ మీప్రభాతమున్.

కాదంబరిని నొక్క + కణమైన మూఁడు లో
కములను జూపించు + కాణయాచి ;
ప్రియురాలు వేడుక + వీణెపాడిన ప్రిమ
గీతాక్షరంబు స్వ + ర్థీయవృష్టి;
వెన్నెల బయలులోఁ + గన్న ప్రియసి సోయ
గము సుధాంశునిచేతి + కలశసమితి ;
ఆ రూఢమునకు నిం + ద్యాభాసమైన య
వ్వెలఁది దృగంచల + విలసనంబు

ఎవరుకొలుతురు రాగ ర + సేతరంబు
లైన బాఱలఁ జేరల + కందరాని
ప్రేమపాఠాల నవసిన + విధులందు
వాసనలదోగు మధుమాస + వాసరముల

గగనముశూన్యపీఠి నుడి + గాలి మలీమనధూళిధూసరం
బగునొక వ్యక్తి చాల్చి విల + యాలయ మేగుచు దగ్ధకాష్ఠమ
ట్లగపడు నంచు జీవితము + నందు మరీచికఁ బోలు విశ్వమం
దగపడుచున్న దీప్రళయ + మందు నుషస్సగు ప్రేమకిన్నెరన్.

చదువు - కవిత్వ

మాసరస్వతి శుభ్రవః + స్త్రాసనమున
 తెల్లని సరోజ పుంజాలః + దీర్ఘి కూరు
 చున్నదదె చేతిలో కలః + మున్న దదిగొ
 ప్రాతకొత్తలు కలుపు పాః + త్రలు రచింప
 ఒకట పాలును, నొకట నీః + ఘ్నున్న వదిగొ
 ఒకటబాణంబు నొకట విః + ల్లున్న దదిగొ
 ఒకట నుసిరిక యొకట నుః + ప్పున్న దదిగొ
 రుచులభేదాల కలిపి వాః + గ్రచితదివ్య
 భవ్యకవితా విలాసంబుః + బయలుదేర
 జీవములుపోసి నడిపించిః + జీర్ణమైన
 కళలు లేవనెత్తెడుకోర్కెః + కలిగి వాణి
 చూచుచున్నది దేశానః + సాగనులుంచ
 పెద్దమార్పు భాషను తెచ్చిః + పెట్టఁగోరి
 ఇంక రాధాంతములకు తాః + వేమి గలదు
 ఇంక నభివాదములకు జోః + టేమి కలదు
 ఒకడు రచించు గణములః + నూనుపోక
 ఒకడు గణములు తీసి వేః + యును కడంగి
 ఒకడు వ్యాకరణంబు లేః + కుండ జేయు
 నొకడు కొత్త సమాసంబుః + లుంపఁజూచు
 ఇల్లె యర్థాలు విపరీతః + మెసఁగఁగూర్తు
 రిల్లె భావాలు వివిధార్థః + మెసఁగఁగూర్తు
 రీ తుపానులఁ బడి కవిః + తాతనూజ
 మీనమేషాలు లెక్కించుః + వానకారు
 చదువు సాహిత్యమునకు సాః + గదని తెలిసి.

పరిషత్ప్రశంస

మ. పరమాత్ముండు జగన్నియంత భువన + బ్రహ్మాండమన్నాటకాం
తరకూలంకషసూత్రధారి తనప్ర + స్తావంబున న్నాంది సు
స్థిరనీరాజనగానముం జలుపుతన్ + శ్రీయాంధ్రసాహిత్య స
త్పరీషత్కన్యక మాకుఁ గూర్చుటకు సంభావించి యర్థించుచున్

శా. పొచ్చినాంధ్ర మహాప్రబంధముల సం + పాదించి సత్సత్కళల్
పొచ్చుర్యం బొనరించి తద్విషయభా + వవ్యక్తి గల్పించి వి
ద్యాచిత్రంబులమూట విప్పి తెలుఁగం + దం బందుఁ జూపించియెం
తేచాతుర్యముఁ గంటి వాంధ్రపరిష + ద్ది వ్యాంగనారత్న మా

మ. ధనవంతుల్ మదవంతులౌ నృపులు వి + ద్యావంతులౌ పండితుల్
నిను నర్థించిరి గాని నీ వెవరికై + నీరాజనం బిచ్చి పో
యినజాడ న్విసలేదు నీ యశము నే + డి రేడులోకంబులం
జనె నీ భాగ్యమె భాగ్యమమ్మ పరిష + త్స్వర్గాంగనారత్న మా.

ఈ. వేలకు వేలు వెచ్చమును + బెట్టి తెలుంగు నిఘంటు సూర్యభూ
పాలునిపేర భారతి కృ + పామతికిం చొలికాన్కగాఁగ నీఁ
జాలెదవంచు నాంధ్రపరి + షల్లలనా నినుఁ జూచుచుంటి మే
వేళను జాతకంబు విను + వీధిని వానకుఁ జూచు కై వడిన్.

ఈ. నీవు తెలుంగుభూమిని జ + నించితి వాంధ్రులపాలి కల్పకం
బై విలసిల్లినావు మహి + మాస్పదమైన తెలుంగుబాసకున్
జీవముఁ బోసినావు చెడి + జీర్ణమునై చను వాఙ్మయంబు నీ
వీవలఁ దీసినావు గను + లేతిన రత్నచయంబు పోలికన్.

సీ. గోదావరీవేవి + కొంగువట్టిన దివి

నుండి చంగున వచ్చి + యుఱికినావు

నెల్లూరి నెఱజాణ + నెత్తమ్ములాడఁ బి

ల్చిన తోడనే పోయి + చేరినావు

పలనాటివీరప + త్నులు పాడు జాతి గీ

తములకు శ్రుతివేయఁ + దరలినావు

ఏకశిలానైల + మెక్కి తీఁగలఁదూఁగు

టుయ్యాలలోఁ బండి + యూఁగినావు

తుంగభద్రాజలంబానఁ + దూఱినావు

కృష్ణవేణమ్మచెలిమి హ + ర్షించినావు

తెనుఁగుకవితామతల్లి యీ + తఱుకు పిలువఁ

దెలిసి పరిషత్తుతోడ నే + తెంచినావు.

అ కా ప ట్య ము

1. బీరువోనిది మిగుల సిం + గారుగలది
స్వర్గతేజంబుతో నెన + వచ్చునదియు
ప్రేమచే స్వచ్ఛమైనది + విమల లసిత
మగు నకాపట్యపదము నే + నాశ్రయింతు ||బీరు||
2. క్షణికమైనది జీవ ల + క్షణము క్షితిని
మెఱపువంటిది బ్రతుకు సం + బరము ధరణి
ప్రాప్త మప్రాప్త ముల కాల + వాల మగుచు
బంధమోక్షంబులకును సం + బంధ మగుచు
చెలఁగుఁ గాన దీనిని విశ్వ + సింపలేము ||బీరు||
3. ఎండమావుల జలము నీ + కుండునెడల
శశవిషాణంబు మొలిపింప + జాలునెడల
గగనకుసుమముల్ నీవు తె + గలుగునెడల
కలగనినదంతి వాకిటఁ + గట్టు నెడల
కాలచక్రంబు నీ వాపఁ + గలవు గాన
సుదయమధ్యాహ్నానంధ్య లా + పెదవు గాన
నీకు నలువడునేమొ చీ + కాకులేని
మహితదోహంబు మాకు న + మృకములేదు ||బీరు||
4. ఇంద్రియంబులు నొకమూల + నేచుచుండు
నీషణత్రయ మొకమూల + నీనడించు
కామషట్కము నొకమూలఁ + గలఁచుచుండు
రాగ సంస్కారముల మది + రగులుచుండు
కలిమిలేములు నిలువెల్లఁ + గాల్చుచుండు
క్షుత్తి పాసలు నిరతంబు + గోయుచుండు ||బీరు||

5. ఎవనికి స్వతంత్ర మున్నదీ + యిహమునందు
 ఎవనికి భవాబ్ధితఱిగె నీ + యిహమునందు
 ఎవడు సర్వజ్ఞనామఁ డీ + యిహమునందు
 ఎవఁడు కాలనిర్జేత యీ + యిహమునందు
 ఎవని కెవ్వఁడు కర్త యీ + యిహమునందు ||బీరు||
6. ఇహము నిత్యమొ కాదొ మే + మెఱుంగలేము
 ఇహము మిథ్యయొ నిజమొ మే + మెఱుంగలేము
 ఇహము భ్రాంతియొ వస్తువో + యెఱుంగలేము
 ఇహము మహిమాస్వరూపమై + యెసఁగుచుంట
 గగనముల కాశ్రయం బని + తెగడలేము
 మరుమరీచిక యని స్థిర + పరచలేము
 నిన్న నేడును నొకరీతి + నెగడుకతన ||బీరు||
7. దేనిపై నది మోసి యీ + తీరు మనకు
 ద్వంద్వములఁ బెట్టి తాను న + ద్వంద్వమగుచు
 బవలు రే యన కొకరీతి + బరఁగు నదియొ
 ఆ పరాత్పరు నిత్య స + త్యస్వరూపు
 నా పరబ్రహ్మ మాతేజ + మభినుతించి
 దానిపై దీనిభారంబు + వైవఁగలము
 వానికై మేము నిరతంబు + బాడఁగలము
 వాఁడు మాకోర్కె లిడ + వచ్చువాఁడు గాన
 వానికై మే ముపాసింప + వలయుఁగాన
 వాని వెదకఁగ మేముండ + వలయుఁగాన ||బీరు||
8. కపట మనునది యెంతటి + కానిపలుకొ
 కపట మనునది యెంతటి + కఠినపదమొ

కపటమున జగ మంతయు † కరఁగిపోయె
 కపటమున జన మంతయు † కాంతిదఱిగె
 కపట మనునది జాణ ర † క్కని పిశాచి
 ప్రకృతితొలిచూలు మాయకు † ప్రథమపుత్రి
 కలికి ప్రియురాలు వలపువా † కలికి యిక్క † బీరు॥

9, పంచభూతంబు లిల సృజి † యించినపుడె
 జీవరాసుల నడయాడ † జేయునపుడె
 సూర్యచంద్రుల మింటిపై † జూపునపుడె
 పచ్చకొమ్మ యెఱ్ఱనిపువ్వు † పట్టినపుడె
 లతలు పెనఁగని చెట్ల వ్రే † లాడునపుడె
 నెమిలి పురి విప్పి యాడఁగా † నేర్చినపుడె
 పంచమరవంబు పిక మభ్య † సించినపుడె
 పంచబాణుఁడు చెఱకువిల్ † వంచినపుడె
 వికచకుసుమంబు లళిపంక్తి † వెదకునపుడె
 మిథునములు రాగములఁ దేలి † మెలఁగునపుడె
 పడతి ప్రియునిపై క్రింగన్న † పరపినపుడె
 ప్రకృతిపాడినకృతి వినఁ † బడియె మాకు
 ప్రకృతిపాడినరుతి వినఁ † బడియె మాకు
 దానితో సరివచ్చు మం † త్రంబు లేదు
 దానితో సరివచ్చు హి † తంబులేదు
 అదిఁసుధామధురోక్తుల † నలరునదియు
 అది కళాలసితాత్మయై † యలరునదియు
 నది గభీరభావంబుల † నలరునదియు
 నాలకింపగ నింపు సాం † పారునదియు

పాఠకులకెల్ల నూరింప + వలసినదియు
 జగము నాకర్షణము జేయఁ + జాలినదియు
 చిత్రవర్ణంబుగలదాని + జెప్పచుంటి
 సృష్టియందు రహస్యంబుఁ + జెప్పచుంటి
 సృష్టియందు జడత్వంబుఁ + జెప్పచుంటి
 సృష్టి సకలంబు "కపటంబు" + చేత నయ్యె || బీరు ||

10. కపటనాటకమె యీ జ + గంబు గాన
 దైవమే దీనికిని సూత్ర + ధారి గాన
 గోచరము గాక వెలిఁ దోఁచి + తోఁచకుండ
 బూచివాడయి జగములఁ + బూర్ణుడగుచు
 మేఘమాలికలను దోఁచు + మెఱుపులట్లు
 భిన్న హృదయలకోరిక + లున్నయట్లు
 కాంచనోదయసాగంధ + కలనమట్లు
 చంచలాక్షివిలోచనాం + చలములట్లు
 ప్రకటితముగాక దేనిచేఁ + బట్టువడని
 వానిసారూప్య మందిన + వస్తువేది
 వానిచైతన్యమున సాటి + వస్తువేది
 వాని కవ్వలనైనట్టి + వస్తువేది
 వాని గమ్యమానముజేయు + వస్తువేది
 వాని రూపరజేసిన + వస్తువేది
 అదియెపో "కపటంబు" మా + యన్న వింటె || బీరు ||

11. కపటమున కొకరూపంబు + గాంచలేము
 కపటమున కొకకలచోటు + గాంచలేము
 కపటమున కొకత్రోవని + కాంచలేము
 చంద్రుఁ డుదయింపఁ జుక్కలు + చనఁగనేల

భానుఁ డుదయింప శశి తెల్ల + బారనేల
 కలువ కినుఁ డేమిచేసె తా + వెలయ దేల
 అలచకోరము లగచాటు + లందనేల
 నళిని తొగఁ గాంచి పక్కున + నవ్వనేల
 చంద్రసూర్యుల రాహు వే + చంగనేల
 అమృత మసురుల కిడకుండ + నరుగుటేల
 శ్వపచు నంటినఁ బాపంబు + వచ్చుటేల
 ఎఱిఁగి న్యూనాధికంబుల + నెంచనేల
 కపట కారణమునఁజేసి + కాదె నఖండ

॥బీరు॥

12. చాతకమునకు ద్యోధునీ + జలమెగాని

కుటిలజల మానననున్దిష్ట + కుదురుకొనియె
 కుసుమములె గాని వింటను + గూర్చననుచు
 మదనుఁ డొకమేటి నియమంబు + వెదకకొనియె
 వరునిగాని మరెవ్వరి + నరయ ననుచు
 లేమ సూర్యాగ్ని సాక్షిగా + నోముపట్టె
 ఘన వసంతాగమంబున + గాని పికము
 గాన మొనరింప నని మడి + గట్టుకొనియె
 కాంచన సుగంధములకు నా + శించ ననుచు
 బంధరం బొకజన్నియ + బట్టుకొనియె
 తాడిచెట్టును జువ్వి పా + దపము మిగుల
 రాగమున గౌఁగిలించెడు + వృతమువట్టె
 నిట్టి నియమప్రకాండంబు + లొంచిచూడ
 కపటతత్వ కలాపంబు + గానఁబడును
 కపటలోకవిలాసంబె + కానఁబడును

॥బీరు॥

13. కపటమునుగూర్చి మఱియొక్క + కథగలాదు
 కపట మనునది లేకున్న + కథయె లేదు
 కపట మూర్తిభవంబె లో + కంబు జూడ
 కపటమునఁజేసి యెందరో + కడలఁబడిరి
 కపటమూలంబె సంఘామ + కారణంబు
 కపటహేతువె జనవధ + కారణంబు
 కపట ముడిగినఁ గలహంబె + కానరాదు
 కపట ముడిగిన మోక్షంబు + గానవచ్చు ||బీరు||
14. కపట తత్వవిచారంబు + గడవదలఁచి
 క్షీరనీర విభాగంబు + జేయదలచి
 విశ్వబుద్ధిని మొదలంట + విడువదలఁచి
 బాహ్యపరివర్తనంబును + బలుక మింక ||బీరు||
15. జీవచైతన్యమును విమ + ర్శించి చూచి
 కేవలాభాసములజోలి + బోవ మఱచి
 నిజకళామధురంబుల + నేర్వదలఁచి
 సహజసౌందర్యమగువ్యక్తి + చాటదలచి
 చూచినారము కాపట్య + శూన్యమైన
 యునికి యెందున్నదో యని + యుబుసుపోక ||బీరు||
16. నవనవారంభయౌవన + ప్రవిమలోజ్జ్వ
 లాంగిబంగారువన్నె సా + రంగలోల
 లోచనంబుల బెళుకుల + లోనఁగొంత
 ముగ్ధమురిపెంపు ముద్దుల + మోహనాంగి
 వరుని ప్రథమ సందర్శన + వాపరమున

హృదయవాసన లటునిటు + చెదరి నిదుర
 వోయినప్పుడు వెన్నెల + రాయఁ డామె
 మోముతో నైక్యమైన య + ప్పుడును గొంత

॥బీరు॥

17. తనదు ప్రియురాలికై యాత్మఁ + దలఁచి తలఁచి
 యామె సోయగమున కంగ + లార్చియార్చి
 ఆమె ఋజుమార్గమున కెంతో + యలరియలరి
 ఆమె యెడబాటును సహింప + ననుచుఁ ద ద్వి
 యోగ సంతప్తమానసుఁ + డురు విలాసుఁ
 డాకసంబునఁ జుక్కల + యందు తనదు
 కాంత లభియించునో లేక + కానఁగలదో
 యనుచుఁ దలపోసి తలపోసి + యా ప్రశాంత
 మా నిశాంత సమయమందు + వ్యక్తమైన
 సైకతనదీతటంబున + శాద్వలమున
 విహగ కూజితములవంక + వీను లొగ్గి
 ధారగా నశ్రువులు గార్చు + తలఁపులోన
 వాని ప్రియురాలు ప్రత్యక్ష + మైన నామె
 తేజమును పరమేశ్వర + తేజ మనుచు
 మననమును జేసి విషయ త + మంబుఁ బాసి
 తెలివి గాంచిన పురుషుని + తెలివిలోన
 జూడఁబడె నకాపట్యంపు + సోయగంబు.

ప తం గ ము

పశ్చమదిశాంగనా గృహ + ద్వారమందు
 పాదమును మోపెఁ బద్మినీ + బాంధవుండు
 నవమణి స్థాపితంబైన + భవనమందు
 చక్కనై యొప్పు బంగారు + సాధమందు
 దీపమును బెట్టి మ్రొక్కి ము + ద్దియ చనంగ
 యామినీకాంత యామెతో + ననుగమించె
 సాగసుగా వెల్లుదీపంబుఁ + జూచి చూచి
 మిడుత లేచెను స్వాగత + మిడుట కొఱకు
 తనదు పూర్వసదాచార + మని యెఱింగి
 తనదు వంశానుగతమైన + పనిగనెంచి
 స్వర్గ సన్నిభమైన శా + ద్వలమునందు
 అలరు జొంపములందు హి + మాంబుపూర
 పూరితములైన చల్లని + పాదలయందు
 గడ్డిగనురులు పూసి వి + కాసమొందు
 నట్టి రమణీయ వనసీమ + లందు నిరత
 మాతృనాయకతోడ వి + హరగరిమ
 నొప్పుశలభమా ! మండెడు + నిప్పు నెత్తి
 పైని చాల్చిన దీపంబు + వంకఁ జూచి
 యేల సంతోషపడెద వీ + వేల తెలివి
 మాలి తెక్కల నార్చి ర + మృంబులైన
 గీతములఁ గూర్చి పాడెడు + జీతబత్తె
 ముల నెఱుంగని కవివలె + మోసపోయి ?
 కాని, దీపంబు కడుకృత + ఘ్నతను గలది
 దాని కినుమంత విశ్వాస + మైన లేదు

సాకు నని ముద్దు లిడిన మీ + సములు గాల్చు
 ఇంటిదీపంబు చూరున + కంఠెనేని
 కాల్చివైచు నగ్నికె లేదు + కనికరంబు
 అహతాగ్ని నిరంతర + మగ్నిఁ గొలిచి
 అగ్నిలో జారిపడిన దే + హంబుమాడ్చు
 నట్టిదానితో నీకు స్నే + హంబు వలదు
 ప్రాణహాని తెచ్చును నస + మానమైత్రి
 తెలియకున్నావు అజ్ఞాన + తిమిర మాతృ
 యందు గల దింక నది పోయి + నపుడె గాని
 తేజమున లీనమైపోవు + తెరువు లేదు
 గడ్డిలోపల నివసించు + కారణంబొ
 గడ్డితో నతిమైత్రిని + గలుగుకతమొ
 గడ్డికసురులు తినియున్న + కాంక్షవలనొ
 గడ్డిచే జీవములు నిల్చి + కాలమంత
 వెళ్ళబుచ్చిన హేతువో + విడువకుండ
 వాసనారూపమున నిన్నుఁ + బశువుఁజేసెఁ
 గాక దీపంబుపై నీకు + కాంక్ష యేల
 దీపకళికపై నేకాగ్ర + దృష్టి యేల
 దీపమును మోహమునఁ జూచు + దీట దేల
 దీపమును గాంచి వలపు సం + ధించు టేల
 దీప మశనిపాతము భవ + దీయజీవి
 తాసువులఁ గాల్చు తీవ్ర దా + వానలంబు
 నీదుధృఢతరగర్భ ని + ర్భేదనంబు
 సేయునట్టి యాగ్నేయాస్త్ర + మాయుదహన
 కారణంబైన వజ్ర మా + ర్గణచయంబు

చలితవిషదావదవము చం + చలనిభంబు
 దీనిపై నింత నీ కభి + మాన మేల
 మరణహేతు వటన్నను + మాన వేల
 ఎఱిగి యెఱిగియు నిప్పుల + నురుక వేల
 ఇంత వైరాగ్యమునకు నీ + కేమి వచ్చె
 ఇంత ప్రాణాశ వీడ నీ + కేమివచ్చె
 ఇనుఁడు వానినహేద నీ + హీనజన్మ
 మేల యని నీకు వినుఁగు జి + నించె నేమొ
 లేక దీపంబు సౌమ్య క + శాకలాప
 ప్రథితతేజః ప్రపంచ మా + ర్థముగ దాని
 నెంచితో యదియైన వ + చింపవైతి
 వెఱిగి బడబానలముఁ దాక + నేగుచుంటి
 వకట ! విషవహ్ని మ్రింగుట + కరుగుచుంటి
 వేమిపాపంబు బ్రతుకుపై + నిచ్చ లేదె
 ఏదిపోయినఁ దిరిగి గ + డింపవచ్చు
 ప్రాణ మూడిన గడియించు + వారు లేరు
 గాన నా మాట విని దీప + కాంతిఁ జూచి
 సంభ్రమింపకు నీకది + శత్రువుసుమి !
 తక్కు లున్నవటంచును + తేలుగూడ
 ఎగిరిపడి పోకు మెల్లెడ + సుగమ మిడదు
 దీప మిది యగ్నిబాణంబు + దీనిఁ దాకి
 నిలువఁగలవారు లేరు మీ + కులమునందు
 అనుచుఁ బలుకుచు నున్నంత + ననలశిఖను
 దాకె శలభంబుఁ + కలభంబు దాకినటుల
 చుట్టుమనెఁ గడ్పు చుమ్మలు + చుట్టుకొనియె

తెక్క లరముక్క లయ్యె ము + తొక్కమారు
 ధనువు విడిచిన బాణ వి + ధంబు దోచ
 కలియఁబడె దీపకళికతో + శలభరాజ
 మంత నేలను గూలి వి + శ్రాంతినొంది
 కవి వచించిన హితము ని + క్కమని తెలిసి
 దీప మన నెట్టిదో ప్రబో + ధించుకొనియె
 గాని వెంటనె మఱచి దీ + నాననమునఁ
 దిరిగి యెగిరి దీపంబుపై + నురుకఁబోయె
 మెదడు కడు చిన్నదగుటచే + మేట, కీడు
 జ్ఞాపకము నుంచుకొనుశక్తి + చాలదొక్కొ !
 అసలు మేదస్సెలేదో నీ + కబ్బభవుఁడు
 దీపమునఁ జావు మని పట్టి + తీర్చి మూడు
 పంక్తులుగ నీనుదుట వ్రాసి + పంపె నేమొ
 ఎండమావులకై పారు + నిట్టివేగిది
 జూదమున డబ్బు గడియింపఁ + జూచునట్లు
 అకట ! నుస్వర్ధునీజల + మానఁబోయి
 కరకమును చాతకము నోటఁ + గొఱికినటులు
 మావికిసలయ మనుచును + మ్రాకుఁగొఱుకు
 కోకిలమురీతి నీవును + దాకినావు
 దీపమని దీని దెలియవై + తివి కరంబు
 తినెడు వస్తువుగా నీకుఁ + దెలిసె నేమొ
 ఫలములను దిను నలవాటు + గలదె నీకు
 క్రొత్తగా నేఁడు తిన నేర్చి + కొంటివొక్కొ
 దీని దిని యమరత్వ సి + ద్దిని వహించి
 స్వర్గమును జూరగొన నీకు + వాంఛ గలదొ

లోక మోహనకాంతిఁ దా + ల్చుటకుఁ జనెదో
 అనుచు నున్నంత శలభంబు + నట్టె యెగిరి
 దీపమునఁబడి తత్త్రిప్ర + దీప్తి నెనసి
 భస్మమైపోయె నెవరితోఁ + బలుకకుండ
 హరునికంటను మాతిన + మరునిపగిది
 మిళితమైపోయె భాసురో + స్మీలనమున
 మునిఁగిపోయెను శాంతి న + ముద్రమందు
 పంచఁబడిపోయెఁ దేజః ప్ర + పంచమందు
 లీనమైపోయె దాని మ + లీమసతయు
 భూతములు నైదు బూడిదై + పోయె నచట
 ఆ రహస్యంబు, ఆప్రేమ, + మామతంబు,
 అవలపు, ఆ వికార, మా + భావపక్వ
 మెవరి కర్థంబు గాదు మా + కెఱుకపడదు
 కాని, శలభంబు మాకు మా + ర్గమును జూపె
 పెక్కుపాఠంబులను నేర్పిఁ + విడిచె దాని
 తనువు విడచిన జ్ఞానచిం + తనము విడువ
 లే దుషఃకాలమందున + లేచి కోడి
 పెద్దతప మాచరించెడు + విధము గొంతు
 కెత్తి కూయును గాని లో + కోత్తర మగు
 ఆ పరబ్రహ్మతేజస్సు + నరయలేదు
 ఆ పతంగంబు చనుత్రోవఁ + జనఁగలేదు
 అద్వితీయ, మనిర్వాచ్య + మైన నీదు
 పథము నజ్ఞానులకుఁ దోచఁ + బడదు నిజము
 ప్రతిసుమంబును సంపెంగ + పాటిగాదు
 ప్రతిఖగంబును జివురులఁ + బట్టి తినదు

ఆలిచిప్ప లన్నిటను ము + త్యాలు రావు
 ప్రతిమృగంబున గస్తూరి + పరగఁబోదు
 ఎల్లమక్షికములు తేనె + నియ్యఁబోవు
 ప్రతిపతంగంబు నీవలెఁ + జితిని బడదు
 నిన్నుఁ జూచి దయారస + మున్నవారు
 కరఁగి నీరొచు నుండి రీ + కరణి ధరణి
 నెవరు ప్రేయునకై ప్రాణంబు + లియ్యఁగలరు
 ఎవరు స్వార్థపరిత్యాగ + మీవిధంబు
 సేయనోపుదు రని చాల + సేపు వగచి
 పోయి రంతట నీ ధర్మ + జాయగూడ
 సహగమనదీక్షఁబూని నీ + చన్నత్రేవఁ
 జూచుచున్నది కడుఁ బ్రేమఁ + జూడ్కి నశ్రు
 కణ పరంపర ధారలై + కారుచుండ
 శాంతిగీతికను బ్రకృతి + కాంత పాడె.

భా॒ంతి ౨

భ్రాంతియన నేమొ మేమును † బలుకలేము
 బ్రాంతియన నేమొ మేమును † ద్భ్రాంతలీలఁ
 బటముపై దాని మేమును † వ్రాయలేము
 భ్రాంతి నైసర్గికంబు స్వ † భావ మనుచు
 పొల్లుమాటలతో మని † పూయలేము.
 ధరణి పరమాణువులు సము † ద్రంబుజలము
 బిందువులు తారకలు లెక్క † బెట్టవచ్చు
 సూర్యచంద్రాగ్ని లోకముల్ † చూడవచ్చు
 వచ్చు నన్నియు వివరింప † వచ్చుఁగాని
 భ్రాంతికలనంబు వివరింప † వశముగాదు
 ఎటుల నీచూడ్కి ద్రిప్పిన † నేది గనిన
 నేది కాంక్షించుచున్నను † నేదివినిన
 భ్రాంతిగాక మఱేదియుఁ † బడయలేము
 సాగసు గాక మఱేదియుఁ † జూడలేము
 కాంతి గాక మఱేదియుఁ † గాంచలేము
 మానసాక్షుల నలుదెసల్ † మలపినపుడు
 భావ మాకాశమునకంటెఁ † బైకిఁ బోవ
 నిచ్చినపుడు క్రిందయి † వచ్చినపుడు
 భ్రాంతియే చుట్టి విభ్రాంతి † పాలుజేసి
 నింగి వెలుఁగొందు వెన్నెల † నిశలయందు
 తతమనోహర సైకత † తలమునందు
 హరిణకుణకముల్ చెరలాట † లాడునపుడు
 ఏ మనోజ్ఞ విలాసంబు † లెనయఁగలవో

యందులోపల భ్రాంతినే + యరయగలము.

యభ్రశకలంబు లిరువాగు + లైనయపుడు

మింటఁ దెరలట్లు మెల్లన + మెలఁగునపుడు

అస్తమిత సూర్యబింబ మా + యపరవార్ధి

కభిముఖంబయి పోయి మే + ఘాంచలముల

స్వర్ణవర్ణంబులను దిద్ది + వరలునపుడు

సాంధ్యరాగంబు పర్వత + సానువులను

జారు సెలయేళ్ళ నైక్యమై + చన్నయపుడు

కాంతి మోదంబుతోడ నై + క్యంబునొందు

నందులోపల భ్రాంతినే + యరయగలము.

భ్రాంతి నానాముఖంబుల + వరలుచుండు

నైన మేమిరు వాగుల + యందు దాని

జూచుచున్నాము మొదటిది + నుదతిమోము

మహిత నవయౌవనవికాస + మంజులంబు

లలిత లావణ్యమైన గు + లాబిపూల

సౌరభంబులఁ దోఁగు శ + రీరకాంతి

వెడదకన్నులు బారెడు + పొడవు కురులు

దానిబెడఁగునఁ బురుషుని + మానసంబు

సలిల బింబిత సూర్య మం + దలముభాతి

సతత సంచలితంబు భా + స్వంతమగుచు

వింతమార్పులఁ జెందుచు + నంతకంత

కతిశయించి మహాభ్రాంతి + నతిశయించి

మోహనారాశి తుద కది + ముంచివేయు

మోహబడబాగ్ని తుదకది + బూదెసేయు

మోహ మనునది యెంతటి + ముద్దుపలుకొ

మోహదేవత యెంత నై † పుణ్యవతియొ
 మోహమున లోక మంతయు † మునిగిపోయె
 మోహమున లోకజాలంబు † మూర్ఛవోయె !
 యువతిరత్నాలపేరున † కొదవెనొక్క
 తండులంబుల కాశించి † తరలనొక్క
 రంగుచీరల కొఱకు జీ † రాడెనొక్క
 భర్త హృదయంబుబట్టి నం † భ్రమమతోడ
 ఘల్లుఘల్లున నందెల † కలరవంబు
 మ్రోయఁజేయుచుఁ దిరుగు న † మోహనాంగి
 మానసమునందు మోహ బం † ధమ్మగలదొ
 ఆశయే యన్నదో యది † యడుగరాదు
 గాని, సతి యామె యనిచెప్పఁ † గలముమేము
 ఊడిగంబులు సేయఁగా † నుంచినారొ
 తెచ్చిన ధనంబు దాచఁగా † దెచ్చినారొ
 బాహ్యకామేచ్ఛలను దీర్పఁ † బడసినారొ
 కాయలనుగాయు సాల వృ † జాలలీల
 నింట సంతతసంతాన † మీనుకొఱకొ ?
 నిలువఁబెట్టినపురుషుని † నెమ్మనమునఁ
 బ్రేమయున్నదో లేక ప † విత్రమైన
 కులసతిగౌరవమె యందుఁ † గలదొ యేమొ
 ఎవరు చెప్పఁగనేర్తు రా † ప్రవిమలంపు
 మైత్రి యొక్కొక్కచోట వి † చిత్రలీల
 గంటి మావధూవరుల క్రిఁ † గంటిచూపు
 లందు మోహనురాగ రా † గాచ్ఛవ్యక్తి
 వ్యక్తిగతమైన మహనీయ † వైభవంబు.

విభుని నొకలేమ దాచెను † పీక్షణముల
 నొకతె సంగోరుచీరచే † నొడలు గప్పె
 నొకతె యశనాంబువులు మాని † యొలలాడె
 నొకతె జీర్ణాంబరంబుల † నొప్పియుండె
 నొకతె యక్షయవసనంబు † లొలిచి యిచ్చె
 వారితలపున నేపేమ † వార్ధి గలదొ
 వారిసర్వావయవము లే † పాశమందు
 గట్టబడి దుర్నిరీక్ష్యమై † గ్రాలునవియొ
 అదియె మోహనమంత్ర మా † ధ్యాత్మికంబు
 అదియె యనురాగరస మహా † ధ్యానగరిమ.
 గానలోలుడు కృష్ణుడు † కానలోనఁ
 జారుయమునానదీ పరి † సరములందు
 వేణునాదంబు పూరించి † విమలచారు
 గీతికల నింప వల్లవీ † కీరవాణు
 లాలమందలతోఁ గూడి † యాలకించి
 మోహమున మున్నిరపుడు మ † నోహరత్వ
 మేమితటైనొ వారి కం † దేమి శక్తి
 వెలువడెనొ మేము చెప్పగా † వెఱచుచుంటి
 మా రహస్యము విప్పగా † నేరకుంటి
 మది కలుషితము గాఁజాల † దది నిజంబు
 అది రసస్వరూపమును ది † వ్యామృతంబు
 దానిలో దాఁగియున్న య † ర్థముల నెల్ల
 చెప్పగాలేము మాకది † చేతకాదు
 మాకలము వ్రాయ దందున్న † మహిమయేమొ
 మాకలము వ్రాయ దందున్న † మర్మ మేమొ.

యెఱిగియుండియు మాటాడ † దెఱుంగనట్లు
 తెలిసియుండియు పలుకదు † తెలియనట్లు
 కవి యెఱుంగని యర్థంబు † కల మదెట్లు
 తెలుపు నని మీరు లోలోనఁ † దలఁపవచ్చు
 జడమునకుఁ దెల్పి లేదని † నుడువవచ్చు
 నిజమె యది గాని వాసనా † నియతిచేత
 సాహనించును నొక్కొప్పు † సహజబుద్ధి
 ఉవ్విళ్ళుల నూరుచుండును † నుబుసుపోక
 మురళియును మాకలంబును మున్నొకప్పు
 కానలోఁ గట్టలగుట శ్రీ † కాంతుఁ డచటఁ
 బాడి మోళ్లఁ జిగిచ్చించెఁ † బట్టరాని
 మోదమున రాగరసముతోఁ † బొల్చి పొల్చి
 యమ్మహావాసన కుల క్ర † మాగతముగ
 వచ్చి యావేశమునఁ జెప్ప † వచ్చుచుండు
 చెప్ప నని చెప్పి వెంటనే † చెప్పుచుండు.
 ఆ చరిత్రంబు లా కాల † మా విలాస
 మావినోదపుచర్య లీ † యక్షులకును
 గట్టినట్టుల రూపింపఁ † గడఁగినపుడు
 ఎవని స్మరించుచునో యది † యెవనిమూర్తి
 లీలఁ బరికించునో చెప్పఁ † జాలదైన
 నాలుకనుబోలు తన రెండు † నాలుకలను
 విప్పి బ్రహ్మాండభాండముల్ † విప్పనట్లు
 వ్రాయఁగల దది ప్రజల హృ † త్ఫలకములను

వ్రాసి చూపించు నది ప్రేమ † పాఠములను
 ఈ మహాస్పష్టి ప్రకృతి వ † ర్జించునట్లు
 ఈ మహాస్పష్టి భ్రాంతి † నిర్జించినట్లు
 తేలిపో దింత అంత వా † జ్ఞానమందు
 అగిపో దింత యంత ద † వై నచోట
 అమల ప్రత్యాషనమయ శీ † తానిలంబు
 లురలు తటినీతటపుర బరి † సరమునందు
 పులినసీమలర గూర్చుండి † విలస ద్రభ
 గోళమందున దృక్కులు † గొలిపి కొలిపి
 చాతకము రెక్క లల్లార్చి † చాలసేపు
 విసువకుండగ నెగురుచు † మసక లోన
 కరిగి తిరిగి క్రిందకు వచ్చు † నట్లు చూచి
 విశ్వనాటకరంగ ప్ర † వేశమైన
 భ్రాంతి నిజసతీ ప్రేమాక్ష † రములయందు
 తొలగి నిర్వాణపదముతో † గలసిపోయె.

గాలిపాట

౧

గాలిలోన మేడ గట్టి
గాలిపడవ యెక్కిపోయీ
గాలిలోనే లంగ రేసితిని
గాలితోనే పోరజూచితిని
గాలిబాణము వేయదలచితిని

౨

గాలికైరటా అందుకోగా
ఓడచాపలు ఎత్తినారు
గాలిధూళిని రేపివేసినదీ
గగనమంతా కప్పివేసినదీ
జగము చీకటి చేసివేసినది

౩

మిన్ను మన్నున కలిసిపోగా
మేఘమాలిక లందుదాగీ
ఉన్నచుక్కల చూడలేనయితి
నావ తెన్నున నడపలేనైతి
త్రోవగన్నుల గానలేనైతి

౪

సుడులబడియెను పడవ లంగరు
ముడిని విప్పే తెలివి తెలియక
పుడమిపైకే కూలిపోయినదీ
పడవ రెండుగ పగిలిపోయినదీ
నడుము రెండుగ చీలిపోయినది

౨

కంటిసీరూ కంటిలోనే
కారి కారీ సమసిపోయేనూ
మింటి పువ్వులు తెంపబోయితిని
మంట లెగసేచోటు చేరితిని
పంటరినై నిలిచిపోయితిని

౩

ఉదయశిఖరిని ప్రాద్దుపాడిచెను
ఊహలన్నీ విచ్చిపోయెను
హృదయమంతా చెదరిపోయినదీ
ఇహము శూన్యముగాగ దోచినదీ
బ్రతుకు నాశయు లేకపోయినది

౪

ఎండమావుల నీరునమ్ము
ఎండుయూడల పాలుపిండి
ఎండవానల గలయ దూరితిని
నిండు తేజము వాదాయ చూచితిని
పండువెన్నెల మాయ జేసితిని

౫

అంతులేనీ క్రిందిమెట్లకు
అలీపాకవి వలెను నడచిన
నుంతచింతయు గల్గబోదుగదా
వంతలేమియు నుండబోవుగదా
శాంతియీగతి తూలిపోదుగదా

నిర్వాణము

1. ఏదియో వెల్లు నాకుఁ గ + నించుచున్న
 దేదియో కాంతి నా కగు + పించుచున్న
 దేదియో జ్యోతి నాకు రూ + పించుచున్న
 దేదొ పైనుండి ఈ వెల్లు + ఇప్పడిపుడె
 వచ్చుచున్నది నాముందు + వచ్చుచున్న
 దీ మహాదీప్తితో తుల్య + మేది గాదు
 ఈ మహాజ్యోత్స్నతో సామ్య + మేదిగాదు
 ఇది మహాకాళపటము చే + దించివై చె
 ఇది మహావాయుపథము స్తం + భించివై చె
 ఇది నవద్యోధునీమార్గ + మేనడంచె
 నదిగో అమృతాభము ప్రశాంత + మైన వెలుగు || ఏది ||

2. ఇందులో నాకు నీశ్వరు + డెసగుచుండె
 ఇందులో నాకు నా రూప + మిమిడి యుండె
 ఇందులో నాకు నా గురు + డెఱుకపడియె
 ఇందులో నాకు సురలెల్ల + నెదురుపడిరి
 ఇందులో ముక్తలెల్ల నా + ముందు పచ్చి
 మాటలాడుచు నున్నారు + మనుజులట్లు
 మూడుకాలాలు ముల్లోక + ముల నెసంగు
 వారి హృదయరహస్యాలు + పలుకుచున్న
 వెన్నో మేఘాలు గర్జించు + చున్నయట్టి
 దెంతె దూరాన ఈవెలుగు + గంతె ఇంతె
 అనుచున్నది అహహ + అనుచున్న

దిందులో గొప్ప మైకంబు + నొందుచుంటి
 నిందులోఁ జాల స్వాతంత్ర్య + మొందుచుంటి
 నిందులోఁ బెద్దతెలివి వ + హించుచుంటి
 నిది సభోపీధి సంకెళ్లు + కదిపివైచి
 ఇది మహావహ్నిశిఖల గ్ర + సంచివైచి
 ఇది మహాపృథ్వి పాతాళ + మదిమివైచి
 నవ్యదిక్కుంభికుంభాల + నాట్యమాడి
 రిక్కులను ప్రొవులుగఁ జూపు + దృక్కులకును
 ప్రణవగానంబు వినిపించు + శ్రావ్యముగను

॥ఏది॥

3. ఏది యీశర్వరీకన్య + నూదివైచె
 ఏది యీధ్వాంతశకము ఛే + దింపఁగలిగె
 నేది యీతమోరాశి వా + రింపనేర్చె
 నేది యీచీకఁటిని నిట్టె + యెగురఁగొట్టె

॥ఏది॥

4. తారకల కడ్డుదూరి బృం + దారకాదీ
 నాకలోకాల దాగి వి + న్యస్తమైన
 పెద్దశిఖిశిఖాజ్వాల లే + వీటినుండి
 వచ్చుచున్నవో యేమో ఆ + న్యచ్చమైన
 రాగరసమితములగు + ప్రభలు కుప్ప
 తిప్పలై వచ్చి మెఱపుల + తీరు సుధలు
 పొంగి పారలు తరంగాలఁ + బోలెఁ దనరి
 భూనభోంతరాళంబులు + ముంచివైచె
 శూన్యహృదయాలలో జ్యోతిఁ + జొనిపివైచె
 జగము చక్కెరతో నింపి + యెగసివైచె

॥ఏది॥

5. ఇది యనంతప్రభాభాస + మిది త్రిలోక
 పూజితంబు చరాచర + భూతకోటి
 నెనసి నడిపించి తోడయి + యిప్పితార్థ
 సిద్ధి గలిగించునట్టి జే + జేల వెలుంగు
 జిలుగురత్నాలతళుకులు + గలుగువెలుంగు
 వెలుంగులకు వన్నెపెట్టు వె + న్నెలవెలుంగు ||విది||
6. ప్రేమచే బద్ధమగు నీ ప + విత్రకాంతి
 తపసుచే రూఢమైన యీ + ధవళదీప్తి
 కేది యవరోధ మేదిమా + యింపంగలదు
 విది చీకటి యేది ని + ర్జింపంగలదు ||విది||
7. ఇది యబౌతిక మిదియు న + తీంద్రియంబు
 ఇది యుపాధిరాహిత్య మ + ధ్యాత్మికంబు
 ఇది యవాఙ్మానసంబు బ్ర + హ్మస్వరూప
 మిది యదార్థ మగోచర + మిది నిజంబు
 ఇది యలోకాతిసుందర + మిది పరంబు ||విది||
8. ఆ మహద్భక్త్యమెంత ద + వైన్దవొక్క (లోతు)
 ఆకళారూప మెంత సాం + పైనదొక్క
 అప్రభారాశియందు దుః + ఖానుషంగ
 మైనసంగతి యూసున + కైన లేదు
 భయము సంక్షుభితంబు ల + వంబులేదు
 వంతయు కృతాంతమలిన మా + వంతలేదు ||విది||
9. సాంద్రవిభ్రమ మాయా ప్ర + సక్తసక్త
 బంధరహితంబు విజ్ఞాన + బంధురంబు

అనుపమానంబు నానందః * మవ్యయంబు

ద్వంద్వరహితంబు దగ్ధా జ * వంజవంబు

నైన దీని విమర్శించి * దీనిలోతు

దీని శూన్యంబులోనున్న * దీనిదగు న

గాథగాథను వివరింపఁ * గలుగుటెటల

దీని మీముందుఁ దెచ్చి బం * ధించుటెటల

దీని మీకర్థమట్లు బో * ధించు టెటల

॥విది॥

10. గాలి నెవరేని మూటగాఁ * గట్టిరేని

వెలుతు రెవరేని గాదిలో * వేసిరేని

కాలవాహినికిని గట్టు * కట్టిరేని

సాంధ్యరాగాల నొడిఁబట్టఁ * జాలిరేని

మెఱపుతళుకులు దోసిళ్ళ * నెఱపిరేని

వారి కేమైన నిది చెప్ప * వచ్చునేమొ !

వారి కేమైన నిది చూప * వచ్చునేమొ

॥విది॥

11. ఈమహాసత్య మెవరు గ్ర * హింపగలరు

ఈమహాశక్తి యెవరు వ * ర్ణింపగలరు

ఈ మహాకాంతి యెవరు ద * ర్శింపగలరు

మెనవునే పక్షులెల్ల మా * మిడి చిగుళ్లు

॥విది॥

12. ఎన్ని చెప్పదు వ్రూన్పడి * యున్న నేను (మూర్ఖిలి)

ఎన్ని చెప్పదు రుద్దమై * యున్న నేను

అగ్ని కాహుతియై పోవు * నాజ్యమట్లు

నీళ్ళఁ గరఁగిపోయిన యుష్ప * గల్లువగిది

గాలి నెగిరిపోయిన మట్టి * కణమురీతి

ఎవనిదోహెంద్రియంబు లై + హికము ముఱచు
 ఎవనిజీవాణువులును స్తం + భించిపోవు
 ఎవనిచైతన్య మిట్టై ని + ర్జింపబడును
 ఎవనిరక్తంబు పొంగి వే + డెక్కునొక్కొ
 ఎవని కన్నీళ్ళు నానాటి + కేఱులగునొ
 ఎవని కంఠంబు నేడ్చుచే + వివళమగునొ
 వాని కీకాంతి కన్నులఁ + గానబడును
 వాని కీవెల్లు ముందట + వచ్చి నిలుచు

॥విది॥

13. నేను నీవెల్లులో నింక + నిలిచిపోదు
 నేను నీకాంతిలో నింక + లీన మగుదు
 నేను నీ జ్యోతిలో నింక + నెనవి యుందు
 నేను రానింక నిది వీడి + రాను రాను
 నేను నీ పుణ్యభూమిని + మాని రాను
 నేను రానింక నెన్నాళ్ళ + కైనగాని
 ద్వారములు మూసికొండు నన్ + దలఁపవలదు
 పిలువబోకుఁడు నన్నింకఁ + బిలువబోకుఁ
 డాగిపోయెద నీయను + రాగమందు
 నిలిచిపోయెద నీకాంతి + నిలయమందు
 నాది యీకాంతినదనమే + అదియందు
 నాది యీస్వర్గధామమే + అదియందు
 నాది యీమోక్షభవనమే + అదియందు

॥విది॥

14. నాకు ఈమాయప్రజలతో + శోక మేల
 నాకు ఈదుర్మదాంధుల + జోక యేల
 విడిచి పొండిక నన్నింక + విడిచి పొందు

మఱచి పాండికఁ నన్నింక † మఱచిపాండు
 వెక్కిరించుచు నన్నింక † వెడలిపాండు
 బూది గొనివచ్చి నాపైని † పోసిపాండు
 చూచి నిందించి నాయొద్ద † లేచిపాండు
 నాకు మీతోఁ బనేమి యే † నాటికైన
 మీ రథోలోకగాములై † జారిపాండు
 మీరు పాపాలు పల్కుచు † పారిపాండు

॥విది॥

సిద్ధులు ఫకిదు లాత్మ నీ † క్షించినట్టి
 దిదియె నిర్వాణమనియెడు † ఈ మెలుంగు
 ఇట్టు లుంఠాలిపాకవి † యెఱుకఁజెప్పె.

ప్రేమనర్తకి

తలఁపఁగానిండు ఆచల + చ్చంచలాక్ష
ఆ మహాప్రేమనర్తకి + ఆ వధూటి
ఎచట దాగెనో యేజాడ + నేగెనొక్క
చూడఁగా నిండు ఆమె వె + న్నాడనిండు
అహ ! ప్రేయోదంత మీ జగ + దంతరాళ
ములఁ బ్రదీపించు ; గను లెట్లు + మలపుకొన్న
ఆమెయే తోచునట్లుండు + నేమొగాని
ఆ విశుద్ధప్రియైక సం + భావితార్థ
ప్రేమనాట్యంబు జాతీయ + భూమి కిద్ద
జీవితాంకంబు సార సం + జీవ సుధము
మేఘమాలల మెఱపులు + మెఱసినట్లు
వానచినుకుల సెలయేళ్లు + పొరినట్లు
వనముల విలాసములవెంట + పరుగునట్లు
పక్షులు కుహారుతంబులు + పరఁగినట్లు
వెన్నెలబయళ్ల నాడుకో + వెళ్లినట్లు
పుష్పల సువాసనలవెంటఁ + బోయినట్లు
ఏళ్ల సైకతసీమల + నెసఁగునట్లు
పాడుచున్నది దిక్కుల + పరిధవిల్ల
దోచుచున్నది యామె దో + బూచులాడి
ఆ విలాసంబు విశ్వమ + యాకృతి నదె
ముగ్ధుగాఁ జేసె ఆమె వి + దగ్ధవిభవ
ప్రేమ శృంగారరస సమా + వృత విశేష
మీయజాండంబు నిండి యెం + తేప్రసన్న

తను నిరూపించు నీ యవ † తరణవిధము
 దీనిలో నాకు శాంతి సం † ధిల్లుచుండు
 దీనిలో నాకు శాంతి వ † ర్ధిల్లుచుండు
 దీనిలో నా మనస్సు ను † స్థిరతఁగాంచు
 దీనిలో నామనస్సు భ్రాం † తినిదహించు
 నేను ప్రకృతి కఠితమై † విగుచుంటి
 ఏను విశ్వజీవిత మేవ † గించుచుంటి
 ఏను శూన్యాలయంబుల † నేదొ గల ద
 టంచు నా ప్రేమమూర్తి కా † సించుచుంటి
 ఆ మహాప్రేమ ప్రళయాల † నాచిక్కొంటి
 ఇంక నామాట మీకు స † హింపఁబోదు
 ఇంక నాయూసు మీకు భ † ర్హించబోదు.

ప్రకృతి

ప్రకృతి సత్య మిథ్యా స్వరూపం + పములఁ దెలిసి
 భావి పరిణామ భాగ్య సం + పదలఁ దెలిసి
 కాలచక్ర పరిభ్రమ + కారణంబు
 కాలపరిణామ సంస్కార + కారణంబు
 తెలిసి తెలిపెడు తెలివిని + దెలిసి ప్రజల
 కెపుడు నీచాధికంబుల + నిచ్చుచుండు
 ప్రకృతి తేజస్వరూప సం + పదలనీను
 ప్రకృతిలో తేజ మైక్యమై + పరగుచుండు
 నంతె కాని యవ్యక్త మ + హంధకార
 బంధురంబయిలేదు ఈ + శ్వరుని ప్రకృతి
 ప్రకృతి పరమేశ్వరులకు సం + బంధ మొకటె
 ప్రకృతి జడ మని కొందఱు + పలికినారు
 ప్రకృతి యనదని కొందఱు + పలికినారు
 పలుమలకు నందరాని యీ + ప్రకృతిఁ జూచి
 ప్రకృతి పరమాత్మ యని మేము + పలికినాము
 ప్రకృతి యోగసిద్ధిని గాంచి + పలికినాము
 ప్రకృతి కథ్యాత్మతత్వ భా + వములు గలవు
 ప్రకృతి సకలార్థసిద్ధికిఁ + బట్టుకొమ్మ
 ప్రకృతిపురుషులే లోక సం + గ్రహము, ప్రజలు
 వికృతరూపులు అత్మ యే + విషయమందు
 నప్రమత్త మబాధక + మై వెలార్చు
 కపిలుఁ డిది లెక్కఁబెట్టి సాం + ఖ్యమని వ్రాసెఁ
 గాని స్వాతంత్ర్య మాత్మకు + గలుగు ననుచు

నెఱుంగ డయ్యెను మాయను † నెఱుంగఁ డయ్యె
 జడునిపగిది భవాంబుధి † నుడుగడయ్యె
 కొమ్మ చిగురించు ; కోయిల † కూయనేర్చు ;
 కాకి యరచును ; పురి విప్పి † కేకి యాడు ;
 పద్మిని ప్రభాతవాత సం † పదను జూచి
 సవ్వనో యన వికసించు ; † జవ్వనంబు
 ప్రేమపూరిత కలశమై † వెలయు నెట్లై
 ప్రకృతి బహుభంగులై కానఁ † బడుచునుండు
 నీవు గుణముల నరికట్టి † నెనరు గలిగి
 విశ్వమానవలోకంబు † వెదికితేని
 సత్వసంపన్నుడై ప్రపం † చమున యోగ్యు
 డతనిమ్రోలనే ప్రకృతి జి † హరు సేయు
 సతనియెదుట తృణప్రాయ † మై వెలార్చు
 అతని బూజింతు విబుధు ల † త్యలత మతఁడు
 బ్రాహ్మణుండైనఁ గడజాతి † శ్వపక్షుడైన
 పూజ్యుడగు గాని సద్గుణ † పూజ్యుడైన
 వాఁ డుదగ్రపీఠం బెక్కి † వాగుచున్న
 వేదవేదాంగములు నేర్చి † వెలయుచున్న
 నిష్ప్రయోజన మన్నిట † నిందుఁ డతఁడు.

పార్థన

గీ. జ్ఞాన మజ్ఞానములమధ్య + గ్రాలు నన్ను
అన్నపానాలకై యంగ + లార్చు నన్ను
బహుళ తాపత్రయంబులఁ + బడయునన్ను
దుఃఖచితి కింధనంబునై + దొరలు నన్ను
ఎటులఁ గాచెదొ నీలోన + నెటులఁ జేర్చి
కొందువో దేవ నేను నీ + యందె భార
మాని యర్థించుచుందు రే + యంబగళ్ళు
నిన్నె వీక్షించుచుందు నే + తెన్ను కన్ను
మలిపి చూచిన నీ రూపె + తెలియుచుండు
నిలిచి కాంచిన నీ కాంతి + వెలుగుచుండు
పిలిచి చూచిన నీ పేరె + పలుకుచుండు
నీవె సకలంబు నీయందె + నేను గలను.

వెడలఁ జాలని పాతాళ + విధులందు
చేరనేరని యాకాశ + సీమలందు
ప్రాకనోపని జలధి గ + ర్భములయందు
నీవె యున్నావు నాయందు + నీవు లేవె.

సాంధ్యరాగములందు ను + షస్సులందు
కిసలయంబుల నెట్టిని + ప్రసవమీలను
సానువులఁబాటెడు నదీ + సలిలమందు
తరచు నాగుండెలోని ర + క్తమును పిండి
పూత పూనితివా లేద + పుడమి నన్ను

బెట్టు కష్టాల నే లెక్కఁ + బెట్టునెడల
 ఏది విశ్రాంతి నీ ధ్యాన + మేనమాధి
 ఏది యవధి నీ పూజె + యభీష్టసిద్ధి
 వేరు గత్యంతరము లేదు + వెదుకరాదు.

శాంతిగీతాలు పాడు శ + కుంతలములు
 ప్రకృతినతి రిక్కలను తలఁ + బ్రభాలుజల్లు
 నగములొగి లేచి నీ మహిమా + న్నతికిఁమొక్కు
 ఎల్లలోకాలు నీ యిందు + లేను నీదు
 పాదసేవకునైనను + పనికిరానె,
 వెఱచి కాపాడుమనుట క + క్కరకురానె
 చూడుమీ న న్ననుటకు నో + చుకొనలేదె
 రమ్మునాలో వసింపు మా + లస్య మేల
 రమ్ము నాయెట్టయెదుట కూ + హ్యమ్ము లేల
 తే పనునది లేనే లేదు + లేదు తండ్రి.

జన్మ భూమి

మహితమాణిక్య కలధౌత + మయసమున్న
తంబులైనట్టి హిమవన్న + గంబు తుదిత
కుధరములు మాకు పెట్టని + కోట లవిగె
ఫలములును పూలు కేదార + ములు రచించు
క్షేత్రముల చారుజాహ్నువీ + సిరిధునర్మ
దాది గోదావరీకృష్ణ + యమున వాఃప్ర
పూరపూరిత పుణ్యస్ర + వంతులెన్న
గలవు మానేల రత్నాల + గర్భయనగ
ఇదియె నా జన్మభూమి నా + కిదియె తల్లి.

శాంతమతిని కల్గొలిసి + స్వామి రెండు
హస్తములు చాచి యక్కున + నద్ది మమ్ము
కడుపులోపల జల్లెన + గదలకుండ
హాయిగాఁ బూవుతొట్టెల + యందుఁ బెట్టి
యూపుచున్నది జోకొట్టి + రేపుమాపు
సాకుచున్నట్టి భరత వ + ర్షమ్ము సతము
ఇదియె నా జన్మభూమి నా + కిదియెతల్లి.

వాఙ్మయంబున కిది తొల్లి + వాసభూమి
తత్వగానంబునకు నిది + తల్లినేల
పూతచరితలు సాధ్వల + పుట్టినిల్లు
కవులకును వీరులకు నిది + కాణయాచి
ఇదియె నా జన్మభూమి నా + కిదియెతల్లి.

తతయుగాలంకృతుండు మాం + ధాత యెచట
తొల్లిరాజ్యలక్ష్మికిఁ గురుల్ + దువ్వినాఁడె

ఎండుమాకుల్ చిగుర్ప శ్రీ + కృష్ణుఁ డెచట
ప్రకృతి కంపింప మురళి వా + యించినాఁడె
అతిమహాశాంతిఁ బాదుషా + అగ్గ రెచట
బ్రాతృస్వాగతగీతముల్ + పాడినాఁడె
ఇదియె నాజన్మభూమి నా + కిదియెతల్లి.

జీససు కబీరు బుద్ధస + న్నాస్యసులెచట
పచ్చిరక్తంబు స్వాతంత్ర్య + పట్టమునకు
నేరులై పార నందెదు + రీది రెచట
వెన్నెముక విల్లు కై యిచ్చి + వేసె నెచట
కవచకుండలముల నియ్యఁ + గలిగి రెచట
అఖిలజగముల కేది వి + ద్యల నొసంగె
అఖిలలోకములకు నేది + యన్న మిడియె
అఖిలజాతుల కేది యు + పాధి యయ్యె
మట్టిలో దేని బంగారు + మహిమగలదొ
పాడిపంటలు ఘితిలేక + పండునేదొ.
అదియె నా జన్మభూమి నా + కదియె తల్లి.

పారసీకనభంబునుఁ + బాసినట్టి
చుక్కలేచోట తిరిగి త + ళుక్కు మనెనొ
అవనియం దే పురాన న + ధ్యాత్మగీతి
మురళిలో వినుభాగ్యంబు + పరగెనొక్క
ఎచటఁ గాళిందిఘణముల + నెక్కిత్రొక్కు
గజ్జెలరపంబులను వినఁ + గలిగినారొ
శ్రీ మహమ్మద్రసూల్స్వామి + సేదదీర్ప
చల్లనగుగాలి యేధాత్రి + చల్లెనొక్క
రామ చంద్రునివంటి వీ + రప్రతాప
శాలిశూలికి నేధాత్రి + జన్మభూమి

పశుగణంబుల పచ్చిక † పట్టు నేది
 వసువు తెచ్చోట నుండు రే † బవలుఁ విడక
 కర్మసాక్షికి నెచ్చోట † ఘనతగలదొ
 కర్మవీరుల కెచ్చోట † కాపురంబొ
 అదియె నా జన్మభూమి నా † కదియె తల్లి.

ఎచటి భక్తులు మూసాసు † నెనయువారొ
 ఎచటి నగములు సీసాను † నెనయునొక్కొ
 నూహునొక ప్రయాణమై † యేహమాల
 యమున నిలిచి జలప్రళ † యాంతవేళ
 ఏది స్వర్గసాధమునకు † నెక్కిపోవు
 పూజ్యసోపానమై యొప్పు † పుణ్యతలమొ
 ఏప్రదేశమున వసంత † ఋతువునందు
 కాపురముసేయ స్వర్గ సం † కాశమగునొ
 అదియె నా జన్మభూమి నాఁ † కదియె తల్లి.

బౌద్ధముని యిల్లు, జాపాను † వారి కాశి,
 క్రీస్తుభక్తుల చిన్ని “జ † రోసలేము”
 అవనిలోఁ బ్రాతపడిన మ † హమ్మదీయ
 వైభవంబుల కేది ని † వాసభూమి
 పుణ్యసతులకు నదులకు † పుణ్యమిచ్చు
 క్షేత్రములకు పవిత్ర చ † రిత్రములకు
 నేది కాణాచి ఋషులకు † నేది యిల్లు
 ప్రతిసుమంబును నేదేశ † వసుధయందు
 స్వర్గసుమములఁ బోలు వా † సనలువీయు
 నదియె నా జన్మభూమి నా † కదియె తల్లి.

రాటము

ఉ. రాటము సాంఖ్యరూపము వి + రాట్పురుషాకృతి చూచినన్ జగ
న్నాటకసూత్రధారి యిది + నాడును నేడును కల్పవృక్షమై
కాటక మన్ పిశాచమును + గాల్చు పిరంగి ; పరంగిపాలికిన్
చేటులమూట ; మా ప్రజలు + చేసినపుణ్యము గణ్య మన్నిటన్.

సీ. కౌముదేవత తోక + జాడించి పార నా

రాట మెత్తించిన + రాట మిదియె
కలిఖితాధముని డె + క్కలు వాలికలుజేసి
యోడయెక్కించిన + ప్రోడ యిదియె
రౌలట్ పిశాచ మా + రణహోమమును జేసి
దండింపగల మంత్ర + పిండ మిదియె
దాన్యశృంఖల త్రెంపి + తల్లికిఁ జెఱ విడి
పించి స్వరాజ్యమి + ప్పించె నిదియె

తే. భారతీయగౌరవము కా + పాడు నిదియె

చెడుగు ప్రజలకు రాకుండఁ + జేయునిదియె
మద్యపానాదికృత్యముల్ + మాన్పు నిదియె
చరపదంబు విరాట్స్వరూ + పంబు నిదియె.

శా. హిందూమూసలిమానులొక్కటయి యీ + హిందూమహారాజ్యమం

దెందు॥ వైరిపిశాచమండలము రా + నీకుండఁగాజేసి ని
స్సందేహంబుగ రాజ్యలక్ష్మిని బ్రతి + స్థానంబుగావించి యా
నందంబీయఁగజాలు రాటమునకున్ + గై మోడ్పులర్పింపుడి !

పాంథుడు

- చ. ఇది ప్రియురాలుపూర్వమువ + సింఛెడుసాధమువిన్నఁబోయియు
న్నది యిట నామె లేదు విపి + సంఘనఁ బూపాదఁబాసి తేటి పో
వదు; పిక మారసాలమునుఁ + బాయదు నా ప్రియబాసిదుఃఖమనె
ప్రదముననన్నుడించెనక + టా! యిటనశ్రులురాల్చుచుండెదన్.
- ఉ. చల్లని పిల్లగాలి తెర + చాటున వచ్చి వనంబు సొచ్చి సం
పుల్లసుమాళితోఁ గలసి + పోవుచుఁ గెన్నిటి రాలిచినట్లు నా
పల్లవపాణినిఁ గునుమ + బాణుఁడు గూల్చెనొ శీధుపాత్రమ
ట్లుల్లము తల్లడిల్లు నది + గో కనుఁగొంటివె వాని నెచ్చెలి!
- తే. సూర్యుఁ డపరాధి గ్రుంకెను; + సూనబాణుఁ
డడవిమల్లెల నేరికో + నరుగుదెంచె
కాలకన్య నల్లనిచీర + గట్టుకొనియె
ఉడుగణంబులు నింగిపై + బొడవుసూపె.
- ప. నాచెలి యింకెక్కడిది? ఇది నెలవంక.
- చ. మిదుతయు దీప మొక్కెడ శ + మించెనుగాని పతంగమాశక్తై
విడిచెను ప్రాణముల్ విసిగి + వేదన గాలుచు దీప మారెని
ట్లడరు వియోగభార వివ + శాత్ములసంగతి నప్పుచొక్కఁడున్
బుడమినినేడుచొక్కఁడును + బొపుప్రియావిరహాగ్ని మ్రగ్గుచున్.

ప్రాణములు నీదు పాదాల + పైని విడిచి
 మట్టివై నీవు త్రొక్కెడి + మార్గమందు
 నుండ నూహింతు జీవిత + ముండువఱకు
 నేడ్చుచుందును నిన్ను వీ + కించు కొఱకు.

రాధ

ఏల యేడ్చెదు కన్నీళ్లు † నేలకార్చె
దబల ! ప్రతిబాష్పకణము నీ † యంతరంగ
వేదనారూపదండహ్య † వెషరహస్య

పేటికనువిప్పతాళమై † వెలియుగాదె
ప్రేమలోపలి జ్వాలయై † పెరుగుగాదె

॥ఏల॥

ఏల తెలియవు బాల నీ † కాలివేల
నేలవ్రాసెదు వ్యసనగీ † తాల నడుగు

జాడలను దీసి విరహు లీ † నాడు మురిసి
చదువుచున్నారు తమకళా † శాలలందు

వెదకుచున్నారు తమమనో † వీధులందు

॥ఏల॥

ఏలతెలియవు నీగుట్టు † లింకదాగి
యున్నవనుకోకు పికము నూ † రూరుప్రజల

బిలిచి నీయూసె యేకరు † వెట్టుచుండు
నిలిచి నీపేరె యెలుగెత్తి † పలుకుచుండు

మబ్బుతెర దీసి చీకట్ల † మాటు విడిచి
చూచుచున్నవి నీవంక † జుక్కలవిగో

చూచుచున్నవి ప్రకృతిలో † సాగను లవిగో

॥ఏల॥

కొసరియింటింట † గలదు నీ † గోడు వింటె
విరిసి ప్రతినోట † గలదు నీ † వింత గంటె

రవ్వ పాలైతి వింక నీ † ప్రాయమెల్ల
ఎవరికై పెట్టితివో యత † డిచట లేడు

లేడు మఱి రాడు నీ † తోడ మాట

లాడఁడిక † గలనాటి స † య్యాట విడిచి
పొమ్ము యమునా తరంగిణి † పులినసీమ

లందె వెదకుము మురళివా † ద్యమ్ములో † ద్వ
దాఖ్య వినవచ్చునేమొ రా † ధావధూటి !

ఆలకింపు

ఈ నిషిద్ధ దురాగత + మైన జీవి
 తంబు ; అశామలీమ + సాధ్వాన్నమైన
 ఈ తమోరాశి, యీ పరి + ధూత శిత వి
 ఖిన్న సంచిన్నవర్తన + మెన్నినాళ్లు
 గడపెదో శాంతిలేని యీ + పుడమిపైని
 నడపెదో పేర్కొలేని యీ + యెడద పూని
 అల్పప్రభాతంబు గడచి సం + ద్యాప్రద్యోష
 మిట ప్రయాణంబు సలుపు టిం + కేమిఫలము
 తోట పువుపూయుకాలంబు + తొలగిపోయె
 ఇచట ముళ్ళేరుకొంట నీ + కేమి ఫలము.
 పక్షులన్నియు గూళ్లల్లి + పవ్వళించె
 ఇపుడు పుల్లలు త్రెంప నీ + కేమిఫలము
 గుఱ్ఱములు పందెములు గెల్చు + కోన్నవపుడె
 ఇపుడు లాయంబు విప్పె దిం + కేమిఫలము
 తోడివారలు చదివి యు + ద్యోగులైరి
 ఇపుడు నీ యక్షరాభ్యాస + మేమిఫలము
 పొలము పండించి కోసుకు + పోయినారు
 ఇట్టు పరగేరుకొనుట నీ + కేమిఫలము
 మూడుజాములు నాటక + మాడినారు
 ఇపుడు టిక్కెట్లు కొనెద విం + కేమి ఫలము
 వలపువాకిట వయసెల్ల + వెడలిపోయె
 ఇంక నెఱసినతలను పూ + లేమి ఫలము.

భాష

భారతదేశమం దెప్పుడు + భాషను వృద్ధికిదెచ్చుమార్గ మె
వ్వారు నొనర్పరైరి కవి + వర్గము పేదరికాననున్న దా
మే రచించినా మని ని + జేచ్చ మహాకవితావిశేష వి
స్తార రసాస్పదంబయిన + సంగతి రాజులు బి త్తవోయినా.

భాష నశించిపోయినది + భాషను నుద్ధరణం బొనర్చునో
పోషకుడైన లేడు మరి + పోయిన రాజ్యము రాదుగాని ఈ
భాషలు వచ్చుగాన పరి + పాటిగ వాని నముద్ధరింప సరి
తోషముతోడ రండు మన + తో చనుదెంచును వాణి రాణియై.

పూర్వ హరూన్ రషిదు మహా + మూద్ గజనీకుల మీనిజాము లా
పూర్వ మహాప్రబంధముల + బోధలు గాదులద్రవ్యి పోయుచున్
నిర్వహణం బొనర్చి రవి + నేడును దోచెడు గాని భారతీన్
బర్వదేశకండు పాత్రములు + వ్రాయుట కూత నొసంగు దాతయై.

ఏల నిఘంటు వీ తెనుగు + కెన్నిప్రబంధములున్న వీ మహా
భీల దురావగాహ పరి + విశ్రుత దివ్యపదావలోకన్
ద్వేల లసత్ప్రయోగముల + దెల్పెగ; మున్నుకవిత్వసంపదల్
తేలగనిండు అర్థములు + దేల్చుట కవ్వల జూడగూడదా ?

క వి

మోళ్ళు చిగురింప, నెండిన + బీళ్ళు పచ్చ
బాట, రాళ్ళు స్రవింపగా, + పతనమైన
జాతి రేకెత్త, ప్రేమైక + గీతికలను
పాడి పాడి రసావేశ + భరితుడై య
జాండ మలరిందు కవి యిప్పు + డుండవలయు.

అంధ్రయువకుల సార్యాల + యందు గలుగు
నగ్ని బీజాలు మొలిచి యం + తంతలైన
పూర్వచారిత్రములు గాన + పూర్వకముగ
పాడి ప్రకటించి వైది గ + ర్భములనుండి
మండి యెగ సెడి దారుణా + ఖండ ఖండ
మండితానలదందహ్య + మాసములగు
జ్వాలలైనమ చల్లార్ప + జాలునట్టి
ప్రేమరసవాహినులు భావ + వీధులందు
పొంగి పారల వియద్ధంగ + బోలె దనరు
చుండు శ్రుతి బాడుకవి యిప్పు + డుండవలయు.

మతమతాంతర వైషమ్య + మహితమేఘ
మాలికలు విచ్చిపోవ రో + మాంచములను
బొడమ భేదసంనేశ త + మోవివృత్తి
వాయ వాయెత్తి ముగ్ధ భా + వములతోడ
ప్రాథమ్యదయాలు కరిగి నీ + రములుగాగ
ముక్తకంతాన దశదిశల్ + మ్రోయునట్లు
విమలమగు మైత్రియనెడి గీ + తమునుప్రాసి
స్వరసుధారసపూర్ణమౌ + మురళి నెఱపి
నిండుమతి బాడుకవి యిప్పు + డుండవలయు.

ఏది మఱపించె మానవ + త్వాది సకల
 విశ్వజాలంబు నేది హృ + ద్భేదకంబు
 నగుచు వార్ధుల నింకించి + గగనమునకుఁ
 దాఁకి నేలకు దూఁకి చీ + కాకుసేయఁ
 గలిగెనో యట్టి భాషాప్ర + గాఢమైన
 పట్టుదల నీర్వ్య యిసుమంత + పట్టుకుండ
 నర్వసమభావమును బ్రాత్య + సమితికుండు
 నహజమగు శాంతి నౌచితి + సహనమనెడు
 కంచుఢక్కను గొట్టి వా + యించి మతులు
 మార్చి భ్రమరంబు పురుగును + మార్చునట్టు
 లమల విజ్ఞానతత్వ మ + ధ్యాత్మశక్తు
 లొలుక రచియిండు కవి యిప్పు + డుండవలయు

జననియును, జన్మభూమియు + స్వర్గమునకు
 మించినవి యని యెదను బూ + జించి యాత్మ
 దేశదాస్యంబు దారిద్ర్య + ధీనమైన
 బంధములఁ ద్రెంపి సాభాగ్య + భవనసీమ
 జయజయధ్వానములఁ గీర్తి + సతి పతాక
 మెత్తి డిక్కుంభికుంభాల + నృత్యమాడ
 నెండవానల జనపద + మండలములఁ
 గలయదిరిగెడు నాది భి + క్షకునివంటి
 స్వార్థలోభ పరిత్యాగి + యాత్మగాన
 మొండు గొని పాడు కవి యిప్పు + డుండవలయు.

అడవిపాట

తెల్లుపువ్వులు పాపట + నల్లుకొనుచు
 గొజ్జగులదండఁ జేతఁ గై + కొని విలాస
 మడరఁ గర్పరపనఁటి పు + ప్పాడులఁదోగి
 వచ్చి యొకకోనఁ గానలో + బాటపాడు
 నట్టి కాపులపిల్ల యే + మనెను వినుము
 ప్రియుండ! యెంచేగినావు నన్ + విడిచి యిచటఁ
 గానఁగారావు కానలోఁ + గానలోల
 బాల గోలను నను గేలి + పాలుజేసి
 వెడలఁ జెల్లునె ? వికచార + విందనేత్ర
 రమ్ము ఈదండ నిడుదు వ + క్షమ్మునందు

॥తెల్లు॥

గానపాండిత్యగరిమ లో + కము జయించి
 పంచమరవాల్లి జగమును + ముంచివైచి
 మధురగంభీరరవమున + మరలనెత్తు
 కోకిలముకన్న వింతగా + నీకు నచ్చు
 పాట పాడెద రావయ్య + ప్రాణసఖుండ
 అటలాడెద రావయ్య + ప్రాణసఖుండ.

॥తెల్లు॥

తేనెసోనలకంటెను + దియ్యనైన
 ఇతరసమునకంటెను + నెక్కువైన
 సోమపానంబుకంటెను + జొక్కమైన
 చక్కెరకు మించి యమృతంబు + ధిక్కరించి
 మధురతేజంబునకుఁ జూడ్కి + మలపునట్టి
 రచనములఁ బ్రొద్దుపుచ్చెద + రమ్ము రమ్ము
 వఘనముల వేడ్కఁ గూర్చెద + వడిగరమ్ము.

॥తెల్లు॥

పువ్వుఁబువ్వును యాచింపఁ + బోవునట్టి
 మధుపమును జూడు సహచరి + మఱచెనేమొ
 కొమ్మకొమ్మకుఁ దిరుగుచుఁ + గూయుచుండు
 పికవరముఁ జూడు సహచరి + విడిచెనేమొ
 మదనుకొలుపున భృతికయి + కుదురుశుకము
 వంకఁ జూడుము సహచరిఁ + బాసెనేమొ
 మిన్ను మన్నెఱుఁగకయుండు + మేఘజలము
 కొఱకు నెలుగెత్తి చను వాన + కోయిలంబు
 కలువతూండ్లకుఁ గొలఁకులఁ + గాలికొలఁది
 బారు రాయంచపిండుల + దారిఁ జూడు
 సహచరులఁ బాసి యెందైన + సాగునేమొ
 ఈవు నను వీడిపోవంగ + నేమికతము
 ఈవు నాముద్దు దీర్పు వ + దేమికతము.

॥తెల్లు॥

ఆకు తొడిగిన దెల మావి + మాకు గంటె
 పువ్వు పూచెను మల్లికా + మోహనాంగి
 పెనఁగొనియె జాజిలత గురు + విందతీఁగ
 గెలవిడిచెఁ బోకబోది, వా + గుల మృణాళి
 పువ్వువిడిచె ప్రకృతికాంత + నవ్వుచుండ
 వరలుచున్నవి మధుమాస + వాసరములు
 వెలయుచున్నవి మణిదీప + విలసనములు
 సొగసుగల యీవనమువంకఁ + జూడవేమి
 సొగసుమీరెడి నావంకఁ + జూడవేమి
 జవ్వనంబును, కుసుమ వా + సనయు, గృహణ
 కాల మెంతకాలంబుండఁ + గలవో చెపుమ
 అనుచుఁ గన్నీళ్లు రాలెచ్చి నా + యతివమిన్న

॥తెల్లు॥

లేఖిని

కలము సత్కావ్యకలన ని + క్కము సరస్వ
 తీ స్వరూపంబు నముపాస్య + దివ్యభవ్య
 వైభవ మహామహంబు శా + శ్వతపదంబు
 ఈ ప్రభాతాల సాంధ్యరా + గప్రసార
 శాద్వలంబుల సెలయేళ్ళ + సైకతాల
 అలల తిరుగళ్లఁ బడెడు వె + న్నెలబయళ్ల
 గళ్లుదీర్చిన మేఘాల + గగనమందు
 తరలు శృంగార రాగ సౌం + దర్యజలధి
 నావవలె నాకలంబు వె + న్నాడిపోవు
 చాపవలె నాతలంపుకై + చోపులెత్తు
 ఊహ లను గాలివీవ నే + దో తటాన
 కరుగుచున్నది స్వేచ్ఛా వి + హారసీమ
 వేగుచున్నది యానంద + విభవవీధి
 కాసవము ద్రావి మైకాన + నాలపించు
 వాని సురభాండ వర్ణనా + పాటవంబు
 నేర్చినట్టుల కవితలు + గూర్చినటుల
 దోగుచున్నది వివిధ పా + ధోధులకును
 నిట్లు శరవేగము రస వా + హినుల నెనసి
 తేలిపోయెడు నావకు + తెడ్డు కలమె
 కదలపోయెడు నావ చు + క్కాని కలమె
 అన్నియును తానెయై రూప + మన్నియెడల
 మార్చుచున్నది కవితలఁ + గూర్చుచున్న
 దిది, నడుపువార లెవ్వరో + యైఁకుకపడదు

ఇది గడుపువార లెవ్వరో † యెఱుకపడదు
 నావ నడిచినత్రోవలో † తీవలును ప్ర
 పుల్ల హల్లకములు, తెలి † ముత్తైముల కొ
 టార్లు జాళువా పసిడి కొం † డల చివల్లు
 నీలమణిమంటపముల ర † త్నాల దీప
 ముల తటంబుల రాజిల్లు † ముదితలార్చు
 కురులఁ దురిమిన మల్లె † పూసరులు, వరుస
 సంజకెంజాయతోటి † నిశావధూటి
 నల్లవలువలు ముసుగిడి † నాట్యమాడు
 సొంపు, నిద్దంపు పక్షుల † గుంపు గూళ్ల
 వైపు నభిముఖమై ప్రణి † పాతమైన
 దినము విడిచి విలపించు † దీనమైన
 గానములఁ దోచు వివిధ వి † జ్ఞాన గరిమ
 తిమిరమును మాన్చి రాగల † తికల వినోద
 బాష్పముల నించి ఆలించి † పడవ నిలిచి
 పోయె కల మదే దారులై † పోయె ; ప్రకృతి
 సాగరమునందు హర్షాప్తి † సన్నగిల్లె
 విశ్వసదనంబు ముంగట † వెలవెలార్చి
 నేను నాకల మొకసారె † నిలిచినాము
 చలనమును దక్కి యొకసారె † నిలిచినాము
 శబ్ద మొక్కటె నిలిచి నీ † జాడ నీ య
 జాండమం దుండుటకు శబ్ద † జాలమందు
 చోటు లేదయ్యె గూఢ క † వాటములను
 తెరచుచున్నది బీగంబు † తెరచునట్లు
 ప్రేమప్రసోతస్సు వెడల బా † ణించుకొఱకు

రుజ

ఈ రుజాజ్వాల లార్ప నె + వ్వారు కలరు ?
 దీనికిఁ జికిత్స లేదు, శాం + తియును లేదు.
 వ్యసన దోదూయమాన మా + నసమునందు
 ఈ విచిత్రంబు నీప్రేమ + ఈ విషాద
 మీమహారాగరసముఁ చో + ర్థించిపోయి
 రెవ్వ రీజాడ ? చెప్ప రిం + కేమిదారి ?
 దూరి వగఁగూరి కోరి యె + వ్వారి జీరి
 విడిచి నిట్టూర్చు లేకరు + వెట్టి తిట్టి
 వ్రాత తుడువఁగ నెవ్వారు + వత్తు రెవరు
 కలరు? ఇది సైకతపు తిన్నె + గాదు చదలఁ
 బరువు మేఘాల రేఖల + పంక్తికాదు.
 మెఱపుతీఁగల క్రొందఱు + కిరుల నెనసి
 శూన్యమై పోవుటకు చివం + జ్యోతిగాదు
 ఈరుజా జ్వాలలార్ప నె + వ్వారు కలరు.

ప్రణయపాఠాల విరసరూ + పముల నొగిలి
 ముంగురుల జారు బంగారు + రంగులీను
 మేల్ముసుంగుల కొంగుల + మేలమాడు
 సొగసువాసనావేశిత + స్ఫురితమైన
 దృశ్యమిదమిత్థమని యేరు + దిద్దఁగలరు ?
 ఎవరు వర్ణింపఁగలరు? ఇం + కేమి కలదు ?
 ఈ మహాగాధ సత్యంబు + లే రహస్య
 మెవ రెఱుంగుదు రీవ్యాధి + యెఱులపోవు ?

భైషజం బేది భిషగుల † వల్లఁగాదు
 ఏదిమార్గంబు ఈ మనో † న్మాదమైన
 మచ్చ లెవరికిఁ దోచు ? స † ముత్సవంబు
 లైనదినములు రోగాల † యందుఁ గలసి
 సమసిపోయెను నేఁడు ప † సావికార
 మైనకట్టెను, ప్రాణంబు † నంటియున్న
 దిది శశవిషాణసన్నిభ † మిది మృషా ప్ర
 వృత్తి దీనికి నవధి యిం † కేమికలదు
 ఈరుజ్జాజ్వాలలార్ప నె † వ్వారు కలరు.

మూషిక ము - ముని

ఒకమహనీయుఁ డార్యనుతుఁ ఁ దుగ్రతపంబును చేయుచుండగా నొకయెలుకార్తిగ్రద్ధ తను ఁ నెంచుటఁ జూచి శరణ్య మంచు నూరక బ్రతిమాలగాఁ దపసి ఁ రాజు దయామతి గాంచి దాని నొర్తుక సొగసైన ప్రౌఢగ వ ఁ ధూటిగఁ జేసెఁ దపోబలంబునన్.

అమెను సూర్యనంతటి మ ఁ హమహురాజ్ఞి నొనర్పఁజూని నీ వీమెను బెండ్లియాడుమని ఁ యిచ్చిన నాతఁడు చూచి యిట్లనెన్
“ఓ మహనీయ నేనొక మ ఁ హోజ్జ్వలమూర్తి నె గాని నా కళా గ్రామము మేఘుఁ డాచికొనుఁ ఁ గావున మేఘున కిమ్ము ఈసతిన్.”

“ఘనుడను నేను లోకము న ఁ ఖండముగా జలరాశిఁ జేయ నేర్తును సరిగాని, గాలి వడి ఁ రుద్దిన నల్వఁగలేను గాన నా యనిలుఁడు గొప్ప వాఁ” డన మ ఁ హర్షి నిజంబనియెంచిపిల్వఁబంచెను ; శ్వసనుండు వచ్చి తన ఁ శిర్షము నేలకు వంచి నిల్చినన్

వ. వానిని తాపసి క్రిగంట వీక్షించి జగత్ప్రాణమహాశయుఁడ వైన నీవు నా కూతు నిమూషికరాజబాతను పెండ్లియాడు మన నాతఁడు నతవదనుడై, “స్వామీ !

ఏను సమీరుండన్ జగతి ఁ కెల్లను బ్రాణము పోయు తేడ నే నీ నిఖిలావనీతలము ఁ నెంతయు నూపెదఁగాని కొండ నింతేనిఁ గదల్చలే నచలుండే ఁ నను మించును గానఁ గొండ కి మానిని నియ్య మేలగు స ఁ మానులె చుట్టఱికాన కర్హులున్.”

వ. అని సమీరుండన్ మాటకు ముని హిమవంతుని బిలిచి “ఓపర్వత వరేణ్య ! ఈ యెలజవ్వనిని బెండ్లియాడు మన నాతఁడు అమెతనకు దగదని తలపోసి తపసికిజంకిముకుళిత కరకమలంధై యిట్లనియె.

"ఓ మహనీయమూర్తి భవ + దుజ్జ్వలకీర్తి జగత్రయంబులన్
దామనియై వెలుంగు భవ + దాజ్ఞకు భద్ధుడఁగాని నేను నీ
కేమని చెప్ప నేర్తు నెలు + కేదయినన్ ననుఁ బట్టుకొన్న నా
ధామము గుద్దలించును య + ధార్థము వావి కొసంగు మీసతిన్."

వ. అని చెప్ప నాతపసిరేఁడు మిగుల వగచి తనయ తుదకు ఎలుక
యైనది అని అఎలుకసాని మానిసిరూపు మార్చి ఎలుకను చేసి
కలుగులోనికి పంపివేసెను.

ఎలుకను రాజ్ఞఁ జేసి విమ + లేచ్చ జగత్రయమందు మేటిగా
నిలిపెద మన్న సాగినదె + నీచుల కెప్పుడు గొప్పసద్గుణం
బులు సమకూడఁబో వినుము + పుత్తడి కానివిధానఁ జెల్మి దా
మెలమి ఘటింపరాదు కుల + హినులతో తెలివైనవారలున్.

మల్లెపూవులు లేకున్న + నుల్లిపూలు
ముడువఁగారాదు తలను + ఏ వదువునైన
మంచివారి హితంబు ల + భించనియెడ
చెడ్డవారి హితంబులో + చేరఁదగదు.

శృంగార పద్యములు

- ఉ. ముంగురు లుంగరాలు నెల + బోలు మొగంబును చేరెడేసి క
 స్తుంగవ బారెడేసి సుమ + నోజ్జ కచంబులు పైటచాటులో
 తొంగిలిచూచు చన్గవలు + తొట్రిల గాజుల నిక్వణంబుతో
 నంగజరాజ్యలక్ష్మీవలె + నంగన వచ్చెను గొంగిలింపగన్.
- ఉ. ఆ నళినీదళాయతము + లైన కనుంగవ మేనితావి యా
 జాను విలంబమో కురులు + చారుపయోరుహముల్, మనోహరం
 బైన తనూవిలాసము బ + యల్పడ గాజులు గజైలందెలున్
 వీణియఁబోలె మ్రోసె నలి + వేణి ప్రియున్ ముదమారముద్దిడన్.
- చ. నిగనిగలాడు నీతనుపు + నీకనుదమ్ములు నీయొయారమున్
 సొగసగు నీదుతీవి కడు + సొంపులునింపు పయోరుహంబులున్
 నగుమొగమున్ విలాసముఁ ఘ + నాఘననన్నిభకుంతలంబులున్.
 మగువల మేలిబంతి వని + మాటికిఁ దోచెద వీవు కోమలీ.
- చ. అలికులవేణి వీణను గ + రాజ్జములన్ గొని ప్రేమగీతి వె
 న్నెలబయలందు పాడుచు వ + నిన్సుమశయ్యలశాద్యలంబులన్
 వలపుసుధారసమ్ము మధు + పాత్రలఁ బోసి యొసంగి వల్లభున్
 బిలుచుఁ జకోరదంపతుల + వేడుక చూచి రసప్రపూర్ణయై.
- తే. నెమిలిపించుంబు నాణిము + తైములనరులు
 వరలు కుల్లాయి ధరియించి + వనవనంతుఁ
 డనఁగఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె న + య్యవనరమున
 వన్నె వగకాడు మురళిని + బాడుకొనుచు.

సీ. నివసించునా నట + నీ రేజనయన వ
 క్రాలకమ్ముల నీడఁ + గాచికాచి
 వగతునా వగలాడి + బాలమ్మ గీడ్చు గం
 చల విలాసంబులఁ + దలఁచి తలఁచి
 నిల్పుదునా ప్రాణి + నెలఁతనెమ్మోము సుం
 దరహాసచంద్రిక + లరసి యరసి
 విశించునా ప్రేమ + వెలఁది వాగమ్మత వా
 హనులందు రసమునై + యేగియేగి.

తే. పాటపాడెదనా నాతి + ప్రణయగీతి
 తో సుధాధారలను దొప్ప + దోఁగితోఁగి
 మోహవార్ధిని వేసారి + మునిఁగిమునిఁగి
 కరగిపోయెద నానాతి + కొఱకు వలచి.

తే. నీవు వ్రాసిన మోహంబు + నింపులేఖ
 చదివినాఁడ తిరిగి నదే + చదివినాఁడ
 యెంతచదివిన చవులూరు + నింతియేమొ.

సీ. ప్రణయినీ ! నీ ప్రేమ + వార్ధి వీచికలందు
 పొక్కి సోలుచునున్నఁ + జూడవేమి
 ప్రేయసీ ! నీరాగ + వీధిలో తెగి రక్త
 సిక్తమై యుండ వీ + క్షింపవేమి
 నెచ్చెలీ ! నీ మోహ + నివహ దావాగ్నిలో
 నిలుపు నీరైనఁ జిం + తింపవేమి
 మానినీ ! నీవచో + మాధుర్యవాహిని
 కనువు లర్పించిన + నరయ వేమి

గీ. చుట్టలుగఁ జుట్టి యురులట్ట + సోలుచున్న
ముంగురుల నాదుహృదయ వి + హంగ మట్టై
చిక్కువడి వియోగాబ్ధి వీ + చికలఁ దోఁగి
యశ్రువుల రాల్చుచున్న న + న్నరయ వేమి.

గీ. కురు లురులలీల ననుఁ జుట్టు + కొనియె నేను
వెట్టినైపోబుతిని మోహ + వీచికలను
దొప్ప దోగియు నాదు చే + దోయి కతివ
నీవె సంకెళ్లు వేయు మిం + కేమి వలదు.

గీ. ఈవియోగాగ్ని చేత నీ + యింటిలోని
దీపములు వెలిగించి నీ + రూపమందు
చూడనెంచితిఁ గాని నీ + జాడ దెలుపు
వారు గనరారు వచ్చెడు + దారిలేదు.

గీ. ఎద వియోగాగ్ని రవిలించి + యింధనముగ
తనువు గాల్చుచునుండ లో + చయనయుగంబు
అశ్రువులఁ జాల గురిసి చ + త్లార్చుచుండె
నీవిచిత్రంబుఁ జూడ రా + వేమి యువిద.

గీ. ప్రేయని యసువులు నీవస + వీధివీచు
వాయువులఁ బోలుటకు నైనఁ + బనికెరావె
ప్రేయనివిరహాగ్ని నీయింట + వెలుగు దీప
పంక్తులను బోలుటకునైన + పనికెరావె.

గీ. కారుమొయిళ్ళుల చిమ్మ చీ + కటులఁ బోలు
నీదుకురు లంధకారంబు + నింపుచుండె
నీమనోహరవదనంబు + నిండుచంద్ర
బింబమును బోలె వెలిగించు + విశ్వమెల్ల.

ఉ. గాలములట్లు గ్రాలి తమ + కంబున నెందఱిమానసంబులన్
 గాలించి కారుచీకటుల + కైవడి నీకురు లొప్పుచున్న వో
 బాలకురంగలోచన భ + వత్పరిపుల్లముఖాబ్జ మెందఱిన్
 దేలించి నవ్వు వెన్నెలల దీర్చుచు + నున్నదొ చెప్పఁగూడదా ?

గీ త ము ౧

నీ వియోగంబునకు నశ్రు + లీవిధాన
 కారుచీకట్లు క్రమ్మి ము + క్కారువాన
 కురియు ; హృదయాంతరాళసం + కుచితదగ్ధ
 కాష్ఠమున వేగి మచ్చలై + కరఁగిపోయి
 నట్టి తమసు విశిర్ణమై + నట్టి సాగసు
 మండి మనియయి నీకంట + మసలుచుండు
 వేఱే కాటుక నీవికర + బెట్టవలదు,
 నీదు ప్రేమను రాగైక + నిర్వరీ శ
 తంబు శరవేగమున పాఠి + నెమ్మనమ్ము
 చింపుకొని వచ్చి సాంధ్య రా + గంపుకెంపు
 సాంపునింప సంపాదించి + యొంపుచున్న
 మద్యచషకంబు లావణ్య + మంజులంబు
 గైకొని ప్రశాంతవేళ నిం + గారుకళల
 నీను నీమోమువాతెర + నానవచ్చె
 వేఱే తాంబూలరాగంబు + బెట్టవలదు.

జడత్వము

గ్రహములేమానవుని త్రిప్పఁ + గలుగు నొక్కొక్క
 మానవుడె గ్రహగతులను + మార్చునొక్కొక్క
 ఆరహస్యంబు మనకు గ్రా + హ్యంబుగాదు
 స్థావరము లొక్కటేపుట్టు + తలమునందు
 జీవములు పోసికొను గాని + జీవులకును
 గ్రాసము లభించుచోటి కే + గంగవలయు
 పశువు జలమున్నచోటికి + పరువువెట్టు
 చీమ కలకండగలతావు + చేరుచుండు
 కోకిలము మావిచిగురులఁ + గూర్చి పోవు
 మధుపరాజంబు తేనెకై + మసలుచుండు
 ఉదర మెవరినైనను వీడి + యున్నదొక్కొక్క
 పిండివంటలు సంసారి + వండితినిన
 అకలంబులు సన్న్యాసి + యారగించు
 ఊత్తునకు నిర్వు రొకటె జ + గత్తునందు.

పాంథుని శిథిల పుర పవేశము

- చ. ఇది శిథిలావశేష పుర † మే యనుకొమ్ము ; కళాకలాప సం
పద చెడి వానిఁ బాసి తన † ప్రాతలు క్రొత్తలఁ బెట్టి చూపఁగా
మొదలిడెనంచు నెంచుము ; ప్ర † మోదపదంబున మోరలెత్తియా
కదుములు చెప్పవచ్చు కథ † కాదనలేరు చరిత్రకారకుల్.
- చ. వెలగలదే యిదే విపణి † వీధుల బెట్టినఁ బ్రేమపాఠ మీ
యిల కెవరిచ్చిరన్న మఱి † యేమిటి యుత్తర మామనస్సులోఁ
గల యనురాగవీచికలఁ † గ్రాలెడు సోమరసంబు సిధు పా
త్రతలనిడదేని యాప్రణయ † ధామము నాదని చెప్పకుందునే.
- చ. కళ యిది సామనస్యము ప్ర † కాశకమైనమహాపదార్థ మీ
లలితవికాలవిస్ఫురిత † లాస్యమునందు జగత్రయైక సం
చలితవినూత్న కార్యకల † నంబులు ప్రేమజనించునీ సుధా
కలశము బోర్లవడ్డ దొడి † కంబునఁ బట్టఁగనొనె యేరికిన్.
- చ. ఇదియొకప్రేమబాష్పముల † నెత్తి ప్రతిద్యుతిఁ జెందు నీమహా
సదనమునందు వ్యక్తిగత † స్వార్థములొక్కటియేనిలేవు; త
న్ముదము రసానుషంగములు † భూమికి రాలిన శిల్పమందు దో
చుఁ దదను రాగవాహినులఁ † జూడుము పోయినవిశ్వరూపమున్.
- చ. ఇదినిశ ఇందువెన్నెల లి † వేయుదయాద్రినితొంగిచూచు కౌ
ముది ముదితానురాగముల † మోసినదోయన జీర్ణకుఢ్యమం
దుదయమునొందునీకళల † నువ్విళ్ళులూరుచు గ్రుక్కతిప్పకో
దది ప్రతిభావిభాసమని † నాడిన నాడున్ముగాకప్రేముడిన్.

చ. ఇది ద్వజమెత్తి ప్రేమకొక యేకతయున్నదిగాఁగ చాటి ని
మది యనురాగపూరితము మాటున మచ్చలువడ్డమాటకై
కదల దొకింతయూను మఱి కాల్పనికంబులు పెక్కులున్నదా
మొదటి తుపాను కొట్టుకొని పోయెను వ్రేళ్ళ పెకల్చి నెచ్చెలి !

శా. ఈదృశ్యంబులచాటుమాటులమహా శృంగార శృంగాటకా
పాదంబైన జనానుషంగము భవ త్రప్తత్యేకతన్ గేంద్రమై
యీదారి జనుఁ గ్రిందిమెట్లకు మహాం ధీభూతమైయుందు నే
నాదిత్యేందుఖగోళమారనితి బ్రహ్మనందమేపారఁగన్.

అ.వె. వేషభాష లరసి వివరింపరా దంత
రంగమెట్టిదో యె ఋంగరాదు
సంచిలోనిలేఖ సంగతి తెలియునే
పైకిఁజూడ ; వ్రాయు వాడెగాని.

తే. గీ. కావి వస్త్రంబులను వేసి కానఁబడిన
జగము యతి యని చెప్పి వే షమునుబట్టి
గానవేషభాషలు నెట్టి వైనగాని
యంతరంగము తపసులో నలరవలయు.

తే. గీ. తల కిరీటంబు భుజముపై ధ్వజము దాల్చి
యున్న తప్పేమి జ్ఞావియై యున్నయపుడు
బాహ్యసన్యాసి బ్రహ్మ వి ద్వరుఁడు గాఁడు
కామషట్కము మొదలంట గడవవలయు.

తెలుగు భాష - దాని దురవస్థ

(ఉత్పలమాలిక)

“క్రొత్త తెలుం” గటంచు నొక + క్రొత్తపథంబును దీని వాని ను
నృత్తపు వ్యాఘ్రవృత్తమున + మాలిక వ్రాసె నృసింహుఁ డెలినా
సత్తముఁ డెమినోచెనొ వి + చార్యముగా దలచేత లల్లవే
తత్తకబుత్తశబ్దముల + తామర తంపరలట్లు చేసి వి
ద్వత్తని సాటుచున్ దెలుగు + పాండితి నేరనివారిమోల నె
లెత్తియు వృత్తమాలికల + నీడ్చి వెసన్ గణబద్ధమైన యా
చెత్తను శ్రోత్రపేయముగఁ జేయఁ + బరించిన వారు మెచ్చి మీ
చిత్తమురీతి మే ముడియ + చేతుమటంచును సాయపడ్డ గ్రీక్
మిత్తును “సాడ్డ” గమ్ములను + మేలి ప్రబంధములఁ రచించి వా
రత్తరి గ్రామ్యభాష యను + నండజయానముసుంగు దీని రా
బిత్తరి చంచలాక్షులను + విప్పి వివేక విశాలలోక ము
వ్వెత్తుగఁ జూడసాగె నల + వెట్టికటాక్ష విలోకనంబులున్
మొత్తముమీద నాంధ్రజన + ముఖ్యులకుఁ విపరీతచేష్టగా
నొత్తెను నంత మేల్కొని స + మున్నతి వాని విమర్శజేసి లో
కోత్తరమైన హాని సమ + కూడె నటంచు విభీతభావులై
ఇత్తరి వ్యావహారికపు + టింతి ప్రబంధపుసాధ మెక్కఁ గా
లెత్తె నటంచు నెంచి గతి + యించినదానికి చింత సేయ కా
విత్తును వ్రేళ్ళతోఁ బెఱికి + వేయుట కుస్ముఖులైరి యీశ్వరుం
డత్తునొ యత్తఁడో తెలియ + దైన ప్రయత్నము కర్ణమౌట వి
ద్వత్తములార! నానుడులు + స్వచ్ఛమనస్కులరై వినుండు సం
పత్తి విపత్తి భాష కిది + పల్కుఁడు “అమ్మకు” “లమ్మ” ఇంక మే
నత్తకు “లత్త” “నేను” నకు + నాననువర్ణవిరూపముల్ మఱిన్

“వత్తును” బోతి, “నిస్తు” నను + వర్ణవిలిప్తపదంబు లొక్కచో
 బొత్తునఁ గూర్చి కావ్యముల + బుద్ధికి వచ్చినరీతిఁ జేర్చి పె
 న్విత్తములన్ గడింపఁ బడి + పిల్లలచే చదివింప నుంచి రా
 పాత్రము లక్కటా ! చదువు + పోయెను వ్యాకరణంబు మాసె యా
 వత్తును, మాతృభాషను “శ + వంబు” గఁ బోల్చి గళంబులోపలఁ
 గొత్తగ పుస్తె గట్టకుండు + కోవిదులార యిదేమిపాపమో
 చిత్తరువయ్యె నార్చుల వి + చిత్ర చరిత్ర లడంగె నాంధ్ర రా
 ష్ట్రోత్తర సత్ప్రయత్నములు + నూరకపోయె విరోధభావముల్
 పాత్రమసాధువేదో యెది + పూజ్యమొ తోచక తన్నులాడి సం
 విత్తు దొలంగి పాఠకుల + వేసటపా లొనరించుఁ గాన నీ
 క్రొత్త తెలుంగుబాస “దిన + క్రొత్తగ” మారుచు నద్భుతంబుగాఁ
 దత్తరమొంది పేశల ను + ధామధురోక్తుల నీనఁబోవ ద
 త్మ్యత్తమమైనదే కవిత + నూరక పామరపాళిచేత “చె
 ప్పిత్త” మటన్న సాగ దది + వెఱ్ఱితలంపగు కుక్కతోకతో
 సత్తటినీ తటంబులను + చల్లఁగ దాఁటఁగోరునట్లు మీ
 రిత్తప్రయత్నముల్ విఫల + రీతిని దాల్చును చేమకూర పూ
 ర్వోత్తరకోవిదుల్ విబుధు + లుండిననాడె యపప్రయోగముల్
 మెత్తఁగలేదె యన్న నది + మేలము కొక్కటిరెండుమాత్రమే ;
 పాత్రమునిండ బూతులను + పూరణసేయగలేదు ; చేసినఁ
 గత్తములీల నింద్యమయి + కావ్యవధూటి మశూచివడ్డలా
 గుత్తకురూపియై చెడదె + యుజ్జ్వలకాంతి వహింపనేర్చునే
 ముత్తెము లగ్ని వేల్చుటయు + భూరజమందు పటీరవారి జా
 గ్రత్త దొలంగి వేయుటయు + కార్యమటం చనుకొన్న మీకు మే
 ముత్తర మీయనేరము స + మున్నతి ముజ్జగముల్ జయించియే
 వత్తురు, గోత్రభిత్తయిన + వందనముల్ పఛరించిపోవు మీ

కత్తికి రెండువైపుల ని + గారపువాడి గలదు ; భూపతుల్
 బతులు మీకు గ్రామ్యములు + వాడినవారని బొంకజంక రీ
 బుత్తురు బట్టు నప్పకవి + ముఖ్యుల లాక్షణికాగ్రగణ్యులక
 గుత్తకు గొన్నయట్లు నిది + గో యది యేమిప్రయోజనంబుఁ దో
 షోత్తరణంబు చెంది పర + మొన్నతివైఖరి గల్గుకావ్యమే
 యుత్తమమై చెలంగు + కవి యుండిన పోయిన కావ్యముండు సీ !
 బొత్తిగ నీచసూచకపు + బొంతనుడీ ! వ్యవహారభాష యే
 యెత్తున దానికుట్టి నిల + యెత్తిన కుక్కయె గంగగోవునొ
 నొత్తదు నేళభేదముల + నొంది జనుల్ పరియింపనోప రా
 పత్తు ఘటించు రూపముల + పద్ధతిమార్చిన నత్తిబాస వ్యా
 వృత్తము వచ్చు భ్రంశమయి + యీల్గు దరిద్రము వచ్చు వాణి రే
 కెత్తదు సత్ప్రబంధముల కేమి రుచింపదు హాస్యనాటకా
 యత్తవిదూషవాక్యముల + కై పనిసేయునొ యేమొగాని యా
 వృత్తితరంబుగాదు ; బుధు + లేవ్వరు నవ్వరు ? వాఙ్మయంబునం
 దొత్తిడిగాని గల్గుఫల + మొక్కరవంతయు లేదు ; తొల్లి యే
 పత్తనశాసనంబు లుప + పత్తి వహించెనొ గ్రామ్యబాసచే
 లత్తయెగాని యర్థబహు + శంబున నింపానరింపనేర దె
 తైత్తి కరంగిపోసినను + నిత్తడి బంగరు గానిరీతి నీ
 జిత్తులలోనఁ గూలక వి + శీర్ణత నొందక తల్లి దానిపై
 ముత్తయిచే యొనర్పుడు ప్ర + మోదము జెందగ నార్యలోకమున్.

ప రి క్షా మ ము

సంధ్యలు సుషస్సులట్లు న + జాండరేఖ
 ప్రాతక్రోత్తలు బండి చ + క్రములఁ బోలే
 కలిసి విడిపోవుచున్న వో + క్కటియు కంటి
 నీరు కార్చక పోలేదు + నేటిదాక
 ప్రకృతి కలహించు భౌతిక + రంగమందు
 విశ్వనైలూషి తెరగు ని + వ్యెరగుగూర్చు
 కళల యంత్రాలపేటిక + కప్పివైచె;
 వెన్నెలబయళ్ళ విద్యుత్తు + వెడలచేసె;
 నాటకాల నినీమాల + నణఁచినైచె;
 యానములు వ్యోమయానాల + నంతరించె.
 ప్రాణులు శతఘ్నికలకు ని + ప్రాణమయ్యె;
 ప్రకృతి మారిపోయినది ప్ర + హాహవేగ
 మున జలాఘాతములు మారి + పోవునట్లు.
 క్రోడ్ ప్రాతల కలయిక + నెత్తుపేరు
 వచ్చి వరదల ముంచి రా + పడక మున్నె
 మేలుకోవయ్య తమ్ముఁడా + మేలుకొమ్ము
 నీవులే విప్ల నీనేల + నీది కాదు
 నీకుటిరంబు కుడ్యంబు + నీది కాదు
 నీది యనునది ఆనాడె + నీటఁ గలిసె
 నీవు వ్యక్తిగ గర్వించి + పోవుచుంటి
 వాత్సవను బాపువారి ద + వ్యయ్యె నీకు
 నీవు రాగాలఁ దేలి యే + వేవె పాడి
 పాడి ప్రకటించుచున్నావు + ప్రాలుమాలి
 పల్లెటూరుల పాలముల బయలుదేఱి.

నాగరీకరథంబు వి + న్నాణమైన
 మేల్ముసుంగులు ఘంటలు + మేళవింప
 లీల నేతెంచు రంగవ + ల్లికల దాటి
 కోటగోడల మీటు శృం + గాటకముల
 ద్వారముల నెట్టి తూర్పు ది + వాణమెక్క ;

॥తత॥

ఒక్కత్పటిలో జగంబు న + వోడ యగుచు
 నాట్య నైలూపియై నయ + నంబులార
 కాటుకను దిద్ది నేడు క + రాటఫక్కి
 భరత మొనరించు తత్ప్రతి + పదమునందు
 పీనిగారంబు నీరీతి + నీ విలాస
 భాసమాన మహానంద + వైభవంబు
 గాన మొనరించు నీయందు + గానబడవు
 నీవు నాటి ప్రభాతాల + నీవు నీ క
 వోష్టర క్తంబు చల్లారి + పోయె నేమొ
 నీవు పందలమాటున + నిరికినావు
 నీవు బేరుల వణిజుల + నిలిచినావు
 నీవు కడుపు కక్కురికి + నీర్లినావు
 నీవు చావన్న భయపడి + పోవుచుంటి
 వకట ! మూన్నాళ్లు నీబ్రతు + కగునొ కాదొ
 నీ కళాధ్వాంతమందు + వినిశ్చితంబు
 నైన తేజస్సులేదు ; నీ + యంత నీవు
 లేచునట్టి మనోబలం + బాచికొన్న
 వారి కాణాచి నీకు ని + వాసభూమి
 గాగఁ దోచెను ; తమ్ముడా ! + పీగిపోయి

నావు భావదాస్యాన ను + న్నావు ఖైశి
 కంబు నైనట్టి స్వర్గంబు + గట్టుచుంటి
 విది విషాదంబు వదలు మా + దృక్పథంబు.
 ఐంద్రజాలకుని కరాన + నలరునట్టి
 కుంచె విశ్వరూపంబుఁ జూ + పించి నీకు
 నీవు నిలువెల్ల విశ్వ రూ + పావసథము
 గాగ నందఱ నీవుగాఁ + గాంచవేమి ?
 అస్తిపంజరమున ప్రోగు + లైన రేణు
 కా నికాయమె కాయంబు + గాన నీ స్వ
 మాతృపుత్రుల గర్దింప + మానుకొమ్ము
 నీ కులాచారములు నీవు + నిశ్చయించు
 కొన్న వనుకొకు ; ప్రాతవి + క్రొత్తలందు
 గలఁపఁ జూడకు ; నీదు స్వ + ర్గమును నీవు
 కట్టుకొమ్ము వివాదాల + నెట్టుకొమ్ము
 నీవు జగతి కాదర్శమై + నిలిచి నీదు
 విజయము చరాచరాల దీ + పింపనిమ్ము
 తమ్ముడా ! నీ పదమ్ము వ + క్రమ్ము సేయ
 కిదె సురాసవ మిదె బహు + శేషితార్థ
 మైన మహనీయ జీవిత + మదె స్వరాజ్య
 వీధి ; యిట్టి జాతీయ జీ + వితమునందు
 వెన్నెముక జూరనీక నీ + మేరుదండ
 మును ప్రతిష్ఠించు దేశాన + మోసులెత్త
 కీర్తి రేకెత్త తమ్ముడా ! + కినుక మాను.

దేశమూత దండకము

శ్రీమన్మహాభారతాంబా ప్రపూర్ణ ప్రభాభాసురోదీర్ణ సౌ వ ర్ణ
 వర్ణావలంబా నిరాలంబ దంచాద్యనంతప్రలంబా లసత్ చారు శృంగార
 సంపత్కదంబా భవచ్చితచారిత్ర్యముల్ స్తోత్రపాత్రంబులై మిత్రసంప
 త్సదారామచైత్రంబులై లోకకళ్యాణ సూత్రంబులై జన్మ జన్మాంత
 రాదర్శపాత్రంబులై యెన్న నెన్నం బవిత్రబ్రథానంబులై క్షేత్రమున్
 జాత్రమున్ గల్గి వెల్గొందు; నీరూపు నీయోజ నీ శక్తి నీ కీర్తి యెవ్వారు
 వర్ణింప శక్యంబు తల్లీ! జగత్కల్పవల్లీ! మతల్లీ! సముల్లాసహసాననా
 వాసవాదిప్రజావందితా హిందుమాతా కనత్కాంతిపూతా గుణఖ్యాత
 సత్కశ్యపబ్రహ్మసంజాత నీశీర్ష మాచంద్రసూర్యాది తారగ్రహనీకముల్
 సప్తలోకంబులన్ దాటి భాసిల్లు నీపాదమీ సప్త పాతాళ లోకంబులన్
 మీరి రాజిల్లు నీయిల్లు ముక్కోటివేల్పుల్ మహాజీవ జీవాణువుల్
 జంగమస్థావరంబైన యీ సర్వ విశ్వప్రపంచంబు నెంచన్ గళావాసమై
 యొప్పునొప్పుల్ ఘడించున్ భవన్మస్తకన్యస్తమై వెల్లు జాబిల్లి విన్నాణ
 ముల్ సొంపునింపారు మేల్రత్నవై డూర్యగోమేధికామూల్య మాణిక్య
 సంస్థాపితంబై ప్రకాశించు నామేల్ కిరీటంబు దీపించు, నీరూపమోం
 కారమేమో నిరాకారమో లేక సాకారమో పంచతన్మాత్రులన్ గల్గియున్
 సత్యమిథ్యాది సంకల్పముల్ గల్గి, నీనాధ్వనుల్ చెప్పలేనట్టి
 నీయట్టి దివ్యావతారంబు ఘోరార్తి సంహారమమ్మా! శుభాకార
 నీకొప్పుపై వెండిచామంతిపూవోయనన్ జెల్లు కైలాసమున్ చంద్రచూడా
 కలాపంబుతోనాడు గంగాధరుం డెంతయున్ నాగరంబై ప్రదీపించు
 నీనీలపుంగుంతలంబుల్ హిమాద్రి ప్రభాభాసితంబుల్ వియద్గంగ
 యున్ బ్రహ్మపుత్రానదుల్ నీకు రత్నాలహారాలుగా నీమెడన్ వేడ్కు

వ్రేలాడుచున్ లోకకళ్యాణముల్ చేయుచున్ బ్రాయికంటై సదా
 పారుచున్ గేరుచున్ నీరు మున్నీరుగాఁ జేసి వాసిన్ వెసన్ చూము
 లన్ బుట్టలన్ పైరుపంటల్ ఫలింపంగ మూగాణిగాఁ జేసి కేదారముల్
 రాజనాలన్ విరాజిల్లగా నీకవే పచ్చలున్ ముత్యముల్ దాపియున్నట్టి
 మఖ్మల్ బుటేదారు చౌకట్టురంగారసింగారమైరంగురంగుల్ పిసాళించు
 చున్ కంచుకంబోయనన్ వింధ్య యొడ్డాణమై కృష్ణగోదావరీ భూరి పుణ్య
 స్రవంతుల్ నితాంత ప్రమోదంబులై మేఖలన్ బోలు నయ్యంగవంగల్
 కళింగంబు కాశ్మీర సౌవీర సారాష్ట్ర కేరాళ పాంచాల కర్ణాట ఛప్పన్న
 దేశంబులే గళ్ళ చీరల్ బిరానఁ దగన్ దాల్చి యొయ్యూర మేపారగా
 బంధురంబైన సౌందర్యముఁ గల్గి త్రింశ నృహకోటిసంతానమున్
 తన్ను నిత్యంబు పూజింప భావింప నర్థింప నర్థిన్ ప్రదీపించు నీ వెన్నె
 విన్నాణముల్ గల్గి యెన్నో మహావిద్యలన్ తంత్రమంత్రంబులన్ పెద్ద
 యంత్రంబులున్ సల్పి శిల్పాది బలకర్మనిర్మాణ నిర్వాచ్య నిర్ణ్యంద్య
 విర్మాణ నిస్తంద్ర సాంద్రప్రభాగారముల్ గల్గి వెల్లొందుచున్ సర్వ
 ప్రపంచంబున్ తన్నెంతయున్ దేహిదేహి యటంచున్ కరాబ్జంబులన్
 సాచి యాచింపగా కుక్షి నిండారగాఁ బోసి పోషించుచుఁ లోకమాతా
 కృతిన దాల్చి కర్ణాది విఖ్యాత తేజస్సులౌ మేటి దానప్రవీణుల్ (పురాణ
 ప్రసిద్ధంబులౌ దివ్యచారిత్రముల్ గల్గి), వీరారులన్ జీల్చి చెండాడు
 సుద్దండకోదండపాండిత్యముల్ గల్గు శూరుల్, మహావీరులున్ సాహ
 సాదారులున్ గల్గి సావిత్రి సీతాసతీ పార్వతీ భారతీ ముఖ్యసాధ్వీ మణుల్
 నీయశోగౌరవంబుల్ ప్రపంచంపగాఁ గాళిదాసుండు వ్యాసుండు వాల్మీకి
 బాణుండు నన్నయ్య తిక్కన్న సాముండు శ్రీనాధుడున్ భట్టు పోతన్న
 సూరన్న నీకీర్తినన్ బాడి నీఖ్యాతినిన్ వ్రాసి నీవన్నె వాసిన్ బ్రతిష్ఠించి
 రా బౌద్ధచార్వాకకాపాలికానీక శాక్తేయ సిద్ధేశ్వ రాద్వైత ద్వైత
 పృజాపత్య-మై రాళదారాళ విశ్వేశ్వ రానేక పాషండ బ్రహ్మాండ

మాయా మతాచార్యసంకీర్ణమై నీమనోపీధి ధారాళమార్గంబునన్
 బోయి యెంతో స్వతంత్రించి రూపించి దీపించుదీపాకృతిన్ ప్రాకృతిన్
 వైకృతిన్ సంస్కృతంబైననీయాన మత్యంతచోద్యం బభేద్యం బవేద్యం
 బసాధ్యంబు వైయున్న నెన్నో అభిప్రాయ భేదంబులన్ గల్గి నీ పుత్రు
 లాత్మైకమత్యంబు వర్జించి నిర్జించి దుర్జేయులై యొందునొందున్ విత
 ర్క్తించుచున్ విద్య గోల్పోయి వెంటన్ విదేశీయులన్ జేరి అవ్వారిగా
 వారి కారుణ్యముల్ గోరి యాత్మీయ రక్తంబుచే భూమి నిక్తంబుగా
 జేసి పేరుల్ ప్రతిష్ఠల్ నశింపన్ గృశింపంగ ఈ ప్రాజ్యరాజ్యంబు
 పూజ్యంబుగా నుండిపోవఁ ముసల్మానులుఁవచ్చినిచ్చన్ స్వరాజ్యంబు
 స్థాపించినారంతటఁ దానిసత్యంబు ప్రారంభమై వారి యాస్థానసీమన్
 వహల్దార్ సర్దార్ జమాదార్ సుబేదారు లన్పేర నుద్యోగముల్ పూని
 పేరీమన్ అదే మోక్షముఁ స్వర్గముఁ శాంతముఁ దాంతముఁ గాగ
 భావించి వెయ్యేడు లున్నారు ఆకాల మారీతి యాతీరు లాపద్ధతుల్
 శాంతికిఁ ఆలవాలంబులై జాతికిఁ మిక్కిలిఁ పొందికఁదెచ్చి యిచ్చా
 విలాసంబులఁ కాలమున్బుచ్చి రాదారి వే రయ్యె నయ్యె యయో
 మార్గముఁ లేదు.

నీ తి ప ద్య ము లు

ఆ.వె. ఈశ్వరుండు మనల † నేనాడు కాపాడు
మనము నీశ్వరు నెద † మాపు తేపు
వేడుకొనఁగవలయు † తోడునీడై యుండ
దాన జయము లెన్నో † కానఁగలము.

ఆ.వె. నిజము చెప్పవారె † ప్రజలలోఁ బెద్దలు
విద్య చెప్పవారె † విబుధు లనఁగ
నీతి చెప్పవారె † నిజముగాఁ జూట్టాలు
మంచి నెపుడు గౌర † వించవలయు.

తే.గీ. దయయు ధర్మంబు సత్య శాం † తములు గలుగు
సుగుణసంపద గలవారె † సూరిజనులు
విద్య యున్న వివేకంబు † వెలయకున్న
వారి చదు వేల వట్టి ని † ష్చలము సుమ్ము.

తే.గీ. విద్యచే వివేకంబు వి † వేకమునను
మంచిదశ వచ్చు దానిచే † మానవుండు
పూజ్యుఁ డగుఁ గాని. ధనముచే † బూజ్యుఁడగునె
కాంతిగలరాళ్ళె రత్నాలు † గాఁ దలంతు.

తే.గీ. పాపములు చేయువారి కా † పదలువచ్చు
కోపమున మండిపడువారి † కొంప మునుఁగు
కడుదురాశ గల్గినవారె † చెడెద రెపుడు
మంచివారికి నివి కూడ † వెంచి చూడ.

తే. గీ. ప్రజలఁ గాచెడుకొఱకు నీ + శ్వరుఁడు గలఁడు
 ఈశ్వరుని ప్రజ లెపుడు పా + ర్థింపవలయు
 కొరికలు దాన మనకు నీ + డేరుఁగాన
 నింతకన్న మహాభాగ్య + మేది గలదు.

తే. గీ. ఉదయమున తూర్పుదిశ సూర్యుఁ + డుదయమగును
 పక్షు లాసంగతినె పాట + పాడుచుండు
 పూలు వికసించు పాగమంచు + రాలుచుండు
 ఆట్టి సమయాలు గనుట భా + గ్యంబు గాదె.

తే. గీ. పక్షు లెన్నెన్నొ చెట్లపై + పాట పాడి
 వనమహాలక్ష్మికయ్యడే + స్వాగతంబు
 లిచ్చుచున్నవి హారతు + లిచ్చుచున్న
 వదిగొ యెఱ్ఱగల్వలు చెర్వు + లనెడు మిషను

తే. గీ. చదువు వచ్చిన లోని నీ + చత్వబుద్ధి
 మారవలయును తేకున్న + మానవుండు
 ఘనమహాకార్యములు సేయ + పనికిరాఁడు
 గాన చదువు సుదారత + గలుగవలయు.

తే. గీ. నీచులకు పెద్దభావాలు + తోచ వెపుడు
 హీనులెప్పుడు పరుల నిం + దించు చుండు
 రాతతాయలు దుష్కృతు + లాచరింతు
 రట్టివారలవిహితంబు + పట్టరాదు.

తే. గీ. పరులధనములు హరియింప + నరుగవలదు
 పరుల నిందించి నేరాల + పన్నవలదు
 పరుల చెఱిచెడునురులను + తెఱవరాదు
 మంచిమార్గాన నడుచుట + కెంచవలయు.

తే. గీ. దానధర్మాలు చేసెడు + మానవుండె
మంచిపేరును కీర్తి గ + డించగలఁడు
తనకుఁ గలిగినదితరుల + పనికి నిడుట
యన్న నెంతకష్టము దాత + యన్న నతఁడె.

తే. గీ. కనికరము లేనివాఁడు దుః + ఖములఁ బొందు
పరులదుఃఖాలు గని జాలి + పడెడువాఁడు
మంచిమార్గంబు ప్రజకు బో + డించగలఁడు
చేరి ప్రజలెల్ల వాని పూ + జింపగలరు.

తే. గీ. ప్రభువుతోడను ప్రజలను + బ్రజలతోడ
ప్రభువు కలహింపరా దెట్టి + పనులనైన
ప్రభువు ప్రజలును దేశంబు + బాగుసేయ
వలయుఁగాని రక్తము చిమ్ము + వలసు పడదు.

తే. గీ. తెలివి గలిగిన తనమేలు + తెలియవలయు
తనదు మేలునకై యెట్టి + తప్పునైన
చేయఁగారాదు హింసలు + చేయఁరాదు
మంచిమార్గాన నెప్పుడు + మనలవలయు.

తే. గీ. పెద్దలను జూచునెడ గౌర + వింపవలయు
మంచి చెప్పిన విని ప్రవ + ర్తించవలయు
చెడ్డవారలమైత్రి వ + ర్తించవలయు
నీతిగా రాజకీయాల + నెగ్గవలయు.

తే. గీ. తనదులోతును గుట్టు నె + వ్వనికొగూడ
చెప్పగారాదు చెప్పిన + ముప్పు వచ్చు
ఏ రహస్యంబునైనను + ఏ నిగూఢ
తత్త్వమైనను యోచించి + పలుకవలయు.

తే. గీ. చాటునను గూడ పాపంబు † నలుపరాదు
 నవ్వులకునైన కల్లల † నాడవలదు
 హనివచ్చిన శాంతంబు † మానరాదు
 కాలమును వట్టిమాటలఁ † గడపరాదు.

తే. గీ. గడియగడియలుగా మారి † నడచిపోవు
 కాల మెప్పుడు చెడి వృథా † గడపవలదు
 నడచునట్టికాలమును ప † గ్గములు పెట్టి
 లాగినను రాదు తెలియు మే † లాగునైన.

తే. గీ. మందబుద్ధికి తిండి యా † నందమగును
 నీచునకు గౌరవంబులు † తోచ వెపుడు
 అల్పుఁ డధిపతియైన క † య్యములుబెట్టు
 సతి పతివ్రత కానిచో † చావు దెచ్చు.

తే. గీ. ధనము గలిగిన యంతనే † ఘనత రాదు
 ఘనత కావలె నన్న యో † గ్యతయు వలయు
 యోగ్యతనునది జన్మలో † నుండు నిజము
 జన్మ మంచిది కావలె † జనుల కెప్పుడు.

తే. గీ. అపదలయం దధైర్యంబు † నందవలదు
 నిందఁ జేసిన మదిలోన † కుందవలదు
 ఫలము గనుదాఁక యత్నంబు † వదలవలదు
 చెనటివారల స్నేహంబు † చేయవలదు.

తే. గీ. కాల మెప్పుడు నొకరీతి † గడువబోదు
 కష్టసుఖములు వచ్చుచుఁ † గడుచుచుండు
 మంచిచెడ్డలు నిలుచు ప్ప † పంచమందు
 కలిమిలేములు రెండును † కలుగుచుండు.

తే. గీ. ధనము వచ్చును పోవును † దానికొఱకు
 విడిచినను రాదు నవ్విన † ఎగిరిపోదు
 కాలమునుబట్టి భాగ్యంబు † కలుగుచుండు
 కాన కాలంబు బండి చ † క్రింబుబోలు.

తే. గీ. విద్య నేర్చిన జగమెల్ల † విశదమగును
 జగములోపల నున్నవి † సొగసు తెన్నొ
 కన్నులకుఁ దోచు వస్తువు † కన్న చదువు
 వలన దోచువస్తువులనే † తెలియవలయు.

తే. గీ. కోకిలరవంబునకు కాక్ † కూతలకును
 భేదమున్నట్లే జనులలో † భేదముండు
 వంశమునుబట్టి మాటలు † వచ్చుచుండు
 మాటయే చెప్పు మనుజుని † పాటవంబు.

తే. గీ. చెప్పినట్టుల సుజనులు † చేయుచుండు
 చెప్పి చేయగఁజాలరు † చెనటి ప్రజలు
 చెప్పుటన్నది తనయంశ † నొప్పునందు
 దాని ఖండింప నాత్మ హ † త్యగఁదనర్చు.

కం. అడినమాటలు తప్పెడు
 వాడు మహాపాపములను † బడయును నీచుం
 డాడినది తప్పు సుజనుం
 డాడిన మఱి తప్పఁదోవ † డవి గావించున్.

తే. గీ. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పును † సుత్రముండు
 ఉన్నదానిని మాని నీ † చుండు చెప్పు
 నిజము చెప్పిన కలహంబు † నెరవలదు
 భ్రాతలుగ నెంచవలయు ప్ర † పంచజనుల.

తే. గీ. కలిసికట్టుతనంబులోఁ + గలదుమేలు
కలహమున నుంతలాభంబు + కలుగఁబోదు
కలహ మజ్ఞానగాడాంధ + కారమందు
మానవులు గ్రుడ్డివారలై + మసలరాదు.

అ. పర్వతంబు లెత్తి + పడవేయవచ్చును
సంద్ర మీదియిది + సాగవచ్చు
గాని సేవవృత్తి + గావింపఁగారాదు
యెట్టివానికైన + హీనమదియు.

తే. గీ. ప్రాణమునకన్న ఘనము మ + ర్యాద గాన
ప్రాణ మేగిన మర్యాద + బాయరాదు
నీతి గలవాడె మర్యాద + నిలుపఁగలఁడు
నీతి లేనివానికి పాప + భీతి లేదు.

అ. వంగుకొలఁది ధనువు + బాణంబుకడునాటు
నీచుండట్లు వంగఁ + జూచునెడల
హానిసేయ మడిని + ఆలోచనము సేయు
గాన నమ్మరాదు + హీను నెప్పుడు.

అ. చెడ్డకాల మన్న + చీకటివంటిది
బాంధవుండె కానఁ + పడఁడు నుండు
ధనము దంధనమని + తర్కించుమానవ
కోటి బానిసలుగ + కూల్చివేసె.

తే. గీ. ధనమునకు దాసు లీధరా + స్థలమునందు
ధనము లేకున్న మనుజుజీ + వనము లేదు
ధనము సకలార్థధర్మసా + ధకముగాన
ధనము గడియింపవలెనండ్రు + ధర్మవిదులు.

తే. గీ. బొప్పి గట్టినఁగాని యే † పురుషుడైన
తెలివి నొందఁడు లోకంబు † తెలియఁబోడు
రాళ్లదెబ్బల గోరింట † రంగసంగు
మనుజుఁ డగచాటులనె గాని † మాఱఁడెప్పుడు.

అ. ఋణము సేయరాదు † ఋణదాతలగువారి
పొందు సేయరాదు † మందుకైన
వడ్డి గొనెడువాఁడు † పరమపాపాత్ముఁడు
కటికవానికన్న † కఠినతముఁడు.

అ. బండి తోలువాఁడు † పశువుల హింసించు
పూటకూంఁడు డబ్బు † పుచ్చుకుంఁడు
పాపమన్న నివియె † లోపభూయిష్టములే
తంతుతిలలఘాత † తప్పలేదు.

అ. జపము సేయువాఁడు † పరమేశ్వరునిభక్తి
సలుపువాఁడు దీక్ష † నిలుపువాఁడు
సగ్గుణంబు లుండి † సాగింపవలె; లేని
యెడల వాఁడు నేల † మడియఁ గలఁడు.

సూర్యుఁడు

అ. మంటవలెను పెద్ద † మహతాబుకైఫడి
అకసమున సూర్యుఁ † డదిగొ పొడమె
నింత పెద్దవెలుగు † నెవరు గావించిరో
యేమొ యెఱుకఁ జెప్ప † నెవరితరము.

అ. సూర్యుఁ డుదయమైన † చుక్కలు చాగెను
చందమామ మోము † చాటువైచె
పక్షు లవిగొ చెట్ల † పాటలు పాడుచు
సంతసించు మనము † సంతసంప.

అ. సూర్యుఁ డొక్కఁడున్న † చుక్కలు దీపాలు
ఉండగా నగత్య † ముండఁబోదు
మనము బ్రతుకునట్టి † మార్గంబు లన్నియు
సూర్యునందు మనము † చూడఁగలము.

కా కి

అ. కాకి మెతుకు లేరి † కడు కష్టమున మన
దెబ్బలు పడకుండ † తేరితేరి
లేచి పరువులెత్తి † రెక్క లల్లార్చుచు
జీవములను బుచ్చు † వేవిధాల.

అ. కాకి కష్టజీవి † కోకిల సుఖజీవి
కోకిలంబుగ్రుడ్లు † కాకి పొదుగు
కాకికోకిలంబు † కయ్యంబు లాడును
తప్పు దేనిదన్న † ముప్పువచ్చు.

అ. కాకి దొంగ యనుచు † లోకంబు పలుకును
దొంగతనము దాని † తోడఁగూడి
యెవరు నేర్చినారో † యెవ్వరుచెప్పరు
తిండిదొంగ కాకి † తెలియవలయు.

కోతి

అ. కొండమీద కోతి + కూర్చుండి నేను బ్ర
హ్మాండనాయకుండ + ననుచు జెప్ప
క్రింద దిగినకోతి + కందమా చందమా
వెక్కిరించు మూతి + కిక్కిరించు.

అ. పాలు నీరు పోసి + పవళింపజేసి చి
న్నారిబిడ్డ తల్లి + విడుచుగాని
కోతి బిడ్డ విడువ + చేతిరునైనను
ప్రేమ యన్న నెఱుంగు + నామె యొకతె.

బంతి

అ. బంతి చిన్నదైన + బాగుగా నున్నది
పైకి నెగురవేసి + పట్టుకొందు
దొరకకున్న దాని + పరు గెత్తికొనిదెత్తు
ఎవ్వ రెంతడిగిన + నియ్య నింక.

అ. పెట్టియందు నాన్న + పెట్టినబట్టలు
తీసివేసి బంతి + వేసికొందు
బంతి బడికిపోవు + నంతదాకను నాడి
దాచుకొందు వెనుక + చూచుకొందు.

అ. బంతికన్న మంచి + వస్తువు లేదు నా
బంతి చెడదు చెడును + బంతిపూలు
పండ్లకంటె మరియు + బంగారమునకంటె
బంతి మేలు నన్ను + బాయ దెప్పుడు.

పు వ్య

అ. చెట్లపూలు కోసి, † చెల్లెలు జడయందు
పెట్టుకొనియె నేను † పెట్టుకొనుట
కేది జడయటంచు † వాదించు మాయమ్మ
యేమిచెప్పఁగలదొ † యేమొ యిపుడు.

అ. పువ్వులను గులాబి † పూచిననాఁడె మా
యమ్మ నన్ను చూచి † అదిగొ అనియె
నేను దానితీరు † దాని సౌందర్యంబు
దానితావి గనఁగఁ † దలఁతు నెపుడు.

బొమ్మలు

గీ. చెల్లెలెప్పుడు నాతోడఁ † జెప్పకుండ
లక్కపిడతలతోడ పె † ధ్దక్కఁగూడి
యాడుకొను బొమ్మపెండ్లిండ్ల † నల్లె వేగ
అన్నమును తిని వెళ్లి నే † నాడుకొందు.

అ.వె. బొమ్మలన్న నాకు † బొత్తిగా తెలియవు
పెండ్లియన్న నెవరి † పేరుబెట్టి
చేయుచుందు రడియు † చెల్లెకే చెప్పను
చెప్పకున్న అక్క † చెప్పఁగలదు.

అ. ఆటలందు నాకు † ఆలవాటు లేకున్న
ఆటలన్న నెంతో † యాస ; గాని
తోడివారు నన్ను † తోడ్కొనిపోవరు
వెళ్లలేను నేను † వీధులందు.

ఆశీర్వాద పద్యములు

శా. శ్రీలీజాలగ నేర్చుసర్వజగముల్ + సేవింపగానోర్చు నే
వెళన్ బాంసువిమిత్రతాంబుకణమున్ + విశ్వంబుగా మార్చు మా
యాలంకారము లార్చు నేసహజ ఘ + జ్ఞాతోద్భవాండంబుగా
లీలం దీర్చెనొ యాస్వభావబల మో + లిన్ శాంతచైతన్యమై
చాలన్ గూర్చుత మీవధూవరులకున్ + సాభాగ్యమారోగ్యమున్.

సీ. సీతాపతివ్రత + చెలఁగిరాఘవునకు
మించువేడుక నల + రించునట్లు
ధుక్కిణీరమణిసా + రున నొప్పి శ్రీకృష్ణు
మది కనురాగంబు + మలపినట్లు
దమయంతియింతి స్వాం + తములోన నలుని నా
రాధించి కరము గ + రంచినట్లు
ఆర్యామహాదేవి + యమలశీలముచేత
స్థాణుని వలపించి + తనరినట్లు

సీ. వినయసాశీల్యచారు వి + వేకములను
విభుని నలరించుఁగాత న + ద్విధులచేత
లలితవిమలానురాగవ + ల్లరులచేత
వనిత నలరించుఁగాత యీ + వరగుణుండు.

తే. లతలయందు కపోతదం + పతులయందు
దినములందున చంద్రదళం + ద్రికలయందు
నెడతెగనిమైత్రి మీలోన + నెగడుఁగాక
పటములను గానబడు వధూ + వరులలీల.

- తే. కోకిలముజంట మావిపై + గూరుచుండి
మధుసమయగీతికలు సుధా + మధుర మొలుక
బాడిప్రకటించు ననురాగ + పాటవంబు
లాశ్రయించుత మిమ్ము న + న్యోన్యమైత్రి.
- తే. హల్లకములందు నవపల్ల + వాళియందు
కలితకల్లోలిసీజల + కణములందు
రాగమలరారు నది యస్థి + రంబుజేసి
మీదురాగంబు స్థిరము గా + వింపవలయు.
- మ. ప్రతిరాగంబున తేజమున్నది సుధా + వారాశితో దాని సం
ప్రతిసేయన్; వలదంచు జెప్పె నొకస + ద్రాగప్రవిష్టుండు మా
కితరం బేదియుఁబోల్పఁదోప దిక మీ + యిచ్చన్బ్రదిపించునం
చితరాగంబె యెసంగు మీయుభయ హృ + త్స్వీమావకాశంబులన్.
- సీ. ఉరముపై నెక్కించె + నువిద నొక్కవిభుండు,
సగచీర నిడె నొక్క + సదయహృదయ
అర్థాంగిగాఁ జేసె + నతివ నొక్కవరుండు
అమ్మగాఁబడె నొక్క + యతివమిన్న
ప్రాణార్థములు నిచ్చె + బడఁతికొక్కప్రభుండు
తలమోసె పతినిక్క + తలిరుబోణి
రణములు భేదించె + రమణిక్రయొకభర్త
వలువ లిచ్చెను నొక్క + వనజగంధి
- తే. ఇట్టు లన్యోన్యప్రేమచే + నెందఱెంద
రవనియందుఁ బుణ్యశ్లోకు + లైనవారొ
అట్లై మీమిధునంబు మో + హనురాగ
రాగసంయుక్తమై + ధాతిగ్రాలుగాక.

సీ. హవావధూమణి † యాదంప్రవక్తకు
 మించువేడుక నల † రించునట్లు
 సతియైన కతదాన † చతురతశ్రీహుసేన్
 మది కనురాగంబు † మలపినట్లు
 లల జులీఖాసుంద † రాంగి యూసూపునా
 రాధించి కరముగ † రంచినట్లు
 శ్రీయాయెషాదేవి † చెలగిమహమ్మద
 సూలును వలపించి † చొక్కినట్లు

తే. వెలయు నీ వధూవరులకు † నెలమి నిత్య
 మంగళము గూడ, జయము దే † వాంగనాళి
 దివిని బాడగనాశీర్వ † దించి వేడ్క
 గ్రాలు నుంరాలిషాయను † కవి యొకండు.

శ్రీ పంచమ జార్జి రాజరాజేంద్రుని హిందూ దేశాగమనము

ఉ. ఆయత హిందుదేశమున + కంతకు ద్వాపరముగాగ నొప్పు బొం
బాయిపురంబులో మొదటఁ + బాదము మోపిన చక్రవర్తి జా
ర్జీ యఖిలావసీపతికిఁ + జెన్నలరారెడు మేరిరాణికిన్
శ్రీయును సాఖ్య మాయువును + సేమము నప్పరమేశుఁ డీవుతన్.

ఉ. అగ్గరిచే బ్రతిష్ఠితము + హైందవ రాజ్యరమావధూటి దు
ర్మార్గుల చేతిలోఁ బడి శ్ర + మంపడి యశ్రులు రాల్పగా దయా
భర్గుడు లండనాధిపులఁ + బంపి హితంబిడి సంస్కరింపఁగా
స్వర్గమునుండి దూతగను + బంపిన జార్జికి మంగళంబగున్.

సీ. ఎవని రాజ్యంబున + నినుఁ డస్తమింపక
గలకాల మొకరీతి + గాచునొక్కొ
ఎవని పాలనమున + గువలయప్రియుఁ డింత
పక్షభేదము లేక + పరగునొక్కొ
ఎవని వీక్షణమున + నెనయు దయావార్ధి
వరదలై దేశాన + బారునొక్కొ
ఎవని తేజంబున + నెల్ల సత్సంతతు
లంతకంతకు కళా + భ్యాసులై రె

గీ. అట్టి కల్యాణనిపుణుఁ డై + నట్టి ధైర్య
శౌర్య విస్ఫూర్తి మా జార్జి + చక్రవర్తి
సకల విద్వేషసమవర్తి + శాంతమూర్తి
వచ్చె భరతవర్షపు తపః + ఫలముచేత.

ఉ. ఎప్పుడు వచ్చునో ప్రభువు † నెప్పుడు చూచెదమో హృదబ్జముల్
విప్పగ మాయినుం డెపుడు † వేడుక వచ్చునో యంచు నింపు సాం
పొప్పగఁ జూచు కన్నులకు † నుజ్జ్వలమైన వికాస మిచ్చి రా
నొప్పిన బార్జికిన్ శత జ † యోదయముల్ పరమేశుఁ డీవుతన్.

సీ. సూర్యచంద్రులు గ్రుంకఁ † జూడ నంతటి రాజ్య

మేలురా జీదేశ † మెపుడు జూచె

బాతివై షమ్యంబు † నేతీరు నెఱుగని

నృపవర్యుఁ డీభూమి † నెపుడు ద్రొక్కె

ప్రజలహితంబె నా † నిజమైన హితమని

యెంచురేఁ డిపీఠ † మెప్పుడెక్కె

నాగరికత్వంబు † నాటి సింగారించు

నినచంద్రుఁ డా ఢిల్లీ † కెప్పుడేగె

గీ. కరబదరమట్టు లీమహా † ధరణిరాజ్య

భారము వహించు విభుఁ డెప్పు † వచ్చె నిటకు

నేఁడు వీతెంచె మాజార్జి † నేలఱేడు

మేరీరాజ్ఞి సహిత పరి † వారుఁ డగుచు.

ఆ. ధరణిజాని లేని † దర్బారు లెన్నెన

వరుఁడులేని పెండ్లి † పగిది నయ్యె

నేఁడు రాజ్యరమణి † నిను వరించియు ఢిల్లీ

పీఠమున నభీష్ట † విభవమొందు.

సీ. అర్ధాంగియై పతిః † నంటివచ్చెడు మేరి

మంగళాంగికి శుభః † మంగళంబు

భరతవర్షపు రాజ్యః † భామిని కై సేయ

జనుదెంచు జార్జికి † జయము జయము

పరమప్రీతిని ప్రజా † పాలనం బొనరించు

పార్లమెంట్వారికి † స్వాగతంబు

హిందూమహాదేశ † మీక్షింపవచ్చు రా

చుట్టాల కెప్పుడు † శుభము శుభము

గీ. ధర్మసంస్థాపకుండు వి † ద్యావిదుండు

నైన నృపతి వరించిన † యార్యవర్త

దేశలక్ష్మికి విజయ మ † ధైవదేవు

డుజ్జ్వలితతేజు యువరాజు † నోముఁగాక.

సీ. ఢిల్లీపీఠంబెక్క † వెల్లరా దిపుడని

చెప్పమాటలు పెడ † చెవినిబెట్టి

అవ్వయు జనకుండు † సధిపులై పాలించు

నట్టి దేశం బేగ † నవసరమని

ముద్దారుబిడ్డల † మురిపెంపు తల్లిని

నొప్పించి శ్రమలకు † నోర్చియోర్చి

బహుయోజనంబులు † పడరానిశ్రమల సం

ద్రము దాటివచ్చిన † ధైర్యశాలి

గీ. శౌర్యలక్షణ లక్షితుఁ † డార్యధర్మ

విదుఁడు విద్యానవద్యప † వీణుఁడైన

శ్రీ మహాజార్జిచక్రవ † ర్తికిని మేరి

రాజ్ఞికి జయంబు భరత వ † ర్షంబునొల్ల.

చ. కనిన యనుంగుబిడ్డలను + గారవ ముంచుచు మాసుఖంబులన్
దన సుఖమంచు మాశ్రమకు + దానె నిమిత్తమటంచు నెంచు నా
జనని గతించె విక్టోరియ + సాధ్వినీ ; యాయమపుత్రు డెడ్వరుం
డినుమడిచి బోచి తల్లి నపు + డే మరపించెఁగృహభినించుచున్.

గీ. మున్ను యువరాజువై వచ్చి + ముద్దులొలుక
నలఘుసంప్రీతి బోచెద + ననుచు బలికి
ఆ దయామృతవృష్టి మా యందు గురుప
శ్రమయనక వచ్చితివి జార్జి + చక్రవర్తి.

సీ. ఆత్మకుఁ బాయక + ధాంగియై ప్రభుభక్తి
ప్రజలకు బోధించు + పరమసాధ్వీ
తరుణు లందరికి నా + భరణమై నుగుణర
త్నాకరమై యొప్పు + నతవమిన్న
ప్రీతితో నాధురు + బిడ్డలఁ గని యెన్నొ
సిరిసంపదల దూగు + తరళనయన
శాంతాది శమదమ + స్వాంతయై విక్టోరి
యారాణి మరపించు + నమలచరిత

అఖిల లక్షణలక్షిత + యైన లేమ
లలిత కళ్యాణగుణగణ + ములకు దీవి
జారిజికి రాణి యలివేణి + మేరిరాణి
సన్నతింపగఁదరమె వా + గ్జానికైన.

మ. చిరకాలంబున కార్యసాధరులు వి + చ్చిన్నంబు గాకుండగా
మరలన్ గూడిరి హిందుదేశమున న. + స్మానింప నానామతాం
తరులై యుండిన గాక యింగ్లీషుప్రభు + త్వం బీధరామండలిన్
ధరణీమండ్రులతోడ నిల్చి ముము ని + త్వం జేలు నివాహరతిన్.

- ఉ. భారతదేశ మంతయుఁ గృ + పాణము పట్టి జయించినాము నే
 డారయ దాని వీడవల + దంచు వచించిన వల్వదంటి వీ
 ధారుణి భీముడున్ గెలువ + ధర్మజుఁ డేలినయట్టు లీవు వి
 స్ఫారవిసీతి ఛత్రమును + చాటిడి ప్రాపుము జార్జిభూవరా!
- ఉ. హైందవదేశ నౌకకు భ + యంబిఁక లే దధికార మంత నీ
 యందున మోసి యున్నది ప్ర + యాణికులన్ బ్రజనీయనుజ్ఞసాం
 పంద సిరానఁ దాల్చు నిపు + డంతట నిర్మల రాజభక్తి రూ
 పొందెడు గాలియున్ విసరు + చున్నది మమ్ముతరింపజేయుమా.
- ఆ. పార్లమెంటు మారు + పృథువులు మారెద
 రఖిలమంత్రివర్గ + మపుడె మారు
 కాని నీవు మార్పు + గాబోవు స్వర్గతే
 జంబ వగుచు పృజల + సాకెదీవు.
- ఉ. ఎన్నో వరప్రదానముల + నెందరో కోరుచునున్నవారు నీ
 వన్నిటి నిత్తునన్న నిడ + నన్నను, మాకొకదాన మీయగా
 సన్నుతిసేతు మోధరణి + జాని, యచే మనహిందుదేశ మీ
 వెన్నటికిన్ మదిన్ మరువ + కెప్పటియట్లు హితంబు గూర్చుమా.
- ఉ. తల్లుల కెల్లఁదల్లివయి + తండ్రుల కెల్లను దండివయ్యు మా
 కెల్ల నభీష్టసంపదల + నీయఁగ రాజులకెల్ల రాజువై
 చల్లనిచూపులన్ మనుచు + సామివి మాయపరాధ మున్న నీ
 యుల్లమునన్ దలంపక స + మున్నతిఁ బోవుముజార్జిభూవరా.
- మ. భవదీయం బగుపాదపంకజములన్ + బల్మారు రారాజులున్
 నవమాణిక్యకిరీటపంక్తులొరగన్ + నందింతు రిందుగ్గండవో
 యవనీచంద్రుండవో దయామృతము మా + యంద్విష్ట వర్షింపగాఁ
 జనవేపారగ నేగుదెంచితి వహో + జార్జీ నృపాలాగ్రణి!

తే. రాజదంపతు లనురాగ † రాశిఁ గ్రుంకి
ప్రజలఁ గాపాడుఁగావుత † ప్రజయు రాజు
భక్తి భజియించుభాగ్యంబుఁ † బడయుగాత,
నేశమంత సుభిక్షమై † తేలుగాత.

తే. ప్రభువు జార్జిని జూడ బొం † బాయివచ్చి
వాని దర్శించి వేడుక † బట్టలేక
ఆశుధార నీపద్యంబు † లల్లి నా కృ
తజ్ఞతను దెల్పినాడె సో † దరులయెదుట.

గీ. గాలిచే మింట మేఘముల్ † కలిసికొనిన
మెరు పడేటికి రావలె † నెఱుంగరాదు
యువక యువతీ సమాగమం † బొదవెనేని
విరహ మేటికి వచ్చెనో † యెఱుంగరాదు.

గీ. మండు దీపపుకళికను † మాయకాని
జేరి శలభంబువలె సంత † సించుచుంటి;
వకట ! నీనామరూప వ † ధ్వాళినెల్ల
రూపడఁచునో ! యిడునో ! స్వస్వ † రూపమహిమ.

గీ. ఆకసంబున మబ్బులు † నావరించు
వంటిమీద రుజాభార † మంటుచుండు
పేరుపై మచ్చలును వచ్చు † నేరికైన
కర్మతప్పదు మూఁడు లో † కములు గన్న.

శ్రీ శ్రీ బికనీర్ మహారాజా స్వర్ణోత్సవ ద్వానశ్లోకపంచకం

శ్లో. నానారాజ కిరీటకోటి విలురత్ విభ్రాజ పాదాంబుజా
విశ్వశ్రేయ కళాకలాప విలసద్విజ్ఞాన విద్యానిధీ
సాహృద్యాద్యభినందితాఖిల జగత్ సామ్రాజ్య తేజోజితా
శ్రీ బిక్నీర్ ప్రభు తే సదా విజయతాం స్వర్ణోత్సవం మంగళం.

శ్లో. పాశ్చాత్యమర పూజ్యపాద విబుధాః సంవర్షితాలంకృతా
వేదాద్యాగమ శాస్త్రపారగ మహా విద్యత్సభాపూజితా
ఆర్యావర్త వసుంధరాభరణ సత్ సింహసనాధిష్ఠితా.

శ్లో. విద్యతోక్తి చకోరచంద్ర కృషికాకల్పాగమా అగమా
దారిద్ర్యాంధతమోర్కబింబ సుజనక్షేత్రాంబుదా కోవిదా
ధర్మస్థాపక భారతిమతహితా సంవర్ధితా సంస్తుతా.

శ్లో. బ్రహ్మనంద సముజ్జ్వలై కముదితా సంపత్కళాశోభితా
సర్వే బంధుజనో సముత్సుకహితా శాతాన్వితా పూజితా
ఆర్షాభిష్ఠిత శౌచశీల కవితా సమ్యక్కళాపోషితా.

శ్లో. అపద్బాంధవ దీనరక్షక దయా సర్వస్వ సంవాసితా
సర్వజ్ఞ స్వకపాల కల్పిత కవిత్వాదర్శ విద్యన్మతీ
సత్యాన్వేషణ సద్విభూషణ సమాశ్రిత్యాభినంరక్షణా.

శ్రీ పంచమజార్జిసార్వభౌమునినిర్యాణము

ఉ. భారతదేశ మంతయును † భాసునికై వడి రాజ్యమేలి దు
ర్వారవిచార ఘోరమగు † ధ్వాంతము దిక్కుల నావరించు న
ట్లారయ ధాత్రిబాని చని † నాడవు పంచమ జార్జి చక్రవ
ర్తీరమణీయకీర్తిరమ † నెల్లెడ నిల్చి జగద్ధితంబుగన్.

ఉ. ఎందఱో రాజ్యముల్ బడసి † యెన్నె విధంబుల నేలినారు వా
రందఱు కాలగర్భమున † గ్రాలిన నీవలె గీర్తిచంద్రికల్
సుందరలీల లోకమున † శోభిలజేయఁగఁ జాలరైరి నీ
చందము లోకవంద్యము ని † జంబుగ పంచమ జార్జి సత్ప్రభూ.

మ. పృథివిన్నేలిన నీ పితామహి మహా † విక్టోరియారాజ్ఞి య
విృద్ధి నెడ్వర్డు ప్రభుండు నీ జనకునిన్ † మెప్పించిన ట్లివు వే
విధులన్ గాచితివయ్య జార్జిన్మప యీ † విశ్వంభరాదేవి నీ
ప్రభు హస్తంబులఁ దాల్చి నీ మహిమ † వర్ణింపంగ సామాన్యమే.

శ్రీ తుమురాడ సంగమేశ్వర శాస్త్రిగారు

ఉ. భారతమాత దివ్యశత + వర్ణములన్ దప మాచరించి యీ
భూరివిలాసు వైణికుని + పుణ్యసుమూర్తిని జ్ఞానవర్తినిన్
సారవిచారునిన్ విమల + స త్తుమురాడకులాభిచంద్రు నే
పారగ సంగమేశ్వరుని + పార్థునికై వగగుండె ప్రేముడిన్.

ఉ. కాలవధాటియొక్కొక యు + గంబున నొక్కమహాత్మునొక్క భూ
పాలుని గాయకున్ కవిని + పండితునిన్ సృజించి లోకమున్
జాలగ సంతరించు నని + చాటెడువాక్యము రిత్తగాదు మా
పాలికి సంగమేశ్వరుని + వైణికుఁ జేసి తరింపజేసెడున్.

సీ. పంచమస్వర మభ్య + సింఛె కోకిల కష్ట
పడి యెంతో మధుమాస + వాసరముల
బంభరస్వరములు + పాడనేర్చెను భృంగి
పుష్పాసవము పొట్ట + పోసికొనఁగ
కీకారవంబు ష + డ్దాకారమన కేకి
ప్రాప్తపృథ్వియోదముల్ + పడయుకొఱకు
జిలిబిలిపలుకులు + పలుకనేర్చెను శుక
మవ్యక్తనాదంబు + లలమికొనఁగ

గీ. అట్టు లొక్కొక్కరాగంబు + నాశ్రయించి
స్పష్టిని నలంకరించె నీ + ఖగచయంబు
గాని, తుమురాడవంశ రా + కాసుధాంశ !
నీవు నిఖిలరాగంబులు + నేర్చినావు
వందనంబయ్య స్వాగత + వందనములు.

కా. వీణారూపిణి వాణి నీకరమునన్ + విశ్రాంతమున్ జెంది బ్ర
హ్మనందాంబుధినోలలార్చి సభ మో + హస్తంబునన్ వేల్చి మూ
ర్ఛానారాచములన్ మనోమలినముల్ + సర్వంబు బోకార్చి నా
వెనె సంగమశాస్త్రి స్వాగతము మీ + కత్యంత మీతీరునన్.

ప్రణవనాదంబు పలికించి + వాణి వీణ
యందు నిజనాథుఁ గాంచి కృ + తార్థయయ్యె
మేము నీవీణ గాన ను + ధామయాప్తి
మునిఁగి చరితార్థులైనార + మనఘచరిత.

శ్రీ మౌలనా షాకత్ ఆలీ నిర్యాణము

శ్లో. భారతీయ స్వరాజ్యార్థం
త్యక్త్వా సర్వస్వ మీదృశం
తమసా భాస నిర్వృత్యా
షాకతాలీ దివంగతః

ఉ. భారతదేశ దాస్యమును + బాపుటకై చెరసాలలందు దు
ర్వార దురంత ఘోర విష + వాహనులందు వసించి మించి సా
కార ప్రభుత్వవర్గ పరి + కంపిత శాసనసభ్యతా మహా
వారధి నీది షాకతలి + స్వర్గము స్వాగతమియ్య నేగెడున్.

మ. కవియెగ్బాలు నృపుండు కామిలు జగ + త్కల్పాంతరోదంచితో
ద్భవ రాజ్యాంగవివేత షాకతలి యీ + దాస్యాబ్ధి మర్దించి భా
రవులై కృంకిరి ముస్లిమావని కబా + రాత్రించరావాసమం
దవగాహ్నిని బొవు నౌక నిక + గమ్యస్థానమున్ జేర్తురో.

శ్రీ కొమరరాజు లక్ష్మణరాయ నిర్యాణము

చ. తెలుఁగను నాట్యరంగమున † దివ్యులు మెచ్చ ప్రధానపాత్రయై
నిలిచి విమర్శగీతముల † నీతికథావళి పాడి పాడి చం
చలవలె నిష్క్రమించితి వ † జాండము చీకటివార ; ఉన్న వా
రలు గననేర్తురే కొమర † రాజకులాగ్రణి లక్ష్మణాగ్రణి.

గీ. పలుకువెలఁదికి చరితల † తలపుఁ బెట్టి
స్వర్గపాతాళములు మెట్టి † వచ్చినట్లు
పూర్వపురుషుల ప్రతిభల † పాలుపు దెలిపి
రా కొమరాజు లక్ష్మణ † రావుగారు.

గీ. తెలుఁగుపలుకుల చరితల † తెలివి నేర్చి
చదువునర్వస్వమున వన్నె † సంతరించి
మెరపువలె దోచి యక్కటా † మింట చాఁగి
రా కొమరాజు లక్ష్మణ † రాయవరులు.

ఆ. తేటతెలుఁగువారి † పాటల పలుకుల
నిన్ను చూచుచుందు † మన్నియెడల
నీవు అమృతరూపి † వై వాసి మావెంట
మాటలాడుచున్న † మాట నిజము.

మ. ప్రతిభాపాహ్మదయాంతరంగము కొమ † రాజాన్వయా ! లక్ష్మణ
స్తుతి మాకున్ విసవచ్చు దేశమున నీ † తో మేము వెన్నాడి నీ
ప్రతివ్యక్తిన్ సమకూర్చి అర్పితమహా † ప్రావీణ్య మేపార సం
గతిగా విద్యకు వన్నె బెట్టుటకు సం † కల్పింపగాఁజేయఁగన్.

శ్రీ ఎ. వి. దాసు పంతులు గారి నిర్యాణము

[ఈ మహాశయుడు పిఠాపుర నివాసి. అండను నగరము వెళ్లి బారిస్టర్ పరీక్ష పాస్సయి వచ్చెను. ది 4-6-1916 వ తేదీ ఆదివారం రాత్రి స్వర్గమలంకరించెను. వీరి కప్పటికి 33 సంవత్సరముల వయస్సుండెను]

- శా. హా! యావంచకులాబ్ధిచంద్ర గుణధ + న్యా దాస విద్వన్మణీ
 నీయాఖ్యానము నేటితో ముగిసెనే + నీరేజగర్భుండు నీ
 ప్రియం బింతయె వ్రాసెనే కట కృపా + రాహిత్యుడై చెల్లెపో
 మాయాలోకము స్వప్న దీపముల పా + మృంబై విడంబింపంగన్.
- ఉ. పుట్టిననాటగోలె చెడు + బుద్ధు లెఱుంగవు సద్గుణంబులన్
 బెట్టినపేరు పుణ్యములు + పేర్చినసారు నుతింపరాదు తో
 ల్పట్టులకైన 'దాస' వర + భూసుర నీ నుకుమారసత్కళల్
 మట్టిని నెట్టిపోయె నె స + మస్తము నస్తమయంబు నొందంగన్.
- సీ. పరసీమలకుఁ బోయి + బారిష్టరీ పరీ
 క్షను నారితేరిన + ఘనుడ వివు
 ఆంగ్లభాషను చాల + నభ్యసించి యుపన్య
 సింపనేర్చిన వచ + స్థిరుడ వివు
 ఆస్యదారల కల + నై నను దలపోయ
 నట్టి ప్రజ్ఞాశాలి + వగుదు వీవు
 సత్యమునకు పేరమ + శాంతంబునకు హితా
 దరణబుద్ధికిని ని + దాస మీవు
- తే. చారుసుందరమూర్తి యోం + కారవర్తి
 దాన సుగుణనివాస వి + ద్యావిలాస
 హాససల్లాపముల మమ్ము + బాసి రోసి
 పరగఁబోయితె స్వర్గ సా + పానమెక్కి.
- క. నీయాత్మకు నీజీవీకి, నీయంశకు స్వర్గతేజ + నివహము ప్రియం
 బై యలరుగాత వర మహా, నీయగుణోల్లాస దాస + నిర్ణరవినుతా.

గా మ్య భా ష

తే. పారుషము వోయె భారత + వర్షరాజ్య
 లక్ష్మివోయెను సాభాగ్య + లక్ష్మివోయె
 భాషయును పోవనున్న దీ + ఘక్కి చూడ
 దీనినైనఁ గావరె యథి + జ్ఞానులార.

మ. తెలుతన్ సంస్కృతభానుడూర్జితకళన్ + ద్యౌవీధికిన్ బ్రాకుచున్
 తలపై కెక్కియె యస్తమించె నిల త + త్రాగల్భ్యముల్ వీడుచో
 తెలుఁగో పాడ్యమినాటి చంద్రునివలెన్ + దీపించి రూపించకే
 విలయంబొటకు వేచియుండె నకటా + వీక్షింపరే పండితుల్.

కం. నెలకైన నడిమి వెన్నెల
 గలదని యూహించు + మాట కలదు తెలుంగున్
 నెల నెత్తికెక్కు టెఱుంగము
 విలయంబయి పోవనున్న + విధము జనించెన్.

సీ. సలలితాలంకార + ములను బెట్టగలేదు
 తొడవులు కళలార + తొడగలేదు
 అతులితాకార ప + ధ్ధతు లేర్పరచలేదు
 తెలకింప సాగనులు + దిద్దలేదు
 వచనంబులకు నైన + వన్నెఁ బెట్టగలేదు
 పదముల రాగంబు + పర్వలేదు
 దోషంబులకుఁబోని + తోవ చూపగలేదు
 ప్రౌఢభావములకుఁ + బ్రాకలేదు

- గీ. పెద్దసారస్వతంబును + పెంచలేదు
ఇతరు లనువదించు కవిత్వ + మెనఁగలేదు
పెక్కుశబ్దాలు వాడి పెం + పెక్కులేదు
తెనుగువాణి తిరోధాన + మును వహించె.
- ఉ. వ్యాకరణంబు వల్పదట + వాక్యములంగల సాష్టవంబు వి
ద్యాకలనంబు పేశల ను + ధామధురోక్తుల నర్థగౌరవ
ప్రాకటమైన శ్లేషయును + ధ్వ్యర్థి వృథాయట పెంటపాటలే
నీకిక దిక్కు బాంధ్ర రమ + జీమణి యెంత నికృష్టవైతివే.
- మ. అపశబ్దంబు లటంచు నెయ్యవి ప్రయో + గార్హంబులుంగావొగ్రా
మ్యపదంబుల్ బహుళాంధ్రలోకమున న + మృగ్గౌరవంబిచ్చినే
డుపయోగింపఁగ సంస్కరించునట యో + హెలా కాలమేమారి యీ
యపచారాలు ఘటించుభాషలోక లె + క్కానిక్కమూహించినన్.
- శా. హృద్యంబైన పదంబులన్ విడిచి నే + దిస్కూళ్లలో జెప్పు నీ
విద్యల్ నేర్చిన నేర్వకున్న నొకటే + పృథ్విన్ బ్రతిష్ఠించి మీ
రుద్యోగంబులు సేయలేరిచట మీ + కుద్యోపతుల్ ప్రేమతో
సద్యోజాతఫలంబు లేదు కృషియే + సర్వోత్తమం బియ్యోడన్.
- మ. ప్రతిపద్యంబుకు హృద్యమై వెలయుగా + బ్రాల్మాలగాబోదు సం
గతులున్నన్ అవి కొన్నియే రసముతో + గ్రాలున్ ఘనవ్రాతముల్
క్షితి వర్షించెడు బిందువుల్ దనరి శు + క్తిన్ వ్రాలిముత్యంబులై
కుతుకంబేర్పడఁదోచు కొన్నియె సుమీ + కుక్షిన్ ప్రదీపించుచున్.

ఆంధ్ర సారస్వత ప్రశంస

సి. తేటతెల్లంబులై † తేనెసోనలు నయి
 పాలుపారునుడువుల † పొదలి పొదలి
 ముత్యాలపేటలై † మురిపెంపు నీటులై
 విలసిల్లుపాటల † వెలసి వెలసి
 వలపులబరిణలై † తొలకు సోయగములై
 కులికించుపదముల † నలరి యలరి
 నిరులకు నెలవులై † విరులనెత్తవులై
 తులలేనిరసముల † దూగితూగి

తే. దేశభాషావధూటుల † దేటి తేటి
 కావ్యమాధుర్యములు చాల † గాంచి కాంచి
 తెలుగు తియ్యనిపలుకులు † పలికినావు
 రసగుణకదంబ యాంధ్ర సా † రస్వతాంబ.

సి. ఏలపాటలు తీగ † లై లీలఁ జెలువొంద
 నుయ్యెలలుగఁజేసి † యూగియూగి
 భావగీతిక లేరు † లైపారి సాంపార
 దెలిసీట జలకేళి † దేలి తేలి
 సాగనుకైతలు తేనె † సోనలై దిగజార
 సొక్కి చేరలఁ దీసి † జుట్టిజుట్టి
 అలకావ్యములు కృత † కాద్రులై విలసిల్ల
 సంధ్యావిహారంబు † సలిపి సలిపి

తే. చారుత్కైలింగ మధ్య దే + శమున నడుగు
 లుంచి బంగారమును గురి + పించి మించి
 దెసల గీర్తిగడించిన + దివ్యవాణి
 రసగుణకదంబ యాంధ్ర సా + రస్వతాంబ,

సీ. పున్నమచంద్రుని + బురుడించు నెలఁత నె
     మౌముతో నొకమారు + పోలె దీవు
 గంగార్పురీ సము + త్తుంగతరంగ సం
     గతులతో నొకమారు + గలిసె దీవు
 అణిముత్తెపుసరు + లలరుల దండల
     తోసరి యొకతరి + తూగెదీవు
 కీర శారీ కోకి + లారవములతోడ
     కలనిస్వనము గూర్చి + వెలసె దీవు

గీ. సాంధ్యరాగాళితో తోడి + స్వరము గూర్చి
 ప్రకృతిపాడెడు కృతితోడ + పరగె దీవు
 ఇట్టు లెన్నని నిన్ను వ + ర్ణింపఁగలను
 రసగుణకదంబ యాంధ్ర సా + రస్వతాంబ.

సీ. కవియెంత కవిచేతి + కలమెంత యల మషి
     జల మెంత నిను వ్రాసి + తెలుసుకొనఁగ
 వనమెంత వనము లో + పలి రసాలం బెంత
     పికమెంత నిను పాడి + పిలుచుటకును
 చెఱకొంత చెఱకు చ + క్కెర యెంత తేనెంత
     మధువెంత నీ స్వాదు + మహిమఁ గనఁగ
 సుమమెంత కుసుమంపు + సొగసెంత జాళువా
     పసిడెంత నీకాంతి + బఱగుటకును

తే. ప్రకృతియే నీవె నీవె యీ + ప్రకృతి వేమొ
 ఎవరు కాదనగలరు నీ + కీవె సాటి
 రూఢిగల శుద్ధప్రణవ స్వ + రూప మీవు
 రసగుణకదంబ యాంధ్ర సా + రస్వతాంబ.

సీ. కోయ చెంచు కిరాత + కులములో నడుగుంచి
 యేల పాటలను పా + డించినావు
 జనపదంబులు దొక్కి + చని ముద్దుపదముల
 పలికించి తేనెలు + జిలికినావు
 నగరంబులకు మెట్టి + నగి యాలుమగలకు
 ప్రియగీతలు విని + పించినావు
 దేశదేశంబుల + దిరిగి జాతీయ గా
 నములు నేర్చి రసాబ్ధి + నమరినావు

గీ. భారతమువంటి సంహిత + బడసినావు
 కవులు పండితు లార్యులఁ + గాంచినావు
 ఇంట పొరుగింట పసిడి వ + ర్షించినావు
 రసగుణకదంబ యాంధ్ర సా + రస్వతాంబ.

భారతమాత

- చ. తినుటకుకూడు కట్టుటకు + తెల్లనివస్త్రము వాసయోగ్యమై
దనరు గృహంబుమానె తల + దాచికొనంగ కుటీరమైన లే
కనయము దీనభావమున + నన్యులపంచనుజేరి యూరకే
కనులనుబాష్పధార లొలు + కన్ విలపించు గతంబుజెప్పుచున్.
- ఉ. ధారుణి నెల్ల దేశములు + దైన్యదవానలమందు జిక్కినన్
జేరి కుఠార్తిదీర్చుకొని + చేరలతో ధనధాన్యరాసులన్
గోరికమీఱజుట్టి నిను + గొల్చుచుఁ బోయెడువారెగాని నా
కూరిమిమాని నీయురము + గ్రుడ్డుటకున్ గమకింపరెప్పుడున్.
- ఉ. నిర్దనులెందరో చదువు + నేరని మోరకులెందరో మహా
నర్థపరంపరన్దవిలి + అమ్మవసుంధర రత్నగర్భ మా
ప్రార్థనమాలకించి మము + పాలనసేయుమటంచుగొల్తు రా
యర్థములేని పూర్వ బిరు + దావళులున్నవి మొత్తుకొంటుకున్.
- ఉ. పేరుప్రతిష్ఠ లూడినవి + పేదరికంబు ఘటించె కాసు కా
ధారములేదు నేటి ఋణ + దాతలు నెత్తురుగూడబీల్చి నా
బోరను గ్రుద్ది పడి + పోవగ బానిసయంచుదిట్టి నో
రారగ నొవ్వనాడిరి దు + రాత్ములసంగతి చెప్పశక్యమే.
- చ. కలుములుజిమ్ముచున్ పయిఁడి + కంబములన్నిలబెట్టి కోట పే
టలు గుడిగోపురంబులు క + డానిముదంబున గట్టినట్టి నె
చ్చెలి తలదాచుకొంట కొక + చిన్నకుటీరము జాతినంఘమం
దలవడదయ్యె ధాత్రిపరు + వన్నదియుండునె పేదరాలికిన్.

- ఉ. ముప్పదిమూడుకోట్లు తన + పుత్రకులున్ నవరత్నపుంగనుల్
కుప్పలుతిప్పలైయెసఁగు + కొండలు పైడికొటార్లు సస్యముల్
జెప్పటకేమి చారువన + సీమలు శోభిలు నెన్నియేని యీ
గొప్పలు ముప్పతిప్పలయి + గోడుచెడన్ చెడిపోయెనెంతయున్.
- శా, ఆ పాంచాలికి జన్మభూమి సమర + వ్యాపారపారాయణుం
డై పెర్గన్నకిరీటికొండు విలువి + ద్వారంగమైదేళ్ళు దా
మే పట్నాంగనకంఠహారములు నెం + తే రీవిరాణించునో
ఆపాంచాలము నేడు వాసిచెడి దుః + బాక్రాంతమైయొప్పెడిన్.
- ఉ. యూరపుదేశ మట్టిటల + నూగగ శౌర్యపరాక్రమంబునన్
భారతవీరకోటి రణ + పాండితి వైరులఁజీల్చి రక్తసి
క్తారుణమూర్తులై నిజ జ + యధ్వజముల్ నెలకొల్పినప్పుడే
ధారుణిమెచ్చెఁ ద్రుధిర + ధారలు భోరున పొర్లిపారగన్.
- ఉ. భారతమాత యిప్పుడు ప్ర + భాత శకుంతకదంబగీత శృం
గారములాలకించి చిర + కాలము పండిననిద్రనుండి సాం
పారగ మేలుగాంచె మఱి + పండదు లాలిపదంబుపాడి సం
స్కారములెన్నిజేసినను + సాగదుమాయ నిరంతరాయమై.

శ్రీ స్వా తం త్ర్య ము

ఉ. కాంతలఁ బూజ్యులం చరయఁ + గావలెఁగాని, స్వతంత్రవృత్తియొ
క్కింత యొసంగెనే నది య + నేకవిపర్యయముల్ ఘటించి హృ
త్కాంతులకున్ సుఖంబిడరు + ధాత్రికిమంత్రస్వతంత్రుడై నభూ
కాంతుఁడు గాజు లుంచుకొని + కానల డాగునె ముష్టి యెత్తునే.

చ. ఇరువురకున్ స్వతంత్ర మది + యెన్నఁడుఁ జెల్లదుస్త్రీలకోమణిన్
బురుషులకోస్వతంత్రమిడఁబోలుస్వతంత్రులునస్వతంత్రులన్
పరువునఁ బెంపఁగావలయు + బాపురె ! స్త్రీకి స్వతంత్రమున్న నే
పురుషునికీర్తి నిల్పు నిజ + బుద్ధి వితర్కము జేసి చూచినన్.

సీ. పెండ్లికి బంధులఁ + బిల్వఁగావలె నన్న
పూబోఁడు లేయూరు + పోవఁగలరు
పరులకు నుపకార + మొనరింపవలె నన్న
చేడె లేయేపనుల్ + చేయఁగలరు
సంఘాభివృద్ధిని + సలుపఁగావలె నన్న
నారు లేయేఘక్కి + నడువఁగలరు
జారచోరుల వృత్తి + సమయింపవలె నన్న
సాధ్వీ లేయేరీతి + సాగఁగలరు

అట్టి యబలాస్వతంత్ర మే + మవసరంబు
దేశమే యుద్ధరింతురు + ద్వేష మేమి
చెడిన దేమున్న దివ్వడు + చెడున దేమి
ధీరవరులార సంఘ సం + స్కారులార !

సీ. భిల్లపుళిందు ల + త్యుల్లసనం బొప్ప
 నువిదల స్వాతంత్ర్య + మొసంగలేదె
 ప్రాచీనసంస్కార + పరులెల్ల దాస్యంపు
 టువిదలస్వాతంత్ర్య + మొసంగలేదె
 సభలందు నృత్యంబు + సలుపుచు జీవించు
 నువిదలస్వాతంత్ర్య + మొసంగలేదె
 పెండ్లియాడక స్వేచ్ఛ + విహరించుచుండెడు
 నువిదలస్వాతంత్ర్య + మొసంగలేదె

అదియె వీరి కథోగతి + నందఁజేసె
 నస్వతంత్రలు నబలలై + యాత్మభర్త
 నింట నర్చించుసతులతో + నెసంగంగలరె
 ధీరవరులార సంఘసం + స్కారులార.

సీ. అంగ్లేయు లిప్పుడు + ననుభవించుచునుండి
 రతివలస్వాతంత్ర్య + మతికియతికి
 పారసీకులు నిప్పు + డారసి దుఃఖింతు
 రతివలస్వాతంత్ర్య + మతికియతికి
 హిందువు లిప్పుడు నూ + హింతురు నాట్యంపు
 టతివలస్వాతంత్ర్య + మతికియతికి
 ఇతరపాశ్చాత్యు లెం + తేనిచింతించెద
 రతివలస్వాతంత్ర్య + మతికియతికి

స్త్రీలకు స్వతంత్రమనునది + చీడపురుగు
 తగదు సంస్కారులకు స్వతం + త్రంపుమాట
 దాని పురికొల్పినను బాపఁ + దరముగాదు
 ధీరవరులార సంఘ + సంస్కారులార

సీ. మొగవారితోఁగూడి + ముచ్చటలాడుచుఁ
 బోవుట సాధ్యికిఁ + బోలదెపుడు
 పొరుగిండ్లకును బర + పురుషులతోఁ గూడి
 పోవుట సాధ్యికిఁ + బోలదెపుడు
 సభలలోనికి వచ్చి + సయ్యాటలాడుచుఁ
 బోవుట సాధ్యికిఁ + బోలదెపుడు
 మానాభిమానముల్ + మాని వర్తింపుచుఁ
 బోవుట సాధ్యికిఁ + బోలదెపుడు

గీ. పోలదని మేము చెప్పెడు + బుద్ధిగాదు
 వరయువతి చారుసుస్వభా + వంబు సాక్షి
 ధీరగాక స్వతంత్రంబు + కోరఁగలదె
 ధీరగుణులార సంఘ సం + స్కారులార.

చ. పరపురుషాళిఁ గాంచి తన + వైఖరి యింకొకరీతి మార్చి సం
 బరమున లేతనవ్వొలయఁ + బైటను మాటికి లేవనెత్తుచున్
 సరసవచోవిలాసములు + సారెకుఁ గూరిమిఁ జూపుచుంట మేల్
 తరమె కులాంగనామణికిఁ + దగ్గతి భారలతాంగిమార్గముల్.

పే మ గీ త ము

అకట విరహాన్ని యెన్నినా + జ్ఞాపవలయు
 దగ్ధ మగుచున్న దీమేను + దాఁగి యుంట
 అశ్రుధారలు బాణంబు + లట్టు లురము
 నాటి వ్రయ్యలుసేసె నీ + నాఁటి కబల
 కౌఁగలింతలు ప్రేమాను + రాగవచన
 వైభవంబులు జ్ఞప్తికి + వచ్చినపుడు
 ఆసువులా పోవు బ్రతుకాశ + యెసఁగఁబోదు
 నీవు రాలేవు నన్ను రా + నీయ వబల
 వలదు మానసమా ! చెలి + దలఁపవలదు
 ఆ స్థితిని నాగిపొమ్ము ; రా + జ్యాంగకముల
 కవులకలములు మొక్కవో + గడచినట్లు
 పొరలువాగునీటికి గట్టు + పోనినట్లు
 అతివపై నీకు నిజ విర + హానలంబు
 దగిలియుండిన లోలోనె + దగ్ధమగుము
 గాని యాలేమ కపకీర్తి + గలుగునట్లు
 వెలువరింపకు మిసుమంత + విరహచింత
 ఆశ లన్నియు పండిరి + యట్టు లమరె
 నీవనెడుతీగ దానిపై + నెక్కి తుదకు
 జీర్ణమై పోవునో వయ + శ్రీవహించి
 కాంతిని వెలార్చునో సుమా + కాంత మగుచు.

గా మ్య ము

అస్త్రోకప్రతిభావిభాసము మహా + ద్యతేజ మవ్యాజవి
 ద్యాస్త్రోమంబున కగ్రగణ్యము కళా + ధ్యాయంబు సర్వంసహ
 విస్తీర్ణప్రజకైన యీ తెనుగు లీ + విన భావి నర్థింపకే
 న్యస్తంబైన వికారసూచకకథా + ధ్యాహార మీరీతి వ్య
 త్యస్తంబైన యపార్థముల్ గలుగు వ్యా + బ్యానంబులోకాని క
 భ్యస్తంబున్ బొనరింప నేమితెలివే + ప్రత్యక్షమౌబుద్ధి లో
 కస్తుత్యంబగు తేటు పోదుడిచి ధి + క్కరించి యీగ్రామ్యపుం
 రస్తా దీసిరి వామమార్గులవలెన్ + రమ్యం బినే యందు రేం
 చేస్తా మీకలికాలధర్మములవై + చిత్యంబు చిత్రింప పా
 శస్తంబైన తెలుంగుబాస మనకున్ + సర్వస్వమై తల్లియై
 ప్రస్తావింపగఁ బోలునట్టిది తృణ + ప్రియంబుగాఁ జేసి వి
 స్వస్తాయంబును త్రాడుత్రేంపి తుదకున్ + జాడించి ప్రాకటైకున్
 పుస్తినగట్టకుఁడంచు “థం” అనుచు రం + డెల్లట్టి చాటించుతూ
 వస్తూవుండి రయారె గ్రామ్యు లహహ + వ్యాకర్ణ సూత్రాలనే
 పస్తాయించియు దిద్దుతారట బలే + బంబోతులే వీరు మేం
 చూస్తాంగాదది క్రొత్తయున్నపుడు వా + స్త్రా క్రొత్తగాదిద్ది భా
 షిస్తున్నట్లు ప్రయోగమేర్పడియెనం + చేమేమొ చేస్తార్పరే
 వస్తంగా నొకదారి లేనపుడు స + భ్యత్వంబు శానింపగా
 వస్తుందా వడి కావడుల్ సుడుల సా + భాగ్యంబు రూపింపగా
 వస్తుందాయమకంబువ్యంగ్యములసా + మ్యత్వంబుసాందర్యమున్
 వస్తుందా కవితావిలాసవిలస + త్ప్రాచీనశృంగారమున్
 వస్తాయా స్వపదంబు నానుడుల నా + నారూపభేదంబు లీ
 కోస్తా క్రొత్తది ప్రాతలన్ గలపు సం + కోచంబు వర్జించి మీ

ప్రస్తారంబులు దిద్ది మొద్దులకు సం + భావించి నూచింపఁగా
 వస్తారా సరి మంచిదే వివిధ వి + ద్వద్భాష లూహింపఁగా
 వ్రాస్తే యిస్తరపిస్టియేమగరుమా + ఫఖ్ బేష్ చమక్కుంచు నే
 యొస్తే మిష్టరు మైడియర్ మొదలునాం + గ్లేయంబు పైశాచిహిం
 దుస్తానీ కలగూరగంప విపరీ + తోక్తుల్ విడంబింప చూ
 పిస్తారా కవిశిల్పకల్పన కథా + విప్రసంభ సంరంభముల్
 దస్తూరిన్ దిలకింప కంపిత వచో + దంతంబు లెంతే ప్రయో
 గిస్తారో పరగేరుచేల నిరులన్ + గీలించి నాగళ్ళ మ్రో
 యిస్తూ తద్రచనాకలాపముల నెం + తే రాగమాధుర్య మా
 లిస్తూ పల్లెల పాట పాడి ప్రజలన్ + లీలాసమారూఢ స
 ద్యస్తంబై న స్వరాజ్యగానకలనా + ద్వైతంబు సిద్ధింపఁగా
 చేస్తారా సముపాసితంబయిన యీ + సిద్ధాంత మద్ధ్యాన్నమై
 ప్రస్తావింపఁగరాదు లాక్షణిక వి + ద్వద్వాత మీపక్షమే
 దస్తాలెన్నియొ వ్రాసి పెట్టిరట కా + దా పెక్కుప్రామాణ్యముల్
 వస్తాదుల్ బలె చూపి పెద్దసభలన్ + వాదించి శోధించి ఈ
 బస్తీమీద సవాలు కొట్టిరి మహా + బాహుబలాధ్యుల్ జబర్
 దస్తీమీరహుటాహుటీన్ వెడలిశా + స్త్రంబుల్ మహాభాష్యముల్
 వ్రాస్తూ గ్రంథచయంబు లక్ష్యములుగా + వాకట్టి వాయించుత
 ద్భస్తీన్ బ్రద్ధలుకొట్టినేర్చు నెడ రా + వాలంబు డుక్రుచ్చి పి
 ల్పిస్తున్నారు శబాసు మీయశమునై + లింపుల్ నగారాలు వా
 యిస్తున్నారు వినీలనీరదము లెం + తే వారి వర్షింప పం
 డిస్తే నల్లపెసల్ పసందయిన ప + ప్పే బెల్లమల్లంబు పో
 పిస్తే వచ్చెడుఘాటు తప్ప రుచి యే + మిచ్చున్ నిగారించు నీ
 మోస్తర్ ఖాయమె యైన దేశములలో + పోట్లాట వస్తుంది ఆ
 బెస్తల్ మాలలుహింద్యరబ్బులు మహా + విద్వాంసులై కావ్యముల్

వాస్తారందలి పెద్దభావములు మీ + వంట్లోరు వింటారు వి
 న్యస్తంబైన ప్రపంచపర్తన కళా + బ్యానంబు కైతారసం
 సుస్తా చేస్తురు బోడుకాలువులు నా + నా సత్క్రియార్థంబులున్
 వస్తుల్ వాహనముల్ సువర్ణములు తాం + బూలంబులెంతే సమ
 ర్పిస్తారో కుసుమాంజలిన్ బొగడి పం + పిస్తారో విద్యాంసు లీ
 శాస్త్రిన్ బోదురు మన్నుగొట్టుకొని మా + శాస్త్రుర్లువేదాలతో
 కుస్తీపట్ట పనేదిలేదు ప్రతి డో + కుక్కున్ చెప్ప కైత్వంబు లా
 భిస్తే బాపనవోళ్ళబాస మనదే + బిచ్చంబ యిన్నాళ్ళకున్
 దోస్తీ వొచ్చెను తెల్లుబాస మనకున్ + దొడ్డోనిదే యింక మా
 దుస్తుల్ కోకలు చుట్టబెట్టి కడు సం + తోషంబుతో తద్దికిన్
 ముస్తాబున్ బొనరింతుమంచు కుకవుల్ + మోరెత్తి భాషింతు రే
 మిస్తేనేమి కపి త్వదాశయము లి + ప్దేవీట నాలించు నీ
 నేస్తం బొక్కడు లేడు కాలము శత + ఘ్నిన్ ప్రేల్చితల్లేఖిన్
 నిస్తంద్రంబుగఁ ద్రిప్పనప్పై తెలియన్ + జీరాడు మారాడగన్.

అ. చదువు మానవులను + మొదలంట మార్పును
 చదువుచేత నరులు + చతురులగుదు
 రందు పెద్దచదువు + లఖిలార్థములు గూర్చు
 చదువుతోటి వేరె + సాటిగలదె.

గీ. ధనముకన్నను విద్యయే + ఘనము గాన
 విద్య గడియింపవలె నరుఁ + డుద్యమించి
 ధనము నశించు విద్య ని + ధనముగాదు
 ఐహికాముష్మికమ్ముల + కదియె త్రోవ.

గీ త ము ౨

అనుమాన మేమిటి † అపాటిదైతె
 ఆదర్శమేమిటి † అమాటకైతె
 ఉపమానములు జను † లూకొట్టుతార
 పాఠాలలోపెట్టి † పాడుకొంటార
 చినిచిన్న ఊళ్ళలో † చెప్పకొంటార
 ఆ నిండుమనసులు † ఆ నవ్వు మోము
 లాప్రేమహృదయాలు † ఆ విశ్వరూపు
 లా మహావిశ్వాస † మా కళాకలన
 మాత్మసమర్పణ † మందు జూపించి
 లేచిపోయిన మధు † కాచపాత్రలను
 చూచి వగచెదవే † సొంపువాటిల్ల

కన్నీళ్ళు కాల్యలై † కారజొచ్చినవి
 కాననసీమల † గడ్డిమొల్చినది
 కసపిస త్రొక్కి పో † గల్లుటేగాని
 వానిరహస్య మె † వ్వారికి తెలియు
 వానిలో నగ్ని యె † వ్వారికితెలియు
 ఏడ్చుచే బ్రద్దలై † హృదయమీనేల
 రుధిరంబు పారించి † రూఢిమై కటిక
 నేలను మొలిపించె † నే గాని విభుని
 రాతిగుండెను రెండు † ప్రక్కలొనర్ప
 జాలదయ్యెను శక్తి † చాలనేలేదు
 ఆలపించిన భక్తి † అంటనేలేదు
 రాగాలధోరిణి † రాలేదు ; పశుల

కాపరి పాడగా † కాపాలిని విని
ఏమి నేర్చినదన్న † తెవ రేమిచెప్ప
నేర్తు రానిజ మామె † నేర్చునే కాని

ఎననిన నెనరులో † నే యున్నదంత
ఆనాడు చెప్పిన † దీనాడు చూచి
శివజటాజూటాల † శివమెక్కిగంగ
కరగినీరై యేళ్ళు † గా మారిపోయె
కొండను బోర్లించి † కూర్చుండి మురళి
మోమెత్తి విశ్వంబు † ముందర నిలిపి
తాననేమాటలో † తనలోనిపాట

వెన్నాడ చీకట్లు † విచ్చిపోయినవి
ద్వారాలువిప్పి సాం † దర్యరేఖలను
మేఘాలపెట్టి మా † మీద వర్షించి
నేత్రాలను విప్పి మా † నిద్రమేల్కొల్పి
చూపించెనే గాని † చూడలేదేమి
రూపించెనే గాని † రూఢిలే డేమి
అపరంజ్యోతిలో † అనూత్రనగరి
శూన్యాలయాలలో † శోభిల్లువెలుగు
ఎవరు చూచారట † కెవరు వెళ్లారు

చెదలేటిగట్ల నం † చలు పైడియసుక
తినైల చరియించు † తీరువుచూచి
తాకట్లబడి జీవి † తావధినున్న
భావదాస్యములోని † బంధంబువదలు

మార్గంబు వీక్షించి † మమతవెలార్చి
వచ్చిన దీ సము † పాసనాబలము

ఇందేమిఫల మున్న † దీదారి నెనసి
ఎందేగవలయునో † ఏమి కానున్న
దో ఏమి చెప్పగా † దోచ దెవ్వరికి
ఆలోచనలయందె † అశనిపాతాలు
ఆలోకనలయందె † అగ్నివర్షాలు
కలధౌతమయ సాధ † కలనంబునందు
మలయమారుత సుధా † మార్గంబులందు
ఆనందమేమిటి † యనురాగమేమి
టది యతీతము వీని † కాయుషస్సులను
ఆసంధ్యలను మహా † త్మ్యాల మధ్యాల
మనసుమళ్ళించి సం † భవముబోర్లించి
భావాలలోపలే † స్వర్గంబుగట్టి
చూచేటివారికే † చోటుందిగాని
సంశయాలకు బోయి † సాగేటివారి
కేమున్న దీ మరు † భూమివాకిళ్ళ

ప్రసోతస్సు లెక్కడ † సాగసెక్కుడిచట
దాహమారేదారి † తలపోయవలద
చీకట్ల నిర్జించి † చేరగావలద
చిత్రచిత్రా లన్ని † చెప్పగావలద
మనసులో మాటలు † మనసులోనేవుండి
మంటలై చల్లారి † మణిగిపోయినవి.

★ జాతీయగీతము

సీ. చైనా యరేబియా † సర్వదిగంత భా
 రతదేశములు స్థావ † రంబు మాకు
 ఏధాత్రి యేయూరి † కేగిన నిస్థాము
 వీరశూరు లటన్న † పేరు మాకు
 వరఖడ్గములనీడ † పెరిగినారము, చంద్ర
 రేఖాధ్వజము తేజ † రిల్లు మాకు
 అవని తొల్లటి యాల † యమున కర్చకులము
 పరమేశ్వరుఁడు కాచు † వాఁడు మాకు

గీ. చెడువృధాలాపముల భయ † పడెడునట్టి
 కాతరుల మెంతమాత్రంబు † కాము మేము
 కాలమా మమ్ము పలుసార్లు † గాంచినావు
 పెఱుకనేరవు ధరణి మా † పేరు నూరు,

సీ, హూణజాతులకెల్ల † ప్రాణంబు లసియాడ
 మాజయధ్వానముల్ † మలయునాడు
 పాశ్చాత్యదేశముల్ † భయమున ఘూర్ణిల్ల
 మాశస్త్రములు గతి † మాన్చునాడు
 వైరివీరులు సైప † నేరని మా సైన్య
 వాహినీకుల మిల † వలచునాడు
 జిబ్రాల్టరాదిగా † జితమహిధరముల
 మా ధ్వజాంకము లూడి † మనలునాడు

---

* ఎగ్బాల్ కవి వ్రాసిన ముస్లిం జాతీయగీతమునకు అనువాదము.

గీ. ఒక్కడ డీశ్వరుడను భక్తి + యొలయు మాకు
ఘనతరేస్థాముపై ప్రేమ + గలదు మాకు
కాలమా మమ్ము పలుసార్లు + గాంచినావు
పెఱుకనేరవు ధరణి మా + పేరునూరు.

సీ. స్వర్గసన్నిభమైన + స్నేహదేశమ ! నీకు
నా దినంబులు జ్ఞప్తి + యందు గలవ
నీవనాంతపుదీప + తావుల మా కులా
యము లలంకారమై + యలరుచుండె
ఘ్రీగ్రీను జాన్తపీ + యుగ్రనదీతరం
గము లింక మాకీర్తి + గానములను
సలుపుచున్నవి జరూ + సలమానరక్షణ
కొఱకు మారక్తంబు + వరదలట్లు
పాఠించినార మా + యేరు తన్నాడుల
స్ఫురియించు పచ్చి నె + త్తురులఁ దడిసి

గీ. ఆరసూలునిపేరు మా + యాత్మతేజ
రిల్లునందాఁక చేటు వా + టిల్లబోదు
కాలమా మమ్ము పలుసార్లు + గాంచినావు
పెఱుక నేరవు ధరణి మా + పేరు నూరు.

శ శి-ని శి*

- మ. “బగదా” దన్న ప్రసిద్ధపట్టణము సొం + పారున్ ధరితీవధూ
టి గళాలంకృత రత్నహారనిభమై + తీవిన్ యశోద్ధారుఁ డా
నగరంబున్ బరిపాలనంబు సలుపున్ + నానాప్రకారంబులన్
బొగడన్ గోవిదకోటి ; మేటిమగఁడై + భూరిప్రభావాధ్యుఁడై.
- ఉ. అతని కొక్కకూఁతురు మ + హాసుగుజాన్విత పూతభద్ర సం
జాత యశస్సమావృత ని + శా యన గల్గెను తండ్రి నామె సం
ప్రీతిని బాఠశాల నిడి + విద్యల నేర్చుచునుండఁ దోడివా
రాతతశబ్దశాసనము లారఁ బఠింపుచు నుండి రెంతయున్.
- మ. నిశికంఠున్ గడునల్లనై వెలయు నా + నీరేజప్రతేక్షణన్
నిశియంచున్ ముదమార పేరిడిరి ని + ర్నిద్రప్రభాభాసమా
స శతానీకసమానులైన పితరుల్ + నైజాఖ్యమే మేటికాం
తి శిరోభూషణమైన మేల్ నగ పురం + ద్రధీరత్నముల్దాల్చుగన్
- చ. శశియను బాలకుం డమర + సంగ్రహకోశము వల్లెవేయుచున్
నిశకు సమార్థనామముల + నేర్చి పఠించుచుండ నా నిశా
శశిముఖి యాలకించి తన + సంగతియే యని బ్రాంతయై తమో
వశమున రూక్షపుంగనులు + వాల్చక చూచుచు వాని కిట్లనున్,
- చ. నిశి యని మాటి మాటి కిటు + నిర్భయవృత్తి పఠింతువేల యో
శశి నను రవ్వచేయుటకు + జాలినవాడవె నేను ధారుణీ
భృశునకుఁ బుత్రికన్ జెనఁటి + పేదవు నీవు శరుండ ! నాదు కో
ప శిఖికి నగ్గమై వెతల + పాలగుటేటికి మందబుద్ధివై.

---

* లైలామజ్ను గాథను ప్రబంధముగా వ్రాయుచు విడచినది.

వ. అనిన నిశి—

క. నాపాఠము నేచదువుట
నాపని నాకితరమేల + నాపై నీవున్
గోపించెద వపరాధము
జూపింపఁగవలదె రాజ + సుతవైన సరే.

వ. అంత నిశి—

మ. అపరాధం బింక వేర కావలెనె యా + హా ! యామినీయంచు నన్
గపటం బేర్పడ నుచ్చరించెదవు ధి + క్కారంబుతోఁ జెల్లరే
నృపనూనల్ దగ నెల్లిదంబయితిమే + యిస్సీ తృణపాయ జా
న పదావాసుని కింతపాటి విలు వై + నం జెల్లదే మాయెడన్.

మ. అని కోపించిన యామినీలలన మౌ + డ్యం బాత్మనూహించి యే
మనలే కాశి బాష్పముల్ విడిచి కాం + తా ! నీవు నాపాఠముల్
గెని వల్లించెడు నీడు వచ్చునపు డే + గోడున్ విమర్శించి న
న్ననుమానించుట మానుకొందు విక వి + ద్యన్ నేనుజాలించెదన్

మ. అని పొత్తంబులు నేలమోది వికలుం + డైయెంతోదుఃఖించుచున్
జనె ఘోరాటవి కీకటాళికి నిశా + సంస్కార హృత్పద్మ సం
జనితాఖండవివేక మెల్లయెడలన్ + సంధానమున్ జేయుచున్
దనలోఁ దాను నిశాస్వరూపమును సం + దర్శించుచున్ మోహియై

ఉ. యామిని కాలవాహినిఁ బ్రబ + యానము చేయించునేరెచ్చి పెక్కువి
ద్యామహితంబులైన కళ + లంతట కోశము వల్లె వేయుచున్
యామినిశబ్దముల్ జదువు + నప్పుడు బాల్యమునాటమాటి యెం
తే మది జ్ఞప్తికిన్ దగిలి + యేడి విధుండని పృచ్ఛ సేయఁగన్.

చ. చదువుట మాని కానలకు † సాగె భయంపడి నీదుకోప మా
పదలఁకు దావలంబనుచు † బాలవిధుండు నిశావధూటి నీ
వది యిసుమంతయున్ దెలియ † వైతివి పేదలపాటు భాగ్యసం
పద గలవా డెరుంగ రతి † బాధలఁ గూలి నశించిపోయినన్.

మ. అనఁ జింతించి నిశావధూటి తన వి † ద్యారాజ్యగర్వంబు గ
ప్పినకండ్లన్ నిజతత్వనిర్వచన ని † ర్వృత్తిన్ విలోకింపకా
దని నైవాలనిరుద్ధనీరఘు లవి † ద్యాభ్రాంతి వర్జించున
ట్లనుమానంబుల వక్రమార్గముల ద † హ్యంబౌదు రీమానవుల్.

మ. అని చింతించి గతంబుకై వగచి నా † యజ్ఞానమున్జేసి వి
ద్యను మాన్పించితి నాశశిన్ వినుత ధూ † ర్తశిన్ సుధారాశినా
శిని నానాగమవాసి భాసురకళా † శ్రీసంతతోల్లాసునిన్ ;
నను నేనే సమయించుకొంటినని సం † తాపంబుచే మూర్ఛితెన్.

మట్టిలో కల్పినావు నా † మాట యెత్తి
బోవు నాచితి పేర్చి యీ † త్రోవవెంట
నెచట బోయెదవేయి యీ † యింధనములు
కాల్చి బూడిదచేసి యీ † గాలి కెగుర
వేసి మరి పొమ్ము నీవెంట † విసరునట్టి
ఆపరాగారుణాహతి † నైన నీదు
వెంట వచ్చెదనోయి న † న్నొంటిచేసి
విడిచిపోవకు నీధాన † వివినసీమ -

నైరాశ్యము

కురిసి మేఘాలు మెఱపులు + మెఱసి పోయె
 ఏళ్లు తెగఁబాటి బీళ్లుగా + నెండిపోయె
 కాని, కన్నీళ్లకాల్వలు + కట్టలేదు
 ఆమె తలఁ పను దారి ర + వ్యంతయైన
 తరగలే దింక యోజనాం + తరవిశీర్ణ
 నిమ్న సోపానపంక్తుల + నిలిచిపోయె
 ఉర్ధ్వ లోకాల యాస నీ + కున్నదో ప
 రాత్పరా పరాగమన మి + థ్యాపదల నిషిద్ధ
 జీవనము పొంత నేడ్చెదో + చెప్పవేమి ?
 తావళము త్రిప్ప తపసిచం + దమున నీవు
 బాష్పముల రాల్చుచున్నావు + పగలురేలు
 క్రాలు హరి యాతనికి, + ప్రియురాలు నీకు
 దొరకెద రనెడుమాట + లేదోయి - లేదు
 ఎండమావుల నీరును + ఎండ పశుల
 పాలుఁ ద్రావఁబోకుము కొఱ + మాలి ఊహ
 రథము లేగెడు బయళ్లులఁ + బ్రాయికముగఁ
 బోయి బోరలఁ బడి లేవఁ + బోవు, కాల
 వాహినులనుల్ల నిరికి వి + హ్వలములైన
 ప్రేమపాఠాల నెమరులు + వేసి వేసి
 వగచి నిట్టూర్పు విడిచి పో + వలదు ; వెలుఁగు
 చీకటులమధ్య వాపోయి + చేయుదేమి ?
 చినుకులటు రాలి పురుగు చా + డ్పునను ప్రాకి
 లేళ్లవలెఁ బరువెత్తుచు + రాళ్లవలెను
 నిద్రపోయెదవోయి ! + యుపద్రవముల

దాటి చుక్కల కెగసి నీ + పాటపాడి
 లోకమును ద్రిప్పకొనుము నీ + లోఁ బ్రపంచ
 మున్నదనుమాట మఱవ కో + యన్న ! యెన్ని
 రంగముల దాటినావో ప్ర + సంగవశము
 చేత ; నైనను తెలిసి నీ + చిత్తమందు
 ఆమె మొదలంట తుడిచి వె + న్నాడి పోయి
 పూడ్చియేడ్చిన నీట నీ + పాలఁతిమేను
 మొలిచి రేకెత్తు పెఱిగి ఆ + పూవు నీది
 గాఁ దల ధరింపవోయి-నీ + కనుల నద్ది.
 ఎత్త నడిపించునట్టులే + యెళ్లు తిరుగు
 పంటపాలములు మనచేతి + నంటలేదు
 పరగ ముక్కారుపంటలు + పండువారి
 మొగములును పండు ఆనా ప్ర + మోదములను
 కాంత ! నీకొంగు బంగారు + గాఁగ నన్ను
 కట్టుకొమ్మని అడిగిన + కార్య మేమి ?
 ఆ మహాప్రేమ మనసులో + నలరవలయు
 సహజగతులందె గలదు నీ + సంతసంబు
 చెడ్డ చేసెడువారలు + చేయుచుందు
 వారిహృదయాలలోన లో + పములునుండు
 ఆత్మవత్సర్వ భూతాని + యనెడుమాట
 మంచికే కాని చెడ్డకు + మలపఁజనదు
 వినికై నను కడుచింత + నూనరాదు
 అట్లు కావలసియె అది + యైన దనుకొ
 నుటయె లెస్స జగమ్ముముం + గటను గొప్ప
 చిత్రఫలకంబు మానవ + జీవితంబు.

క వి క ల న ము లు

చ. కవుల మటంచు లోకమున + గాకులరీతిఁ గళావిలాసముల్
ప్రవిమల సుస్వరాద్యఖిల + రాగము లేరివి కావు కామటం
చవి యివి యల్లి యార్చుచుఁ గ + టాకొఱమాలుటెకానిమమ్మునే
యవనివిభుండు సత్కవు ల + టంచుఁ బరించినముద్ధరించెడున్.

ఉ. కావ్యములున్ ప్రబంధములు + కల్పితదివ్యచరిత్ర లెన్నొ మం
తవ్యములట్ల మాకల ము + దారత వ్రాసి నిరర్థవృత్తికిన్
భావ్యముగాఁగ దుఃఖమున + నల్లనియశ్రులు రాల్చుచున్న క
ర్తవ్యము దాచె నీప్రకృతి + రాజన మిచ్చెడు రాజు లేమిచేన్.

మ. జలజాతప్రభవాండ మెప్పుడును ని + స్సారంబుగాఁ బోదు చ
తులకున్ జ్ఞాననవాంజనంబిడి కనన్ + సుఖ్యాతవంశంబునన్
జలజాతుండని పేరుమోసి మనుబో + నానొప్పు ధీశాలి భూ
వలయాధీశ్వరుఁ డాంధ్రసత్కవులనున్ + బాలించుచున్ వెల్లినన్.

ఉ. గంటకు నూరుపద్యములె + కావు సహస్రము చెప్పవచ్చు ము
క్కుంటిని ద్రిప్పవచ్చు నది + గర్వముగాదు రసంబు వ్యంగ్యమై
వింటను వీడుబాణముల + వేగమునన్ తులఁదూగు పద్యముల్
గంటము మోపి వ్రాయుటకుఁ + గల్గినవాడె కవీశ్వరుం డనన్.

ఉ. అట్టి కవీశ్వరుం బిలిచి + యాదర ముంచి కృపాబ్ధినించి చే
పట్టి త్వదీయ వంశ నృప + వర్ణుల పూర్వచరిత్ర లున్న వు
న్నట్టుల వ్రాయజేసి దిశ + లందు యశంబును గూర్పరాదె నీ
యట్టి మహాత్ముఁ డిపనికి + నాయతుడైనను సాగకుండునే.

ధనము

ఎనుబదినాల్గులక్షల ము + హీ మహితంబగు జీవరాశిలో
 ఘనుఁ డనిపించు మానవుని + గౌరవ మంత స్వతంత్రతన్ స్వక
 క్తిని సముదారభావమున + కేంద్రమునై విలసిల్లుచున్నదా
 ధనమె ధనంబు తక్కినవి + దంధనముల్ పడవెన్ని జెప్పినన్
 మనుజునకెన్ని భాగ్యములు + మంజులవిద్యలుప్రాజ్యరాజ్యముల్
 దనరినగాని వ్యర్థము; స్వ + తంత్రతయున్ స్వకులాభిమానమున్
 జననియు జన్మభూమియును + స్వర్గముకన్న గరియమైన వం
 చును నెఱిగింపు వానిదె వి + శుద్ధ మహామహితంబునైన జీ
 వనము ; స్వతంత్రవర్తనము + పావనమైన స్వగౌరవంబునో
 ధనము ; ధనంబు దంధనము + ధర్మమెనీకుస్వరాజ్యమన్నిటన్
 ధనములు వచ్చు పోవు జల + దంబులకైవడి నాత్మగౌరవం
 బును స్వకులాభిమానమును + భూషితమైన స్వతంత్రతాప్తియే
 ధనము నిషిద్ధ జీవన వి + ధంబున మానవుఁ డెన్నఁడైన నీ
 ధనమును గోలుపోవలదు + తద్దనసాధనమే స్వరాజ్యమున్.

— ★ —

శ్రీమాలానామహమ్మదలీమహర్షినిర్యాణము

౧. ఏడి యాగుణరాసి, భాసురకళా + నేకార్థనిర్ణేత నేఁ
 డేడి భారతదాస్యశృంఖలము నెం + తే త్రెంపనూహించి పో
 రాడన్ యూరపు బ్రహ్మరాక్షసికి బ్రా + జార్థంబులన్ వీడువాఁ
 డేడి పోయెనె యా మహమ్మదలి లే + నేలేఁడు విశ్వావళిన్.

ఉ. భారతదేశదాస్యమును + బాపగఁ బ్రాణధనంబు లామహా
 క్యరపికాచరాజ్యమున + కున్ బలిగానిడి, నేడు స్వర్ణ దీ
 నారములన్ బ్రశాంత కరు + జామయవృష్టిని దింపి, దేశ కే
 దారములెత్తగా మహామ + దాలి కటా ! దివికేగె నధియై.

— ★ —

శ్రీ పేరి పేరయ్య శాస్త్రి గారు

- ఉ. శ్రీకరుడాదిదేవుడు న + శేషజగంబులు నొక్కరీతి న
స్తోకదయారసంబునను + జూచుచుగాచెడు నీశ్వరుండు సు
శ్లోకసుఖాప్తిసంపదల + శోభిలసేయుత పేరివంశ నీ
రాకరచంద్రుడై దిశల + రాజులు పేరయ్యశాస్త్రి కెప్పడున్.
- చ. అనఘు డఖండపండితు డ + వార్యనుతుండవు పెక్కుశాస్త్ర
గొని పఠియించి శిష్యులకు + కోరినవారికి వేట్కమీర చె
ప్పిన మహనీయమూర్తివి ప + విత్ర వచోవిభవానువర్తి పీ
వనయ హసన్ముఖుండవు మ + హత్మక పేరయ్యశాస్త్రి ధీమణి
- ఉ. ఈవు పితాపురంబునకు + నెప్పుడు వచ్చియు కాలుమోపి
న్నావో యదే ముహూర్తమున + నాలుగుమోములవానిరాణి
ణావరపాణి వాణి కరు + ణామతి వచ్చి వనించె నట్టి వి
ద్యావిదుడివు నిన్నెఱుగ + రజ్జులు పేరయ్యశాస్త్రి సత్తమా.
- సీ. చదివించినాడవు + శతసహస్రశ్లోక
గ్రంథార్థములు శిష్య + గణములకును
వినిపించినాడవు + విమల విజ్ఞాన ప్ర
పంచ సంగ్రహ మార్య + వర్ణులకును
బోధించినాడవు + పుణ్యలక్షణ లక్షి
తాకారగరిమ మ + హత్ములకును
సాధించినాడవు + సకల వాఙ్మయసార
రసవదలంకార + రాజములను

తే. నీకు తెలియని విద్యలు + నీకు రాని
కళలు లేవన్నమాట ని + క్కంబె కాని
యొరులెఱుంగరు నీదు వై + ఖరులవరుస
సకలగుణధుర్య పేరయ + శాస్త్రివర్య.

తే. వానిగ పితాపురోన్నత + పాఠశాల
యందు పదునాల్గు శర పరి + యంతమైన
కాలముండియు ఫలమును + గాంచలేక
వెడలితని విని కన్నీళ్లు + విడిచినాము.

తే. పూలనుండియు వాసన + పోయినట్లు
వనము విడిచియు పక్షులు + జనినరీతి
ఆవుపాదుగుల పాలారి + పోవునట్లు
నీవు పాఠశాలను వీడి + నావు గాదె.

ఉ. ఎందఱు పండితేత్తముల + కింపెనలారగ పీఠికాపురం
బందు బుభుక్ష తీరెను మ + హాత్ములు సాధులు సత్కవిశ్వరుల్
సుందరు లార్యబ్రాహ్మకులు + సొచ్చి సుఖంబులదేలి హాయిగా
నుందురు శాస్త్రివర్య తమ + రుండుట కిం దిరుకయ్యెనెంతయున్.

మ. ధరవిద్వాంసులు పూజ్య లన్నియెడలన్ + దర్కింప నీవెందు నే
పురమం దుండిన లోటులేదు మఱి మా + పుణ్యంబు నేడింతలో
కొఱవొటన్ నిను వీడుకొంటిమి సుమీ + కోటిరమాణీకృమున్
విరతిన్ భూపతి వీడుకొన్న పగిదిన్ + పేరయ్యశాస్త్రిశ్వరా !

గీ. మణులనైన సువర్ణ భూ + షణములైన
గని పరీక్షించువారలు + గలరుగాని
మానుజకోటిని కుజన స + జ్ఞులపొల్చు
వారు మిక్కిలి తక్కువ + వసుధయందు.

ఉ. ఇచ్చొటుబాసి శిష్యులకు + నెంతయు భేదముగూర్చియేగు మీ
రచ్చట నున్న మమ్ము మఱి + యీపురి, నున్న తపాతశాలయున్
ముచ్చటదీరగా మరువ + బోరని స్వాగత మిచ్చుచుంటిమో
సచ్చరితాంక శాంతగుణ + సాగర పేరయశాస్త్రి సత్తమా.

కం. మీకడ నైషధకావ్యము

ప్రకటముగ నభ్యసించి + బడసితి విద్యన్

శ్రీకర పేరయశాస్త్రి ను

ధాకర మా స్వాగతంబు + దగ గైకొనుమా.

లైలా విలా ప ము

రాళ్ళు రువ్వకుఁ డతఁడు నా + ప్రాణవిభుఁడు

వెజ్జివాఁ డని మీరేమి + వెరువవలదు

పిచ్చివాఁ డని మీరేమి + పిలువవలదు

పేదవాఁడని మీరేమి + పెట్టవలదు

యాచకుం డని మీరేమి + యాడవలదు

వెలఁది విశ్వంబుగా మార్చి + వెలఁదియందు

విశ్వమునుఁ బెట్టి తనవైపు + వికచ మంద

హాసములు సేయు సౌందర్య + వాసరముల

కలిసి నవ్వెడు నా చెలి + కాఁ డితండు.

ఈ శ్వ రుండు

3. గీ. అవని సృజించినట్టి వి + శ్వాత్మకుండు
మానవుల కన్నియెడల తో + డృడెడువాడు
ఊహలకు నందనట్టి మ + హొన్నతుండు
ఈశ్వరుండు మాకు నెప్పుడు + హితము గూర్చు.

తే. గీ. పంచభూతంబు లెవ్వని + వాసగృహము
పరగ నక్షత్రలోక మె + వ్వని పథము
భానుచంద్రు లెవ్వనియాజ్ఞ + బాయకుండు
అతని నీశ్వరు సేవింతు + ననవరతము.

తే. గీ. రాత్రియందున నెలవెల్లు + గ్రాలజేసి
పగటి యందున భానుని + పంపియెల్ల
జంతు జాలంబులను గాచు + సర్వమయుండు
నీశ్వరుండు మాకు దోడ్పడు + విశ్వమందు.

తే. గీ. అకు పచ్చని కొమ్మకు + నందమైన
వెఱ్ఱని సుమంబు కల్పించు + నెమ్మెకాడు
శుక్తిగర్భాన ముత్యాలు + జొనుపు నట్టి
ఈశ్వరుండిచ్చు మాకు న + భీష్టపిడ్డి.

పంచములు

సీ. ఆర్యు లార్యావర్త + మందు పాదముమోపి
 కృరదశ్యుల కల్పు + కొనగలేదె
 బౌద్ధులు ధరనెల్ల + వ్యాపించి మతదీక్ష
 పాశ్చాత్యులకునిచ్చి + పరగలేదె
 రామానుజుడు ప్రేమ + రాలగ గడజాతి
 శ్వపచులకు మత మొ + సంగలేదె
 ష బృతోద్ధారుడో + శంకరగురుడు చం
 డాలి భోజనమును + గ్రోలలేదె

తే. ఎందరో మహనీయు లీ + చందమునను
 జాతి నవ్వలఁద్రోసి స + న్నితదలఁచి
 విశ్వ మేకాత్మకంబని + వెలసినారు
 ఇంక మనమేల పంచము + నేలరాదు ?

ఉ. పంచములంచు వారి వెలి + వేయగ నేమి కతంబు వారు ప్రా
 పంచిక మర్త్యజాతులకు + బాహ్యులె! యేహ్యులె! వారినెల్ల సృ
 ష్టించిన దైవ మింకొకడె + చెల్లరె ! మానవకోటి నిట్లు గ
 ర్హించుటకన్న పాపమిక + నెయ్యది యుండు మనస్సెసాక్షి మీ
 రించుక వంచి శీర్షమును + హృన్ముకురంబున జూడగల్గినన్.

ఆంధ్రదేశపు మహమ్మదీయుల స్థితి

- ఈ. భారతవర్షమా ! ధరణి + భారతవీరులఁ గన్న తల్లి వి
స్ఫారనదీనదార్భాట వి + భాసని వింధ్య హిమాలయ ప్రభా
ధారిణి సర్వభాగ్యచయ + దాయని మాకొక కల్పవృక్షమై
కోరినవిచ్చి నీవపుడె + కొంటివి యిచ్చిన సొత్తులన్నియున్.
- కా. ఈరాన్దేశ నివాసులో యవనులో + యేరీతి నిజ జేరితో
వారిన్ నీ గృహమందు విందిడివనిం + పన్జేసిస్వాతంత్ర్యముల్
దారంబొసి మయూర పీఠముల లీ + లం జేర్చి సాభాగ్య స
ర్వారంభంబు లొసంగినా వపుడు మా + కత్యంతమో యిండియా!
- మ. పరిపూర్ణంబగు విద్యయుం గలిగి భూ + భాగంబు బాలించి యీ
ధరణిన్ గోటలుపేటలాదిగల సాం + దర్యంబు నెక్కొల్పి బం
ధుర సత్కిర్తి గడించి పూర్వులు మహే + ద్యోగంబులంజేసిపో
యిరి యానాటి వసంతకాలమిక మా + కీనాఁడు రాజాలునే!
- మ. అధికారంబదియ ప్రమించె, గల భా + గ్యంబెల్ల సున్నాయె, నీ
ప్రధివీరాజ్యము పూజ్యమాయె, జదువున్ + వీక్షింపఁగాలేదు హ
విధి చెయ్యంబులు మాన్మపాలకుల యే + విధిన్ గరీంద్రాళిపై
నధిరోహించెనో యందెకాల్పడక బో + నయ్యెన్తదా దీనతన్.
- చ. పుడమియు రాజ్యమున్ విజయ + భూతిశయంబులొసంగవేడ్కతో
గడుపునబెట్టి పెంచితివి + కాని మమున్ దుదకిట్లువీడి యీ
యిదుమల బెట్టెదంచెరుగ + మింతయు హైందవమాత ధాత్రి నీ
తడవు దలంపగా సవతి + తల్లివి మాకిక ముందు నాళ్ళకున్.

శా. యోషారత్నము లందఱిం బలెను మా + యోషల్ ధనాకృష్టికై
గోషావీడి ప్రయత్నముల్ సలుప సం + కోచింత్రుమాయందెగిన్
భూషింపందగు విద్యలేదరిగి యే + భూషాలునే గొల్వ యీ
వేషంబుల్ మఱి సాగనేరవిటుపై + భిక్షార్థమేగన్ దగున్.

కం. ముక్కా పీల్చుచు నింట్లను
మక్కావార్తలను వినుచు + మగువల వలలోఁ
జిక్కి మదోన్మత్తతో
లెక్కింపమి భాగ్యలక్ష్మి + లీలన్ బోయెన్.

గీ. హిందూమాతృక నీతప్పా + కింతలేదు
శాత ఖడ్గంబురణభేది + కేతువవని
రాజ్య మధికార భాగ్య గౌ + రవము ప్రజల
యోగ్యతా యోగ్యతలఁబట్టి + యొసఁగెదీవు.

శా. ఏవాక్కుల్ మును మిమ్ములం బొగడగా + యే లేఖనుల్ వ్రాసెనో
యా వాక్కుల్ నిరసింప నిప్పడకటా + యాలేఖనుల్ వ్రాయుము
న్నే వారిచ్చిన మాన్యముల్ తిని ముదం + జేపార జీవింతురో
ఆ వారిన్ ఖలు లందురేలయని మీ + రాలోచనల్ మానుడీ.

మ. చతురంభోధి పరీతభూతలము మీ + సర్వాధిపత్యంబు లు
న్నతరీతుల్ రిపులాజి గైకొనిన నా + నాదేశరాజన్య పూ
జితమై యేరిపు చేతులంబడక సత్ + క్షేమంబులంగూర్చు సం
స్తుతమౌ విద్యను గోలుపోయి రిది మీ + దోషంబు గాకుండునే !

సీ. ఉద్యోగముల జేయ + నూహించి ప్రజలలో
మర్యాద గడియించి + మనగ లేరు
అస్థానముల కేగి + యమల విద్యాప్రాధి
ప్రకటించి కానుకల్ + పడయలేరు

అంగడులకుఁ బోయి యడ్డిగ కూలికి
బరువు మోయుటకైన యపనికారరు
కానలలో బోయి కష్టంబులకు నోర్చి
కదుపుల కట్టతో గాయలేరు

గీ. చదువ కీరీతి చెడినారు యచదువుకున్న
పలువిధంబులఁ గడియించి బ్రతుకగలరు
కాన యికనైన మీదు సంతానములకు
తెరవు జూపుడు జీవించు కొఱకు మీరు.

శా. ఏదీపంబులు మేరు భూధరముదా కీ జాలెనో వెల్లు నే
డా దీపంబులె యారిపోయినవి క ట్టా కొన్నియున్నన్ నిరా
మోదంబొప్పగ మాయజూచెడి నదే యూరించి తైలంబు లే
దే దానిన్ మఱిదాపనేల యవె మా యిస్లాం సభాదీపముల్.

కం. ఏపుర వీధులలో మా
భూపతు లరుదెంచు ధ్వనులు యూరించిరో నేఁ
డా పురవీధులలో బి
జ్జా పాత్రములెత్తు ధ్వనులె గానగనయ్యెన్.

గీ. దీనజనులార! మహమ్మదీయులార
ధరణి మీ వినాశము సో మరితనంబు
విద్యలేమియె సుండు స ద్విద్యయున్న
రాజ్యమున్నట్లు మీ రల రారఁ గలరు.

గీ. ఇప్పుడైనను మనము స మిద్దవిద్య
చదువు కొన్ననుఁ బూర్వ తే జ స్వరూప
గౌరవము వచ్చుఁ గులమెల్ల గడనకెక్కు
లేనిచో నధోగతి రాక మానదింక.

బాగ్దాదు మధువీధి

(కాపాలికుని దృశ్యము)

అచికొంటిని వలపు ముత్యాలసరులఁ
గొల్లగొట్టితి ప్రేమ నిగూఢసీమ
దోచుకొంటిని విరహకాణాచిఁజూచి
సంగ్రహించితి రాగరసంబు డంబు
పాలుగూడితి ప్రణయరత్నాల గనుల
నింక నస్తేయమేది నాకేటి సిగ్గు
ఇంక ప్రతభీతియేది నాకేటి యెగ్గు ?

మేఘములఁ దొంగిచూచెడు మెఱపుపనిఁడి
కుసుమసతు లిచ్చు పుష్పాడి కుంకుమంబు
కులుకు బేడిసమీల క్రొందఱుకు వెండి
శర్వరీకన్య తలమీఁది చంద్రవంక
నెచ్చెలీ ! నీవని యెఱింగి నిలిచి నిలిచి
దోచుకొనిపోయి దాచుకోఁ జూచినాఁడ
ఇంక నస్తేయమేది నాకేటి సిగ్గు
ఇంక ప్రతభీతి యేది నాకేటి యెగ్గు ?

ప్రకృతి జవరాలి కేదార రాగరసము
రిక్తగములంటి రాచు గోరంట కెంపు
కలువ వగకాని తేటవెన్నెలల సుధలు
అబ్జసన్నిభ విహ్వలై నాంబకములు

నెచ్చెలీ ! నీవని యెఱింగి నెమకి నెమకి
దోచుకొనిపోయి దాచుకోఁ జూచినాను
ఇంక వ్రతభీతియేది నాకేటి నిగ్గు
ఇంక నస్తేయమేది నాకేటి యెగ్గు ?

అహ! నాట్యాంగనలు నృత్యము సేయుచు, పాటలు పాడుచున్నారు.
అహ! ధన్యము. ధన్యము. నే నిప్పుడొక నటుఁడను.

చేసితి జన్నముల్ దపముఁ జేసితి జీవరహస్య మేమిటో
యీసరి కక్కటా ! తెలియ దింతయు వ్యర్థము బ్రహ్మవిద్య సం
న్యాసమొసంగు ఘోరవిషనాగము గావున వీడినాఁడ నా
యాసవమున్ మృగాక్షియధరాసవమున్ ననుఁదేర్చు నెంతయున్.

(శ్రుతి నభినయించి) అఁగు మాఁగుము నై లూపాధమా ! దోష ! దోష
దూషితపరాయణా ! జగము మిథ్యగాదు మనముమిథ్య మనభావములు
మిథ్య. అతీంద్రయములైన స్వర్గనరకంబులు మిథ్య పాపపుణ్యములు
మిథ్య. ఓమతాంతర దురంత దుర్వాదీ ! నీ వ్యాసము లింకఁగట్టి
పెట్టుము. ఇదిగో నీ నోటికి తాళము వేయుచున్నాను. చూడు మింక
నీ వాకల్పాంతముదాఁక లేవఁజాలవు.

మధువె యమృతంబు నై లూపి మంజువదన
లెల్ల దేవకన్యలు గానమే రసంబు
తంత్రినాదమె తేజంబు తనమనోజ్ఞ
వనితగలచోటె కైలాసపట్టణంబు.
వసుధ కిదె ప్రేమ నేర్పెడు పాఠశాల
కవుల కాణాచి గాయక కల్పతరువు
సోమరస మమ్ము సంతలో భామలుండు
కోన బ్రహ్మచారుల కొల్చు కూట మిదియు.

ఇందులో నేనిప్పు డొకడను. అహా ! ఏమి నాయదృష్టము !

ముంగురు లుంగరాలు నెలఁబోలు మొగంబును చేరెడెసి క
న్నుంగవ బారెడెసి సుమనోజ్ఞకచంబులు పైటచాటునన్
తొంగిలిచూచు చన్గవలు తొట్రలు గాజుల నిక్వణంబుతో
నంగజ రాజ్యలక్ష్మివలె యంగన వచ్చెను కౌఁగిలింపఁగన్.

(మెఱపుమెఱసిన ట్లొకసుందరి ముందఱకు వచ్చి ప్రసన్న యగును)

అనఁగి నీదళాయతములైన కనుంగవ మేనితావి యా
జాను విలంబిరేశములు చారుపయోధరముల్ మనోహరం
బైన తనూవిలాసము బయల్పడ గాజులు గజైలందెలున్
వీణియఁబోలె మ్రోయ నలివేణి యిచే చనుదెంచె ముద్దిడన్.

నిగనిగలాడు నీతనువు నీకనుదమ్ములు నీయొయారమున్
సాగసగు నీదురీవి కడు సొంపులునింపు పయోరుహంబులున్
నగు మొగమున్ విలాసము ఘనాఘన సన్నిభ కుంతలంబులున్
మగువల మేలిబంతివని మాటికిఁ జెప్పక చెప్ప నెచ్చెలీ !

గాలములట్లు గ్రాలి తమకంబున నెందరి మానసంబులన్
గాలిచి కారుచీకటుల కైవడి నీకురు లొప్పుచున్న వో
బాలకురంగలోచన ! భవత్పరిపుల్లముఖాబ్జ మెందఱిన్
దేలిచి నవ్వువెన్నెలలఁ దీర్చుచు నున్నదొ చెప్పు మంగనా !

కారు మొయిళుల చిమ్మచీకటులఁ బోలు
నీదు కురు లంధకారంబు నింపుచుండ
నీ మనోహరవదనంబు నిండు చంద్ర
బింబమును బోలె వెలిఁగించు విశ్వమెల్ల.

(మోకాళ్ళపైఁ గూర్చుండి)

ప్రియుని యసువులు నీ వనవీధి వీచు
వాయువులఁ బోలుటకునైనఁ బనికెరావె
ప్రియుని ప్రేమాగ్ని నీ యింట వెలుఁగు దీప
పంక్తులకుఁ బోలుటకునైనఁ బనికెరాదె.

నివసించునా నట న్ని రేజనయన వ
క్రాలకమ్ముల నీడఁ గాంచి కాంచి
వగతునా వగలాడి బాలమ్మగీ దృగం
చల విలాసంబులఁ దలఁచి తలఁచి
నిల్చుదునా ప్రాణి నెలఁత నెమ్మోము నుం
దరహాసచంద్రిక లరసి యరసి
వీక్షింతునా ప్రేమవెలఁచి వాగమ్మత వా
హినులందు రసమనై యేఁగి యేఁగి

పాటపాడెదనా నాతి ప్రణయగీతి
తో సుధాధారలను దొప్పఁ దోఁగి తోఁగి
మోహవార్ధిని వేసారి మునిఁగి మునిఁగి
కరగిపోయెద నా నాతికొఱకు నేడ్చి.

చుట్టలుగఁజుట్టి యురులట్లు సోలుచున్న
ముంగురుల నాదు హృదయ విహంగ మట్టె
చిక్కువడి వియోగాభివీచికలఁ దోఁగి
యశ్రువుల రాల్చుచున్న నన్నరయ వేమి ?

కురు లురులలీల ననుఁ జుట్టుకొనియె నేను
వెట్టినై పోయితిని మోహవీచికలను

దొప్పఁదోగియు నాదుచేదోయి కతివ
నీవె సంకెళ్లువేయు మింకేమి వలదు.

ప్రణయినీ ! నీప్రేమవార్ధి వీచికలందు
సొక్కి సోలుచునున్న జూడ వేమి
ప్రేయసీ ! నీరాగవీధిలోఁ దెగి రక్త
సిక్తమై యుండ వీక్షింప వేమి
నెచ్చెలీ ! నీ మోహనివహ దావాగ్ని ద
హించివేసినను చింతించ వేమి
మానినీ ! నీవచో మాధుర్యవాహిని
కనుపు లర్పించిన నరయ వేమి

సంతసము నమ్మి దుఃఖమ్ము సంతలోనఁ
గొంటి వెతఁగంటి బేడిసకంటి ! నిన్ను
నుల్లమను నింటిలో దాచుకొంటి దాని
తెఱచి కనుఁగొమ్ము నీదు సుందరపటమ్ము.

వెదడలై స్వచ్ఛమైన నీ బెళుకు కనులు
కులుకుజవ్వన మొయ్యార మొలుకు సుధలఁ
జిలుకు పలుకులు రత్నాలు, తళుకు లీను
చిన్ని పొన్నారి నన్నేల జేరినావు ?

విఱుపుచూపులు నగుమోము కురులవిరులు
నడుము సన్నంబు కుచభార మడుగరాని
మొయలు కంకణకవ్వణములు నొలయునట్టి
సానదీర్చిన జంత్రపాంచాలి కీవు.

సాగసుకన్నులు జిగిబిగువైన యురము
మొగలిపువ్వు వన్నె తెగడు మేను
భోగవిలసనంబు రాగాను రాగంబుఁ
బోలు నీవు వలపుమూట గావె.

ముంగురులసారు చారుకురంగలోల
లోచనంబులఁ బాటున లోక మధుర
రాగములతీరు మరుని సారంగధరుని
మీతీ సాంపారు చిన్ని పొన్నారి నీకు.

తేనెలతేటలై పలుకు తియ్యని ముద్దులమూటగట్టు చం
ద్రానన ! చారు భీత హరిణాయతలోచన ! పద్మగంధి ! నీ
పీనపయోధరాలపయి వేసిన పైఁట సడల్చియున్న నీ
జాణతనంబు నే మఱవఁజాల యుగంబులు నేండ్లు పోయివన్.

వలపులవలంతి మరుని ప్రాంజలులబంతి
ఇంతి రత్నాలదొంతి చేమంతి కుసుమ
కాంతులీను నితాంత శృంగారమైన
మేను దొలుఁకాడ మేఘాలలోన మెఱపు
మెఱసినట్టుల ముత్యాలు కురిసినటుల
స్వర్గతేజంబు భువి దిగి వచ్చినటుల
భరతరాజ్య మహాలక్ష్మి వచ్చినట్టుల
వచ్చి మాటాడవేమి నాపాప మబల !

(ఆమె పువ్వులు గురియును)

కా;—ధన్యోఽస్మి.

చెలి ।—

శశివి నీవైన నే నొక నిశిని గానొ
వాక్య మీ వైన నే నొక పలుకు గానొ
శరధి నీ వైన నేను నిర్దురిని గానొ
భవుండ వీవైన నేను పార్వతిని గానొ !

కా :—ఎట్లు ?

చెలి ;—మఱచితిని. నేను నీ ప్రయురాలను. బానిసవర్తకునిచే నప
హృతనై యీ పురి విక్రయింపబడుచుంటిని. అని (కన్నీళ్ళునించును)

కా ;—హా! హతేఽన్ని (అని కౌగలించుకొనును,)

గౌరవము కోరి ఈ రీతి + దారితేని
పేదజీవితమును చాల + ఖేదముపడి
ఈడ్వగావలసెను యెట్లు + తెన్నినాళ్ళు
బాధపెట్టుదువో సామి + పలుకవేమి,
గడనసేయఁగ నాకేమి + తెలిసిరాదు
విద్యయా లేదు బలము తె + ల్వియును లేదు
సామి నీవె ఆధార మీ + బ్రతుకునకు య
ధార్థమగు సాధనమ్ముగాఁ + దలపవయ్య.

పాపము చేసెడు వారికె
లోపము రానున్న దన్న + లోకోక్తికి ఏ
పాపము చేసిన చెల్లదు
తాపత్రయముల్ సమున్న + తంబులె చెప్పమా !

నిశాసందేశము

- కం. శ్రీ మొహియద్దీన్ బాద్షా
నామమహాముషి నుతింప నర్థింపఁ దరం
బే మాబొంట్లకు నది వి
ద్యామార్గము తత్త్వపథమునం దగపడఁగన్, 1
- ఉ. రేలన్ గొన్ని ప్రయార్థభావముల నర్థింపన్ సమర్థంబులై
రోలన్ రోకలఁ బాడునా తలఁపులో రూపించు ప్రేమైక గా
నాలాపంబులు స్వర్థునీ దివిజ స్వర్గానందమున్ దీసిపో
దా లావణ్యము దాన్యజీవనమునం దర్థంబుగా దింతయున్. 2
- మ, స్ఫురదద్రాగరసంబు సంధ్యల సుషఃప్రసోసుత్సలన్ దాఁగి త
చ్చరితార్థ ప్రతిపాదకంబగు నభఃస్వర్గీయగానంబులో
నెఱసైపోయిన ప్రేమపాఠ మెవరేనిన్ బాడి నిద్రాణమై
యిరులన్ గాటుకపట్టియున్న మతి నెంతే లేపగా వత్తురే. 3
- ఆ. లేప వచ్చినాము లెండు నిద్రించెడు
వారలెల్ల తెల్లవారె నదిగె
వేగుచుక్కనిశల వెన్నెఁడు నీ కళా
కౌశలంబు చూడఁగలరె పగలు, 4
- ఉ. చిత్రము లేఖనాకలనచే ప్రహసించెడు చూడు నీ జగ
త్సూత్రము చిత్రపున్పౌదయ సూత్రములో లవమైన లేదు త
ద్ధాత్రము కౌశికీలనితకాంచనమున్ బురుడించు నీ కళా
మాతృక కాలవాహినుల మాన్చు జయధ్వజ మెత్త చూచితే. 5

- ఉ. అఁకటిచేతఁ గొట్టుకొను వృక్తినుధాకలశానద్రావి యే
దో కథ చెప్పనట్లు తనభోరణి పెద్దయెలుంగులాల గీ
తాకలనంబు చేయునది తత్త్వమొ బైఱుకమైన తృప్తియో
మా కెఱింగింపడేమి మఱి మాటలు కోటలుదాఁటి చాటుచున్. 6
- ఉ. ఈ నిశలందు బండవలె నెన్నిదినా లిటు నిద్రపోదు వా
జాను విలంబకేశములు జారి నిమిలిత లోచనంబులం
దాని మలీమనంబగు నజాండము చీకటి క్రమ్మివేసి నీ
స్థానము మార్చివేసె ననుసంగతి సుంత యెఱుంగ వయ్యయో! 7
- శా. నేనే కోకిలమైన మావిచివురుల్ నిండార భక్షించి మీ
జ్ఞానంబంతయు పంచమస్వరము శృంగారంబులోఁ బెట్టి నే
గానంబున్ లొనరించి యీవనము లోకంబంచుఁ జూపించి మి
మ్మానందాబ్ధినిఁ దేల్చియుందునుగదా యానాటి కానాటికిఁ. 8
- ఉ. పాడిన దొక్కపాటె యది పాడకముందె విపంచికాశ్రుతిన్
బాడి రహస్యముల్ తెలియవచ్చె నిసీ యని పాఱవేసి మై
నాఁడి సమూర్ధ్వగాత్రకలనంబున నింగి కదల్చుజూచు నీ
పోడిమి వల్లకాటి బుడబుక్కలవానిగ సుండఁబోలునే. 9
- చ. హృదయము వ్రక్కలై రుధిర మేరుగఁబాటుచు చెప్పచున్న యా
పదమున నగ్నియున్న దది పాడకు మో కథకుండ నీకు మొగ్గ
క్కెద మిదె మా నమస్సుల నొకింతనిజంబునుచెప్పి యా ప్రియా
సదనము దారిచూపు మదె చాలును శాంతికి మోరలెత్తఁగన్. 10
- ఉ. ప్రేమపిపాస యీ విపినవీధుల విహ్వలఁజేసి తెచ్చె నా
నా మహితాగమంబుల గనంబడు వైదికరూపపంక్తియే
సోమరసంబొ త్రావి తమ చూడ్కులు కేంద్రముజేసి చూచు నా
భూమి తపస్సచూడులకుఁ బోలినదే యని చెప్ప చూచితే. 11

సీ. గేదంగిరేకులలో దాఁగినట్టి సో
 యగము సారభముల నవిసిపోయె
 పారాణిపెట్టిన పాదంబులో చక్ర
 రేఖను నేల ముద్రింపఁబడియె
 రంగవల్లికల కురంగాంకుఁ డలరి నె
 త్తిని నేలఁబెట్టి వర్తింపఁదొడఁగె
 కస్తూరికాతిలకంబు కలంకారి
 చీరల సాబగులోఁ జేరిపోయె

గీ. ప్రకృతివ్యక్తిత్వమందు రూపములు వేరు
 వేరులై రసోపాసనా వీక్షణముల
 లేచి యాతిథ్య మిచ్చు నీ జీవితమున
 మెట్టవేదాంతు లెఱుంగ రీ గుట్టొకింత.

42

సీ. జ్ఞానమార్గముబట్టి గగనాలకెగసి నీ
 స్వీయస్వర్గంబు వీక్షింపలేవ
 బ్రహ్మవిద్య నెఱింగి బయలును భేదించి
 చీకట్ల తెరవులు చెప్పలేవ
 స్వస్వరూపముపెట్టి పాతాళవీధుల
 హేమఘండారంబు లెత్తలేవ
 చిచ్చుక్తి సంధించి చేలునాగట దున్ని
 మంచిముత్యాలు పండించలేవ

గీ. స్వరము గుర్తించి రేల నీపాట పాడి
 చూపి మాన్పడ్డజీవుల లేవలేవ
 నీవు నీవైనచోటులో నిలిచి నిఖిల
 మేలఁదగు స్వరాజ్యంబు తే నెంచలేవ.

13

- గీ. భ్రాంతివదలి న తత్త్వ మెవ్వనికిఁ దెలియు
తత్త్వమన్న తానేకదా తనకుఁ దానె
తెలియుటేమిటి యున్న దే తాను తనకు
మార్పు లేదని చూచుటే బ్రహ్మవిద్య. 14
- ఉ. మాకు జగత్త్రయైకమగు మర్మములన్ని యెఱుంగవచ్చు మా
రాక విశాల విశ్వపరిరంభ రమామహితాత్మకక్రియా
శ్రీకర సత్కళాకలనచే విహరించెడు మోదమందు మా
నాకము మా నివాళినిగినం దలపోసినదంచు నొప్పెడున్. 15
- ఉ. మే మల పుణ్యపాపముల మేలును కీళ్ళు గ్రహించినాము మా
నీమములందు మానసిక నిగ్రహముల్ వెలిబుచ్చినార మీ
సోమరసంబునందుగల సోయగ మీ ప్రజ యేమెఱుంగు స్వ
ర్ధామము దాఁగియున్నదను తప్పులు చెప్పట తప్పమూర్ఖులై. 16
- ఉ. మే మొక గవ్యకై న సుపమింపనిరీతిని దోచుచుంటి మీ
భూమి ప్రజాప్రపంచము ను బోలక ప్రిమరసంబునందు మా
సోమముపోల్చి యీప్రకృతి సోయగమందు విభూతమైన వి
ద్యామహిమంబు మా కరములం దిడుకొంట నెఱుంగ రెవ్వరున్.
- సీ. ఈయేటిపాటల్లో నాయూసుగీతాలు
పాడుకొంటాను రేఁబగలుకలిసి
ఈమిట్టమామిళ్ళలో మీది పలవెక్కి
యూఁగుచుంటాను నా రాగమునకు
ఈకాలినడకతో నాకాశమెక్కి నే
కలిసికొంటాను నాకములకెగసి
ఈపల్లెకొంపల్లో కాపాలికునుబోలి
చూచుకుంటాను నా చోటుసాగసు

గీ. ఎచటబుట్టినానో యెచటకువస్తినో
ఎచటకేగుటగునో యేమిగతియో
పుట్టుచావులేని పురిచేరుకుంటాను
నవ్వునవ్వి మనసు దువ్వుకొందు.

18

గీ. ఏమిచెప్పిన నిజమునం దేమిలేదు
చెప్పనవి కల్పనాకథ లెప్పటికవి
పాక్ష్యమియ్యపు తన మనస్సాక్ష్యమందు
లగ్నమై నిన్ను నీవు దలంచుకొనుము.

19

మ. నదివై పాటుచు పక్షివై యెగురుచున్ నాకంబుమిన్నేటిలో
నెదవన్ రోదసి ప్రేమగానముల నెంతో గూర్చి యానంద సం
పద పాడన్ మధుపానమత్తమతిక్రేవ న్నియభివ్యక్తి యా
యుదయాస్తాచలమున్ గదల్చెడు స్వభావోన్నేష మర్ధింపఁగన్.

సీ. ఈయేటి పడవలో నీ గట్టుదారిలో
నేయూరు నేపల్లె కేగువారో
తేలిపోయేదొకరు కాలనడిచేదోరు
కలుసుకోవాలంటె కానిమాట
మాటలాడాలంటె చోటుసాగాలంటె
ఊసులాడక తత్త్వ ముండవలదె
మనసులో ప్రేమలు మనసులోనేయుండి
అగ్నియైమండి చల్లారిపోవె

గీ. చీకటులదాటి వెన్నెల చేరులోన
నెవరు నేమూలచేరునో యెవరికెరుక
ఊహ యొకచోట ఆ నిజ మొక్కచోట
నుండిపోవును మోక్షంబు నెదవబోదు.

21

చ. ఆరవిరిమొగ్గలోఁ గలుగునట్టిసుధామదురంపు ప్రేమమై
తరువులనెక్కిపాడు నల తాత్త్వికగీతములందు సొక్కి బం
భర మదెవచ్చె నీజడతబాసిననాఁడుగదా ! రసాత్మక
స్ఫురణ నిజానురాగమతి పుప్పొడియై వెలిజిమ్ముతమ్మెరల్. 22

సీ. శైవులు నన్ను వైష్ణవుఁడంద్రు వైష్ణవుల్
శైవుఁడందురు నేను శైవుఁడనొకొ
వైష్ణవుఁడనొ నాకె బాగుగాఁదెలియదు
శైవవైష్ణవభేద సంగ్రహంబు
శైవమేమిటికి వైష్ణవమేమిటికి పెద్ద
మచ్చలుపడ్డ జీవనముపాంత
చీకటిపోదు చేసేది తోచదు మత
భేదాలకాలంబు వెడలిపోయె

తే. నేమనుష్యుండ నైతిక మేసువిడువ
నాకు నిందేమి స్తుతియేమి లోకమును త
రించుటే నామాతంబు గుర్తించువరకు
శూన్యదృక్కుల భేదాలు చూడఁబడును.

23

సీ. అల విరోచనుఁడు శూన్యము నెప్పు వాదించె
దాని నెప్పుడుద్రుంచె ప్రాణవాది
ప్రాణవాదులనెప్పు పడఁద్రోసె నల మనో
వాదులు వారి సంవాదమందు
విజ్ఞానవాదులా విధిని బొద్దులు వారి
నోడించినారు పేరోలగముల
అణువాదులనంగ మధ్యమవాదులనుబట్టి
తర్కించినారు విద్యాప్రసక్తి

గీ. న్యాయవైశేషికాది నానాప్రకార
మతమతాంతర దివ్యధర్మప్రచార
మెప్పు డెవ్వార లేరీతి నెసక మెసంగ
చేసిరో వారిచరితలు చెప్పలేము. 24

ఉ. గౌరవమాటగా విషయగాఢల వైదుమలందు కొంగుబం
గారముగా నటించి గుణకర్మలడించి నిషిద్ధజీవనా
కారముదాల్చి క్రమ్మర నొకానొకప్రేమతరంగ విప్లవో
ద్వారిధియందు బోర్లపడి వాగెడు భక్తుడితండు నెచ్చెలీ. 25

గీ. చేతులెత్తి నీవేమి వీక్షించినావు
చెలి త్వదీయాత్మ హరిని వీక్షించినాడ
ప్రేమపాఠాలు చదివి చెప్పినది రాధ
ఆరహస్యంబు విప్పె నీహాసమదిగొ. 26

గీ. గుళ్ళరాళ్ళదేవుళ్ళగాఁ గొల్తువీవు
నేను నీలోన దేవు నీక్షించుచుంటి
నీవు దేవళమును మ్రొక్క నేగుచుంటి
వదిగొ దేవుడె నిను మ్రొక్క నరుఁగుచుండె. 27

గీ. పువ్వుపువ్వును భ్రమరంబు పోయి మధువు
బిచ్చమెత్తును నది కులవృత్తిగాఁగ
నీదువేదాంత మీరీతి నెగడుచుండ
చెప్పెదేమిటి విని చేయు చేతయేమి? 28

సీ. ఎన్నాళ్ళు వేడినా యేపూజఁజేసినా
ఎవరువిన్నారు నింకెవరుగలరు
ఏమేమిపాడినా యేమి సాధించినా
యెరిగేదియొకటె చూచేదియొకటె

ఏమాటచెప్పి నా యేదారిచూపినా
 వెళ్లేదిలేదు మావల్లకాదు
 ఏజ్యోతియెదురైన నేరాతి మ్రొక్కినా
 పలికేదిలేదు అపథమెకాదు

గీ. చేసినదె చేసి చేడ్చడి చెప్పకొనుట
 కైన కొఱమాలి నిర్జీవమైన తెరపు
 బట్టి యేవీటకేగునో బలుకరాదు
 రాదురాదని యూర్కుండరాదు కాద,

29

సీ. కథకుడా యీలాటి కవిత చెప్పావంటె
 మనసులో మచ్చలు మాయగలవె
 కథకుడా యీతీరు పథముపెట్టావంటె
 ప్రియులపాట్లంక తప్పించదరమె
 కథకుడా యీరీతి గాధలల్లావంటె
 రక్తపాతాలు వారధులుగావె
 కథకుడా యీభాతి కష్టాలుకూర్చితే
 ప్రియుల సమాధులు పెట్ట గలమె

గీ. ఒట్టుపెట్టిన గతి నోరుకట్టి నీ క
 విత్వరసవాహినులు మనోవీధులందు
 ప్రేమప్రళయాలమధ్య పాలించవయ్య
 అర్ఘ్యములు గూర్తురెరఁగి నీయవని యెఱిఁగి.

30

శా. చైతన్యంబు లచేతనంబులు నవస్థాభేదముల్ స్థావర
 వ్రాతంబుల్ శ్వసనాహతిన్ గదలుచున్ భాషించు మాన్పడ్డ
 విద్యాతత్త్వంబులు నుద్ధరించునెడ వాచాగోచరంబున్ పృథ
 గ్ధాతుత్వార్థము లుగ్గడించెడు మహా స్థాణుత్వ మర్ధించుచున్. 31

ఉ. చంచులగింజలేరికొని చాతకి జీవితమందు నేడ్చు ప్రా
పంచికవాంఛ యీపులుగువంటిదె లోకము భౌతికంబులో
కొంచెము మార్పులున్న నవి కోవిదులెంచరు యిట్లు వీని న
ర్థించి కృతార్థులౌదురన నెంతప్రమాదము చెప్పమీ నిశా. 32

శా. గోరింటన్ రుధిరావశేషహృదయాకోశంబు మేఘాల గ
ర్జరావంబులఁ దోఁగి వారిధితరంగార్పాటముల్ దాఁగి దు
ర్వారంబైన నిగూఢప్రేమకలనారాగంబు గర్భంబులో
నీరై నిల్చినతీరు పాఠములుగా నేర్పున్ మహాత్మాగియై. 33

ఉ. ఈవును నే నెఱుంగము గతించినసంగతి శూన్యభాండ మే
వేవో వచించు మీటునటకుండు నెఱుంగఁడు బోర్లవడ్డ నా
జీవితమెత్తుకోఁదలఁచి సీథువుకై కయిచాపుచున్న దా
భావము ముక్తకంఠమునఁ బాడుచునున్నది యౌగికంబుగన్. 34

ఉ. ఊహసతంబు మేలునకు నువ్విళులూరునుగాని ప్రాప్త మా
కూహకమందు తోడ్పడదు గృధ్రము హంసము పికిపికి యా
రాహువు వక్రమైనపడి రాలునరుండు నివాతదీపమ
త్తైహికదగ్గజీవితమునందు పదంపడి నెగ్గనేర్చునే. 35

ఉ. ఏమినిరీక్షణంబు నిటులేమిటి కై హికజీవితంబు నా
నామలినావభావముల నగ్నతఁజెంది కరంబు చేడ్పడన్
భూమికివచ్చె నీప్రళయముల్ గడవందరమే నిశాప్రయా
ణామని లెక్కపెట్టుచు మహావిపదంబుధి నీదులాడుచున్. 36

శా. ఎన్నేండ్లెగెనో రోదసీకుహర మింకెన్నేండ్లుగానుండునో
మన్నె పోయిరి పెక్కు రీతిరుగలిన్ ప్రాన్నధ్వరంధ్రాల న
ధ్వనంబున్ దివివొక్కి శూన్యహృదయ ద్వారాలఁజీకట్లక్రిం
దన్నిద్రింపక లేచిపోయిరి దివాంధంబట్లు చీరాడకన్. 37

సీ. జన్మజన్మాల్లెత్తి జానపదాలలో
 పాటపాడిననాటి మాట తెలుసు
 రకరకాలైనట్టి రాగాలు తెలిసి మా
 రక చూచుకొన్న గౌరవముతెలుసు
 తరతరాలుగనున్న నరకాల స్వర్గాల
 తలుపులు తెఱచిన తెలివితెలుసు
 చిమ్మచీకట్ల నెపమ్మున నిశినాట్య
 మాడిన సాగనుగుడ్యములు తెలుసు

గీ. తెలుసు పుణ్యపాపంబుల తెరవులేమొ
 మరణమేమిటో యాతెరమటు గులేమొ
 తెలుసు నేనన్నతత్త్వంబు తెలుసు నా ర
 హస్యమంతయు నాలోనిదనుచు తెలుసు.

38

సీ. ఎత్తేటిజన్మలు యీనాటికైనను
 విరమించులాగు కాన్పించలేదు
 ఇంద్రియలోలత్వ మేనాటికానాడు
 పెఱుగుచునేయుండె తరుగదింత
 గడ్డువేసంగిలోఁ గాలిమన్నై వాన
 కారున మొలకెత్తుగతిని నీవు
 జన్మజన్మాల సంస్కారాన బుట్టుచు
 చచ్చుచుంటివిగాని చావనట్టి

౩౯

గీ. తెరవు వెదకవు నొక్క యక్కరమునందు
 నీదుమోక్షంబు నీమురెద్దు నిలిచియుండు
 చూడవేమిట్లు సర్వంబు చూచుపగిది
 నిన్నుగాఁ జూచుకొమ్ము నభ్యున్నతమ్ము

39

శా. ఓసీ! మేఘి గతాగతంబయిన నీయబాధ్వాపరోధగ్రసం
వాసంబున్ విడనాడి కాంతులు వెసన్ బాయన్ విడంబింతువే
మేసన్యాసి నిపాతవాతములలో నీ నేల వర్షించి నీ
రై సస్యాలజనింతువే మఱి పునర్జన్మంబు పోనాడవే.

40

సీ. ఏరూపుచూచినా నారూపమందులో
తొంగిచూచేలాగ తోచుచుండు
నేపాటపాడినా నాపాటలో స్వర
మేనుగా రేకెత్తి యేసగుచుండు
నేచుక్కచూచినా నాచుక్కలోకాంతి
నాకాంతిగావచ్చి నవఘళించు
నేప్రాద్దుచూచినా నాప్రాద్దులోతేటు
నాతేటుగావచ్చి నాట్యమాడు

గీ. విశ్వరూపంబుగా నన్న ననశ్వరముగ
చూచుచున్నాను నాకింక చేద్యమేది
మరణమేది మార్చేది యావరణమేది
యేదిలేదింక నేనుగా నేసగు కతన.

శా. అలాపంబుల నుగ్గడించు నవవిద్యాతత్త్వమం దెన్నియో
స్థాలిత్యంబులు నున్నవాతెఱపులో సంపూర్ణపాండిత్యమున్
రాలేదింక నిశాకవాటములలో రాగాలపేర్లుంచి నీ
వాలాపంబులు సేయుమా తెఱపులం దర్థంబు గానేర్చునే.

ఉ. అగెడిచేమి యీపథమునందు నిదర్శన మేమికాన మీ
యాగడమందు జీవితములాగునె యీశ్వరసృష్టియందు
నానాగతు లున్నవింక సహనం బతికష్టము లేచిపోవగా
సాగదు ప్రాద్దుక్రుంకినది సంకట మేమిఘటించునోకదా.

సి. బాకాలునూదిన వ్యాసంగరచన క
 లాకలాపంబు చల్లారజూచు
 సోదెలుచెప్పి నిస్తుల వస్తుసామగ్రి
 శూన్యాలయాల ప్రాచుర్యమెసగు
 గాథలుకప్పి దిద్దంతిదంతావళ
 ములలేపి మాచ్చుమందులనుజల్లు
 శపథాలుపెట్టి యాపల నువ్వెళులునూరు
 బాలకురంగాల బట్టితెచ్చు

గీ. నాటికములాడు తత్త్వవిన్నానములను
పెట్టి చదలేటి బంగారు విపణిపీదు
లందు ప్రేమలకమ్ము ప్రకాలకముల
ముక్తువిప్పుముపువ్వుపందిళ్ళ తపసి.

33

శ్రీ ఉమర్ ఆలీ షా కవికృత

నిశాసందేశము

సంపూర్ణము.

రెండవ భాగము

అదిగో చూడము ఆలకింపు మల బ్రహ్మాండంబు భాషించు తో
యదముల్ వార్ధులు మారుతాహతిని వృక్షానీకముల్ ప్రాద్దులం
దుదయార్కుండు సుధాంశుఁ డాకసము నుద్యోగించి యాపాటలో
వెదకంబొమ్ము త్వదీయనామము మహా విశ్వాకృతిన్ బోల్చుచున్

భళ్ళున తెల్లవారినది పక్షులు కూసెడివేళ చీకటుల్
ద్రెళ్ళను వేగుచుక్క తెరఁదీసి ఉషస్సును తొంగిచూచున్
చల్లని గాలికై తిరుగు స్వర్గరమన్ తెగముద్దుపెట్టు నో
పల్లవపాణి నీప్రణయ పాఠము దిద్దుము యౌగికంబుగన్.

నేనే కోకిలనైన నీజగము రేకెత్తించి నాపంచమ
స్థాణూత్వంబును డించి పోయి ప్రణవస్థానంబు సాధించగా
నానందాన రసైకలోక విగళద్వ్యాపార రత్నాకరం
జేనై పోల్చి మరల్చియుందును వసంతేచ్ఛా ప్రి దాస్యావనిన్.

అడెడిదేమి ఈప్రకృతి యందము మందర నాడుచున్న పూ
బోడి దృగంచలంబు లవె పూసినకాటుక మాటునుండి వె
న్నాడు విలాసభాసురమునందు విలిప్తములైన రేఖ లీ
రేడు జగాలత్రోవల గురించి వరించును నాడునాటికిన్.

అది హృదయానుషంగమగు నట్టి యధార్థము దానినుండి యా
పదలు, వ్యధల్, వృధాపరిభవావసథంబులు పుట్టు జీవితా
స్పద విషవారి ప్రేమ వివశంబగు నగ్ని రగిల్చి నీలతో
యదము తటిల్లతల్ పిడుగులట్టుల రాల్చుచుఁ బోవు నేయెడన్.

౬

పూచినయీసుమంబు నెలబోలె హసించుచు అనవాస్త్రీసం
కోచమననస్కయై రజని కొంగున ముంగురుబోలు భృంగినన్
జూచి భయాన నీతమను జూచిన డోకని లేచి పోవఁగా
చూచెనుగాని ఆకపటినుళ్ళకు నేలను రాలె ముక్కలై.

౭

జదియొకదగ్గకాష్టము అదేపనిగా వెలుగియ్యఁజాల దిం
దొదవిసత్తైల బీజములు నుష్టున బూడిదయై మరుత్తులో
కదిసి లయాంతవీధులకు కాలికొందిని పోయి నీరుగా
పొదలి జలాభయై కురిసి పువ్వయి నీజడ సొంపు నింపెడున్.

౮

ఈచిగురాకుబోడి తన కేమిటా చిత్తము తత్తరించునం
చాచతురంతయానమున నాలపనం బొనరించునట్లు దో
బూచులనాడు నేత్రములు బొమ్మల పోలిక నిల్చిపోయె ; ఆ
ఖేచరియూర్ధ్వదృష్టి పరికించిన సంయమి గాక యేమగున్.

౯

ప్రేమ జడంబు ప్రేమ కడు విహ్వలయైనది దీనియందు నే
మేమొ మహావిలాసములు నేర్పడుచున్నవి వాని వ్రాయఁగా
లేము వచింపలేము కబళించెడు జువ్వని తాటిచెట్టు ఆ
రామమునందు ప్రేమ కొక రాగము పెట్టెడు గంట నెచ్చెలి.

౧౦

అలమునందు బెట్టె వెలయాలిని బోలిన బొమ్మలాట వై
తాళికు లాసవాంగడిని తద్ధిమితా యని గజ్జెకట్టి ఆ
డాలని బోల్తొట్టిరి కడాపటికిన్ సిగపట్ల గోత్రమున్
గాలికి బుద్ధిచెప్పినది కాసరకూసర యైన కైవడిన్.

౧౧

అకటా ! నన్విడనాడి పోయెదవె నీయందేను ప్రాణంబు ని
ల్పికదా తిర్గుచునుంటి నాచెలిమి నోలింబాసిపోఁ జెల్ల దూ
రక నన్గన్గొను మీవు నేను ఒకటే ప్రాణంబు కాదా యిదే
సకియా నాల్కకు రెండుదార్లు గలవా చాలించు నీకోపమున్.

౧౨

పొంగిపోయెను కన్నులుపోవ నిన్ను
చూచు తలపున కాయంబు సొక్కిపోయె
ఎందరినో నీదుజాడ యాచించినాడ
గాని ; చెప్పరు తెలియని కారణమున....

౧౩

కార్తిక మీనెలన్ మధుముఖంబగు పూలు విలాసలాలసా
వర్తిత చంద్రికన్ మధువు పాత్రలఁబోసి విహారవైఖరీ
నర్తన నివ్వటిల్లెడు పునర్మిళితాప్త వధూవర ప్రియ
స్ఫూర్తినిఁ గంటివే ప్రణయశోభిత రాగరసాంకురావధుల్.

౧౪

కార్తికమున్ నిశావసిత కాలము తూర్పుదివాణ మెక్కి ఒ
క్కర్తుక వెన్నెలన్ బిలిచి కైవడి వెన్నెలవచ్చె నాసుధా
మూర్తిని గాంచి హర్షమునఁ బొంగెడు నీమధురాసవంబు క
క్కుర్తిగఁ ద్రాగెదేల నిజ కోమలి పాత్రల నింపుచుండగన్.

౧౫

పెక్కులగచాటులను బడి విసిగివిసిగి
వేగి వేసారి వేసారి విచ్చియున్న
ప్రాణి యీకట్టెనుండి యీపగిదినూత్న

భోరణిని లేచి వచ్చి నీ ద్వా రపీఠి
ద్రొక్కి యాత్మీయవివశ మాధుర్యగీత
మాలికారూపమున వీచు మాపురేపు
వేరె వింజామరల నీవు పెట్టవలదు.

౧౬

మనసున ప్రేమయున్న నొకమారయినన్ కనిపించి యుందువో
వనజనిభాస్య ప్రేమకు నివాసము రాళ్ళనుఁగల్గఁబోదు నీ
కనులకు సాంధ్యరాగములుఁ గానఁగవచ్చిన నాదు రక్తమం
చమకొను మద్ది వ్యాజమున కాకన మెక్కిను నీవు చూడఁగన్.

౧౭

కవిత రసానుషంగమగు కావ్యము ; ఏకళతోడ పోల్చి గా
నవు నదిగాదు ; ఇయ్యది పయఃపరిపుష్పిత పారిజాత సం
భవసుమ వాసనాలహరి పాడిన యాడిన వింత వైఖరుల్
దవిలినఁగాని అకవిత లాస్యము సేయరు మానసంబులన్.

౧౮

ప్రేమ నిపాతవాసనల విహ్వలయైన మనస్సు జీవిత
వ్యోమము నెక్కి శాంతికయి యువ్వెళ్ళు లూరుచు రాలిపోవు దృ
శ్యమనగఁబు నేట ప్రతిబింబితమై పడి లేవలేదు ; ని
ర్భూమవిదగ్ధ జీవనము తోవలు చెప్పఁగలేము నెచ్చెలి !

౧౯

అమని యీవసంత మధురానవమున్ కలశాలఁ బోసి యీ
భామిను లాడుచున్ చషక వంక్తుల ద్రావుచు మేళవించు నీ
యామిని మేల్ముసుంగుల నొయారముగా పరువెత్తు మోము సౌ
దామిను లంటి యీనటక ధామము తోరణఁ గట్టె రక్తికిన్.

౨౦

ఇది విపరీత మీఱగడు నెవ్వనిదో పరకీయ యీమె యీ
సదనము కెట్లు వచ్చినది పాపము పండినదో యనంగ నీ
సదనము ప్రాయికంబయిన సౌష్ఠ్యమున్ విడనాడి పోయె ఆ
పదలకు లుప్తమై మదిర పానము చేసెడుచోట నియ్యెడన్.

౨౧

ఎక్కడ చెప్పకొందు నిక నెక్కడిశాంతి నిజానురాగ మిం
కెక్కడ నున్నదో శలభ మింగలమం దును రిచ్చి ప్రేమకున్
జక్కనిపాఠ మిచ్చెనది సైకతసీమల గ్రాలు తెమ్మెరల్
సొక్కుచుఁ బోయి క్రొవ్విరిని సోలి పరీమళమైన కైవడిన్.

౨౨

ధ్వనులన్ కాంతుల రూపరేఖల సదా ధ్యాహరమైనట్టి యీ
తనువున్ దత్త తిభావిభాసమగు సంధ్యారాగ రాగాలలో
జను మోహత్మకమైన జీవితమునన్ జంచత్సుధామాధురీ
ధ్వనులన్ పాటల నాలకించు మదె నీవాసంబు సందేశమున్.

౨౩

ఆహా ! కాలము పోవుచున్నది శరవ్యాఘాత వేగంబునన్
మోహవేశముతో జగత్సకలమున్ మోదావహంబైన సం
దేహం బింతయు మిథ్యయో నిజమె యీ దివ్యప్రభాభాసకం
బీహదూరము నైన నీమరుగులో సృష్టిన్ విలోకింపుమా.

౨౪

అన్నిటికన్న నెన్నికగు నాసవపానము మిన్న మాకు తత్
ఖిన్నపరంపరంబయిన క్లిష్టపదంబులె మేలు మాకు త
ద్భిన్నపదంబు శాంతియు గతిన్ గలిగింపనిదేని యీప్రప
త్తన్నతజీవయాత్ర నెటులో ముగియించుట కర్హ మియ్యెడన్.

౨౫

ఇది విపరీత మీయగడు లేటికిఁ బుట్టెను శాంతిధామ మీ
సదనము సామగానముల సాగెడుచోట సురాపణంబుగా
మొదలు వునాది ఆ మధువుపోసెడు ముంతల కాలవాలమై
ఇదియొకపెద్ద సోదెవలె నేర్పడియున్నది చూడవచ్చినన్.

౨౬

నేనే మేఘమనైన నాయురుములున్ నిర్దాత పాతంబులున్
స్థానాలన్ని మరల్చి జీవనము దాస్యాభావదృగ్వల్లభా
ధీనంబున్ బొనరించి సంస్కరణ వందీభూత చేతస్కనై
జ్ఞానానందము స్వాంతవీధుల నటత్సాదామినిన్ జొన్నుదున్.

౨౭

ఆలపనంబుసేయు హృదయాలయ ప్రేమ విపంచి తంత్రికా
జాలము ముళ్ళువడ్డ దిక సాగదు పాట యయాచితంబుగా
గాలికి కొట్టుకొన్న ప్రియగానము కొంగున మూటఁగట్టి కెం
గేల నివాళిఁబోయు పరకీయకు మచ్చలు చూపఁబోలదే.

౨౮

ఆలపనంబుసేయు హృదయాలయ రాగ విపంచితంత్రికా
జాలము చిక్కువడ్డ దిక సాగదు పాట మృదంగ నిస్వనా
భీలరస ప్రవాహమదె పీచికలన్ మిష బోర్లవడ్డ కెం
గేలను ముళ్ళు విప్పచును కేంద్రము చేసెడు జీవితంబునన్,

౨౯

గమ్యస్థానము లేదు జీవికి మహా గాఢావగాహంబునై
సామ్యత్వ ప్రతిబంధకంబయిన యీ సంసార పాథోధితో
సామ్యంబై తెగఘోషపెట్టు నది పాసందేశ మాదిబ్బ యీ
భూమ్యాకాశమనేటి యీతిరుగలిన్ బూదై విడంబించెడున్.

30

పకపక నవ్వుచున్న మధుపానలసత్కలశంబు పొంగి పొల్లకమునుపే మృగాక్షి చికురంబుల పువ్వులఁ దోగు వాసనా వికసితవార్ధిలో మునిఁగి విశ్వము రాగరసంబులో గళ చ్ఛకలముఁగాగ నెంచు మట స్వర్గము దాగుడుమూత లాడెడున్.

30

అది యొకమాటె గాని తనయం దనురాగము మాననట్టి ఆ సుదతికి చేరుటమ్ము లవి శోకపు ట్రువులందు చూడ మాయెదగల నిర్మలత్వ మిఁక నేటికి ప్రేమపదార్థమన్న దున్నదె యిహజీవితంబున కనంతనిశాసముపాశ్యమౌ నెడన్.

31

నిందలు మోపుచుండినను నేరము లందరికుండు వానిలో కొంద రెరుంగ రామరుగు కొంచె మెరింగిన నవ్వువచ్చు నే మందుర సర్వమున్ జలములందు నిపాతమునైనదే మహానందము ప్రేమ యెందునుఁ గనంబడ దీ యిహజీవితంబునున్.

33

కాటుకఁబెట్టు కన్నులకు కాంచనహారములందు సోయగం బేటికి చూడ నెంచెదవు విద్ వికారము నీవిలాసమం దోటు ఘటించునేమొ యని యూరక పొక్కెదవేల యీ జగన్నాటకమందు పాత్రల'కనంతత లేదని నేర్చియున్న నా మాటల లెక్కయేమి పరమాణుల దూళుల పోల్చుకొన్న చోన్.

32

ఒకతెరవెల్గు వెల్గున మహొన్నతలీల తటిల్లతాకృతిన్ ప్రకట మొనర్చె నింగిని నిపాత తమో మలినావభావ మీ ప్రకృతిరసానుషంగము ప్రభాతములన్ రచించునట్టు లీ వికటము మాని మానసిక విహ్వలమున్ విడి కాంచు మీశ్వరున్.

3౫

ఇది యొక దొంగవెల్గు తనకేటికి మోహము ప్రియమందు ఏ
 సుదతియు నెగ్గలేదు తన చూడ్కులు బండలు చేసి బాష్పముల్
 వదలిన దాని వానికయి బాసలు నాసలె గాని యా ప్రియా
 హృదయము చొచ్చిపో వనుచు నేడ్చెడు నీసతికూడ రాయయే.

3౬

చెలిమికి వ్యక్తి యేమిటికి సృష్టి సమస్తము నీవుఁగాగ నీ
 కలిమికి మేరలే దనెడు జ్ఞానికి లోకమునందు నెల్లరున్
 చెలులుఁగదా ముదావహముచే గనుగొన్న జడంబు లన్ని నీ
 తలఁపున మాటలాడు మహితం బొక వ్యక్తిగతంబె నెచ్చెలీ !

3౭

జీవనభాండమం దొలికి సీధువుఁ బోసి ప్రసిద్ధ దానధా
 రావహమైన మైకమున నాకము చూడుము దీనికన్న నీ
 భూవలయాన దుఃఖములు పోవు చికిత్స యెఱుంగరాదు ఏ
 దోవిధమైన బాధ యెద నొచ్చి ప్రియంపడనీయ దేయెడన్.

3౮

విధి ! మనోగతవ్యధ యెట్లు వెలువరింతు
 ఎవరు గ్రహియింతు రెవ్వారి కెఱుక దీని
 నిజము నిజదగ్ధపటల సన్నిభము ; ఈశ్వ
 రుం డొకఁడె తొడృడఁగ సమర్థుండు సూర్య

3౯

కన్నులలోన చూపు నినుఁ గాంచెడుదాకను నున్న దింక ఆ
 పన్నతఁ గన్న జీవితము పట్టన నూపిరి ముక్కు నున్నదో
 యన్నులమిన్న నీమనసునం గల క్రోధము బాయలేదు వి
 చ్చిన్న తమో నివృత్తమగు జీవిత మారడిగొట్టు కాదొకో.

౪౦

కనటగు జవ్వనంబు కనకాంగి తమోవృత రుద్ధ వైకృతా
వసధమునందు చీకటుల పాలయిపోయె లతాంగి పల్లవే
ల్లసిత వికాసపుష్పముల లాతెమెరుంగులు పెట్టు కీర్ణడన్
కుసుమములన్ని జారినవి కోమలి వెన్నెల నేరికొందువే.

౪౧

ప్రథుమధురాధరంబులును వీణీయతంతులు మేళవింప నీ
సుధలవెలార్చు గానముల స్రాంపు నుతింప నిలింప గాయనుల్
మధుకలశాలతో ప్రమద మంజులగాత్రము లాలపించి నీ
కథలు నుతింతు రాకలన కాదన నేర్తువె ప్రియపాతమున్.

౪౨

బొమ్మలఁ గొల్పఁ జేసితివి బోదెల కానల దాచినావు మో
హమ్మున ప్రాణమిచ్చుటకు నైనను జంకఁగలేదు గాని నీ
వమ్మకచెల్ల ! నాచెలిమి నాహుతి చేసితి వెంతజాణ వీ
విమ్మెయి యేమిచేయుటకు నెంచితి బూడిద ప్రామికొంటకున్.

౪౩

చూచితి దేశదేశముల చూచితి వాని యదార్హ శౌచ శీ
లాచరణంబు లాచదువు లామహానీయ విలాస విహ్వల
ప్రాచరణంబు లాంధ్రులకు ప్రాయికమైన విశేష శేముషిన్
గోచరమై తనర్పు తెలుగున్ తెలుగించెడుజాడఁ జూచెదన్.

౪౪

కాదంబరిని నొక్క కణమైన మూడులో
కములకు కాణాచిగా నొసంగ
ప్రియురాలి వేడుక వీణ పాడిన ప్రేమ
గీతాక్షరములు స్వర్గీయపుష్టి

వెన్నెల బయలులో గన్న ప్రేయసి సోయ
 గము సుధాంబుధి ప్రేమకలశమట్లు
 ఆరూఢమునకు నింద్యాభాసమైన నా
 వెలది దృగంచల విలసనములు

ఎవరు కొలుతురు రాగరసేతరంబు
 లైన బారలచేరల కందరాని
 ప్రేమపాతాల నవసిన వీధులందు
 వాసనలదోగు మధుమాస వాసరముల.

౪౫

వీణాతంత్రులు మేళవించి విలురత్నప్రేమకపాతాల వి
 న్నాణంబున్ హృదయాంతరాళ విచలన్నాదంబు మాత్రోయ గీ
 ర్వాణిన్ బాడెడు నామె గాత్రలహరిన్ స్వర్గీయ సౌందర్య మే
 రాణిన్ దోచెడు జూచితే యదియె మార్గం బీశ్వరున్ గొల్వఁగన్.

౪౬

కిన్నెరకంఠమెత్తి తన గీతము దిక్రట కుంభికుంభముల్
 ధన్ననిపాదు నాస్వర సుధారసధారల మోసులెత్తు రా
 గోన్నతి విశ్వభారతికి నువ్వెళులూరు నివాళిగూర్చున
 ట్లున్నది దీనిలో మరుగు లున్నవి ప్రేమరసంబు గ్రోలఁగన్.

౪౭

గగనము శూన్యవీధి సుడిగాలి మలీమస ధూళిధూరం
 బగు నొకవ్యక్తి దాల్చి విలయాలయ మేగుచు దగ్ధకాష్ఠమ
 ట్లగడు జనించు జీవితమునందు మరీచికబోలు విశ్వమం
 దగపడుచున్న దాప్రళయమందు నుపస్సగు ప్రేమఁ గంటివే.

౪౮

సిద్ధనిషిద్ధ జీవనము చేసెడువాని హృదంతరాళ సం
బద్ధ రసస్వరూప సముపానితమైన జలాంజలిన్ విము
క్తోద్ధతిఁ గన్నముతైములతో నెనవచ్చినఁ జాలు నైష్ఠికా
రుద్ధవిషంబు స్వర్గపు పురుంగయి యేటికి నారగింతువో.

౪౯

హారతి యాయుషస్సున జలాంజలిఁ బట్టెద వేమి వింతశో
భారతి నీహృదంతరముపై తెరతీసిన ప్రేమమూర్తి సిం
గారము మాటుచేసుకొని గానముచేసెడు నీ వచస్సు కం
గారయిపోవుచున్న కడకన్నుల నశ్రులురాల్చె నెచ్చెలీ!

౫౦

హారతి యాప్రభాతము సుమాంజలితో నిడి పాడుచున్న గం
భీరము నీముఖాబ్జమున వెన్నెలపై తెరఁదీసినట్టి సిం
గారముఁ గూర్చె నీసాగసుకంటెను స్వర్గము లేదు ప్రేమవా
చా రచనాప్రకారముల చాటున ప్రాణము లియ్యఁ బోలదే.

౫౧

తోరణగట్టు మాటలను దోయిలి వేదన క్రుమ్మరింతు వీ
తీరున జీవితంబు కడతేర్చెదవో మధుపాన మైక మే
పారెడు నేడు నిప్రియ పిపాస నుపానితమైన ప్రేమ యె
వ్వారికి జెప్పవచ్చు నుడుపంక్తుల నేరుల తొంగిచూడగన్.

౫౨

ప్రకృతి విశాలవిశ్వమున పాటలు పాడుచు నవ్వుచున్న దీ
వికసిత సాంధ్యరాగముల విశ్రుతమైన నిశావధూటి త
న్నకలుషిత ప్రభాతముల నాకరమైన వెలుంగు మాన్పునం
చొక లవమైన నేర దదిగో భవితవ్యము తోచ దేరికిన్.

౫౩

పారాణిపెట్టిన పాదంబు తిరిగిన
 నెత్తురుటమ్ములు నెమకవలదు
 కాటుకదిద్దిన కన్నుల చీకట్లు
 కనుబొమల్ మధ్యను గాంచవలదు
 తెలిముత్తెనరులు మల్లెలుఁగ్రాలు తలఁబ్రాలు
 బోయుచు నేరుకో బోవవలదు
 ప్రేమసోపానాల వెడలుచు పడిపోయి
 బూడిదయై లేవఁ జూడవలదు

ఈపరాగంబుఁ దోగి యేరూపరాగ
 రససముజ్జ్వలమై, యథోర్ధ్వాధ్వగమన
 వాహినులఁ జెందునో దానిఁ బట్టుకొనఁగ
 వెంగలివిధాన వెంటాడి వెడలవలదు.

౫౪

బారుగఁ గ్రుమ్మరించి జలభాండము ను త్తది చేసివేసి యీ
 దారిని పారవేసి తనదారిని పోయెను నవ్వులాడి దు
 ర్వారవిచార వారిదము వర్షములై వడగండ్లు రాల ని
 ట్టూరుపుటగ్ని భగ్నమగుచుండగ నెంచెడు నాసయున్నదే.

౫౫

కాయలు కాచిపోయినవి కన్నులు ; కానగరాదు నాకళా
 ప్రేయసి విశ్వరూపము వరించినదో ప్రతియంద మామెదే
 గేయము పాడుచున్న దది కిన్నెరసాని, నిపాతధూతకెం
 జాయల నీలిరంగు తెరచాటున దాగుడుమూత లాడుచున్.

౫౬

భళ్ళున తెల్లవారెను ప్రభాతము తూరుపుకొండ సూపె నా
గళ్ళను దున్నినట్లు నవకంబులుఁ దీర్చె నభంబు నాండుముం
గిళ్ళను ముగ్గులుంచి తమకేల నుషన్నున కర్ప్యమిచ్చు ఆ
వోళ్ళు కవీ ! రచించుటకు నోచెదవే కథ లెన్ని వాగినన్.

౫౭

వగపునుఁదెచ్చి నీహృదయవాసముఁ జేసెదవేల నవ్వులో
నగపడుశాంతి నీమనసునం దమ్మతత్వము జిమ్ముచున్నదా
సాగసున నిన్ను పోల్చుకొని చూడుము రాగరసైకవిచిత్ర
శుగములు మిన్నముట్టు దివిజొచ్చి జయధ్వజమెత్తు నెచ్చెలి.

౫౮

ప్రియునియుదంత మెంతయు నవిన మహామహనీయరాగనం
చయ మెవరేని దెత్తురని పారెకు దారులు చూచుచున్న ఆ
పె ; యవల దగ్ధమానసము వీగిన ఆశలతాపృసక్తికిన్
జయ మెపుడైన గల్గునె నిజంబుగ బూదయి పోవు లోపలన్.

౫౯

నదివై, విశ్వము పక్షివై యెగురుచున్ నాకంబు మిన్నేటిలో
పాదవన్ రోదసిప్రేమగానముల నెంతో గూర్చి యానందసం
పద పాడన్ మధుపానమత్తమతికేవలన్ నీయభివ్యక్తి ఆ
యుదయాస్తాచలమున్ కదల్చెడు స్వభావోన్మేష మర్థింపగన్.

౬౦

ఎన్నేండ్లెగెనో రోదసికుహర మిం. కెన్నేండ్లుగా నుండునో
మన్నె పోయిరి పెక్కురీ తిరుగలిన్ మాన్పడ్యరంధ్రాల న
ధ్వాన్నంబున్ దివి బొక్కి శూన్యహృదయద్వారాల చీకట్లక్రిం
ద న్నిద్రింపక లేచిపోయిరి దివాంధంబట్లుఁ జీరాడకన్.

౬౦

గోరింటన్ రుధిరావలిప్త హృదయాక్రోశంబు మేఘాల గ
ర్జారావంబులదోగి వారధితరంగార్చాటముల్ దాగి
దుర్వారంబైన నిగూఢ ప్రేమకలనా రాగంబు గర్భంబులో
నీరై నిల్చినతీరు పాఠములుగా నేర్పున్ మహాత్మాగియై.

౬౧

చైతన్యంబులు చేతనంబులు నవస్థాభేదముల్ స్థావర
వ్రాతంబుల్ శ్వసనాహతిన్ కదలుచున్ భాషించు మ్రాన్పడ్డ వి
ద్యాతత్వంబులు లేచుకాలము స్వభావవ్యక్తసంజ్ఞాపి త
చ్చేతస్సంగతు లాలపించెడు జగత్సామాన్య భాషాకృతిన్.

౬౩

గౌరవమారగా విషయగాఢల వైదుమలందు కొంగు బం
గారముగా నటించి గుణకర్మల డించి నిషిద్ధజీవనా
కారము దాల్చి కృమ్మర నొకానొక ప్రేమతరంగ విప్లవో
ద్వారధియందు బోర్లపడి వాగెడు భక్తుఁడితండు నెచ్చెలీ,

౬౪

భాషలు వచ్చివేసినవి భావములం గల మార్పు వానిలో
దోషము లుగ్గడింపగల త్రోవలు వచ్చెనుగాని రాత్రితై
లూషి నిశాకవాటములలో వెనుకంజల వేయుచున్ తృషా
పోషితమైన రాగముల పోకల నేర్పుట గాన మెచ్చటన్.

౬౫

అలాపంబుల నుగ్గడించు నవ విద్యాతత్వమం దెన్ని యో
స్థానిత్యంబులు నున్న వాతెరవులో సంపూర్ణ పాండిత్యమే
రాలే దింక నిశాకవాటములలో రాగాలపేర్లుంచి నీ
వాలాపంబులు సేయ మానెలవులం దర్థంబు కానేర్చునే.

౬౬

కాలము తప్పివచ్చు నది కాదనలేము ప్రయత్నపడ్డ ఆ
వేళకు బుద్ధిమాంద్యమొ వివేకవిహీనతొ సంభవించు దుః
ఖాలు సుఖాలు వానికవె గల్గును వానిరహస్యముల్ తృణా
గ్రాళిని మంచుబిందువుల యట్లై యహర్నిశలందు రాలెడిన్.

౬౭

ఏదో బుద్ధి ప్రమాదమందు తన కేమేమో స్వలాభాప్తికై
వాదంబాడుచు బెంగపెట్టుకొని ప్రాప్తంబుల్ విలోకించు నీ
గాధల్ త్రవ్వినకొద్ది పూను పెరుగున్ కర్తవ్య మూహించు వా
రీదారిన్ జనఁబోరు కావున స్వతంత్రేచ్ఛన్ విడంబించుమా.

౬౮

ఆగెదవేమి ఈవిపినమం దొక చేరెడునీళ్ళు లేవు ఈ
అగడమందు జీవితము లాగవు ఈశ్వరసృష్టియందు నా
నాగతు లున్న వింక సహనం బతికష్టము లేచిపోవగా
సాగదు ప్రాద్దు కుంకినది సంకట మేమి ఘటించునో కదా !

౬౯

ఎత్తుము లంగ రీపడవ యేటిని బడ్డది గాలివాన ఈ
వ్వెత్తుగ వచ్చుచుండె తెర డించుము ఈ నడిరేయియందు నీ
చిత్తము తత్తరించినను చేయునదేమి నిశావధూటి చే
యెత్తున మేల్ముసుంగు ధ్వజమెత్తెను యేకడ తోపివేయునో.

౭౦

ఇటుకలు శిల్పి కొన్నిటిని పృథ్వి పునాదిని కప్పివేయు కొ
న్నిటి శిఖరాగ్రస్థానముల నింపు విలాసముగాక పంపకం
బటువతె వచ్చు కర్మఫలమందు చననెట్టికి కల్మిలేములన్
ఘటనలు కోరి పెట్టినవిగావు కృపామతి మార్చుమంటకున్.

20

పాడై పోయి వ్రతాగ్ని హోత్రములు సంప్రాప్తంబునో కర్మ వె
న్నాడన్ దీర్ఘ కలందు మృత్తికలు అన్నప్రాయమై గ్రాల నే
నాడో పచ్చికరూపు దాల్చి కుసుమప్రాయంబు సంధిల్ల పూ
బోడి నీయలివేణి గొల్చెను మహాపుణ్యంబు రాజిల్లగన్.

21

పానకమందు పుల్లవలె వచ్చి వధూటి రచించు గీతెకా
గానరసార్ద్రమైన స్ఫటికంబున వీణను మీటుచుంటి వా
గానము గాత్రమాధురికి గాదు స్వతంత్రతలోన గన్న వి
జ్ఞాన రసానుభూతి త్రిజగంబుల నూపునటంచు చెప్పెడున్.

23

కలువ గులాబి మోదమున గాలుచు నావగలాడి బోలు నా
వల నగుబాటుగా వలపు వడ్డికి బారగ కొగలించు వె
న్నెల నెలబాల గుంకు గిరి నిల్చి నిశాంగన కొంగునందు నా
చెలిమిని బాయుచున్ కనుచు చెప్పగ తెప్పలు మూసె నెవ్వగన్

24

ఎప్పుడు చిక్కులె పొణికి
చెప్పకొనందగిన సుఖము చేకూరదు ఈ
ముప్పుల తేలుట యనునది
ఎప్పుడో తెలియంగరాదు ఏమనవచ్చున్.

25

ఏదో పెద్దరహస్యమీబ్రతుకులో వినాటి కానాడు నా
పాదించున్ నిమున్నేన్నతంబయిన ఈప్రాప్తంబు ఊర్ధ్వాపర
ద్యోధామంబుల పర్వులెత్తు నిది అంతో యంతో లేకుండినన్
రాదే లాభము కోర్కె లెప్పుడు ఫలప్రాప్తంబులై రావునూ.

౩౬

అలాగే అనుకొమ్ము అతలపులో అయ్యేవి బాపావు ; నీ
పాలేదో అదె గాని ఈనిధులు నీపాకాలుగా సాగవీ
బాలోన్మత్తునిలీల ఏల విఫల ప్రారంభవై యేడ్చెదో
బాలా ఏది లలాటమందు గలదో భావింపగా నేర్చువే.

౩౭

ఏలా పాడెద వట్టిపాటలను నీ యిష్టంబు చేకూర దే
వేళన్ మిన్నుల మూటగట్టి చను నీ విశ్వంభరాచేవి విన
వేళాకోళము జేయు నీ మనసులో విభ్రాంతియే గావి నే
త్రాలన్ త్రాళ్ళ బిగింతువే శరధి ముత్యాలేరుకోగల్గినన్.

౩౮

కౌశికుఁ డాన్మపున్ చితుల కాపరిగా చెరగొన్నాడు రా
కాశశి గాంచి కాలు చితి కైవడి నుండెనటంచుఁ బోల్చె న
య్యో శనిగన్న వాని మతి యుండదు జీవితకర్మవాసన
వేళితమైన కాలహతి విహ్వలుజేయును బోర్లవెట్టుచున్.

౩౯

పాల స్నిరును రేబవళ్ళను సుధాప్రాయంబుగా దాగవుచున్
కేళీలీల నొసంగు సీదువును నీ కెంగెలవర్జించు నీ
వేళాకోళము చూచి యీవెలది నవ్వెన్ నవ్వులో నీవు నీ
లోలత్వంబు నెఱుంగనయ్యె మఱి నీలోపంబు మాయించునే.

౪౦

పాటలు నీవు నేను నొక పద్ధతినే వినుచున్నఁగాని ఆ
మాటల కర్థమున్ రసము మాత్రము భేదమఁ జెందుచున్న దో
పాటలగంధి నీసాగసుపై ముసుగున్ మెలివెట్టు మబ్బులో
మాటయి యున్న వెన్నెలల మాడ్కి మనోజ్ఞత చీలినట్లుగన్.

౮౧

పువ్వులు రాలిపోయినవి ముండ్రపాదల్ విలసిల్లుచున్న యీ
నెవ్వెరగందుతోట నిశి నెంచెడు కాపుర ముండఁగోరి యిం
దెవ్వరు వత్తు రగ్ని రగిలించిన వానల గ్రాలి క్రమ్మరన్
పువ్వులు లేచు మారణముపొంతను జీవిత మున్న దారయన్.

౮౨

మమ్ము నెరుంగువారు మచుమాసములో కలకంఠమెత్తి వ
న్యమ్ముల పాడుకోకిలల యందు శుకంబులయందు నా మయా
రమ్ముల కొరిరేని వివరంబుగఁ జెప్పను వారు పాంథ లో
కమ్మున పేమపాట చషకమ్ముల సీధువుఁ ద్రావనేర్చినన్.

౮౩

మీ రనుకొన్న చోట నలమేరువు లేదు నిశావధూటి శృం
గారపయోదపంక్తిపయి గప్పి వటాపంచలమందు దాచె నా
చీరచెరగునంటగల చేవగలారు జగాన మృగ్య మీ
దారర సైకసీధువుల ద్రావెడు వారికె గోచరంబగున్.

౮౪

నిజము నెఱింగెదేని మది నిద్దుర పట్టదు మౌఢ్యమందె యీ
ప్రజలు సదాగతాగతికఫక్కి చరించుచునుందు రందు భూ
రజము సుడిన్ దిరుగరాలిన రేణువుభంగి ఊహలో
గజబిజి నొందుచుండెడు నొకానొకవ్యక్తి గ్రహించు సత్యమున్.

౮౫

నిద్రను లేచినన్ దిరిగి నిద్రను బోవుచునున్న సీమహా
క్షుద్రదరిద్ర జీవితము శోభిలుచున్న ప్రభాతభాసురో
పద్రవ శాతసాయక వివర్త వికంపిత రాగమాధురిన్
నిద్రితమై రసస్ఫురణ నిర్వృతి నేరదు ఎన్నిపాడినన్.

౮౬

పాపాణంబులు బ్రద్దలై యణువులన్ ప్రాపించు నుద్భిజ్జ దు
ర్వైషమ్యంబులు లేచి శూన్యనదనాభావంబు వర్జించి సం
ధ్యోషస్సుల్ సవరింప వాసనల నుద్యోగించు నీపువ్వు నీ
యాపాథంబు మరల్చుచున్నది దృగాశాక్రాంత నిర్విణ్ణమై,

౮౭

తోచనియర్థముల్ కలముతో రచించెడుపట్టు నీకు నా
లోచనబుట్టు నీ హృదయ లోపములన్ సవరించుకొంచు దో
బూచులనాడు జీవితము పొంతను నీ వెక బొమ్మవేలె నే
దో చదువనీదలంతు వదియున్నదె వాస్తవమందు లెక్కిడన్.

౮౮

నీదు కమండలంబు రసనీరసమై చషకంబు నాసవో
న్మాదుల తిట్టుచున్నది ప్రమాదము చూడుము శూన్యభాండమం
దేదో వచించు నామధువునే కడుపారగఁ ద్రావెదేని నా
రోదన పోయి మత్తున పరుండెడి దాననటంచు ముగ్ధయై.

౮౯

నీవనునోడ నీప్రకృతి నీరధిపీడుము కర్ణధారి ఆ
దేవుడు వక్రమై నడచి తిప్పకుఁ జేరిన బద్ధతౌను ఏ
దీవికొ చేరనేని బహుదివ్య నవోదయ చారురత్న సా
ధావసధంబు పోల్చు మరి పొక్కెడ వేటికి జీవితాప్తికిన్.

౯౦

పారాణిన్ బురుడించు నీకనుల సాభాగ్యైకరాగంబు నిం
దారోపంబుల నేలప్రాకి నదియై యాలేమ పాదాగ్ర మం
జీరంబుల్ లిఖించు నీమధురవాగ్జీమూత పంక్తుల్ సుధా
ధారల్ నింపుచు పోవు నాప్రణయగాధా మాధురుల్ గ్రోలగన్.

౯౦

పుట్టుం బువ్వు వివర్ణమై రససుధామోదంబు మధ్వాసవం
బట్టుల్ మారి కవోష్ణబాష్పకణ మా యభ్యంతరావాసమం
దట్టై రాలెచ్చడు నెచ్చెలిన్ దవిలి నీ యవ్యక్తరాగంబునన్
ముట్టెన్ ముట్టువు నన్ను నీ వలపులో మోసెత్తు సాదామినిన్.

౯౧

ఐహికమైన మానిసులయందములో రసమున్న దా మహా
మోహిత గానమాధురిని మోదముగూరుచు నాసవంబు వ్యా
మోహితవృత్తి నా తెరలముందు నధఃపతితంబు మేల్ముసుం
గై హెయలార నాట్యముల నాడుట గూడ ప్రసిద్ధమే గదా,

౯౩

కేకివిలాసభాసురత కేంద్రముగాగ తదీయషడ్జమా
ఖ్యాకములైన గీతములు గానము సేయదలంచి పింఛనం
ధ్యాకలనంబుచే ధవళమైన యుషస్సును మేళవించి ఏ
దో కథ చెప్పవచ్చు నదె తోరపు ప్రేమయెలుంగు రాలృడన్.

౯౪

మాది నిషిద్ధజీవితము మాన్పడియున్న తృణాంబుపూరసం
పాదితమైనమృత్తికను పారెడు ఆసెలయేళ్ళమధ్య నిం
పాదిగ పాడునాసుజల వాసితమౌజలకన్య నిర్మలా
మోదము సేవ్యమానమయి పొల్చినతీరున నెంచుడీ మమున్.

౯౫

చ్యుతసంస్కారులు నీతిబాహ్యు లని యేమో నీవు నిస్సాణ మీ
గతి మోయించుచు పోవుచుంటివి వృథాగర్వంబు సంధిల్ల నీ
మతి నానావిధదుర్నిమిత్తకలనా మాలిన్యమైయున్న సం
గతి చింతింప వదేల చీకటులలో గాన్పించు సాదామినుల్.

౯౬

నీకున్ దోచెడినైతికార్థపటలిన్ నిర్వాణమున్నట్లుగా
లోకం బేటికి మూయజేసెదవు నీలోలేనిస్వర్గంబు యే
లోకానన్ గలదో యెరుంగుదువె నీలోపంబు లోకంబుపై
దాకన్మోషకు మీనుధామధుర సంధ్యాగాన మర్థించుమీ.

౯౭

నీకున్ దేశకులామలీమసమహా నిర్భాగ్యదామోదరా
నీకంబా సరియా జవంజవములో నీరై అధోలోకమున్
దాకన్జేతురు నీవు వారియురులన్ దప్పించి స్వాతంత్ర్య వి
ద్యాకాంతిన్ దివి కట్టుకొమ్ము హృదయ ద్వారంబులన్విప్పచు

౯౮

నిట్టూర్పుల్ నిగుడించి శూన్యహృదయా న్వేషంబులో విశ్వసా
మ్రాట్టున్ బోల్చుదలంచి బోర్లపడి విభ్రాజత్కళాలోకనా
ఘట్టంబైన స్వజీవనాటకకథాకల్పంబు వీక్షించి నీ
పట్టే మూర్ఛిలిపోయెదేల విఫలావ్యాప్తిన్ వినోదింపకన్.

౯౯

మీరనుకొన్న మార్గముల మేరువు లేదు నిశావధూటి శృం
గారపటాంచలంబు తెరగా రచియించి ముసుంగువెట్టి యా
దారిని మార్చివేసినది తప్పుల నొప్పులు చేసి నైతికా
గారముపేర మ్రాన్పడిన జ్ఞానము ముక్తి నొసంగ దేయెడన్.

౧౦౦

తిట్టుడు మమ్ము మాతెలివితేటలు వక్రపథాన బోయి మీ
తట్టునఁ జేర వీమధువుచేతను స్వర్గము దాక కాలువన్
గట్టి తమస్సులో పడవకైవడి మేము ప్రయాణ మైతి మో
చుట్టములార మాసాగనుచూచి హసించుడు వెక్కిరించుచున్.

౧౦౧

ముసుగును వీడి రమ్ము భవమోహతపంకిలమైన కాన కై
వసమున జీవితావధిని పొడొనరింపకు మంతరిక్షమం
దసదృశమైన రిక్కగము లంబుదపంక్తిని హారతుల్ జగ
ద్వసథము పానశాలవలె పాడుచునున్నవి వేడ్క జూడగన్.

౧౦౨

కాల మజాండమన్న వలకప్పి ప్రభాతము సంధ్యలన్న బా
ణాళిని బెట్టి కొట్టి హతమార్చి తమస్సున ముంచివేసె నే
వేళ విచారనీరనిధి వీచికలే శరణంబు నీకు వి
శ్వాసయ నాటకాంకముకటా మది చూచెదవెట్లు చీకటిన్.

౧౦౩

వీడినపూవుపై భ్రమర వీరుడు రెక్కల నార్చి పాటగా
పాడెడు గీతమే విరహ వార్ధిరసాకృతి పొంగిపొర్లగా
ఓడి నిషాదమై పడయ నొల్లని తేనెలసాన లార్చి పో
నాడుచు పోయినట్టి వ్యసనంబులు వ్రాయగలేరు కోవిదుల్.

౧౦౪

చీకటియున్ బవళ్ళనెడు చేతులు చాచి రసస్వరూప వి
ద్యాకలనంబునన్ ప్రకృతి యక్కున దాల్చగ బిల్చుచున్నదో
కా కవి నీమతంబున వికావికలైన ప్రియార్థవాద దుర్
వ్యాకులమైన మచ్చ మరి బాయదు ప్రాణము బాసిపోయినన్.

౧౦౫

నీవు మనోరథంబుపయి నేరక పోయెడు క్రిందిమెట్ల క
య్యో విను వీధిపై కెగయు నూహల కాలము తొక్కివేసి నీ
భావము మార్చివేసె సతపస్సును జేసి మరల్చుకొమ్ము నీ
తావు నితాంతశాంతమమృతంబు రసాన్విత మంచు నెంచుమీ.

౧౦౬

ఈ మహనీయమైన నిజ మీశ్వరరూపము ప్రేమభావ ; మెంతే మధుశాలకై వడిని ఏర్పడుచున్నది దీనిలోని మాయామయికంబు నై హికమయంబుగ నీమది దోచకున్న సాదామినిలీల చీకటినిదాటెద వెంతయు చింత యేటికిన్.

౧౦౭

ప్రారబ్ధంబును సంచితంబును ననర్థగామియున్ దై హికాచారంబైన నిషిద్ధకర్మలు భవత్సత్యంబులో లేవు శృంగారారామ నటన్మయూర విశిఖాగ్రారావముల్ ప్రేమలో యేరై పారి ఘనాఘనంబులకు నెంతే మోసులెత్తున్గదా.

౧౦౮

నీకు దురాగతంబులగు విందలు బాధలు శోకమోహదుర్వాక్కులమైనమచ్చలు అహర్నిశమున్ భయపెట్టుచున్న వయ్యో కలఁ గాదె లోక మిది యూహ నెఱింగిన నవ్వు వచ్చు అలోకనమైన ప్రేమదశ లోకములో విహరించు మెంతయున్.

౧౦౯

అదిగో దూడలు ఆలమందలును దుగ్ధాపేక్ష వెన్నాడు ; నందుదయంబైన రసావలోకన సముద్యోగంబు చింతించితే అదె నీ జీవిత మందుఁ జూచెదు పిపాసార్థంబు కారెండలన్ వెదుకన్ బోకుము స్వప్నతుల్యముభవద్విశ్వంబు వాంచాకృతిన్.

౧౧౦

చినిగిన కాగితంబు లిటు చేర్చెద వేటికి చిత్రవస్త్రమై తనువును గప్పనో అది యథావిధి పెద్దపురాణమౌనో ఈ జను లిది చూచి నవ్వరొ ప్రజాప్రతిపాదకమైన బుద్ధి నీ మనమున నిల్చి ఈశ్వరుని మార్గము నీవయిపొమ్ము యోగివై.

౧౧౧

అవిగో పక్షులు పారుచున్నవి కులాయాపేక్ష నాకర్హకో
 త్వవమై భాసిలువస్తు వందు కలదే తర్కింప తద్రాంతి బా
 సి విధూతేచ్చ తపస్వి మేలుకొని యీసృష్టిన్ విలోకించు నా
 యవకాశంబు చరాచరంబయిన బ్రహ్మాండంబు నిద్రించినన్.

౧౧౨

ఎచ్చటి కేగుచుంటి వరరే భవదీయ విలాసదృక్పథం
 బెచ్చట నున్న దందు విషయేచ్చ లగాధజలార్ణవంబులో
 గ్రుచ్చె నెరుంగవేమి అడుగుం బడి రత్నము తేరుకొందువో
 త్రచ్చి విషంబు గొందువో సుధారసమందు జనింప కుండగన్.

౧౧౩

సౌందర్యంబు పునాదిపెట్టినకళాస్థానంబు మృగ్యంబు నీ
 యందున్ రూఢములైనవిద్యలె యుపాస్యంబుల్ తదన్యంబు లా
 నందంబుల్ క్షణికంబు లైహికములున్ ; నాట్యాంగణం బిందునీ
 యందే యున్నది చూచుచుంటిమి అనూహ్యంబైనమైకంబుగన్.

౧౧౪

కన్నులపండువై విమల కాంచనదివ్యచలద్వనాఘనా
 భిన్న నిశాకవాటమును విప్పి కనుంగొను స్వర్గలక్ష్మి యీ
 వెన్నెలయందు దోచు వినువీధిని నాటకరంగమట్లుగా
 పన్ని తెరల్ రచించి అదె పాడుచున్న దుషస్సు రాల్పడన్.

౧౧౫

కాటుకకంటితో కుసుమ కాండము బోల్చెదవేల ఆ కళా
 నాటక సూత్రధారినయనంబుల కేంద్రము గన్నసొంపు నీ
 పాటల గానవచ్చు మధుపానము వేరుగ చేయనేల యీ
 లాటి రసైక మైకముల లాలిక కేమి యెఱుంగు నెచ్చెల్.

౧౧౬

ఏదిస్వతంత్ర తీబ్రతుకు ఏడుచుటకైనను సుంత నోచుకో
లేదు తెగించి యీవిధి మలీమసజీవితమున్ ముగింప దు
ర్వాదము లెన్నో వచ్చు అపవాదము లింత భరింపరాదు ఇ
స్సీ దయివానకేమియొనరించిన కీడు కలంచివేయగన్.

౧౧౭

పుష్కలావర్తమేఘ భూములవిధాన
నాదుకన్నీళ్ళు గురియు ఏనాడుఁగూడ
నీదువిరహాగ్నిఁగాలి పెన్జీకటులను
జారిపోయెడు నెడద యెడారియరదు.

౧౧౮

బై కుకమైన యీమధువుపాత్రను మైకము పెట్టలేదు నీ
కుక్షిని బెట్టుచున్న దదిగో చషకంబునకంటె నీవు వే
లక్షలు తగ్గిపోయితి విలాసములం బడి ప్రియపాఠమం
దక్షయమైన ఈమధు వజ్రాండము మైకమునందు ముంచెడున్.

౧౧౯

అదిగో ఉషస్సు మేల్ముసుగునందు నిశావసనంబు వీడి పొ
క్సదనము వేగుచుక్క తెరచాటున నవ్వుచు తెల్లవారె మీ
హృదయకవాటముల్ తెరచి యేకముఖాన ప్రభాతగీతముల్
మొదలిడరేల మ్రొన్న డిన మోళ్ళు చిగుర్చునటంచుచెప్పెడున్

౧౨౦

ఈభిక్షంబు సతంబె ఈసుర స్వతంత్రేచ్ఛా విహారక్రియా
సాభాగ్యంబున గల్గు రాగ రస విజ్ఞానంబు పాలించు వి
ద్యాభావంబు జనించుదాక అదె సంధ్యాచ్చన్న సౌందర్య ధు
ర్యాభాసంబు నిశాంగనా పటకుటిరావాస సంగీతముల్.

౧౨౧

ఆ రమణీయప్రేమ విభవాన్నదమైన ప్రసిద్ధ జీవితం
బేరు హరించినారో అటవిమిటియున్నదో నేడు బద్ధ దు
ర్వారదురంత దుఃఖభవరాగర సోల్పాణమైన శూన్యకాం
తారముఁ గానవచ్చు నది దాటగరాని నిశాకవాటముల్.

౧౨౨

భరమౌరాగరసంబు సంధ్యలు నుషః ప్రాసాదముల్ గైకొనన్
చరితార్థప్రతిపాదికంబగు నభః స్వర్గీయ గానంబులో
నెరసెపోయిన ప్రేమపాత మెవరేనిన్ బాడి నిద్రాణమై
ఇరులన్ గాటుకబట్టియున్న మది నెంతే లేపగావత్తురే.

౧౨౩

వరదల్ పాతెడు నేటిలోరుతి నభః ప్రారేయరుక్మందిరీకా
స్ఫురశౌందర్యము మూటగట్టి యొడిగంపోవున్ నిశాకన్య యా
తెరలో దాగుడుమూతలాడుమిధునాంధీభూతరాగంబు నె
వ్వరిదోసిళ్ళ నలంకరించునో అచే భాగ్యంబు వర్ణింపఁగన్.

౧౨౪

వరదల్ పాతెడు నేటిలో నెవరు సోపానంబుల్ గట్టి భూ
ధరగర్భంబుల కేగజూచెద రచే దందహ్య కాలనలా
వరణం బాకన మంటుచున్నది మహావాదంబులో ధూళిలో
మరుగై పోయిన వెల్లు త్వన్మధువులో మూటై కనన్ రాదిఁకన్.

౧౨౫

పరమార్థంబు తపస్సు సంధ్యలు మఘప్రాధాన్య వాదంబు లె
వ్వరు కల్పించిరొ ప్రేమవహ్ని యెడదన్ భగ్నంబు గావింప ఆ
నెరసుల్ పోయి రసంబు తేజమున నిర్విద్రాగ్యతన్ బెట్టి ఆ
ఇరులన్ దోలె ప్రభాతమార్గణము లెంతే విచ్చిపోనాడఁగన్.

౧౨౬

అనెలవంక గుంకి అపరాధి నిశాంగనకొంగునందు అ
య్యో నిదురించుచున్న దదిగో మఱి తేజము లేదు ప్రాప్త కా
లానలమందు నొక్కనెరపై యిటు భూమికి భారమై ఘృణా
నూననిషిద్ధ జీవన మనోవ్యధ నేగతిఁ బుట్టు చీకటిన్.

౧౨౭

బోరలపడ్డ జీవితము పొంతను బొక్కుచు శూన్యభాండ మె
వ్వారికిఁ బోలు నీవివిన పాంధులకాళ్ళను ముక్కముక్కలై
మారి మనస్సుపై పడిన మచ్చలతో పురుడించు వాని ని
ట్టారుపు టగ్నివర్షము సముజ్జ్వలకాంతుల మాపఁ బోలదే.

౧౨౮

మరచెదవేమొ నీప్రియతమంబగుబాస నిజానురాగ బం
ధురమగు మైత్రి ; అధ్యయన ధుర్యములైన త్వదీయప్రేక్షణా
వరణము ప్రేమగానమును పాఠము సేయుచు నుండు నన్నుని
వ్వెర రతనాలనేల చొరనిచ్చునె చీకటి కొక్క నాటికిన్.

౧౨౯

అడుకో రమ్మ ఓవగకాండ నేడు
శాద్వలంబుల నెమిళులు చాలఁగలవు
కేకి కేకారవంబుల కేసిపోయి
కలిసి నాట్యాన నడుగుల కలుపుదాము.

౧౩౦

మధువునుద్రావి మానినులమధ్య విలాసవిశేష శేముషిన్
సుధలనుఁ జిల్కు పాటలను సొక్కుచు జీవితనాటకరంబులో
పధికునిబోలె వచ్చి అలస్వర్గకవాటము విప్పుచున్న త
త్కథకునిఁ జూచి నేర్చుకొనగాదగు ప్రేమధనస్వరూపముల్.

౧౩౧

ఏటికి నీవిచార మిక ఏమిటి లాభము వెట్టిగాని నా
నాటికి విశ్వరూపము ఆనంత విధంబుల మారిపోయి నీ
బోటి తపస్వి బోర్లపడి పోయెడు నీవిషకాలమందు ఏ
మాటకునైన తావొసగు మార్గము గానగరాదు నెచ్చెల్లి.

౧౩౨

పుట్టకపూర్వ ముంటివని బుద్ధి దలంపకు పుట్టినాక నీ
పట్టున వచ్చు ప్రాప్తములపట్టు నుపేక్షను సేయఁబోకు నీ
గుట్టు కులాలచక్రమును కుండనుఁ బోలిన; దందు బ్రద్దలై
నట్టు జలావభావము గతానువు శూన్యమువైపు బోయెడున్.

౧౩౩

శూన్యము పంచభూతములు చొచ్చెడుచోటని యెంచఁబోకు నీ
కన్యముఁగాని శాంతినిలయంబున కర్థము దీని యున్ని సా
మాన్యము చూడలేరు తెరమాటున నాటకరంగమట్లు ని
ర్జన్యనిరామయోర్వి తనరారును రెండుగ చీలిపోవుచున్.

౧౩౪

చీరచెఱంగు నేలను రచించెడు గంటివె ప్రేమపాఠ మా
వారిజనేత్ర నేత్రముల ప్రామినకాటుక దాని నంటగా
నేరదు పూతసచ్చరిత నేర్చిన ఆమె నిజానురాగమం
దారవపాలు భిక్షమునకై జనదే విషయాభిలాషివై.

౧౩౫

ఈతడు గూఢచారి మనకేటికి చుట్టరికంబు ఈకళా
పూతకు లర్థరూపమున గానగరారు నిగూఢవర్తనా
ఖ్యాత రసస్వరూపములయందు మలీమసమైన మచ్చలన్
జూతురు పాంధలోకమున బోలిన సీధువు ద్రావనేర్వకన్.

౧౩౬

శృంగారంబునుగూర్చు నీసాగను మాద్యుష్టిన సుమావేశసా
రంగంబట్టుల లాగివేసినది త్వద్రాజీవ పత్రేక్షణా
పాంగంబైన సుధాస్త్రపంక్తి హృదయద్వారాల భేదించి అ
ర్థాంగీకార నటత్కళా కలిత విద్యారంగమున్ జూపెడున్.

౧౩౭

కంటకముల్ కురుల్ హృదయకాండము గ్రుచ్చుకు పోవుచుండవె
న్నంటి హసన్మృఖంబు నెలయందలితేటను బోలు నేదియో
మంట రగుల్చు నీప్రణయ మాధురి మాధ్వర సైక మైకమం
దొంటరిజేసి నవ్వునటులున్నదె పాంథుల పాఠశాలలన్.

౧౩౮

తాళమువేసియున్న నిజధామము ఎవ్వరిదోను అందు వై
తాళికు లేమిపాడి ప్రమదంబు ఘటించుచు నున్నవారొ రా
రేల కవాటముల్ తెరవరేల నిశాంగనకొంగులో జగ
జ్జలము నిద్రపోయె తెరచాటున దాగుడుమూత లాడగన్.

౧౩౯

ధూళినభంబుపై కెగర దోగుచు నున్నది దాని వాక్కు నా
కాలయ మేగుచుంటి నని యాడుచున్నది యీరథంబు చ
క్రాలను జీర్ణమైనతృణకాండము నూర్ధ్వజగాలుగన్న నీ
వేల జితేంద్రియుండవయి ఈశ్వరు గాంచ వుపాధి మార్చుచున్.

౧౪౦

చాలి నెలన్ హసించుటకు చక్కిలిగింతలు పెట్టుచున్న ఈ
రేలలితాంగి యీలవలి రేకల ముద్దిడుచుండె నెచ్చెలిన్
గాలెడు ముగ్ధరాగమతి గన్న తెరంగు ప్రియాప్రిగాంచి కెం
గేలవిదగ్గ వాక్కుధల గేరుచు నవ్వుచునుండె చూచితే.

౧౪౧

పువ్వులమధ్య తుమ్మెదలు పోవుచు పాటలు పాడుచుండగా
నవ్వెడు మొగ్గ మోము విడిసన్ బ్రహ్మించెడుపువ్వు నేలపై
నివ్వటిలున్ లుతచ్చలన నిర్వృతమైన పథశ్రమంబులో
నెవ్వరుగాని మోదము వహించరె ఆశలు చాటు మాటలన్.

౧౪౨

నదిలో కొట్టుకుపోవుచున్న తృణ మేనాడైన పుష్పించి సాం
పాదవన్ మోదము గూర్చునే మెరుగుబుర్వుంబోలె కాంతిన్ వెల
రెచ్చదనన్నన్ శిఖి ముట్టునే తుదకు నే రేలన్ నిశాకన్య ప
య్యదలో దాగెని తొంటిరూపు గను పేరాశే విలోకించెడున్.

౧౪౩

అణువులు గూడి కూడి ప్రణవాకృతి దాల్చి జనించుచుండు నా
యణువులు మారి మారి మరణాప్తిఘటించును రాకపోకలం
దణుపరిణామమే ప్రకృతియందు రహస్యము ; రేఖవళ్ళు జీ
వనపటమెత్తు తాళుళ్ళు తెరబైటను జారకు క్రింది మెట్లకున్.

౧౪౪

చీకటి యాయజాండమును చేతులఁ జూచుచు కౌఁగలించె న
య్యో కలయందు నీమరుగులున్నవి వానిని విస్తరించి యీ
లోకము పోల్చుకొమ్ము తనలోగల చీకటి పోయి ఆకళా
లోకనమందు నీజడత లుత్తముజెందును నీవె నీవుగన్.

౧౪౫

జల్లెడయందు తూట్లవలె జాలమునం గలగన్ను లేయెడన్
ద్రెళ్ళినగాని మానికలు తీరిచి కప్పగలేము అట్లు నా
యుల్లము తూట్లుతూట్లు పడియున్నది మాయని మచ్చలై వెసన్.
కుక్కెడుపో చికిత్స మరికూడదు భైషజులార పొండికన్.

౧౪౬

ప్రతిముత్యంబున రంధ్రమున్న దది హారంబై విరాజిల్లు త
ధృతి నీలోపము సీధుపాత్రలకు సింగారంబు గావించు సం
చితసూచీవిచల ద్విభేదనకళాచ్ఛిన్నంబు గాకుండ ఏ
మతి మున్ శోభిలదానిశావధియె సంభావ్యంబు సాదామినిన్.

౧౪౭

పాడుము పాట ఈవిపినపాంధులకున్ సయిదోడుగాగ వె
న్నాడెడు గూఢచారులమనంబులు వ్రక్కలుగాగ నీకళా
రోడము సీధుపాత్రను నురుంగునుబోలె మరొక్క రూపులో
జూడగవచ్చు ఈ చెనటిబోస్యము మైకము నందు గల్గెడున్.

౧౪౮

ఎటులన్ దాచితి ప్రేమగానము పికి యీకృష్ణపక్షల చె
ల్మిటు లాశీః ప్రతిమింటికెత్తిన నివాళిన్ దోచురాగంబు క
ర్కటమేషావధిలో ప్రభాతములు బర్వన్ భావదాస్యంబు మా
న్పుటకై యీ శిథిలాశ్రమం బునికిగా బుత్తెంచితే బోదువై.

౧౪౯

ఈ మధుపంబు పూర్వ మొక హీనపుపుర్వు ఉపాధి మార్చి ఆ
హోమవిధిశ్రుతుల్ నుడువుచున్నది మార్మనువుక వెలార్చు నీ
సామము గానయోగ్యమయి సాగిన ప్రేమర సైకపాఠ వి
ద్యామహితాప్తి ప్రమాన్వడిన యాగమపంక్తిని లేవనెత్తెడుక.

౧౫౦

ప్రేమ రచించి వీణ వినువీధికి నెల్లిడి పాడు చారు సా
దామిను లంబుదంబులను తంతులతో జతకల్పె నీకళా
ధామము మీటువానియెడదన్ జడభావము మేళవించున
య్యో మయికాన ....

౧౫౦

అసాగసైన వెన్నెలబయళ్ళ సుధాంశుని ప్రేమరాజ్యమం
దోసఖి నవ్వు చుంటివి సముజ్వలకాంతులు మేళవింప నా
హస ముపాసితంబులగునట్టి పదార్థవిమిశ్రితంబులం
దే సహజానురాగ మగుపించు విలాసము లాస్యమాడగన్.

౧౫౧

అంతములేని యీసాగసునందు ప్రవృత్తముఖారవింద యీ
కాంతప్రియానురాగ మదె గానముచేసెడు వింటివొక్క ర
వ్వంతదృగంచలంబుపయినశ్రువు దోచి వియోగ మెవ్వ డే
సాంత ఘటింపరాదనుచు భోరున చాటెడు ముక్తకంఠయై.

౧౫౨

కాదనలేము మా కలహకారణమైవ రసానుభూతిలో
వాదము రక్తపాత తిమిరంబగు యుద్ధముకన్న నెక్కుడై
అదయితాస్వరూప నిచయంబగు నిర్గతప్రేమరాజ్య సం
పాదనదెచ్చె యీప్రళయపాతములే ప్రణయాంకరంగములే

౧౫౩

చరిత యవస్థకంబు నిజసంగతి మృగ్యముగానిభక్తి త
ద్గతి గతిభేదముల్ తెలిసిగాదె యదార్థము లుండు ; తేనిచో
ప్రతిమనుజుండు కృత్రిమపుపాత్రల వాడుకఁ జెట్టి లోక సం
గతి బరిమార్చఁజూచు చిరకాలము దాగదు మాయమృచ్చిలన్.

౧౫౪

కథకులు వీర లీచదువుగాదు ప్రసన్నతజూపు సూచికా
పథము ప్రియాంగనాహృదయ ప్రిగ్వసథంబున పూయు కంఠక
ప్రధితునుంబు వాసనలవాసి యదే తలకిందులై జరతే
ప్రధివికి రాలఁజూచు నదియెత్తెడు ప్రేమరసానుభూతికిన్.

౧౫౬

కోకిల కంఠ మెత్తి తనకున్ గల మాయనినల్పు బోవగా
కేకలు వేసి వేసి తనభేదము వెల్లడిసేయుచుండ ము
క్కాకలు తీరినట్లు కవికాండము పంచమరాగపూరితా
ఖ్యాకలనంబుగా తలచినట్లు తలంపరు పేమపాఠముల్.

౧౫౭

అహా ! శూన్యము దీని నొక్కప్రియురాలైనట్టుగా నెంచి నీ
యూహన్ పెక్కువిలాసవైఖరులతో నూరించుచున్నాడ వీ
మోహం బెంతవిషాదపెట్టగలదో ముం దేమికానున్నదో
యీహా మద్యముద్రావి మత్తమతివై యీ నెల నిద్రించుమీ.

౧౫౮

పాఠము ముట్టగా రజని పాడెడు పాటల మేళవించి శృం
గారసానుభూతి పరికంపిత ముగ్ధనిశాంగనా నట
చ్చారువిలాసవైఖరిని చాటు ప్రభాతవధూటి నవ్వులో
తోరపు సోయగంబు దెస తోచెడిదే దివినవ్వు నీదెసన్.

౧౫౯

సంగమసంగతంబయిన సంగతి శూన్యమునందు వెల్లు వ్యా
సంగముచే గ్రహించి నిజసంగతియందు లయంబు నొంది స్ప
ష్టింగల పేమసీధువును చేరలఁ ద్రావుచు సంతసించు మా
గంగళియందె యీశ్వరునిగోడు నెరింగితి మిం కిదేటికిఁ.

౧౬౦

నెల పదియారుసత్కళలు నేర్చి విశుభ్రవిలాస జ్యోత్స్న చే
పులకితఁజేసి యామినిని ముద్దులఁ బెట్టుచు నున్నయట్లు నీ
విలనిత పేమపాఠముల విహ్వలచేయుచు కౌఁగిలింపఁగా
దలఁచెదవో ప్రభాతమున పాడెడు గానము నాలకింపగన్.

౧౬౧

మేము పరిత్యజించితిమి మేదినలోని సుఖంబు దుఃఖమున్
సామము లేదు సత్యము ప్రశాంత మహావిభవంబు లేదు, వి
ద్యామధుపాన మత్తమతియై విహరించుచు మేఘపంక్తి సా
దామినిబోలె చీకటులదాటి తమస్సుల నిద్రలేపుచున్.

౧౬౨

వీదియు నిల్వలేదు తుదకిగతి మచ్చలుపడ్డ మానసం
బేదరిలేని దుఃఖముల నీశ్వరు గాంచి తరించునూహచే
బాధల నొందుచున్నది ప్రభాతములోని ఉషస్సు లశుభా
రాదయితంబులై పిలుచురాత్రులయందు లయంబు నొందగన్.

౧౬౩

గుండెలు తూట్లుపడ్డవదిగో మురళింబలె ప్రేమగీతి కా
కాండము పాడుచున్న దలకైపున మత్తిలి పాంథకోటి కూ
ర్చుండెను విశ్వరూప మటఁ జూచుచు ఆ గగనాలమధ్య మా
ర్తాండునిబోలె నాప్రియునిదర్శన మయ్యె తమస్సు వీడగన్.

౧౬౪

వీడినదానిలో ప్రేయమువీడగలేదు ప్రేయంబుగన్న పూ
బోడి హసన్ముఖంబు వెలిబుచ్చునినాడు విషంబు గ్రక్కి వె
న్నాడుతలంపులో యిరులునాట్యము సేయు విశీర్ణ మీ జడా
రూఢనిగూఢమర్మ మవరోధము బాయగలేరు మానవుల్.

౧౬౫

ఉవిద మదీయమానసము నూసునకై యడుగంగ వచ్చితే
రవిలిన యగ్ని కాంచనము రాజిలునట్లు ప్రేయావియోగ సం
భవ బడబాగ్నిలో కరగి భగ్నముగాక మరొక్కపుట్టులో
నవల పదాలధూళినయి నాకము ముట్టెద నంచు చూచెడున్.

౧౬౬

వివరికెఱుంగ జెప్పుదును ఈహృదయాంతర వేదనంబు నిం
దెవరికి లెక్కమావలె ననేకులు ప్రేమ దహించి రా జవం
జవనిహతిన్ తమోనిధిని మాయని మచ్చలు మానసంబుపై
దవలె ధనుర్విముక్తశరధారలు తోరణగట్టె నెత్తుటన్.

౧౬౭

భయపడెదేల యీ బతుకు వాసరముల్ నిశలందు దీపికా
చయమయి విశ్వరూపమున స్వర్గము గట్టుచునందు కామిని
నయనములందు కాటుక మనస్సున మాయని మచ్చబోలె నీ
కయితను చెప్పుచున్నది నిగారనిపేయప్రియాసవంబులన్.

౧౬౮

మేము విశేర్ష మౌనడుగుమెట్లకు బోయి నిషిద్ధజీవితా
రామమునందు సీధువును ద్రావుచు రాగరసంబులో సుధా
ధామము గట్టి మబ్బుతెర త్రాళ్ళను లాగి మెరుంగ శర్వరీ
భామిని ముద్దుపెట్టినది రాయని నవ్వుచు సుంటి మీయెడన్.

౧౬౯

చషకమునందు మైకమిడఁ జాలనిసీధువు నీకుఁ గూర్చినన్
విషయము చెప్పి నవ్వెదవు నెచ్చెలి మైకము రాకమున్నె నా
తృష వివరింప పాడెద నదే యది మైకము గూర్చు నీకు నా
మిష మధుపాన మత్తమతి వీవనునింద వహింతువంగనా.

౧౭౦

అవిధి శూన్యనాటకమునం దొకపాత్ర కళాప్రపంచ వి
ద్యావివిధార్థముల్ తెరలు అర్థిక మానవ పానమందు మై
కావధి ప్రేమమాధురిని గాంచెడు స్నిగ్ధ విలాసలాస్య సం
భావితమైన జీవితము వైణికతంత్రిని బోలె ప్రమోగెడున్.

౧౭౧

బద్దలుకొట్టి జీవితము స్వర్గము గైకొనఁబోయెదన్న నీ
మొద్దుతనంబు మాను మట మోక్షము నాశములోన లేదు నా
ప్రాద్దు నితాంతశోభిత ప్రమోదపదంబులు దెచ్చు నందులో
దిద్దెడు సోయగంబులను తీరిన ఆదివి కట్టు మేయెడన్.

౧౭౨

మధువును పాత్రలో నునిచి మాకిడుచున్న లతాంగి తత్సుధా
మధుర ర సైకగానముల మాకథలన్ని వెలార్చుచున్న దీ
మధు సమయంబు కోకిలము మావిపయిన్ గలకంఠ మెత్తి ఆ
విధముగ చాటుచున్న దదె విశ్వము నవ్వుచు వెక్కిరింపఁగన్.

౧౭౩

పాత్రను బోయునట్టి మధుపర్కము మైకముసేయు దీవు ఏ
మాత్రము త్రావినన్ వెగటు మైకమునన్ దెగపాడుచుంటి వీ
క్షేత్రము స్వర్గధామ మని నీదువుకన్నను మైకమిచ్చు నీ
గాత్రము గానమాధురిని గాంచుము మానసికైకమైకమున్.

౧౭౪

కొండలజారు నేళ్ళవలె కోమలమున్ దిగజార్చి కాల నా
ధుండు వినీలజాలములు తోమియు తెల్లగమార్చి వేసి పి
పండిన నెత్తిపూలు ముడువందలపోసెద వేల నీ వయో
భాండముబ్రద్దలై రసము వాయకపూర్వమె సొంపునింపుమా,

౧౭౫

శుభదివసంబు నీ మొగము చూచిననాడు సరోజనేత్ర నీ
విభవము సృష్టిలో కళల వెంబడి బోవుచు మర్మగర్భ స
న్నిభమయి హృత్కవాటముల నీరొనరింపుచు చూపు విశ్వమున్

౧౭౬

బారుగా పెద్దఎలుగెత్తి పాడనిమ్ము
ముక్తకంఠాన నీ పేరు బొమలు విరచు
ప్రణయ పథములు నెసటను వడెడు వళులు
ప్రేమపాఠాలు నేర్పు వారింపబోకు.

౧౭౭

పడుచున్ లేచుచు నిద్రపోవుచును సంపాదించుచున్ గేరుచున్
కుడువన్బోయిన జన్మభూమి యిది మాకున్ స్వర్గమున్ బోలియీ
నడిరేయిన్ నిశివడ్డపాతముల విన్నాణంబు గోల్పోయి ఆ
పాడిచే ప్రాద్దుల పోవ బోవు నదె రేపో మాపా లెక్కించుచున్.

౧౭౮

ఈ కవితాసరస్వతి యనేక సహస్ర శతాదికాబ్దముల్
లోకము సంతరించి నిశిలోఁ బులకింప సరీర మార్ద్రనా
ళా కలనంబునన్ సొగసులన్ విలసిల్లునె చెప్ప నీకళా
లోకనమందు భారతికి లోపము లుంచుట చెల్లునే కవీ !

౧౭౯

ఏమేమో యని వెక్కిరించుటకు నెంతే నేర్చితే గాని నీ
మోమాటంబున చెప్పలేదు మరి నీ మూర్ఖత్వ మాతిట్లలో
నే మత్తైనది చూడవేమి పరిపూర్ణేచ్ఛావిహరక్రియా
సామర్థ్యంబున దోషదృక్కులకు లక్ష్యం బున్నదే చెప్పమా.

౧౮౦

ఈ విపరీతభైక్షుక మిదేటికి వచ్చెను కక్షపాలలో
దేవుని బెట్టికొంటి మతి దీనత యేమిటి తండులంబు లం
దేవి ? కుధార్తి ముష్టికయి తెంపరివై తలపోయుచుంటి వీ
జీవమహత్త్వ మేమిటో యిసీ యశనంబొ తపస్సొ చెప్పెదే ?

౧౮౧

కాళ్ళకు గజై లందియలు గళ్ళున మ్రోయు రవంబు రెండుసం
దిళ్ళను బట్టుకొన్నటుల దిద్దుచుఁ బాడెడు పాటలోన నీ
మోళ్ళు చిగురెచ్చి ఆ సాగసు ముట్టినచోట రసంబు కాంతిలో
మళ్ళుచునున్న దామరుగుమాటుదె తత్త్వము వేఱయున్నదే

౧౮౨

దేశము కాలవాహినులఁ దెమ్మెరలన్ సుడివడ్డనావ సం
కాశము నొంది దాస్యముల గ్రాలినదోయి కవి స్వతంత్రతా
వేశము నింపుమెల్లెడఁ బ్రవీణమతిన్ రచియించు పేరమ సం
దేశము కంచు ఢక్క నిడె దేల బజారిది యాలకింతురే.

౧౮౩

ఏదో యున్నది చెప్పవైతివి సరే యీ కారుమేమాల నా
మోదంబిచ్చు తటిల్లతాచయము సంబోధించు నీ గుట్టు అం
దేదో మాయని మచ్చలందఱును గంటే వచ్చులోటేమి బౌఁ
గాదన్నన్ దగవేమి చెప్పెడిది నిక్కంటే గదా నెచ్చెలీ !

౧౮౪

కాటుక కండ్లనుంచి తన కంటెను అందమునందు లేరనే
మాట మనస్సులో నిడి ప్రమాదము లెంచక మోటువాళ్ళ యీ
నాటకమందు పాద మిడినావు త్వదాశకు మేరలేదు ఈ
పాటికి ఇంటికిన్ నడుము పాటలముళ్ళను విప్పకొంటుకున్.

౧౮౫

పాతాళంబు పెకల్చి దోయిలిని నీ వాఘారమున్ పట్టి యీ
ప్రాతఃకాలముదెచ్చి యిచ్చితివి నీ పానంబు మధ్వాసవే
పేతంబై న సువర్ణభాండమున సంపీఠిన్ ఉషస్సంధ్యలం
దాతిధ్యంబు నొసంగు తెమ్మెరలనే దావా పై వర్తించెడున్.

౧౮౬

మొదటి చూపున నీప్రేమ పుట్టదేని
నాకు నీయగచాటులు రాకపోను
మనసు మనసు కూడిన దన్నమాటె కాని
మంటలెగసిన ఈప్రేమ మాయదేమి !

౧౮౭

మాకు రసార్థమైన మధుమాసములందు శకుంతలంబు లా
మాకుల నెక్కి యూగుచును మాటలసందడి చెప్పనూను లే
దో కలవచ్చినట్లు ఒకటొక్కటి పూర్వగతాగతంబులం
దేకరువెట్టి ప్రేమ నిగురెత్తెడు పాఠము లేరు నేర్పిరో !

౧౮౮

చండవిచండితప్రభ లజాండము నిండ నుషస్సు దాటి మా
ర్తాండుఁడు నెత్తిపై కెగసి దారుణ తాపము బెట్టుచున్న యీ
మండెడువేసవిన్ వివినమార్గమె పోయెడు బాటసారి యె
వ్వండె నిమిత్తమాత్రములు పాడుచు ప్రేమకు దిద్దురూపముల్.

౧౮౯

జానపదంబులందు తనజన్మ పాలంబులలోని చెట్లతో
గాని హితంబులేదు కొరగానియెలుంగులు రాలుపాట లే
మానిని కెట్లు వచ్చె నసమాన మనోహర చారురూప రే
ఖానిచయంబు ప్రేమకు నిగారముపెట్టు నొయారమారయన్.

౧౯౦

ఈ రాలన్ జవరాలు పాదమిడి పాడేపాట పారాణితో
తోరంబైన విచిత్రరేఖలకు నెంతోమోద మేపార శృం
గారాగరములన్ సుధామధుర రాగాలాపముల్ సేయు త
ద్వారంబే యిడి బోర్లవడ్డది మహాధ్వాంతంబు రూపింపగన్.

౧౯౧

ఆళ్ళును చోళ్ళు దంచి తమ ఆకలిదీర్చికొనంగ నెంచు కూ
తుళ్ళును గంటివేబ్రతుకు తొంటి మహానరకంబు లేదు ఈ
సుళ్ళును మార్చి విశ్వమును చూచెడు మార్గమె యున్ననింక నె
న్నాళ్ళకునైన రాకదియె నాకముగా నటనుందు నెచ్చెలీ!

౧౯౨

గడచెడు కాలవేగమునఁ గానఁగనయ్యెడు సోయగంబు ఈ
వడువునఁ బుచ్చెనన్న నది స్వప్నము నీరసమైన జీవితం
బడుగున జారిపోవుచును భావరథంబుల నెక్కి చుక్కలన్
గడపగజూచు నీపథము కాదనలేము మనుష్యజాతికిన్.

౧౯౩

రాకాచండ్రుడు వెన్నెలన్గుతీయు తద్రాజీవమున్ జూచి ని
ద్రాకాంక్షల్ వ్యసనాహతిన్ దవులుముద్రన్ ప్రాప్తకాలంబు లా
లోకింపన్ సమకట్టు నీప్రకరణాలోకంబు శూన్యంబులో
ఏకల్పానకొ నీడుచు జీవితవిధా నేచ్ఛావిహరక్రియన్.

౧౯౪

దాచినపెద్దకాల మెద దాహము తీరగలేదు వానిలో
దోచినలోపముల్ పరులు దోయిటబట్టిన చిక్కబోవు ఈ
నాచరితంబు మీచదువునం గనరా దది మీరుచూడ రీ
మేచకకుంతలంబు లిటు మేదిని నీడుచు వ్రాసి చూపినన్.

౧౯౫

భానుఁ డుషస్సుతూరుపుదివాణము కోటబురుంజు లెక్కి నీ
పైనిడుచుక కటాక్షములు వంక నదేపనిగా ఘరించు నా
జాను విలంబకేశములఁ జారునిశాకలశంబు నాచికోఁ
బూని రసార్థమైన మధుపూరము చేరలఁద్రావు చూచితే.

౧౯౬

కాకా లేవొ గుణించి నేర్చితివి నీకావ్యంబులో ప్రేమ యే
లోకంబందున నున్నదో మఱచి నీలోపంబు పై వారిపై
ప్రపాకన్ నిందలు మోపె దీవు నిజమున్ పాటించితే అకళా
లోకంబందు రవంతపాలు కలదే లుబ్ధుండవై చూచినన్.

౧౯౭

మంగళగీతమందు నొక మాటయినన్ ఎలుగెత్తిపాడి నీ
బంగరు పాదమంటుటకు వచ్చెనె యీ జవరాలు కండ్లకున్
గంగళిగట్టుకొన్న తనగోడునె నేకరువెట్టుగాని ఆ
కొంగునగట్టుకొన్న ప్రియుకోసము రక్తము ధారవేసెనే.

౧౯౮

ఏముగలయట్టి దినముల నెందఱెంద
తెఱుంగ కెన్నే నివాదులఁ బఱపి లేచి
పోయి క్రమ్మర తెలిసి వాపోయి విధిగ
వెదకవత్తురు ; మేము లభింప మపుడు.

౧౯౯

కలధన మర్థవాహినులుగా రచియించి నిజానురాగమం
గలవెలనాంధ్ర వాటికలు గాదులనింపితి .... ,... ....

౨౦౦

నేను మృతుండఁగాను రజనీకరబద్ధములైన చీకటిన్
భానుసహస్రమండలము భాతి వెలింగెడు జ్యోతిగాగ మీ
జ్ఞానము బోర్లవడ్డ చషకంబునుబోలె గ్రహింపలేదు ద
గ్ధానల విస్ఫులింగము లయంబగు కేంద్రము వెల్తురేకదా.

భావము

ఉ. వీది చరాచరాత్మక మభీష్టఫలప్రదమై యనంత వి
ద్యాదయితంబునై వెలయు నట్టి మహామహనీయతేజమా
మోదము గూర్చు జ్ఞానసభ మోసి చిగిర్చి ఫలప్రదంబు నిః
భేదము మోక్షవృక్షముల కేంద్రమునైన హృదంతరాళముల్. 1

ఉ. జ్ఞానము శూన్యవాచకము సాంజ్ఞలఁబెట్టి వచించు భాష వి
శ్వానకు నూతకోలవలెఁ జాటుచునున్నది సభ్యతార్థవి
జ్ఞానము వానిభేదములె శాస్త్రములందు ప్రవృత్తి యేమతా
ఖ్యానము వానిగోడు విడనాడినఁగాని లభించ దాయమున్. 2

సీ. అస్తి పంజరమాంస మస్తిష్కబద్ధహౌ
జీవికి నిజమైన చేవలేదు
నీవనునాత్మకే నిజమైనశక్తి యు
న్నది యదిగోను నరణంబుగాను
గావున నీవనుజీవుని దేహంబు
నుండి వేరుఁగ జేయనొప్పు నీకు
నవుడు స్వతంత్రత నవఘళించును నీకు
నీ వీశ్వరునిరాజ్య మేలఁగలవు

గీ. గాన నీస్వర్గమును నీవు కట్టుకొమ్ము
ముష్టి పనికిరాదెపుడు ముముక్షువునకు
సర్వ మెదలోననున్నది సాధకునకు
త్రవ్వ గా వచ్చుగాదె పాతాళగంగ.

3

శా. ప్రాతఃకాలము రంగవల్లికల చిత్రంబున్ సరోజాక్షులే
రీతిన్ దిద్దు నదే విధాన నెదపై రేయంబగ ల్లాసమై
గీతలోగీయు జవంజవంబు మఱి నీ గీర్భాషలో విశ్వమే
ప్రాతల్ క్రొత్తలుపెట్టి పాడు సెనగన్ రాళ్ళున్ విభక్తింపకన్. 4

- కా. దేదీప్యంబు స్వతంత్రశక్తి యను నుత్తైజంబు వ్యక్తిత్వపున్
బ్రాదుర్భావముగల్గు మార్గమున జీవత్వంబు సంధించి నీ
సోదల్ పాసి పిపాసకై కొలని జొచ్చున్ రీతి జ్ఞానాపై సం
పాదించందగు లక్ష్మలక్షణము తత్త్వప్రాధి రాజిల్లగన్. 5
- క. శారీరకమగుప్రేమ
ద్వారంబునుజొచ్చి బోర్లపడి యైహికమం
దారూఢి చెడిన కొందరు
ప్రపారంభించిరి యనశ్వరంబగు భక్తిన్. 6
- ఉ. పూజలు వేరెసేయుటకుఁ బోకు మనస్సొక పెద్దవస్తువం
దోజ చరాచరాత్మక సముజ్వలమైన యదార్థమున్న దా
రాజితరోద సీకుహర రంగమునన్ హృదయంబు నిల్పి నా
యోజనె వందనార్చనలు యోగవిధానము తత్త్వవేత్తకున్. 7
- కా. నీవే యన్నిటియందు నగ్నడెడు భంగిన్ సృష్టిలోఁబెట్టి నీ
భావంబాయెడ పెద్దమార్పునిడి సంభావించి వీక్షించితే
నీవే సర్వముగాఁగదొంచెద వనే నిర్లప్తమౌ యౌగిక
శ్రీవల్లభ్యము నభ్యసించిన మహాసిద్ధుల్ లభించున్ దగన్. 8
- ఉ. జీవిత కాచపాత్ర తన చేతుల జారిన దాని నెత్తఁగా
లేవు నిశాకవాటముల లేపి హసించెడు వెన్నెలన్ వయః
శ్రీవిభవంబు బెట్టి వికసించెడు సోయగమందు రూఢమౌ
నీవు స్వతంత్రుడన్న రస నిర్వరిముంచి తరించు మీవెసన్. 9
- చ. గుణరహితుండు పాపముల గోడుదలంపడు నింద్యవస్తువుల్
గొనఁదలఁపోయఁడేదొయొక గుప్పెడుమెక్కురుచుల్ జడత్వమం
దెనయు పదార్థవాదమున కే; పరమార్థముకుండ జేవియున్
గనుక ప్రవర్తనంబు శుచి కావలె జ్ఞానపథంబు పేర్కొనన్. 10

ఉ. మానవులెల్ల రొక్కటె ప్రమాదములందు ప్రయోజకత్వ వి
జ్ఞానమునందు భేదములు గల్గినఁ గల్గగ నిండు నీశ్వరా
స్థానమునందు పుణ్యులకె స్థానము వారి చరిత్రలందు పా
పానల ముండరాదు తపసన్నజితేంద్రియతే నిజంబుగన్, 11

శా. ఆశన్ గొప్పరహస్యమున్నది భుజంగారోపితంబైననో
పాశంబట్లు తిరోహితంబయి గతభ్రాంతిన్ విడంబించు సం
దేశం బీప్సితసిద్ధిగూర్చునదె ముక్తిత్వంబు ప్రేమైకవా
రాశిన్ ముత్తైములబ్బినట్లు తనలో రాజిల్లు విశ్వంబొగిన్. 12

మ. సముపాస్యంబులు కొన్ని దూరముగ లజ్జాద్వేషమాత్రంబులై
క్రమమున్ దప్పి యిసీయతికృమణ మర్యాదన్ విడంబించు భా
వములన్ మార్పులుదెచ్చు నీప్రణయసంభావ్యంబులందేదో యం
దమురూపించు నతేంద్రియంబయిన నీదారిన్ జనన్ బోలునే. 13

శా. అకాశంబును భూమియున్ జయలు శూన్యంబున్న నీదృష్టిలో
నాకాశంబును పంచభూతములవే వ్యక్తంబులైతేఁచు నా
యాకాశంబు నిజంబు భావమున లక్ష్మ్యంబై విరాజిల్లు నా
యేకత్వంబై త్వదాత్మ యీశ్వరునిగా నెంచన్ దగున్ జ్ఞానికిన్.

గీ. భావదాన్యంబు దేనికి పనికిరాదు
జ్ఞానికిని స్వతంత్రతయె ప్రధానమనుట
తెలిసి సర్వక్రియానివృత్తిని స్వతంత్రుఁ
డగును నతనికె నీశ్వరుండనఁగ దెలియు. 15

ఉ. భావమునందు శూన్యమను భావము మిథ్యలఁ బెట్టఁబోకు నీ
భావము బ్రహ్మవస్తువది వస్తువుగాఁ గయికొమ్ము నందులో
నీవగుపింతు వావెలుఁగు నీశ్వరుఁ డాస్వపదంబు వీడఁగాఁ
బోవకు దన్నుతానెఱుఁగు పాంతయిదే యెవ రెన్నిచెప్పినన్. 16

ఉ. భావమునందు నొక్క యణు భావము పట్టుము దాని నూర్ధ్వమం
దావరణంబుగా నలుపునంటిన కైవడి చూడు మందులో
కేవల జీవసాజ్జగల కేంద్రము బృద్ధలుజేసినట్లుగా
నీవనుకొన్న చీలికయి సృష్టిప్రకంపితమున్ బొనర్చెడున్. 17

ఉ. భావము భావభేదముల బట్టి యభావములందు శూన్యతా
భావము పెట్టఁబోకు మది వస్తువుగా జతజేసికొమ్ము నం
దీవనుసంస్య వీడునట నీవయినట్టి యదార్థ వస్తువం
దీవు గ్రహించు ముక్తుడయి యీశ్వరరూపము వచ్చు నెంతయున్

ఉ. భావము వస్తువన్న నది పొయికమై కనవచ్చు నందు నీ
తావును జూడవచ్చు మత్తితాత్వకమైన రహస్య మిందు నీ
కేవల మున్నదన్న తన కేంద్రము మృత్తికలందు రేణులం
దావల చూడరాదొగి దదన్యము శూన్యము లందు వస్తువుల్. 19

ఉ. భావము చంపఁబోకు మదిమంచిదొ చెడ్డదొ దానివెంట నీ
త్రోవ మరల్చి యా తెరవు తో సచరాచరమైన సృష్టివి
ద్యావిధమున్నచో నెఱుంగ నొ నిఁక వాదములేల నీకు నీ
వై వలగన్న విశ్వమది వ్యక్తము శాంతికి నాకరంబుగన్. 20

ఉ. భావ రథంబు లోకమును వంచినకై వడి పోవుచుండు నా
త్రోవల కడ్డులేదు తన తో జగమున్నదటంచు నెంచు నా
కేవల కల్పనాప్రతిమ కేంద్రము నొందెడు భావవీధిలో
నేవొ మహాత్మ్యమున్నదదె యీశ్వర సంఘటనంబు నెచ్చెల్లీ.

ఉ. భావమునందు సృష్టి నిజ భావములన్ వివరించి శూన్యమం
దేవొ నిజాలు నున్నవని యెంచి యదే పనిఁగా దలంచినన్
నీవు నెఱుంగవత్తువు నదే యపవర్గము శాంతి సత్యసం
భావితమైన ముక్తి మఱి మాటలవేటికి యుక్తివాదముల్. 22

ఉ. భావము శూన్యమందీరము భాతిని పోలిచి నీవు శూన్యమై
పోవుచునుంటి వాతెరంగు బుద్ధికిఁ దోచెడు యుక్తి వాదమా
భావము వస్తురూపముగ మార్చిన నందు నిజాలు వచ్చు నా
నావసుధాత్మకంబులుగ నంబడు ముక్తియొసంగు తానెయ్యె. 23

ఉ. జీవితకాచపాత్రతన చేతుల జారకమున్నె యీయుషః
శ్రీవిభవంబులో హృదయ సీమ పరాగములేరివేసి నీ
భావము శూన్యభాండముల పైనిడ కాత్మ స్వతంత్రశక్తికిన్
కేవలమై చరాచరము కేంద్రముజెందెడు నిన్ను జూడుమీ, 24

ఉ. జీవితపుం రథంబునకుఁ జేరువ దగ్గరలేదు ప్రాప్తమం
దేవి ఘటించునో యవియ దేవిధముంచి తపింపఁజేసి యే
త్రోవకొ లాగు సౌఖ్యములో దుఃఖములో సమకూరు దానికై
యేవలుకట్టివేసి ముద మేపడు నాసల రిత్త వోవకన్. 25

గీ. ఆకసంబున మబ్బులు నాకళింప
వంద్యభావాలు నీరయి పాటెనేళ్ళ
నేళ్ళు నెఱియలు నిసుకలఁ గళ్ళుఁదీర్చి
ప్రాని చూపించు తమ దాహవాసరములు. 26

ఉ. నీవొక మట్టికుండవలె నేకరువెట్టెదవేల కల్లలన్
గావలనింధనాలు రతనాలు మనస్సునుకట్టిపెట్టి నా
నావిధ వాసనా లహరి నార్చిత్యదాకృతి యెల్లచోటులన్
నీవలెనుంచు నాకిటుకు నేర్చిన నీకికఁ జీకటున్నదే? 27

ఉ. ప్రాప్తమునున్న వస్తువులు వచ్చుట మానవుగాని వ్యక్తికా
ప్రాప్తము జన్మలభ్యము నవారిత దివ్యపథంబునందు త
ల్లుప్రములుం రథాంగగతు లుంబలె వచ్చుచు పోవుచుండు నీ
సుప్తి నెఱుంగుమార్గములు చూడఁగరావు కరంబునేర్చినన్. 28

ఉ. పెక్కునిపిద్దమున్ మెసవి పెరును నూరును జారిపోవ కై
పెక్కినసభ్యముల్ పలుకు హినులసంయములంచు మ్రొక్కు నీ
ఫక్కినిపిద్ద మీశ్వరుని మార్గము ప్రేమరసాను భూతి యా
చక్కి స్వతంత్రుడై తిరిగి చావుని పుట్టుని త్రోవజూడుమి. 29

శా. ఏదోకిలక మీశ్వరుం దెలియనెంతే బోధఁ గావించునాఁ
డాదారిన్ స్థిరబుద్ధివై నడుమునీ యందంతరార్థంబు తా
నైదైవారు ముముక్షుడౌదువు ప్రమాదార్థంబులన్ జేసి తా
నేదో నేర్వక దొడ్డవేవుగతి నూహింపంగ రాదెప్పుడున్. 30

శా. ఏవోనాదములుప్పుతిల్లు నవి యే వేవో విమర్శింపఁగా
రావెంతేని తపస్సుచేసినను నీ రాగాల దీక్షాపరో
క్షవైశద్యము విశ్వరూపమయి లక్ష్యంబందు వీక్షింపఁగా
నేవైపైనను నీవు గానఁబడు దెంతే వింత సాంపారగన్. 31

సీ. ఆత్మకు నిత్యత్వమనుమాట భక్తుని
దీక్షలోపలఁగదా తెలియుచుండు
ఆ దీక్ష విజ్ఞాతమైన సమాధిలో
రూఢమౌ నదియె నారూఢమనఁగ
తత్త్వంబు నిజము ప్రత్యక్షసాక్షాత్కార
మిది వితర్కింపఁగా నెసఁగఁబోదు
స్వప్నస్థ జీవుని సంచారమందు వి
శ్వాసంబు కలదది జడమె కాని

తే గీ. జ్ఞానజీవుఁడు గూడ సంచారపథము
కలదు స్వాతంత్ర్యమునకు మార్గములు పెక్కు
కావున ముముక్షువు సమాధి గానఁబడును
విశ్వరూపంబు మేరాజ విజములనఁగ.

శా. పుత్రిన్ జూచి రసూల్ మొహమ్మదు సుతాపుణ్యంబునాముష్మికం
బాత్తైలోక్యసుఖంబు గూర్చును; ప్రపక్తాధిక్య సుజాత నన్
మాత్రానన్ దివి యబ్బదేరికి తపో మార్గంబు లక్ష్యంబు త
త్సూత్రంబుల్ విడనాడఁబోకని వచించున్ బ్రేమ రేకెత్తఁగన్. 33

ఉ. ఆశ్రమముల్ సమాదులు మహామహనీయ తపోస్వరూప వి
శ్వశ్రుతముల్ తపస్సులకు పాఠకశాలలు వానియందులో
కాశ్రయమైన కోర్కెలకు నాస్పదముండదుగాన మీర లే
యేశ్రమలైన పొంది యట కేఁగుడు ముక్తిలభించు మైత్రతన్.

చ. ఇదియొక బ్రహ్మవిద్య యిది యేరికి యర్థముగాదు తాత్త్వికం
బిది సముపాసితంబయిన యీశ్వరరూప యధార్థమిందు మీ
చదువు నిమిత్తమాత్ర మిట సంశయముల్ పనిచేయ వీమాహ
సదనమె విశ్వరూప మప చారము సేయకుఁడి కతంబునన్. 35

ఇది ఉమర్ ఆలీషా కవికృత భావప్రకరణము సంపూర్ణము.

ది 2-2-1942 సం॥లో పద్మమహిళాధిపతి బ్రహ్మర్షి డా॥ ఉమర్ ఆలీషా
అధ్వర్యంలో మహాసభల సందర్భముగ విరచిత నివేదిక.

“బహ్మర్షి” డా॥ ఉమర్ ఆలీషా

కవి కృతములు

❦

1. శ్రీ మహమ్మదు రసూలువారి చరిత్ర
2. దానపథ
3. మహాభారత కౌరవ రంగము [నాటకం]
4. సూఫీ వేదాంతదర్శము
5. అనసూయ [నాటకం]
6. కళ
7. ప్రభాతకథావళి [కథలు]
8. విషాద సౌందర్యము
9. విచిత్ర బిల్వజీయము
10. బ్రహ్మవిద్యావిలాసము
11. స్వర్గమాత [కందార్దములు]
12. తత్త్వసందేశము
13. పరతత్త్వ కీర్తనలు
14. చంద్రగుప్త [నాటకం]
15. ఉమర్ ఖయ్యామ్
16. మణిమాల [నాటకం]
17. శాంత
18. ఖండకావ్యములు
19. బర్హీణీదేవి
20. పద్మావతి [నవల]
21. పాతత్త్వము
22. సాధనపథము

